

OBNOVA

Revue čsl. strany lidové.

Čís. 1.

Ročník XXVII.

Dochází dne prvního každého měsíce. Předplatné ročně 24 Kč. Jednotlivé číslo 2 Kč. Odběratelům kromě listu písemnou odpověď. Číslo účtu poštov. úřadu šk. v Praze: 49.080 (Tiskové družstvo). Číslo tel. (družstvo).

O Hradci Králové, dne 1. ledna 1921.

Našemu čtenářstvu.

Poválečná doba vyvolala novou scenerii na kolbišti zápasících proudů duševních. Mnoho přeskupila a nově vytvořila. Tudiž obránci katolického názoru světového jsou nuceni přizpůsobiti svou taktiku požadavkům doby; jest potřebí i tiskem hospodařiti účelněji a soustřediti síly vždy tam, kde se odehrává zápas nejvýznamnější.

Z té příčiny změnili jsme formu i obsah »Obnovy«. Denní zprávy ze světového dějství, které čerpá čtenářstvo snadno z listů jiných, zprávy spolkové, dopisy z kraje a pod. přestaneme uveřejňovati, protože pro takové informace stojí k službám řada listů jiných. Náš list mění se v obrannou revui. Bude sledovati pilně významné zjevy politické, kulturní, hospodářské a sociální, k nimž jest potřebí připojiti kritiku, jasné vysvětlení nebo výstrahu. Vynasnažíme se, aby našinci byli vždy včasné informováni i o povaze těch důležitých akcí, které se teprve chystají. Budeme státi na bedlivé stráži jak zájmů konfese valné většiny českého lidu, tak republiky. K tomu účelu získali jsme osvědčené spolupracovníky, odborné znalce. Tak bude »Obnova« nejlépe odpovídati ušlechtilému plánu svého zakladatele biskupa Bryněcha blahé paměti.

Přátelé naši se přesvědčí, že »Obnova« nebude podnikem konkurujícím s jinými listy katolickými, ale že naopak vyplní veliké mezery v našem písemnictví. Volalo

se již v našem táboře dávno, že jest potřebí časopisu, který by soustavné útoky na zásady našinců důkladně pitval a poskytoval tak látku k uvědomělé obraně. »Časové Úvahy« v tom směru konají úkol veliký, ale daleko ještě nestačí. Kalené šípy tisku protikatolického jen se na lid věřící sypou; při tom nepřátelská výbojnost každou chvíli mění taktiku. Tu by ani silné měsíční svazky nestačily odrážeti všechny záluďné střely. Kdož by tedy pochyboval, že apologetický měsíčník jest nejvyšší nutností pohnuté doby?

Obsah větších článků zhustíme vždy tak, aby se daly dle možnosti umístiti v jednom nebo dvou číslech. Sledujeme při tom účel, aby byl poskytnut vhodný materiál k populárním přednáškám.

Jelikož obsah každého čísla bude míti cenu trvalou, doufáme pevně, že nový útvar »Obnovy« nalezne ještě mnohem větší počet příznivců, než jaký jsme měli dosud. Prosíme svých přátel, aby mezi svými známými horlivě »Obnovu« doporučovali a nové předplatitele získávali. Vždyť vážná doba volá úsilně po stupňované energii obranné. V katolictvu jest mnoho jiné síly. Jen jest potřebí všechny složky seskupiti účelně a prakticky v šiky spořádané, vpravdě uvědomělé. To se děje zvláště pomocí tisku. Nuže, drazí přátelé, všichni s námi družně a čile vpřed!

Redakce »Obnovy«.

Dr. Jan Konečný:

Snahy a cíle Volné Myšlenky.

I.

Sotva že se vzpamatoval český národ z opojení nad nejslavnějším činem svých dějin setřesením jha, pod nímž po celých 300 let ležel, nad činem, jenž mu vynesl chvalného uznání Francie jakožto největšího národa (la plus grande nation), ozvaly se první signály kulturního boje, jehož cílem bylo úplné odkatolčení českého národa. S poukazem na smysl českých dějin, jak nám je předvádí bohatýrská doba husitská, odboj na Bílé Hoře a válka 30letá, vyzýván byl »každý myslící« a tradicím národním věrný Čech, aby po sčítování s Vídní sčítával také s Římem. — »A aby národ československý, politicky od 28. října 1918 konečně osamostatněný, i duševně a mravně se osvobodil, obraceji se nyní podepsané skupiny, věrně československy cítící, s vřelou a důtklivou výzvou na rozum i srdce našeho lidu ve smyslu jeho žádoucího odřímštění«, tak čteme doslovně v letáku »Po sčítování s Vídní — sčítujme s Římem!«, vydaném zvláštním konsorciem-trojspolkem — Jednotou kostnickou, Církví československou a Volnou Myšlenkou dne 1. března 1920.

A bylo by psychologicky skoro nepochopitelné, jak tyto tři skupiny mohou manifestovati za společnou myšlenku, když nemají ve svém programu nič společného ani co se týče dogmatu ani myšlenkové kontinuity s představiteli obrodného hnutí náboženského velikých českých náboženských reformátorů Husa, Chelčického a Komenského, na něž se ustavičně odvolávají, kdyby tak otevřeně neuváděly společnou pohnutku svého počínání, totiž nenávisť proti Římu a církvi katolické. Konečně spojenectví církve česko-bratrské s církví československou dá se ještě jakž takž vysvětliti, ale vystoupení Volné Myšlenky pro obrodu náboženskou nedá se nijak vysvětliti nežli ze záští a nepřátelství proti katolíkům. Vždyť Volná Myšlenka vyhláší zcela otevřeně každé náboženství za pouhý výmysl; vymezuje pojem náboženství jako poměr člověka k člověku a ne k Bohu, jelikož existenci Boží vůbec neuznává.

Kdo sleduje názory Volné Myšlenky v různých jejích orgánech, ať již ve Volné

Školě nebo ve Volné Myšlence nebo v Havlíčkově, dobře ví, že není internacionálnímu sdružení volných myslitelů nic tak cizím a odporným, jako každé náboženství vůbec a katolické zvláště. Volná Myšlenka a náboženství, toť dvě protivy, toť voda a oheň!

Dále pak se divíme, jak Volná Myšlenka může mluvit jménem českého národa, jak se může nazývati »věrně československy cítící«, když vlastně celým svým programem i původem tkví v kořenech cizích, nečeských, mezinárodních. Jest velikou nedůsledností poukazovati na komandování římských katolíků v republice Římem, když Volná Myšlenka sama na komando mezinárodního svazu svolala v r. 1907 sjezd volnomyšlenkářů do Prahy a když za každé příležitosti zdůrazňuje naprostou solidaritu s mezinárodním ústředím!

Tolik jenom na doklad toho, že Volná Myšlenka není nikterak oprávněna míchati se do náboženských záležitostí národa vůbec anebo vytýkati církvi římsko-katolické internacionalitu.

Ustavení V. M. spadá do r. 1880, kdy volní myslitelé, shromáždění na mezinárodním sjezdě bruselském, založili dne 29. srpna onoho roku světové sdružení racionalistické. V jednotlivých zemích a na různých místech existují jen sekce či odvětví téhož všesvětového sdružení racionalisticko-nevěreckého rázu. Zemská sekce má za vůdce ústřední výbor, jemuž v čele stojí sekretář — u nás známý autor návrhu na rozlučku církve od státu Dr. Theodor Bartošek.

V Praze založena sekce Volné Myšlenky po světovém sjezdu v Římě r. 1904 jako spolek volných myslitelů »Augustin Smetana«. Dosud pořádala u nás V. M. 2 mezinárodní sjezdy a sice první v roce 1907 a druhý r. 1920.

Jaké jsou snahy V. M. a jak těmto snahám dostála tato racionalisticko-nevěrecká organizace po 16 letech své působnosti v Čechách?

Měl jsem příležitost slyšeti vývody jejího sekretáře Dra Bartoška dne 17. října 1920 v Hořicích a proto podám zde krátce program V. M., jak jej rozvinul před svými posluchači z tábora pokrokářů, soc.

demokratů a národních socialistů její hlavní představitel u nás. Poukáží napřed na všeobecné principy theoretické a příště zase na úkoly praktické, jež V. M. sleduje.

Volná Myšlenka chce především hájiti svobodu myšlení a svědomí v oboru náboženském, politickém, sociálním a vůbec každém. Jak lákavé to heslo! Chrániti jednotlivce i celou společnost proti jakémukoli útisku a násilí ať v myšlení nebo v politice a sociálním životě, jest jistě něco chvály i uznání hodného. Po svobodě touží každý člověk; vždyť svoboda je hlavním rysem lidské přirozenosti; jest základem všech právních institucí i zákonů. Avšak svobodu nelze zaměňovati s nevázaností a s emancipací od zákonů, jež plynou z přirozenosti samé nebo jež stanovila ve prospěch společnosti povolána autorita ať lidská nebo vyšší — Boží.

Rozumem svým předčí člověk veškero tvorstvo, pozvídá se nad zjevy smyslové do říše nadsmyslné a poznává pravdu všeobecnou, nutnou a nezměnitelnou, pravdu, jež jest odleskem odvěčných ideí Božích ve světě uložených. I věřící křesťan jest pro svobodu myšlení, zamítá veškerá neoprávněná pouta, jež putají lidského ducha v jeho postupu za poznáním pravdy. Přejeme si, aby myšlení bylo volné — zbavené veškerých předsudků a zároveň nezávislé na činitelích nepovoláných. Poznání své čerpáme z různých zdrojů. Jemu slouží nejen poznání smyslové, nýbrž i vnitřní naše zkušenost; poznání naše plyne dále z vyššího zdroje, totiž z myšlení rozumného a poznání pravdy přijímáme však také z autority, jež nám pravdu zaručuje.

Všechna tato zřídla přivádějí nám pravdu, po níž celou svou přirozeností touží lidský rozum. Avšak v poznání svém nejsme nikdy úplně neodvislí. Poznání naše bude vzhledem na předmět, k němuž směřuje, jakož i vzhledem na svůj postup k dosažení svého cíle záviseti na určitých a nezměnitelných činitelích, jež nelze pomíjeti, nemá-li naše myšlení hned v základech býti nesprávně. Filosofie ukazuje nám cesty, jimiž se běře lidský duch k svému cíli — k poznání pravdy. Tím však, že je naše myšlení závislé od určitých faktorů a vázáno na určité podmínky, není nijak omezeno nebo nesvobodno. Jenom podmínky diktované proti těmto přirozeným zákonům myšlení jsou násilným za-

sahováním do svobodné činnosti lidského ducha a musí býti zcela rozhodně zamítnuty.

Kdyby naši volnomyšlenkáři v tomto smyslu pohlíželi na svobodu myšlení, nebylo by mezi nimi a námi vůbec žádného rozdílu. Tomu však není tak.

Stůjtež na důkaz správnosti našeho tvrzení alespoň některé doklady, abychom poznali, jak neprávem si osobuje V. M. obranu svobody myšlení proti jakémukoli násilí. Víru v osobního Boha nazývá V. M. nesmyslem a upírá lidskému duchu schopnost povznést se až k nejvyšší a poslední příčině všehomíra. Činí tak ve jménu svobody myšlení? Odpovídáme rozhodně: nikoli! Duch lidský tíhne přirozeně za poznáním pravdy. Vycházeje ze všeobecně platného zákona příčinnosti, dle něhož není žádného účinku bez určité příčiny, zkoumá neúnavně různé příčiny, jež ovládají dějství světové v různých oborech našeho vědění. Když je byl poznal, táže se dále, kde jest ta poslední a nejvyšší příčina všeho, aby odtud mohl jednotně a s nejvyššího stanoviska přehlédnouti veškero dějství světové a učinil si pak jednotný názor na svůj život, názor životní takový, jenž by uspokojil všechny jeho tužby rozumové, vůlní i tužby srdce.

Volná Myšlenka upírá však toto právo lidskému rozumu. Zapovídá mu opustiti meze smyslům přístupných zjevů a odbývá jeho vyšší, nevyhladitelné aspirace trpkým »ignoramus« — nevíme. To, čeho nezapověděla a rozhodně ani zapověděti nesmí duchu badatele v oboru věd přírodních, jenž poznáv jednotlivé smyslům přístupné jevy, opouští rázem svět konkrétních bytostí a stanoví zákony, jimž tyto zjevy podléhají, jež však nejsou předmětem poznání smyslového, vyhlašuje rozhořčeně za pobloudění ducha, jakmile se jedná o poznání bytosti nejvyšší, nadsmyslné a duchovní, již nazýváme Bohem.

Kde je ta vychvalovaná svoboda lidského myšlení, jejíž hájení si běře V. M. na prvním místě do svého programu? Takové počínání jest na jedné straně velkou nedůsledností, na straně druhé pak pravým zotročováním lidského ducha. Či máme snad připustiti, že ona nejvyšší tužba ve světě, plynoucí z přirozenosti lidské, jest bezpředmětná, zatím co ostatní tužby lidské i zvířecí, pokud odpovídají jich přirozenosti, najdou svého uspokojení dosaže-

nám předmětu svých snah? V. M. chce svou obranou myšlení přivést člověka tam, kam dospěl muž, prošel všemi obory lidského vědění a nenaleznuv nikde uspokojení, volá pln zklamání v Goethově Faustovi: »Zde stojím teď, ubohý já blázen!« V. M. nedbá tu nic na souhlas pokolení lidského o existenci Boha, jenž jest výrazem rozumného sebevědomí, toho neklamného svědka lidského nitra pro pravdu.

A to jest druhý bolavý bod, osudný volným myslitelům, a to jest *zamítání veškeré povolání autority* jakožto svědka pravdy ve věcech nadsmyslných.

V oboru dějin odvolávají se volní myslitelé ustavičně na soudobé svědky, mluví o autoritě Husově, Komenského a Havlíčka, ale o autoritě Boží, jež k nám mluví ze Zjevení Božího St. a N. Zákona, nechtějí ani slyšeti. Zavrhuje autoritu Boží, zamítají tím více veškeru autoritu církve učící, vysmívajíce se její neomylnosti ve věcech víry a mravů. Poukazují, že církev, zapovídající čtení knih a časopisů, jež podrývají křesťanské nauky víry a mravů, jest nepřitelem volného myšlení. Index, toť kámen úrazu pro volné myslitele a vítaná příležitost upíratí věřícímu křesťanu — katolíku — svovodu myšlení a svědomí!

Co rozumíme vlastně slovem »index«? Je to seznam knih, jež podrývají víru a mravnost, jakož i souhrn zákonů všeobecných, dle nichž určitá kniha, byť by ani v seznamu zapověděných knih uvedena nebyla, pod tresty církevními, vážícími věřícího ve svědomí, čísti se zapovídá. Poslední vydání indexu bylo v r. 1900 z nařízení a jménem papeže Lva XIII. Účelem indexu jest chrániti nejvyšší duchovní statky — víru a mravnost — před zkázou. Tak, jako autorita rodiny, obce i státu jest povolána k tomu, aby silnou rukou chránila majetek svých podřízených, tak jest také povinností autority církevní hájiti duchovní statky věřících, víru a mravnost křesťanskou. Vésti lidstvo k duchovnímu štěstí a věčné spáse, toť účel církve.

Nedivme se proto, když již církevní sněm v Ephesu r. 431 u vědomí této povinnosti církevní autority zvláštní nařízení o čtení knih vydal a když velicí otcové církevní Augustin a Lev Veliký na povinnost církve vzhledem na spisy bludařů poukazovali. Stát nedovoluje volnou výrobu

jedů a dynamitu, bojuje proti nakažlivým nemocem a zapovídá prodej pokrmů a nápojů zdraví škodlivých. Nikoho ani ne napadne tvrditi, že tím obmezuje stát svobodu svých poddaných; ba naopak, vidí v tomto zařízení každý rozumný člověk péči státu o blaho podřízených. Nepřekvapuje nás také, jak právě dnes v době poválečné, kdy veřejná mravnost jest tak uvolněna, že se ozývají s míst zákonodárců v Německu a ve Francii hlasy mužů rozvážných, aby stát zapověděl vydávání pornografických spisů a prodej mravnost podrývajících obrazů.

A co říci máme o státní censuře, ať už pouze v tom smyslu, že dle všeobecného zákona musí se řídit určitá publikace, nebo konečně předložením časopisů k předběžnému schválení politickým úřadům docíliti se má svolení časopis nebo knihu vydati. A což všechny ty předběžné censure školních učebnic, politických plakátů a divadelních her, jež ve svobodných státech evropských bez velkého odporu ještě dnes se dějí?

V § 31. a 32. rozlukového zákona, jak ho navrhuje dr. Bartošek, Houser, Landová-Štychová, Fr. Zemínová a spol., čteme k svému velkému překvapení a přes to, že hned v § 1. téhož zákona se zaručuje všem občanům naprostá svoboda svědomí, toto: »Knihy, jichž při vyučování náboženství má býti používáno, musejí býti vyučovací správou státní schváleny. Rovněž vyučování a výchova budoucích kněží v seminářích, bohosloveckých učelištích a jiných odborných ústavech podléhá doзору státní správy vyučovací, jíž náleží také potvrditi dosavadní a jmenovati nové učitele těchto ústavů, jakož i aprobovati učebnice na ústavech těchto používané.« A zajímavě jest, že podle téhož návrhu rozlukového zákona jsou ústavy bohoslovecké úplně privátní, jimž stát má pouze na 10 let milostivě povolití bezplatné užívání jejich vlastních budov, jichž profesorů neplatí a ústavům neskytá žádných peněžitých podpor. Ale najednou si osobuje nejen právo censure učebních knih bohovědných, nýbrž i jmenování a dokonce i potvrzení dosavadních profesorů. Jsem zvědav, bude-li také stát v důsledku tohoto návrhu Bartoškova jmenovat nebo potvrzovat privátní úředníky jiných společností?

Z toho poznáváme, že i naši volno-myšlenkáři jsou pro nucenou censuru alespoň v určitém oboru, ačkoliv je můžeme předem ujistiti, že v bohosloveckých knihách nebude ani jediného místa, jež by navádělo k neúctě k státu a jeho spravedlivým a lidským zájmům. Slovo proroka Nazaretského: »Dávejte, co jest císařovo císaři«, bude platiti v témže smyslu pro věřící katolíky v republice: »Dávejte, co jest republiky, republice!« Obáváme se však právem, aby této censury nebylo proti všem heslům o svobodě svědomí zneužíváno proti druhé části příkázání Kristova: »Dávejte, co jest Božího Bohu!« — A obava naše jest vzhledem na návrh odlukového zákona, podaný hlavním představitelem V. M. dr. Bartoškem, až příliš oprávněna, čteme-li hlavně ony návrhy o provozování veřejných bohoslužeb v hlavě II. téhož návrhu. To je již trochu víc než »josefinismus«, proti němuž se právě nedávno v spravedlivém rozhořčení ohradil ve jménu jeho po staletí utiskovaný národní cit. Veřejná bohoslužba za asistence státních vyzvědačů byla by smutným svědectvím svobodomyslného státu!

Když svoboda, tedy svoboda pro každého! Volná Myšlenka požaduje pro stát censuru náboženských knih, aby snad jimi nebylo blaho státu ohroženo; církev censuruje knihy proti víře a mravnosti, aby drahocenný poklad víry nebyl v duši věřících ubit. Správně a mnohem svobodomyslněji o tomto právu církve soudil liberální francouzský kritik Sarcey, když do seznamu zapověděných knih zanesen byl Zolův román »Řím«, napsav tato památná slova: »Platí-li již mé posudky literární mnohým lidem jako nejvyšší rozhodnutí, proč mělo by toto právě vzhledem na papeže býti tak hrozným? Mou snahou jest chrániti dobrý vkus v literatuře, papežovou zase hájiti víru.« (Allgemeine Rundschau 1908, 828.) Ovšem má-li

se pronésti úplně nestranný úsudek o církevním indexu, třeba jest především dobře znáti ústavu církve a její nezadatelná práva, jež jí jejím zakladatelem byla udělena. »Pasiž beránky mé, pasiž ovce mé« (Jan 21, 17), jakož i napomenutí, jež dal apoštol Pavel svému žáku Timotheovi, biskupu Ephezskému: »Timothee; opatruj statek svěřený« (I. Tim. 6, 20), t. j. zachovej čistým učením evangelia proti liché vědě, jsou nám jasným důkazem, že církev toto právo od Krista samého obdržela.

Lidem, kteří nemají žádného smyslu pro význam křesťanské víry v životě lidstva, kteří nazývají náboženskou výchovu jedem, jak to otevřeně řekl ve své řeči v Hořicích dr. Bartošek, nelze se diviti, že nemohou pochopiti významu instituce církevní, již zoveme index. A konečně celá tato instituce pozbývá svého ostří tím, že autorita církevní udělí každému, kdo chce čísti knihy zapověděné, na požádání ochotně svolení. Kdo zná alespoň poněkud seznam zapověděných knih, ví také, že většina jich jsou knihy theologicko-filosofického obsahu, kdežto knihy z jiných vědeckých odborů tvoří jen nepatrný zlomek. Co se týče předběžného schválení knih nábožensko-mravního obsahu autoritou církevní, jež dává své »imprimatur«, t. j. svolení k tisku, nesmíme v tom nic jiného spatřovati než to, co činí mnohý rozvážný učenec, jenž před publikací své práce požádá svého přítele odborníka, aby mu tutou práci napřed přečetl a svůj úsudek o ní sdělil. Co tuto znamená vědecká autorita, to zase tam autorita církve učící.

Svoboda myšlení, jak ji hlásá Volná Myšlenka, znamená odpoutati se od nejvyšších zákonů rozumových a od veškeré autority učící. Že výsledkem takového myšlení nemůže býti poznání pravdy, té nezměnitelné a na libovůli jednotlivce nezávislé pravdy, jest na bíledni!

Fr. Jukl:

Národohospodářské a sociální rozhledy.

Charakter hospodářských poměrů doby současné lze vyjádřiti slovy: *drahota a neurčitost směrnice hospodářského vývoje*. Již od počátku 20. století pozorovalo

se téměř ve všech zemích stoupání cen u veliké většiny spotřebního zboží i cen výkonů lidských (mzdy, služného, výdělků živnostenských). Již před válkou ozývaly

se stížnosti na drahotu a šířila se proto nespokojenost.

Protože zjev tento byl všeobecný, musil mít všude stejné příčiny. Jednou z příčin těch byl *pokles cen drahých kovů* (zvláště zlata), jichž následkem zlepšení montánní techniky těžilo se o mnoho více než kdykoliv dříve.

Jinou a možno říci důležitější příčinou zdražování byly *koalice podnikatelů* (kartely, trusty), omezující nebo zcela vylučující vzájemnou konkurenci, které mocí uměle vytvořených monopolů působily zvyšování cen. Jejich zájmům byla na prospěch i značně vysoká státní *cla*, vydaná na ochranu domácích podnikatelů.

V přítomné době drahotu zavinuje ne nadbytek, ale *nedostatek zlata*, neboť je-li naše státní papírová měna bez náležitého zlatého podkladu, nemůže mít potřebně silné kupní ceny na mezinárodním trhu a následek toho projevuje se ve vysokých cenách, které musíme platit cizině za zboží, jehož od ní potřebujeme. Není-li nedostatek zlata nahrazován *vývozem zboží* — a toho je u nás nedostatek, protože není ochoty více a lépe pracovat — musíme být připraveni, že drahoty potrvá.

Koalice podnikatelů, které před válkou působily na vyvíjení cen směrem stoupajícím, jsou nyní nahrazeny *ústřednami*, které zamezují vznik soutěže ať uvnitř státu nebo mezinárodní a tvoření cen samy plně ovládají. Veškerý náš život hospodářský jest v zajetí ústředí, dusí se, zakrňuje, oslabuje schopnost státního vývoje hospodářského a působí množství škod, které nemohou být vyváženy problematickým »zajištěním« lidové výživy.

Nutno také uvážiti ohromný *vzrůst vydání všech veřejných hospodářství* — obcí počínaje a státem konče. Tato vydání kryjí se daněmi a jinými dávkami, postihujícími jak různé podniky přímo (daně přímé, na které ve státním rozpočtu na r. 1921 připadá dle výpočtů posl. dra Noska 16.60 proc.) tak nepřímou (daně nepřímé, na které připadá 83.34%). Tyto dávky přímé i nepřímé přesunují výrobci i obchodníci na konsumenty zvyšováním cen zboží a výkonů lidských a tím nepopíratelně zdražují veškeré naše živobytí. Právě tato rostoucí velikost všech veřejných i sociálních dávek jest snad ještě významnějším podnětem k všeobecnému zdražování všeho živobytí než pokleslá

hodnota peněz. Ale zdražování živobytí působí zase v hospodářském životě zvyšováním mzdy a tím i všeobecně zvýšenými speciálními náklady provozními a stupňují se tím navzájem zase důsledně vydání veřejná i daně.

Tím ocitáme se v chybném koloběhu (*circulus vitiosus*), který dále působí k novému podražování. Nelze tudíž nijak předvídati, jakým směrem hospodářský vývoj bude se bráti, zvláště když důležité *problémy sociální* (socialisace, starobní a invalidní pojištění, pojištění proti nezaměstnanosti atd.) důtklivě volají po definitivním vyřešení.

Cenného úspěchu dosáhli lidoví poslanci v soc. polit. výboru 16. prosince 1920 přijetím zásady *o poměrném zastoupení dělnického se zachováním kurie zaměstnavatelské* v nemocenských pokladnách, které až dosud byly více zaopatřovacími ústavami socialistických agitátorů a hnězdy nesvárů, než ústavami pro sociální péči o nemocné dělníky.

Z komplexu bytových zákonů — celkem jich vláda vypracovala osm — jsou cennými pouze ty, které přímo působí na odstranění bytové nouze stavbou nových bytů. Jest to zákon *ukládající stavební povinnost* institucím k tomu schopným (bankám, továrnám a t. d.) a zákon *proti zneužití stavební konjunktury k zvyšování cen stavebních hmot*.

Jest potěšitelným zjevem, že na *bolševické bouře* v republice cizina nijak nepříznivě nereagovala; patrně, že důvěřuje odolnosti životní síly republiky.

Návrh na vydání zákona *o zřízení trestních pracovních oddílů pro lichváře* je dokladem, že dosavadní prostředky, stanovené na potírání lichvy, jsou málo účinnými — možno říci bezúčinnými — a že lichva bují dále. Stálo by za studium zjistiti, zdali a do jaké míry účastny jsou *na lichvě ústředny*.

Pozornost budí stále zhoršující se poměry v *průmyslu knihtiskařském a papírnickém*. Kdežto z ciziny oznamuje se *pokles cen papíru* — u nás ceny stouply. Drahotnými přídávky knihtiskařskému personálu, jež vejdou v platnost 1. ledna 1921, poměry ještě se zhoršují.

Bolestným místem našeho veřejného života hospodářského jsou dva veleznané diamanty: *bílý a černý cukr a uhlí*. V r. 1919 prodal náš ministr zahraniční cukr

tak nevýhodně, že ztráta cení se na 3 miliardy. V r. 1920 nabízí nám cizina zase tak málo, že delegace ministerstva pro zahraniční obchod, která byla poslána do Paříže cukr prodati, vrátila se s nepořízenou, neboť na ceny, které Francie nabízela, přistoupiti nemohla. Uzávěrky již učiněné s jinými státy znamenají ztrátu 800 milionů korun. Dokud cukr byl drahý (v srpnu, září a říjnu), vláda ho neprodala, spekulujíc na vyšší ceny. Domnívala se totiž, že výnos cukru bude malý: zatím však procento cukernatosti řepné bylo tak vysoké, jaké již po mnoho let nebylo. Zdá se téměř jistým, že předpoklad ministerstva výživy »za cukr koupíme mouku«, zklame.

S *uhlem* jest kalamita ještě horší. Uhlí máme v republice hojnost — ale nemáme čím topit. Příčinou nedostatku uhlí jest jednak *nepořádek v dopravě*, neboť dráha nepřistavuje na doly dostatečné množství vozů. Další příčinou jest *úbytek těžby a drahota práce*. Horníkům revíru mosteckého vytýká se, že jeden horník za čtyři šichty vytěžil 137 q uhlí a dostal za tuto práci 186 K mzdy. Stál tedy 1 q uhlí již v šachtě více nežli 1 K. »Tagblatt« vypočítává v jednom případě dokonce 2 K mzdy za 1 q vytěženého uhlí. »Lidové noviny« přinášejí diagramy o hodnotě práce v dolech. Z přehledů oněch vysvítá, že pra-

covní výkon ostravského horníka bezprostředně před 28. říjnem 1918 vykazoval průměrně 198 q uhlí měsíčně a po převratu jen 146 q měsíčně, takže klesla náhle těžba u každého horníka průměrně o 52 q měsíčně! Při 1000 hornících činí to 52.000 q měsíčně a o 572.000 q ročně méně. Od druhého roku války, kdy jeden horník vytěžil průměrně za rok 2740 q uhlí, klesala měsíční těžba s 228 q až na 130 q v prosinci 1918, kdy bylo již po válce! V červnu 1919 činila toliko 128 q a v lednu 1920 klesla na 109 q. »L. N.« soudí, že naše uhelné hospodářství *ztrácí osmdesát milionů metrických centů uhlí ročně!* V prvních dvou měsících našeho osvobození klesla uhelná těžba na Ostravsku o 2.000.000 q, nepozvedla se po celý následující rok a ještě r. 1920 ani za jediný měsíc nedosáhla úrovně těžby z posledního roku rakouské poroby. V lednu 1920 klesla těžba až na 4.500.000 q a jen v srpnu stála na výši říjnové těžby z roku 1918.

Při *klesající těžbě* stále však *vzrůstá* počet pracovních sil. Od převratu vzrostl na Ostravsku o deset tisíc horníků, jichž pracovalo dříve jen 35.000 a dnes už přes 45.000. Při tomto počtu horníků činila by na Ostravsku roční ztráta těžby skoro 26.000.000 q. Pak ovšem by odpovídaly údaje »L. N.« úhrnné ztrátě 80.000.000 q.

Fr. Hrudský:

Soulad.

Meditace.

I.

Plato vypravuje v Timaiu — a také v jiných rozhovorech — o hudbě sfér. Bohové jeho, oběžnice, k nimž náleží ovšem i slunce, opisují takové kruhy, že tóny, v kterých následkem rychlého letu se rozezvují, tvoří harmonickou stupnici.

Pythagoras učil, že svět je utvořen dle zákonů, dle nichž utvořena je lýra, a že soulad pohybů jeho může býti vyjádřen tóny. O této nauce se dí, že je prastará. Plutarch poznamenává, že staří bohovědci, jež zove nejhlubšími filosoфы, dávali bohům do rukou hudební nástroje, ne jako by hráli na lýře nebo jiném nástroji, nýbrž proto, poněvadž není větší-

ho díla božského nad harmonii (soulad) a nad symfonií.

Myšlenka o hudbě sfér má zajisté něco velikého do sebe. Praví nám, že vesmír zladen jest krásným souladem. A není-li soulad výtvořem myslícího ducha? Také nám připomíná slovo prorokovo, méně fantastické, zato tím pravdivější: Nebesa vypravují slávu Boží.

Platonovi byli bohové řecké mytologie naivním výtvořem chorobné fantazie lidové, básníky rozpoutané. Co lid řecký dělal z bohů, zlidšťuje je, to činí někteří moderní vědci z hmoty a zvířat, antropomorfisují je rovněž.

Plato měl oběžnice za bohy, za vyšší

tvory, utvořené hlavně z čisté ohnivé hmoty, nikoliv za bytosti absolutné. Tito bohové učinili nás lidi. Moderní vědci vývojovci jdou opačnou cestou: chtějí stůj co stůj míti opici za matku lidstva. Plato uznával pomyslné idey, věčné, čisté, jimž mylně dával samostatnou existenci. Všecky shrnoval v idei dobra, v které viděl původ světa. Proto svět mu byl neskonale krásným, výrazem a dílem dobra. (Později toto své mínění změnil, hlavně v Zákoněch.) Učení jeho je nejasné, ale blíží se zřejmě k idei Boha a tvorstva, kterou my máme. Moderní vědci vývojovci jdou opačnou cestou. Plato začíná s nejvyšší ideou dobra a ideami, odtud sestupuje k bohům (oběžnicím), odtud k lidem, odtud k přírodě. Vše má nějakou účast na ideách, na nehmotném, božském. Moderní vědci vývojovci vycházejí z hmoty a stoupají výše, ale nedospívají leč k člověku, a ani tu nevědí si s jeho duchem rady.

Vývojová theorie moderní jest neméně libovolná nežli theorie Platonova. Ano jest libovolnější a nesmyslnější. Harmonie zákonů všehomírných, které vycházejí z ideí, jest zajisté mnohem pochopitelnější nežli harmonie, kterou si vytváří náhodou hmota sama. Jest přirozenější, přičítati vyššímu principu moc, tvořiti nižší, nežli přičítati principu nižšímu výtvořiti vyšší, dle zásady: čeho kdo nemá, jinému nedá.

Jest zhola libovolné a ničím neodůvodněné, prohlásiti za dogma, že máme vývoj začíti zdola na základě náhody a ne shora na základě řídicí inteligence, že máme mysliti na účelnost hmoty a nikoliv na účelnost tvůrce. Jednota všehomíra tím nic nezíská. Více jí odpovídají názory Platonovy, Aristotelem zdokonalené. Jsou přirozenější, duchaplnější a ušlechtilejší. Vývoj jednotlivých druhů ponechávají, vymezujíce jim hranice dle skutečnosti, místa dost, a to vývoji přirozenému, rozumnému, který přihlíží správně také k nahodilým nepořádkům v přírodě.

Vývojová theorie je pouhou domněnkou. Mareš (Fysiologie 120) jí hájí tím, že jiné nemáme. Zamítnouti jí a nepodati lepší, znamenalo by prý zřici se pokusu, vysvětliti přírodní jevy rozumem a přírodovědecky. Než je tohle pravda? Ztratí-li přírodovědecký výklad jevů něco tím, přihlíží-li také k ideám, které Bůh ve

světě realizoval? Máme zato, že tím jenom získá na bezpečnosti, pravdivosti a obsahu.

Postavme se na ideové stanovisko, dívejme se na věci shora, učiníme bleskový let vesmírem a světem naším, hledající onen výhled, odkud slyšíme hudbu sfér; snad nám zjeví tajemný základ souladu, jemuž vůkol se podívuujeme.

2. Soulad znamená zákonnost. Kde máme hledati základ zákonnosti? Ve hmotě-li? Což je hmota schopna, dáti si zákonnost? Zákonnost dí něco pomyslného, ducha. Moderní věda vývojová odpoví snad vytáčkou, že zákonnost je pouze v naší mysli, že my si ji abstrahujeme. Divná výmluva! Náš duch si abstrahuje něco z věcí, co v nich není! Jednou pro zákonnost v přírodě popírá zázraku, pak zase tvrdí, že zákonnost je pouze v naší mysli! Či máme se vrátiti k nějaké kategorii Kantově?

Pravda ovšem jest, že zákonnost není ve hmotě. Hmota zůstává stále pouze hmotou. Proto Plato, který vymyslíl světoduši, duši rozprostřenou vesmírem a řídicí hmotu, byl filosofičtějším duchem nežli moderní vědci vývojovci, kteří mluví o silách a zákonnosti, které má hmota ze sebe a v sobě. Vykládají-li skladbu světa pouze mechanicky, aby se vyhnuli duchu, zvyšují absurdnost ještě o stupeň. Či není mechanismus také zákonností? Anebo je zákonností, ale bez ducha? Není-li tohle roztomilé? Co jest jen tato zákonnost atomů? Co jejich zázračné kmity? Jsou-li určity, podléhají též zákonnosti, něčemu, co je určuje. A co jejich povaha? I povaha dť něco určitého, tedy opět zákonnost...

My abstrahujeme si z věcí zákony a vidíme neskonale jejich soulad. Dali jsme my je věcem? Nedali. Měly vše, nežli jsme byli. Kdo je tam dal?

Jsme z Boha, který stvořil na počátku nebe a zemi (1. Mojž. 1, 1.). Zaleťme duchem k tomuto počátku, abychom byli svědkem velikého »Staň se!« Než kam máme jíti? Kde je svět, tam mohu. Ale před počátkem nebylo nic! Kam máme postaviti nohu svou! Do prázdného prostoru? Ale ten není možno si představit bez věcí. Tajemné slovo — toto nic, neméně tajemné nežli nekonečnost. Není nic než Bůh a ten nepotřebuje prostoru. Závratná tajemství!

Než už zaznělo: »Staň se!« Vůkol Boha — mluvíme po lidsku — objevil se svět zářivých duchů, celý vesmír světla, duchovní krásy a dobra. Duchové dobří patří na sebe a na Boha — duše jejich zářící rozkoší — vidí, že podobní jsou svému tvůrci. Dole pod nimi kmitá ohnivá mlhovina, chcete-li, valí se a válí, vaří a zmítá, Chaos je a nic než chaos, nepořádek a nelad.

Vidí duchové tyto spousty a obracejí od nich tvář k tvůrci. Tázavý jejich pohled praví: Jakže, Pane, to je tvé dílo, ten nelad? I zasáh! Bůh vůlí svou do hmoty, a atom řadí se k atomu. Jako ovce, jež pastýř žene, poslouchají toho, čeho nepoznávají a necítí. Hle, zákonnost je uchvátila, vůle Boží, určující síly, činnost, cesty a cíle. A před duchy vyvíjejí se světy, miliony světů s nepřehlednými tvary svými v neomylném souladu.

V nebi miliony duchů, každý jiný, a přece tvoří vespolek nevýslovný soulad; dole země, abychom o jiných světech pomlčeli, se souladem nesčíslných bytostí, obrovská stupnice tónů, dávajících jeden ladný akord — aj, jaké to divadlo!

Wigand píše v klasickém svém díle o darvinismu (II, 113), že nalezáme-li v přírodě systém, musíme uznati také princip, který systemisování přírody podmiňuje. Praví sice, že jest nepoznatelný, ale uznává jej. Než z toho, že ho neznáme, nejde, že je nepoznatelný. Theorie vývojová se vyžije, jako se vyžilo tisíce jiných. Také nestačí. I kdyby nádherně ukázala se faktem, co vysvětluje? Nic. Příroda je ve svém ústrojném životě jako veliké dílo hudební, dí Agassiz. Patrně něco líčí. To, co líčí, chce člověk vědět. Chce čísti myšlenky umělcovy, chce vědět, dobře-li je motivy svými vyjádřil. A člověk měl by se spokojiti pouze tím, že jako v hudbě Mozartově nebo Beethovenově panuje taková logika, že z předcházejícího akordu lze uhádnouti následující akord a naopak? (Sr. Eschricht, Das phys. Leben, 87.) Co by věděl pak o celé symfonii? Nic, nežli že je logická. Člověk hledá víc, tdeje, myšlenky, jejich spojení v rozumnou řeč a živý cit, hledá duši umělcovu.

Příroda jsou myšlenky Boží. Člověk opustí holý mechanism vývojový a bude hledati idey Boží v přírodě. A nalezne je, neboť přírodou Bůh se člověku chce zjevit.

3. Přehlížeje tvůrčí dílo Boží, ptám se: Pane, kde jsi vzal plán k těmto divům? Abstrahuji si z nich podivuhodnou zákonnost. Vidím, jak nad podružnými a nahodilými zjevy stojí zákony vyšší, jak tyto jsou kolečky ještě většího stroje, i táži se, kde naleznu půdorys k tomuto velechrámu tak ladnému a harmonickému? Nebo že bez něho není, jest mi jasno.

Tu padá zrak můj na první hlavu evangelia sv. Jana: Na počátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha a Bohem bylo slovo. I vzchází mi světlo. Volám: Mojžíš viděl jen světy, Jan duchem letěl do hlubin božství. Nyní vím, kde i já mohu spočinouti nohou před památným »Staň se!«. Víím, kde nalézá se vypracovaný půdorys, ba celý model světa. Jest jím nitro Boží, bytnost a přirozenost tvůrce. Všeliká pravda, jsoucno i možnost, vše eminentním způsobem tvoří v Božské harmonii bytost Boží.

Táži se udiven: Pane, jak jsi to vše myslil, ty světy, ty bytosti, ty tvory, tu zákonnost, ten soulad? A tvůrce s úsměvem mi odpovídá: Dívám se do sebe a skutečnuji mimo sebe několik obrazů, které tam jsem zahlédl; mám jich tam ještě nekonečný počet. Až je jednou spatříš, užasneš blaženstvím.

»Na počátku bylo Slovo«, začíná hlava, z níž jsme citovali prve. Slovo znamená slovo duše: slovem duše je myšlenka. Slovo je tedy poznání, kterým Bůh poznává sebe, věčná Moudrost. Jsme v hlubinách tajemství o nejsv. Trojici. V nás rodí se také slovo duše, myšlenka, ale je nahodilá, prchavá. V Bohu je absolutní jako Bůh sám, bytná Moudrost, druhá Božská osoba. Skrze ně — Slovo — učiněno jest všecko, pokračuje apoštol. Ovšem, bytost Boží dala idey, Slovo jako architekt je myslilo. Hledej ve světě idey, nalezneš Božskou Moudrost jako architekta, bytost Boží jako jejich vzor, a Lásku, totiž Sv. Ducha, která volá: Realisuj je, ó Bože, sděl se s jinými o to, co máš. Ale kde naleznou k tomu klíč, ptám se, který mne naučí čísti idey Boží?

Vznikl svět, konečné obrazy nekonečného pravzoru. Nediv se již nesmírné různosti tvorů; nekonečná bytost sloužila jim za vzor. Nediv se souladu všehomíra: jest malým zrcadlem nekonečné harmonie Božské bytosti. Nebo spíše: podívej se jím, ale neulpívej jen na hmotě. Na perutích

idey, kterou realizuje, leť tam, kde v takovém žijí souladě, že tvoří jedinou bytost Boží, věčné Slovo. Opakuj si slova, kterými veliký Liné končí své památné dílo: »Šel jsem přírodou a viděl jsem, že jiný kráčet přede mnou. Poznal jsem stopy jeho a klaněl se nekonečné moudrosti jeho.« Poznáš Boha a jeho plány, z nichž, když se zase vrátíš k přírodě, uhádneš význam a soulad jejich tvarů.

Duchové nepoznávají v přírodě přirozeně ideí hmoty. Přiměřený svět jejich

jest svět duchový. I tážeš se: k čemu nerosumitelná hmota? Kdo v ní má čistí? Je ještě někoho třeba, bytosti duchovně-hmotné, člověka. Aby mu příroda byla stopou Boží, vtiskl jí tvůrce velikost, nesmírnost; pohyb, život, plodnost, a zase nesmírnou malost, úžasnou složitost, nevýslovný soulad. A tak nejen nebesa, i nálevník, oku neviditelný, nejen let nebeských těles, i chvěv atomu vypravují o slávě Boží. Než jest v nich ještě více. Musí v nich býti celá kniha myšlenek.

Jiří Sahala:

Jak se husitští a protestantští kněží učili.

Před vítězným rozvojem viklefismu v Čechách byla theologická fakulta university pražské nejvýznamnějším ústavem pro vzdělání kněžského dorostu v střední Evropě. Její vynikající význam pro kulturní ruch v křesťanstvu byl zaslouženě respektován i v odlehlých končinách Evropy.

Ale církev zanedbala jedno nejpotřebnější. Učené theologie bylo sice u nás dosti, ale chyběly praktické ústavy k speciální výchově duchovních správců. Knězem státi se mohl netoliko učený mistr, nýbrž i muž, který akademického vzdělání postrádal; ba do stavu duchovního vstupovali (leckdy hlavně pro společenské výsady) i lidé, kterým chyběly náboženské vědomosti průměrně vzdělaných měšťanů. Nedostatek závazné odborné přípravy k duchovní správě otvíral bránu k simonii a jiným zlořádům.

Přikročilo v té příčině Husitstvo k účelné reformě? Předně způsoben neblahý otřes v samém ohnisku vědy theologické. Když r. 1413 tuhým nápirem viklefovců byli vyhnáni konservativní mistři z university i ze země, »fakulta theologická skoro úplně zpusťla«, jak dí Flajšhans. (M. J. Hus, 333.) Ještě před válkou (r. 1419) fakulta bohoslovecká se rozptýlila a pak s theologickým studiem bylo ještě hůře. Tomek projevuje údiv: »Sotva uvěřitelné, že na konci theologického (patnáctého) století přednášky theologické (na universitě) byly ponechány soukromé pfi.« (Geschichte der Prager Universität, 150.)

Jestliže statky universitní Husité většinou skonfiskovali, pak ovšem věda vadla

i na zbývající fakultě artistské. Neprozíravost zaslouží tu přísného pokárání. Živořící zlomek university byl přece v rukou husitských. Tudíž ke konci smluv o kompaktáta s koncilem Basilejským a Sigmundem mělo dojíti k pečlivému opatření, aby se vysoké učení pražské v dozírné době pod správou kališníků vzkřísilo a vychovávalo uvědomělé kandidáty stavu kněžského. V době nekonečných debat a sporů náboženských přece bylo potřebí vzdělaných strážců Rokycanova Sionu. A k tomu bylo také potřebí zajistiti hmotné prostředky. Nejlépe by bývalo zříditi odborné učiliště pro výchovu kněží. Ale jestliže tehdy neporozuměli dostatečně požadavkům doby katolíci, tím méně bylo možno očekávati časové reformy od Husitů. Čeští bratři účelněji připravovali svůj duchovenský dorost k stavu tolik významnému, ale i tu byly citelné nesnáze; chatrněji bývali vyzbrojeni odbornými vědomostmi kazatelé protestantští. Roku 1566 napsal osvícený český bratr Blahoslav, že někteří kněží ničemu nerozumějí. »Někteří hospodářkové, řemeslníci, vdlužice se a zapletouce v živnosti, i běží kamž rozumí pro kněžství . . . Jiní pak, chtěje se více Bratřím podobniti, do Vitemberka běhají, mnozí ani slova latině též německy neumějíce a jsou pouzí oslové, když jen svědectví od některého pána neb kněze faráře přinesou, vždy sobě to objednávají, že je Eberus (žák Melantrichův) svěťí, leda se jen evangelium rozmnožovalo.« Blahoslav uvádí trapný dokument neomluvitelné ignorance jednoho českého kandidáta při zkoušce a dodává: »Všickni takoví

hodní kněží nikdy se ničemuž tomu, což kněžím náleží, neučivše, vše to u nich pořádní kněží slovou. Ale doktor Eberus, hodný muž, může u nás býti vynůten, totiž že takové lotříky s kněžstvím do Moravy posílá. Má k tomu nejedny příčiny, až i ta svědectví, kteráž k němu přinášejí ti lehčí lotřici.« (Gindely: Geschichte der Böhm. Brüder, II, 469—470.)

Dorost českobratrské inteligence českou universitu sektářskou míjel a navštěvoval raději university německé, kdež měl mnohem lepší příležitost k studiu theologie.

Ale sami kališní kandidáti stavu duchovního dávali se zapisovati na pražské filosofické fakultě počtem nevalným. Byl vzácnou výjimkou takový husitský duchovní, který se mohl vykázati vysvědčením, že fakultu řádně absolvoval a hodnosti mistrovské dosáhl. (Připomínáme, že ostatně gradu bakalářského i mistrského dosahovali v Praze lehce i velicí ignorant; nedostatek žactva, které se druhdy shánělo uměle, byl trvalou chorobou kusé sektářské university.) Průměrnému husitskému kandidátovi stačilo, jestliže odbyl městskou školu latinskou. Tam ovšem pochytíl vědy málo. Winter píše: »Náboženství bývalo v těch školách ve všech dost, ale z theologie, jak jí kněz potřebuje, nic. Protož také, kdo ze škol tehdejších vyšel, měl stejnou způsobilost k úřadům světským i ke kněžství: neměl vlastně odborné způsobilosti žádné, byl pouze literně vzdělaný člověk.« (Život církevní, 437.)

Však také stav kněžský nebyl v husitské církvi nijak lákavý. Zaopatření knězovo bylo nedostatečné a morální závislost na laických vrchnostech tuhá. Proto skutečných inteligentů, vstupujících u Husitů do stavu duchovenského, bylo velmi málo. Naopak ignorance mnohých zarážela a pohoršovala pružnější městské řemeslníky. Již v XV. století trousily se výtky, že kněží podobojí jsou neumělí. V následujícím století nebylo lépe; s postupem protestantství mezi kněžstvem nestoupala vzdělanost. Silný sklon k lutheranismu jak mezi kněžstvem tak na universitě nerozřešil palčivé otázky kněžské výchovy.

R. 1521 kněžská synoda kališná nařídila, aby žádný mladý kněz do tří let na faru (za faráře) nechodil, ale nechaje toulení a zahálení, v Písmech svatých aby se učil a farář byl poddán.

R. 1539 vyčítalo se — třeba s přemrštěností — že někteří kněží »sotva modlitby psané čísti umějí.« Citelné mezery v řadách kněžstva husitského i protestantského vyplňovány z nouze i přijímáním řemeslníkův. Bavorovský r. 1550 napsal: »Mnohý, odtrhna od sebe kopyto, kladivo a nechaje veřtatu svého, jde mezi kněze, a to nejen mezi bratrské.« (Tamtéž, 438 až 440, 607.)

Mezi protestantským duchovenstvem byla část inteligentů, která těžce nesla zastořlost kolegů. V předmluvě k České (evangelické) agendě z r. 1581 se praví: »Mládenci hned ze školy, ba (načež žalostně naříkáme) od některých z verkštatův zašlí řemeslníci anebo z kanceláře pochlební lenochové se berou, na svěcení se posílají a na fary se dávají. Kteříž dosednouce na fary podle střeštěného mozku svého ledažakési pořádky zachovávají, anebo srovnávajíce se s námi v ceremoniích, in circumstantiis (v případnostech) nerozum a bláznovství své přednášejí . . . -- Examen ordinandorum (zkoušku svěcení) jsme vypustili . . . abychom oučastní učinění nebyli zlého předsevzetí dotčených zlých dělníkův a němých psů, kterým by užitečněji bylo na veřtatě sedě boty šítí aneb v kanceláři listy psáti než se v ten svatý ouřad veřtíti . . . Kdož tedy Examen latinsky neumí, . . . nech doma zůstane, hrnce, sudy a podkovy dělá, nechaje kněžství. (Hrejsa: Česká konfesse, 359 až 360.)

Na schůzích kněžských i jinde se ozývaly výzvy, aby konečně přestalo přijímání »zmařilých« řemeslníků do stavu kněžského. Ale podmínkou reformy tu bylo slušné zaopatření duchovenstva, o které pečováno nebylo.

Tudíž mladý, neumělý kněz byl nucen se doučovati u faráře. Osadníci zvykli si považovati kaplana za žáka farářova. Však také sama konsistoř podobojí představovala kaplanovi faráře jako vychovatele.

R. 1533 prikazuje konsistoř chybuujícímu kaplanu Janovi z Malé Strany, »do sv. Havla aby nikam z domu nechodil, leč s odpuštěním faráře do lázně, a to proto, že jsa prve napomenut, toho se neuchoval.«

Na synodě stavů podobojí r. 1539 přijat artikul, aby děkanové a faráři »mladé kněží k učení pilnému a obcování kněžské-

mu příkladem svým vedli, ani jim bez zkoušení a ohledání kázati dopouštěli.«

R. 1540 od konsistoře podobojí »kněží mladým od sv. Havla rozkázáno jest, aby tu předce přes léto zůstali a pěkně se chovali, faráře svého poslouchali, a bez vůle jeho nikam z fary nechodili.«

Téhož roku v konvokaci kněžstva pražského konsistoř důtklivěji a podrobněji prikazuje: »Pan farář každý má s knězem sobě poddaným jako otec s synem nakládati, učiti ho, napomínati a napravovati, příklad dobrý v učení, v obcování i v řeči dávati, a kněz má uposlechnouti i napraviti. Jestli by pak neopravil, má ho pan farář do pokoje svého zavolaje potrestati a jemu všecko i zlé i dobré předložiti.«

Když byl téhož roku propuštěn ze žaláře kněz Václav Mladý od sv. Jindřicha, bylo mu od konsistoře domluveno, »aby z fary od sv. Mikuláše nikam chyba kostela bez vědomí pana administrátora nechodil a pilen byl učení.«

Knězi Janu Myškoví z Kutné Hory r. 1541 dáno v konsistoři napomenutí, »aby toulání zbytečného po domích šenkovních zanechal a raději se učil a pana děkana poslouchal.«

16. března 1548 přijat ke straně podobojí kněz Jan Martini z Počepic. Ale protože byl velice neumělý, řečeno mu, aby měsíc v Počepicích pobyl až do sv. Jiří a pak aby přišel do Prahy. »Bude místem poctivým při některém z pánů farářův opatřen, aby se řádům našim přiučil.« Již samy obřady kališné vyžadovaly delšího učení. Kde měl nabýti cviku novosvěcenec, jenž se jim nikde řádně neučil, než u svého faráře?

Téhož roku píše konsistoř děkanovi hradeckému Janovi Kolínskému v příčině nově přijatého kněze Petra. Žádá jej, aby mu dal naučení, »jak by se v církvi naší podle obecného snešení a artikulův chovati měl, aby dobře církevní pořádky zachoval a držel, tak aby tudy žádného pohoršení na sobě v církvi naší nedal a neučinil. Nýbrž Vám věříme, že zvláštní pozor nad ním míti budete, aby se v nic takového nedával a před sebe nebral, dokudž by pořádkům a řádům našim se nevyučil, což by k zlehčení, potupě a k pohoršení církvi naší býti mohlo a mělo.«

R. 1551 konal se konsistorní soud nad knězem Řehořem z Chrudimě, který byl obviněn, že se stal příčinou smrti kněze

Jakuba, který se zabil na věži. Těžké obvinění sice smyto, ale přece Řehořovi »to ztíženo, že jest v svatou neděli doma neseděl, ač se náleželo do kostela a zvláště na kázání jíti a poslouchati, ale ne po hambalcích a po krovích, též po věžích běhati a lízti.« (Borový: Jednání a dopisy konsistoře I, 77, 128, 145, 149, 159, 172, 221, 296.)

R. 1564 žádalo pět mládenců dojíti kněžství při straně podobojí. Konsistoř jim rozšafně vyložila: »K tomu úřadu učení a umění a dobrých mravův a poddaní připouštění býti mají . . . A protož, poněvadž u nich také jest naděje, že sú se učili a poddaní byli u preceptorů svých, na to aby pomyslili a úřad podnikli.« Ale mládenci váhali se pochlubiti dostatečným vysvědčením. Proto konsistoř odložila. Stalo se tak z bázně před katolickým arcibiskupem Antonínem Prusem z Mohelnice, který sice byl nutkán k svěcení kališných kandidátů jak husitskou konsistoří tak císařem, ale tupé ignoranty přece jen světiti nechtěl. R. 1565 dopsal arcibiskup císaři. »Přivedli ke mně (utrakvisté) pojednou asi 35 osob, které žádným způsobem nedovolili zkoušeti ode mne, mého oficiála a notáře.« Nicméně pro uvarování horších nesnází začalo svěcení. »Když jsem jim udílel nižší svěcení, shledal jsem, že jsou největším dílem tak neobratní a nezpůsobilí ke kněžskému stavu, že se nad tím pohoršovali netoliko všichni kněží, kteří byli přítomni, nýbrž i moje čeleď.« Prus tedy je poučoval o nastávajících povinnostech sám po dvě hodiny. Svěcenci poděkovali, ale konsistoriáni se hněvali, k čemu všemu chce arcibiskup svěcence zavazovati. (Pažout: Jednání a dopisy, 71, 341.)

Roudničtí r. 1564 chválí kněze Duchka, že »jest pilen učení«. Zato však bylo zle s knězem neoblíbeným, který byl líknavý na doučení. Jestliže neumělost samého faráře budila veliké pohoršení, byl nucen leckdy z fary jíti někam za kaplana, aby se lépe vycvičil. Na př. r. 1575 farář z Domašína Benešovi poradili konsistoriáni, aby pobyl půl léta jako kaplan v Týně a tu se cvičil; vždyť prý o jeho nedostatečnosti a neumělosti kněžských věcí mnoho slyšeli. (Winter. Život, 439.)

Mladý kněz, který by již byl řádně v úřadu svém vycvičen, byl pro tehdejší věřící zjevem zcela výjimečným. Mělničtí

měli roku 1566 po smrti farářově na faře dva mladé kněze. Z té příčiny namítali konsistoři: »Nevíme, kdo koho bude učit, kdo koho poslouchati.«

Ale že se ani u farářů nechtívali mladí kněží mnoho učit, svědčí četné dokumenty o nevyhoiditelné ignoranci kněžské v XVI. století.

Václav Březan k 1. prosinci 1602 poznamenává, že Petr Vok z Rožmberka »nařídil examen kněží na svém panství takový, že musili před osobou páně na zámku Třeboni pořádkem kázání činivati . . . Málo z nich který se našel, aby nebyl pius lector (jen zbožný čtenář); pročez i domluvení hořké od pána jmívali. Jiní položili se za nemocné, když na ně pořádka přišla — a že bez nebezpečení smrti náhle nevěděli by, jak před takovým pánem kázání vykonati.« (Život Petra Voka z Rosenberka, 199.)

Roku 1572 přišlo několik kandidátů před konsistoriány podobojí, kteří prohlásili, že je k vysvěcení vyšlou, ačkoli »dosti málo někteří kněžství se naučili; však poněvadž jsou připověděli, že se s námi ve všem náboženství a v řádích strany naši srovnati chtějí.« Brzy po nich postavili se jiní »mdlí v učení«, ale z nouze přijali. Jaké jiné kandidáty strana podobojí přijímala ochotně, patrně z toho prostosrdečného. vysvědčení protestantské konsistoře kutnohorské z r. 1586 knězi Bílkovi; prý se »před kněžstvím choval řádně, když na řemesle dělal i když služebníkem jináč

poslem u starších havéřských jesti byl.« (Winter: Život, 439, 441.)

Když nazval r. 1545 farář Šmohel administrátora konsistoře podobojí Mystopola svatokrádcem, prohodil Mystopol za přelíčení pohrdavě: »Co jest to svatokrádce? Nemyslím toho o tobě, aby ty tomu rozuměl, neb jsi v právních duchovních nikdy nečítal ani se jak živ mnoho učil.« (Borový: Jednání a dopisy, 199.)

Není divu, že duchovenstvo různých protestantských směrů, které neznalo ani katechismus vlastní konfese, bezděčně šířilo bludy nejnesmyslnější. Denis píše: »Ves ode vsi různily se vyznání a víra. Kněží, přišli ze všech konců světa, přidávali se k stranám nejrozličnějším.« Jinde praví: »Duchovenstvo lutheránské shánělo se náhodou; kdokoliv odebral se do Vitemberka nebo několik měsíců ztrávil v Německu, byl uznán hodným fary. — Jak nedostatečnými správci svědomí byli ti theologové improvisovaní, kteří dopouštěli se nejtěžších bludův a upadali v nejpohoršlivější rozpory!« (Denis-Vančura: Konec samostatnosti české, 381, 442.)

Sektářským oloupením ústavů kulturních byla značně zasažena i vzdělanost kněžstva katolického. Ale v XVI. století pozorujeme, jak i při citelném hmotném nedostatku prospívaly pokusy o odbornou výchovu kněžského dorostu katolického. Nadto kolej jezuitská starala se o systematické studium theologické. Zato kusá universita sektářská živořila smutně až do Bílé hory.

POLITIKA.

Státnická výchova? Právě proto že náš národ tak houževnatě tíhl k samostatnosti, měl býti vychováván od zodpovědných politiků českých a jejich listů tak, aby po svém osvobození mohl řídit své osudy ihned uvědoměle, rukou zručnou a pevnou. Větší státnickou vyspělostí bývali bychom imponovali cizincům již před převratem; kdyby bylo došlo k opozičním rozběhům vždy v nejvhodnější čas formou důstojnou, svědčící o přesném rozlišování práva a nespravedlivosti, byli bychom získávali více než rozbíjením pultů a únavným opakováním liberálních recitací.

Lid náš nebyl včasně vychován k řízení věcí vlastních. Hlasy opravdových učitelů národních dusily se v přívahu radikálních frází, postrádajících

často jakéhokoli reálného podkladu. Proto průměrný osvobozený občan český musí se účelné politice a základům národohospodářské vědy teprve učit. Ignoranti poplašeně pokřikují i proti těm položkám v rozpočtu, jež jsou zatím státní nezbytností.

Lid byl zpracováván před převratem od demagogů tak, že voláky, četníky a strážníky pokládal skoro vesměs za tvory zločinné. Kdyby byli vůdcové lidu rozlišovali a poukázali, jak orgány bezpečnostní vykonávají velký díl práce té, kterou zastává ozbrojená moc i v pokročilých republikách, pak by byl měl větší právo ke kritice nepřístojností soldatesky a pod. Když na Smíchově došlo k obrovské krvavé rvačce mezi

soc. demokraty a nár. socialisty, hned napadení běželi pro pomoc strážce. Hned tedy věděli, že strážnickovo rámež i radikálové jest někdy dobré. Ale když v Praze na ulici strážník zápasil s nebezpečným zlosynem, obecnstvo místo pomoci se smálo — jako by byl zřízenec nevykonával těžkou a nebezpečnou povinnost k ochraně občanstva poctivého.

Demagogové často ohlašovali, jak veliký plat má který hodnostář; nevysvětlovali, co takový občan musí vydati na reprezentaci, z níž ničeho nemá — leda někdy trochu nesnází. Teď některá reprezentační hostina pohltí víc, než co měl dobře situovaný rakouský byrokrat na celý rok — a lid protestuje.

Na úřady politické, finanční a soudní se pohlíželo jako na ústavy pro sekýrování nebo vydírání občanstva. A teď se vláda diví, když hrubí občané se chovají v úředních místnostech neotesaně — jako by mluvili s ušlými nebo sobeckými byrokraty.

Před převratem byl lid „hluboce přesvědčen“, že od jiných národností jest jen a jen okrádán a že vlastně od občanstva nečeského ničeho nepotřebuje. Nyní otvírá údivem oči, když se mu dokazuje, co všechno jsme nuceni vyvážeti, aby nás cizí země zachránily před hladem.

Dříve za každou mrzutou příhodu ve státě byli voláni k zodpovědnosti ministři. Což divu, že nyní nevědomý dav i starostlivé a svědomité ministry často s velikou roztrpčeností viní z toho, co popletené davy svou neobratností zaviniť samy!

Před válkou každá tisková censura byla pokládána za odpornou Megéru, ba za Medusu, která svým zrakem mění ráj v ledovou poušť. Najednou však veliké překvapení, když republikánská vláda byla nucena v zájmu záchrany státu komiskovati některé listy také. A kdo se divil nejvíce? Právě největší radikálové, kteří pořízují sami seznam zakázané četby pro vlastní stoupence. Kladenští bolševici, kteří zcela nepokrytě censure vzdorovali, sami ve dnech komunistické vzpoury pájili listy „měšťácké“. A ještě zajímavější zjev! „Rudé Právo“ dne 17. prosince vyzvalo dělníky, aby nečetli žádného tisku kromě komunistického. V záchvatu fanatismu ani si nevidělo dobře do péra, tak že napsalo komicky: „Odmítněte otravu jejich, nemáte-li své, nečtěte nic!“ — Tohle jest tak urputný protikulturní diktát, jakého se neodvážila žádná absolutistická vláda věku nového. Tak tyransky sehněrovali duše dovedli pouze ruští sluhové Bronsteinovi. Patrně, že Sonnenscheinové, Taussigové a Šmeralové v první řadě chtějí sesocialisovati lidské

mozky a veřejné mínění. Co je proti takovému zákazu Římský Index?

Tážeme se, zdali by panoval takový soumrak a divý vír v duších nyní, kdyby tolik rozšířený český tisk se byl již před válkou postaral o lepší, střízlivější výchovu občanstva. Strany žily a tyly z radikalismu, ale solidní příprava k české autonomii spala tak, že jest nutno nyní mnoho a mnoho dohánět, má-li řídit naše věci veřejné rozum opravdový.

Úroveň politické vyspělosti českého národa charakterisuje plasticky Jos. Holeček svou delší úvahou ve „Zvonu“. Vyjímáme zde některé významné věty: „Volební zákon vypracováni společně právníci agrární a sociálně demokratičtí. Vzor jeho prý našli v některém nepatrném kantonně švýcarském, jehož obyvatelstvo je národně jednotné... Matkou našeho volebního zákona byla theorie protinárodní, vidoucí v každém uvědoměném národovci svou překážku. Uvědomělý národovec jest již šovinistou, zpátečníkem, černošotněncem. Národ ve své ústrojnosti jest již společenský útvar přežilý. (Tak daleko tedy zabředli ti, kteří deklamovali nepřetržitě o národu Husově. Pozn. Obn.) — Podle vzoru volebního zákona pro Národní Hromadu zdělán také volební řád pro obce. Výsledek obecních voleb byl takový, že Němci právem jej mohou pokládati za veliké svoje vítězství. Jejich národní menšiny všude se uplatnily. V pražském obecním zastupitelstvu nebylo Němců bezmála čtyřicet let, nyní jsme jich tam uvedli hezký počet, ale dosud žádný z nich ne učinil návrhu, který by čelil k dobru a zvelebení obce... Od voleb teprve narostli Němcům hřebínek... Octli jsme se naproti Němcům v nevýhodném položení, jež dlužno nazvati hloupým, protože jsme je sami zaviniť... Čechové nemyslí na odplatu a pomstu. V Praze Sokolové střežili německé domy, z kterých bývali Čechové provokováni, aby jim hněv lidu neublížil, kdyby se probudil... Čechům v poněmčeném území bylo v druhém roce čsl. republiky snázeť pekelná muka. Stav jejich je horší než za Rakouska. Čechy bojkotují, z bytů vypovídají, všemi způsoby pronásledují i zbíjejí... Za koalice politické úřady měly rozkaz neviděti německé nezákonnosti. Jaký byl k tomu důvod, nikdo neuhodne.“

O české povaze Holeček dří: „Češi jsou nezlobní a nemstiví. Boj s nepřáteli se jim protíví, raději se škorpí mezi sebou. Nejsou ani hrabliví a zlíštní... Pokud se týká psychologie, skutečně jsou pravým opakem Němců bdělých dnem i nocí, kořistivých, důsledných a systematických.“

S uspokojením sledujeme řadu bystrých Holečkových postřehů, ale ta charakteristika české duše nynější jest idealisujícím sebeklamem staro-

české romantiky. Že Čechové ani v dobách dávných nebyli národem holubičím, dokázali jadrně přední naši historikové nynější: Pekař, Novotný, Krofta, Šusta i jiní. Ostatně kdyby měl Holecěk pravdu, už by tu náš národ dávno nebyl. Že dovedli Čechové velice vydatně pro sebe těžiti i ze sporů říšsko-německých ve středověku, vysvětlují nám »Dějiny« Novotného jasně.

Ale ta nynější »měkkost, poddajnost a mírumilovnost« odpovědných vůdců lidu jest zcela něco jiného než skvoucí národní ctnost. To, co se učinilo pro Němce v prvních dvou letech republiky, naprosto není výslednicí české důvěřivosti a naivnosti. Tu by se spíše mělo mluvit o korupci a potutelné, vychytralé bezcharakternosti, která v zájmu zisku osobního jest okamžitě ochotna dávat zájmy našeho národa v plen živlům nečeským. Uvažte, titíž holoubci, kteří zde přátelsky vítají nové a nové houfy východních židů, vybíjejí české kostely katolické, zabírají násilně a protizákonně byty. Titíž čeští občané, kteří zabezpečují cizím talmudistům (nedávno přivandrovalým) práva náboženská, s velikým povykem vyhánějí ze škol náboženství lidu českého, vyhazují kato-

lické dělníky z továren na dlahy a rozbité hlavy Orlům. A což čeští bolševici, kteří tak šetrně se chovají k majetku a svobodám cizinců, jsou takovými plachými kuřátky jen v zájmu národního pokoje? Vybjem českých usedlostí poukazuje k něčemu jinému.

Kdo jest okázale svezepým a dravým vůči vlastní krvi, zajisté ví také velmi dobře, kam až sahá zásada tolerance vůči cizákům. A žádný nezaujatý pozorovatel neprohlásí, že ta veliká ústupnost českých hrabivcův a spekulantů jest výronem naivní humanity, ušlechtilé důvěřivosti. Čechové by si dovedli vládnouti velice bystře a účelně, kdyby — chtěli. Celá řada českých politiků má obzor velice široký, pozoruje bystře, k jakému cíli směřují i různé proudy politiky zahraniční. Ale osobní kořist politických lovců zatlačuje do pozadí zájem o blaho všenárodní. Byli snad naivně důvěřiví sokolové legionářští? Zápasilí siatečně na život a na smrt s odvěkyni našimi protivníky. Ale nyní po zápasu rekové jsou na českém kolbišti vystřídáni zcela způsobnými liškami a strakami. Odtud ta »mlámost« a »naivní« ústupnost po době tolik heroické.

HISTORICKÁ HLÍDKA.

K jubileu Viktora Kornela ze Všehrd. Tento vynikající náš právník a humanista (1460—1520) byl mezi husitskými vrstevníky zjevem výjimečným. Pokoušel se z trosek české kultury předhusitské stavěti nový palác osvěty za okolností velice nepříznivých. Tím větší budiž čest energickému pracovníkovi, čím trapněji narážel na nepochopení obmezených současníků. Ke konci XV. století vydral se tomuto osvícenému učenci stesk: »Němci, jejichž jazyk tak drsnatý, tak brebtavý jest, že jeden s druhým mluví, Němec s Němcem, sobě častokráte nesrozumívají, avšak jej našemu na potupu šíří a trou (uhlazují). A již téměř všechny knihy pohanské i křesťanské z latinských, jeden druhým vykládají, německé jsou učinili, kdež my snad ještě žádných nemáme. Stalo se jest, že což u nás v Čechách a v jiných národích učení toliko čtou, tomu v Němcích i laici napořád svým jazykem čtouc rozumějí.« — Tak žálil kaššník na osvětu Němců katolických, jejichž předkové před stoletím hledali

své vzdělání v české Praze. (Kornel ony řádky psal v době, kdy ještě nedošlo v Německu k luthersko-sektářskému kvasu.) — Kornel zároveň učinil nemilé přirovnání: »Diví se mnozí, jak říšská města, v nichž s větší částí Němci jsou, jak německé země v pokoji, v bohatství bez bouřek, bez zločinstva, loupežův, mordův, bez zemí i měst zkažení, v spravedlnostech městských a v řádu tak mnoho let trvají, a den ode dne v zboží, v slávě, v pověsti a vzácnosti, v moudrosti, umění rozličném i výmluvnosti zřetelně se rozšiřují.« Kornel také v pečlivém přehledu vývoje českého práva vydává svědectví, jak právě v době husitské ujařmení českého sedláka pokračovalo. — Jestliže se tedy cítíme tak často slova Husova proti katolické církvi, jen ať se nezapomíná, co napsala řada husitských spisovatelů (netoliko Kornel ze Všehrd) o prostředí kaššném. Děje se jako učitel nemá býti jednostranný.

OBRANA.

Nová kritická cesta k zotročení ducha. Již za války bylo poukazováno na chytrost židovských

kapitalistů. Zatím co křesťanské listy hynuly pro omračující drahotu tiskařských potřeb druh za

druhem, množily se v Rakousku i židovské deníky. Nadto semitští milionáři kupovali těžce zápasící listy nežidovské — často i s personálem. Pán na ovládnutí všeho tisku v Rakousku a na užší menší rozumu v habsburské monarchii byl podrobně promyšlen. Židům při těch přípravách k hroživému kartelu tiskovému nebylo potřebí vlastně ani finančních obětí. I když určili předplatné levnější, než jiná vydavatelstva, ještě hodně vydělali; židovští majitelé listů byli totiž zároveň majiteli papíren, prodávajících křesťanům papír velice podražený; sobě podražovati nemusili.

V Rusku podařilo se židům na poli tiskovém ovládnouti situaci do všech podrobností pojatého plánu. Ve střední Evropě posud zápasí a rafinovaný svůj boj přenesli také do Ameriky, která se nyní novými židovskými přistěhovalci přímo hemží.

Americký redaktor »Hlasu« H. Dostál uvádí nejvýš poučné dokumenty. Před 2 lety platilo se tam za 50 kg 3.50 dolaru. Dnes — po válce, kdy v jiném průmyslu ceny klesají — požadují židovští majitelé papíren za 50 kg 19.50 dol. Ale novinám židovským prodávají o 300 procent levněji než křesťanským. Dostál jmenuje celou řadu nových vlivných listů židovských v Americe a dodává: »Milionářské podniky zmocnily se papíren, jsou společníky v nich nebo je financují, ničeho neztrácejí drahotou, neboť sobě prodávají papír velmi lacino . . . Naše pak listy hynou jeden za druhým. Židů v Americe není ani 4 procenta a mají 80 procent tisku v rukou. Katolíků je zde 17 procent a mají půl procenta tisku . . . Amerika je již duchem židovským podmínována.«

Jáčku — kam vlastně směřovaly všechny řeči radikálních agentů, stojících ve službách židovských, o svobodě, volnosti tiskového projevu, proti buržoim a pod.? Jednak bezděčně jednak vědomě opevňovány tak hradby židovských tvrzí diktátorských. Největší překážkou rapidního vzestupu moci židovské byl světový názor křesťanský a nejvydatnější lokomotivou triumfu židovských miliard byla válka.

Jak bojovati proti přemoci tak obrovité? Všechné obyčejné prostředky fyzické jsou tak slabé jako různé prášky proti hrabošům nebo mnišce. Nejvydatnější obranou tu jest vzkříšení charakternosti v nejširších davech, vzestup nekompromisní křesťanské morálky, která se nedá podplatit a umlčet krásnými svody obratných žurnalistů, stojících v službách židovských. Kdyby Arilci odmítali tisk hovicí vášním, rozmarným náladám a nepoctivým, vábivým slibům, rázem by židovská tisková velmoc stála před bankrotem. Nestačí však pouze odmítati levný tisk protikřesťanský. Neúprosným příkazem doby pro občany pokřtěné

jes! podporovati rozvoj tisku poctivého a svědomité uvědomujícího. Při složitém útoku otravných plynů bolševických žádný křesťanský občan se ze své naléhavé povinnosti nevymluví, nevykrouti. Vždyť přece i u nás po finanční stránce těžce závodí se židy i ty zbytky tisku křesťanského, které se po válce udržely. Příznačné znamení doby bije do očí. I nekatolické časopisy vědecké u nás netoliko za války, ale i po ní hynuly jako podzimní list za listem, ale přibyla celá řada časopisů politických a sociálních, představujících papírovou zajišťující hradbu zájmů židovských. A tohle přece není pokrok křesťálové osvěty, o němž se tolik deklamovalo. Zde demagogie stoupá tvrdou patou na šíji opravdové kultury.

Příznačné znamení doby. Mezi zatčenými bolševiky jmenuje se také několik radikálních vychovatelů. Zatčený vůdce kladenských bolševiků, učitel Náprstek, usvědčen z krádeží páchaných na samých bolševicích. Když byl zatčen bolševický ředitel české reálky v Šumperku Fiala, nalezeno v jeho bytě 141.000 K. V jeho rukou se sbíhaly všechny nitky revoluce na severní Moravě. Bolševický učitel Haken pod ochranou poslanecké imunity předpověděl, že budou nyní následovati silnější výbuchy bolševické. — Zeptejte se, kolik těch občanů obětovalo pro revoluci něco z vlastního majetku!

Kostelní nádoby,

kaličky monstrance atd., klenoty, notářské prsteny, hodiny, jídelní přístroje, opravy a snovu slacení odborně a levně provádí

JAN STANĚK,

pasíř a oiseleur, stálý přísední znalec zemského trestního a okresního soudu,
Praha I.-979, ul. Karoliny Světlé, 12 n.

MEŠNÍ VÍNA

zaručeně přírodní, neporušená, prvotřídní jakosti
Nejjemnější prima druh . . . à Kč 14.50 za 1 litr
Velmi jemný druhý druh . . . à Kč 14.— za 1 litr
Jemný třetí druh à Kč 13.50 za 1 litr.
Vino jest úplně čisté a způsobí k stáčení do lahví
Dodává v sudech od 50 litrů výše chvalně známá firma:

Alois Čížek, přísední dodavatel mešních vín
a soudní znalec vín.

Založeno r. 1897. v Humpolci. Založeno r. 1897
Transitní vinné sklady ve Znojme.

Dr. Eug. Kadeřávka I. díl »Soustavy filosofie křesťanské čili Aristotelicko-Thomistické« stojí 32 K. II. díl 45 K, čímž opravujeme omyl v minulém čísle »Obnovy«.

OBNOVA

Revue čsl. strany lidové.

Čís. 2.

Ročník XXVII.

Dykhází dne prvního každého měsíce. Předplatné ročně 24 Kč. Jednotlivé číslo 2 Kč. Odběratelství končí jen písemnou výpovědí. Číslo účtu poštou. Město šek. v Praze: 49.080 (Číslo účtu dražstvo). Číslo telefonu: 94 (Číslo účtu dražstvo).

O Hradci Králové, dne 1. února 1921.

Dr. Jan Konečný:

Snahy a cíle Volné Myšlenky.

II.

Volná Myšlenka slibuje dále hájiti rovnoprávnost všech v oboru politickém a sociálním. Snahu tuto musil by vlastně s nadšením vítati každý věřící křesťan, jenž ví, že Kristus byl prvním hlasatelem rovnosti všech lidí, jich svobody a bratrství a že všechna hesla, jež v moderní době o svobodě, rovnosti a bratrství byla hlášána, plynou jen z nevyčerpatelné studnice životní pravdy — z evangelia. Avšak slova zbařená ducha jsou holé fráze a tak poznáme také z různých návrhů volnomyšlenkářů na úpravu společenských a politických poměrů, že hesla jejich jsou skutečně jen bezduché deklamace. Mimo děk vzpomínám zde katolického sjezdu v Hradci Králové koncem srpna r. 1909. Volnomyšlenkáři uspořádali odpoledne 29. srpna průvod městem na vzdor dopolednímu slavnostnímu průvodu katolíků s praporem, na němž bylo napsáno velikými písmeny: »Za svobodu svědomí!« Jak si tito lidé svobodu svědomí představovali, poznáme nejlépe z listu Macharova, poslaného dru Klumparovi, předsedovi pokrokového klubu, jenž byl potom za velikého nadšení všech pokrokových posluchačů předčítán. Pozdrav ten — pravý výsměch na svobodu svědomí — zní takto:

»Vážený příteli! Prosím Vás, vyřídíte protiklerikální manifestaci můj upřímný pozdrav! Je na čase, abychom si uvědomili, že lidé, třeba z naší krve pošlí, ale mající svého nejvyššího pána, své cíle a svá přání v Římě — že lidé, žijící v tradicích a snahách úplně protilehlých, jak smyslu naší historie, tak smyslu našich dnů —

že ti lidé musí býti odstraněni z našeho národního těla. Stala se chyba: bylo jim cizincům dáno aktivní i pasivní právo volební, byli připuštěni rozhodovat o věcech, jimž nemohou rozumět a do nichž jim — dle litery a ducha jejich povolání — nesmí nic býti. Ta chyba musí býti napravena. Ve jménu svobody a svobodomyšlnosti musí býti tito cizinci, tvořící stát ve státě, vráceni tomu, což stále velmi hlasitě vyznávají: pánubohu a kostelu. Ale i tam musí býti střežení. Ke každému kázání musí býti komandován zeměpanský komisař, poněvadž je to schůze lidu, — a v posledních dobách, právě od té chvíle, kdy všeobecné hlasovací právo vstoupilo v náš stát v život, je to politická schůze lidu — orgán státní pak nechť bdí nad tím, aby kazatelny byly vráceny svému původnímu účelu a nebylo jich zneužíváno k rozdmýchování protikřesťanských vášní a v národním ohledu k podněcování, k sebevražedným politickým činům. — Hajme se dle slov Žižkových tam, kde jsme zhřešili svou bezstarostností, svou důvěřivostí, svou nepolitickostí: nemůžeme býti dětmi Husitů a dětmi Jiřího Plachého zároveň. Je nám třeba velké národní očisty a k té pracuj kde kdo a jak můžeš. 7. září na shledanou. Váš Machar.«

Tento list Macharův, který zde doslovně podáváme dle Věstníku, jakožto přílohy »Vlné Školy«, č. 5. r. 1909, nalezl plného ohlasu u našich volnomyšlenkářů a byl jistě při návrhu Bartoškovu na rozluku církve od státu směrodatným.

Svoboda myšlení a svoboda svědomí jsou dvě vůdčí zásady rázu theoretického Volné Myšlenky.

Jako nejsme proti svobodě myšlení, nejsme také ani proti svobodě svědomí, jsou-li oba pojmy náležitě vysvětleny. Myšlení uznávající majestát nezmenitelné pravdy a postupující dle nezmenitelných a nutných zákonů myšlení, jest vpravdě svobodné. Avšak volnomyslenkáři, jak jsme viděli, tomu tak nerozumějí. Pro ně neexistuje žádná pravda nadsmyslná, zvláště pak ne žádná pravda náboženská. Proto jest odpoutání se ducha od pravdy náboženské požadavkem V. Myšlenky. O nějaké povinnosti uznati pravdy Bohem zjevené nechtějí ani slyšeti, povinnost víry jest prý znásilňováním svědomí. Každý, kdo povstal kdy proti zjevené pravdě, bludaři všech věků a národů, jsou V. Myšlence jasným vzorem, jsou považováni za její předchůdce. Na římském sjezdu V. Myšlenky položen byl věnec na pomník Giordana Bruna, jenž byl pro své bludy a nemravný život r. 1600 upálen. Pro vědu znamenal tento muž, bývalý mnich z řádu dominikánského, velmi málo; jen to přičísti dlužno k jeho zásluze, že uznával systém Koperníkův o otáčení se země za správný a že vyslovil mínění, že mimo tento svět jsou ještě světy jiné. Koperník byl katolický kanovník a nebyl prvním z těch kněží, kteří poukazovali na otáčení země kol slunce. Mínění, že kromě tohoto světa na zemi jsou ještě jiné světy, slunce i měsíce, pronesl již v první polovici osmého století kněz Vigilius, pozdější biskup solnohradský. Toho ovšem V. M. nezbožňuje. Svoboda svědomí, již Giordano Bruno v životě svém uplatňoval, vábí mnohem více; dle názorů V. Myšlenky v odpoutanosti od mravního zákona záleží vlastně pravá svoboda svědomí. Atheista a anarchista Ferrer, jehož podobizny nabízí V. M. v každém čísle svého týdeníku, Giordano Bruno, stoupenec protirozumného pantheismu a mravně inferiorní charakter, jsou špatnými sloupy svobody svědomí!

V. M. neuvádí nikdy jasný výměr svobody svědomí. Svědomím rozumíme bezprostřední praktický soud rozumu o mravním charakteru a ceně svých činů čili o jejich dovolenosti nebo nedovolenosti se stanoviska mravního zákona. Jednám-li jako tvor rozumný, musím mít před skutkem správný a jistý soud o mravní hodnotě svého činu. Pak jest mou povinností

dle tohoto rozumového soudu jednati a to i tehdy, když jsem se bez vlastní viny mylil. Poslouchati vlastního svědomí jest nejvyšší mravní povinností katolického křesťana. Existuje-li Bůh, jakožto nejvyšší zákonodárce, plyne také povinnost, aby se mé svědomí řídilo jeho mravním zákonem a uznalo také povinnost podřídit se spravedlivým zákonům oněch autorit, jež řídí z vůle Boží osudy lidstva.

Neomezená svoboda svědomí neexistuje. Svědomí každého člověka závisí na pravdě a spravedlivém zákonu. Provádění falešných, bludných názorů není známkou svobody svědomí, jakož jí není také požadavek podřídit se zákonům nespravedlivým. Nejen církev, nýbrž i stát zapovídá hlásání a provádění bludných hesel. Anarchista, vyhlašující násilný převrat za jediný prostředek k ozdravení poměrů ve státě, nenalezne pochopení pro svobodu svědomí — a každý stát, byť by i ze samých volnomyslenkářů sestával, bude takovému jednání odpírati. Rovněž nemůže a nesmí býti někdo nucen, aby se podřídil nějakému nespravedlivému zákonu. V tom ohledu zůstanou věřícímu křesťanu zářným vzorem svobody svědomí ony zástupy sv. mučedníků, kteří řídíce se heslem apoštolů »Více třeba poslouchati Boha než lidí« (Skut. ap. 4, 19), za přesvědčení své život obětovali.

Jako svoboda myšlení jest jen tehdy myslitelná, zbavil-li se rozum všech nepovoláných a neoprávněných pout, jež ho zadržují na jeho postupu k pravdě, tak zase musí býti vymýceny všechny překážky, jež brání správnosti rozumového soudu na naše jednání, má-li býti svědomí skutečně svobodné. Proto zavrhneme i my znásilňování svědomí a to i tehdy, brání-li mi někdo vyplniti povinnost, již mi svědomí velí vyplniti, nebo nutí-li mne kdo k zlému.

Avšak mysliti, mluvit a jednati ve věcech svědomí jak kdo chce, vede k anarchii, řekl správně papež Lev XIII.

Co rozuměti svobodou svědomí a jak na ni pohlížeti liberalismus, vyslovil jasně jmenovaný papež Lev XIII. ve svém okružním listě ze dne 20. června 1888 takto:

»Velice bývá také vynášena tak zvaná »svoboda svědomí«. Rozumí-li se jí v tom smyslu, že každý může libovolně Boha uctívati nebo ne, bylo již náležitě vyvrá-

ceno. Avšak můžeme jí také rozuměti v tom smyslu, že možno dovoliti občanu ve státě dle této povinnosti svědomí bez překážky plniti vůli Boží a zachovávatí jeho příkázání. To jest ona pravá svoboda, slušící tak vhodně dítkám Božím, chránící svatě důstojnost lidské osoby a která nese ani násilí ani nucení. Tuto svobodu hájili si vytrvale apoštolé, ji vyhlašovali obhájcí víry ve svých spisech za neporušitelnou, ji posvětili svou krví mučedníci v nepřehledném počtu. A to právem. Neboť svoboda tato, uznávajíc svatou a nejvyšší moc Boží nad lidmi, uznává též první a nejvyšší povinnost, již mají lidé k Bohu. Svoboda tato nemá nic společného s oním duchem vzpoury a neposlušnosti, takže nelze nikdy o ní mysliti, že by chtěla odpírati veřejné moci poslušnost; neboť právo poroučeti a žádati plnění příkazů má lidská moc jen potud, pokud neodporuje moci Boží a pokud se drží v mezích řádu Bohem stanoveného. Bylo-li by však něco nařízeno, co odporuje zřejmě vůli Boží, odvracel by se takový zákon od onoho řádu a přišel by do rozporu s

autoritou Boží; a zde by bylo oprávněno neuposlechnouti.

Stoupenci liberalismu, přiznávající svět-ské vrchnosti nejvyšší a neobmezenou moc a tvrdíce, že člověk nemusí ve svém životě bráti žádného ohledu na Boha, nechtějí ničeho věděti o souvislosti svobody s mravností a náboženstvím. Vše, co se podniká na obranu této svobody, vyhlašují za porušení práva a za státní přečin. Kdyby chtěli skutečně říci, co si myslí, musilo by se uposlechnouti každého násilí a je i snášeti.«

A naši volnomyšlenkáři rozumějí svobodou svědomí skutečně jen naprosté odpoutání rozumu i vůle od Boha, odstranění svrchovaného a nejvyššího zákona Božího vzhledem na život jednotlivce i státu a nahrazení ho zákonem lidským, jenž bude diktovat úplně dle libovůle. Tuto volnomyšlenkářskou svobodu svědomí, toto zotročení náboženství a křesťanského života poznáme nejlépe z toho, všimneme-li si blíže provedení tohoto hesla v praktickém životě, jak to volnomyšlenkářský program líčí ve svých úkolech v republice.

Fr. Hradský:

Soulad.

Meditace.

II.

4. Dva světy leží před Bohem, duch a hmota, ale nekonečná propast je dělí. Kdo je spojí? Kdo jim dá jednotnost, podmínku souladu? Kdo vytvoří most od mrtvého kamene k největšímu duchu? Veliký úkol, na pohled nemožný! Malíř spojuje světlo a stín. Já vidím Boha, jak tvoří z hmoty tělo a vdechuje mu ve tvář ducha. Člověk je stvořen, nemožné stalo se skutkem. Dva světy spojuje, duchový a hmotný. Mikrokosmos, praví Aristoteles jása. Jsi malý vesmír, človče! Odtud tvá velikost. Jsa středem tvorstva nižšího a vyššího, má nad oním vládu. V něm patrně jest cíl tvorstva hmotného, neboť jen on je poznává, jeho idey odkrývá a jimi k Tvůrci se vznáší. Tím zároveň přirozeně plyne, že tvorstva smí a má užívatí jen dle vztahu, který má k Bohu a ježž on jediný poznává. A poněvadž sám zase Boha

poznává jako svého Tvůrce, vidí ideovou jednotu, která svět spojuje s člověkem, člověka a svět s Bohem. Hle názor světový a životní, obepínající vše v překrásné harmonii! Zde klíč k pochopení přírody.

Než ještě něco chybí. Vše stvořené je konečné, Bůh nekonečný. Větší propast dělí je nežli ducha a hmotu. Nemá i tu býti jednoty? Kdo překlene propast? Hříchem stala se ještě větší. Ale odezřeme od hříchu. Někteří sv. Otcové praví, že Bůh by se vtělil, i kdyby se byl hřích nestal. Hluboká myšlenka, hodná těchto veleduchů, ač moderní názory monistické byly jim cizí. A Slovo tělem učiněno jest. V těchto podivuhodných slovech stala se myšlenka sv. Otců skutkem. »In ipso condita sunt universa in coelo et in terra, visibilia et invisibilia«, dí sv. Pavel. A ještě jednu podivuhodnou myšlenku pronášejí sv. Otcové. Praví, že Kristus, vtělené

• Slovo, prvorozený všeho tvorstva, byl první vzornou ideou, která v mysli tvůrčově se žrodila. Stavitel nejprve má celek v mysli, pak jednotlivosti. Takovým ideálním celkem všehomíru, ten prvotní, pravý mikrokosmos, byl by tudíž Kristus. *In ipso facta sunt omnia... ipse est autem omnes.* Obraz prvotní, který Tvůrci tanul na mysli, byl obraz Boha-člověka, v němž hmota a duch, tvor a Bůh v jedno se pojí.

Cíl stvoření je obožení tvorstva. Za tím účelem dal Bůh duchům vůli, obraz Boží aseity (Tom. Akv. III 919 a 3), a podrobil hmotu duchům, tělo lidské duši. Vůli má svobodný tvor rozhodnouti se pro Boha anebo proti Němu. Bez této moci Bůh svobodné vůle poskytnouti nemohl (Kleutgen, Theolog. I. 360). Účelem však této moci jest, aby tvor svobodným rozhodnutím postavil Boha, předmět své lásky, na místo svého já a tím způsobem se obožil. Tak vchází tvor v nejdokonalejší spojení s Bohem. Bůh povyšuje tvory na své syny, aby ho mohli milovati božskou láskou.

Než jak mohl učiniti Bůh tvory svými syny? Tím, že se spojil s tvorem, a to s tvorem, který spojuje v sobě svět duchový i hmotný, s mikrokosmem, a že tvory k němu přivtěluje tak, že jsou ke Kristu Bohočlověku v podobném poměru jako k Adamu (I. Kor. 15, 22; Řím. 5, 12 n.).

5. To je úchvatná myšlenka křesťanského monismu. Křesťanský filosof pronáší o tom myšlenky, které lze shrnouti (Lahr S. J., Cours de Phil. úvod) takto: »Stvoření jest souladný celek a jako souladný celek je obrazem Božím. Co v Bohu je pohromadě, je v tvorech rozděleně: co má duch, nemá hmota, co má hmota, nemá duch, obojí však dokonalost má Bůh v sobě, jsa nad touto protivou. Obrazem Božím dle této dvojí dokonalosti, v Bohu spojené, je člověk, bytost duchovně hmotná. Kristus pak spojuje všechno tvorstvo s Bohem.« Budoucím dobám jest zůstavěno, aby theorii tu dokonale pronikly a zbudovaly v ideální systém přírodovědecký a náboženský zároveň. Začátky byly k němu dány, ale byl přerušen. Newton, pozoruje nebe, začal se domýšlet, že celá naše soustava sluneční otáčí se kolem jiné soustavy, a že na nebi místo zdánlivého neladu je podivuhodná harmonie. I objevil zákony gravitační. Jeho ra-

dost byla nevýslovná. Projevoval ji ve zbožných dích k Bohu. Svět tehdejší sdílel ji s ním.

Jak zneužila moderní nevěrecká věda jeho výzkumu? Řekla: Není středu, kolem něhož soustavy se točí, není Boha, který ji řídí. Sama tak porušila základ harmonie všehomíra. Naše doba odkrývá podivuhodnou harmonii v přírodě, účelnost mysl porážející. Ze samého podivu ztratila tvůrce této zákonnosti a z harmonie přírody učinila slepý mechanický stroj.

A člověk v tomto stroji? Je kolečkem, které jednotu porušuje, jelikož u něho vývoj přestává jako usečen. Kam s ním? Nikdo neví. Podkladem vývojové theorie je účelnost, ale pouhá teleologie nestačí k ladnému pochopení přírody. Účelnost udává přímou cestu odkudsi—kamsi, při čemž moderní věda nedovede udati počátku cesty, a u člověka je v konci. To je jen přímka, a nedokonalá. Tu není začátku ni konce, tu není středu vše ovládajícího, tu není zaokrouhlení.

V přírodě vidíme něco jiného. Zde nejde všechno pouze přímočarnou účelností, nýbrž navzájem vše se promítá, na sobě je závislo, v sobě zase účelné, na druhy rozhraničeno. Příroda a vesmír činí dojem soustředěné budovy, koule, ovládané z jediného středu. V nich vidíme miliony jedinců, které spojují se v ohraničené druhy, tyto v rody, obepínající několik druhů, rody opět v třídy, až konečně přicházíme k poslednímu pojmu jednoty, bytosti vůbec, soustřeďující v sobě vše: bytosti hmotné, duchovní i Boha. Jedině tato ideová theorie vysvětluje, odkud je jednota v mnohosti a příbuznost v rozmanitosti. (Lev XIII., Act. Pahris, konec). Poněvadž naše idey všechny abstrahovány jsou z věcí, je patrné, že mají také reálný podklad ve skutečnosti.

Kristus je střed lidstva. V něm odhalil nám Bůh základní plán stvoření. On spojuje všechny živly a věky. S jeho stanoviska lze tudíž jediné najíti základní principy života lidského i přírodního. Opustiti jej, znamená blouditi. V jeho učení jsou jistě prvky k výkladu všeho, co věda v přírodě nalézá. Kdo by pochyboval, že jsou ideové? Celá příroda není zajisté nic jiného nežli Kristus — mikrokosmos znázorněný obrazy hmotnými. Každé tajem-

ství jeho života má svou analogii v člověku a přírodě. Až se nalezne genius, který zná obě, i přírodu i bohovědu, dokonale, zbuduje ideovou theorii, a středem jejím bude Bůh-člověk. Pak se vyplní tu-

šení Platonovo, ovšem trochu jinak: Kristus bude poznán jako ideální světoduše a hudba sfér bude řečí, která ho bude oslavovat analogiemi a ideami, vzatými z přírody.

Jiří Sahula:

Soudní krutost v XV. a XVI. století.

Jedna část naší inteligence hledí v lidu uchovati po jisté stránce ignoranci nejtemnější. Aby se popravy některých kacířů zdály zjevy výjimečnými, jako specialita církevního soudnictví, schválně se nevyličí obecná povaha tehdejší justice. Radikálové hřímají o smrti mistra Husi, Giordana Bruna, o věznění Galileiho a pod. Ale nepoučí, jak v kacířských územích byli trestáni mnohem krutěji občané za ty přechyby, které se tehdy pokládaly za menší provinění než znešvaření víry nebo rouhání.

Na př. padělání šafránu bylo dle obecného mínění čtrnáctého věku menší nepravostí než falšování křesťanské víry — a dle samého Husa i menší než falšování knih. A přece byli za života Husova dva falšovači šafránu upáleni bez dlouhých průtahů.

V této stati nemíníme opakovati známé dokumenty, jak sektáři v Čechách popravovali hromadně katolíky pro jejich přesvědčení. Stůjž zde několik letmých pohledů do soudnictví českého po husitské válce vůbec.

Tu se nám otvírá perspektiva velice trapná. Dnešní člověk trne při čtení, jak zcela klidně připravována při výslechu strašná muka i lidem nevinným a jak odsouzení k bolestné smrti vlastně bylo osvobozením z trápení nesnesitelného.

»Práva útrpného« (mučení při výslechu) užívalo se u nás ve století XIII. a XIV. jen zřídka. Ale později se stalo při městských soudech pravidlem vynucovati z osob obviněných přiznání mučením. Při výslechu osob obviněných ze zločinu v XVI. věku zahrnázilo se právo útrpné tolik, že souzený mučen i tehdy, když vyznal svůj hřích hned — bez trápení kato-va; byl pálen a skřípán přece, aby se poznalo, setrvá-li na svém přiznání a aby se tak vynutilo doznání, které »tovaryše« měl obviněný při skutku zlém.

Aby se předešlo zcela lehkomyšlným udáním ze zločinu, hrozilo se útrpným právem křivým žalobcům. Ustálilo se pravidlo, že žalobce žádající za útrpné právo na obviněného, musí »nárek (žalobu) dovésti svým hrdlem na hrdlo jeho«. Král Jiří z Poděbrad r. 1460 v té příčině vydal přesné nařízení. Jestliže se obviněný k zločinu udanému nepřizná, »má mučen býti po tři dni pořád zběhlé na skřipci tímto obyčejem: nejprve první den má třikrát svržen býti a dolův spuštěn s skřipce, tak aby jemu ruce z kloubův vystúpily, a to slove štosování, a ihned na skřipci vise, prvé nežli se pálení počne, má tázán býti všech těch kusův, kteréž naň původ (žalobce) vede; jestliže se nesezná (nepřizná), tehdy má pálen býti v jeden bok, tak aby znamenitý (značný) pryskýř měl a potom opět má tázán býti; jestliže se nesezná, tehdy v druhý bok má pálen býti, v též jako i v první; a jestliže se nesezná, tehdy má dolův s skřipce sňat býti a zase do vazby vsazen . . . Na zajtří tím vším obyčejem (zrovna tím způsobem) má tázán, smětán i pálen býti; a jestliže se nepozná (nepřizná), tehdy třetí den též rovně má se jemu díti. Jestliže se pozná, tehdy poprava nad ním má se státi vedle provinění.« Nepřizná-li se ani po třetím mučení, má se umístiti v nějakém pokoji. Pak se zakročí proti žalobci. Vyzná-li, že falešně svědčil, má býti popraven. Nepřizná-li se, »tehdy také po tři dni pořád zběhlé má mučen býti a otázán tak a tím vším obyčejem, jakožto onomu prvnímu dalo se jest.« (Časopis Českého Museum z r. 1848, 73—74.)

Takového nebo podobného mučení užíváno při obviněném i tehdy, kdy žalobci útrpné právo nehrozilo. Jak sami Táboři i po bitvě lipanské užívali při vyslýchání strašného mučení, vyložil Mareš. Úředníka Rožmberkova Srlína r. 1441 Táboři docela mučením nutili, zúmýslně k vydá-

ní křivého svědectví. (V Časopise Musea král. Českého z r. 1902.)

Tedy žalobce i obžalovaný měli vytrpěti muka strašná, která měla býti náhražkou za světlé dokumenty. Rozumí se, že i nevinně nařčený ze strachu před mučením někdy raději volil popravu a sám na sebe lhal. Osvědčil-li však při mučení vzdornou stálost i skutečný zločinec, pak byl pálen — pravdomluvný žalobce. Že taková praxe k seznání pravdy málo kdy povede, mohli dobře seznati i lidé středověcí.

V XVI. století v případě takového »nářku« převládl mírnější způsob řízení. Ale výsledky osob podezřelých ze zločinu provázeny mukami dále. K trápení obžalovaného scházeli se konšelé a pozvané panstvo okolní jako na nějaké divadlo. Tyto notability při mučení vyslýchaného hodovaly na obecní útraty, které byly často značné.

Nebožákovi svázaný na žebříku ruce na zad provazem visícím na kladce; pak stržen dolů tak, že se ruce vyvrátily z kloubů. Mučedníci prohlašovali, že to jest horší trápení než následující pálení svíčkou. Na »tovaryšských marách« byl pomocí provazu, dvou kol a rumpálu vězeň natahován, až klouby praskaly. »Palečnicemi« se utahovaly kleště, tisknouce palce u rukou i nohou. Jestliže konšelům při mučení sedícím byl křik nebožákův odporný, rozkázali, aby se mu do úst vložila železná hruška. Také obnažený člověk vsazen do dubového přístroje, načež ho kati dřeli po hřbetě »hřebelcem«. (Winter: Kulturní obraz českých měst II, 753—4.)

To byly nejobyčejnější způsoby trápení, ale vymyšleny horší netoliko od šlechticů, ale i od měst.

Výpovědi mučeného zapisovány od »krevních« písařů do knihy »smolné« čili »černé«. Čím déle popíral vinu člověk nepravdě obžalovaný, nevinný, tím více muk si přimnožoval. Soudcové raději pověrečně věřili, že »se poznati nemůže« z nějakého okouzlení, než by byli ubožáka propustili. Slabší povahy lhalý na sebe raději všecko, nač byly tázány, jen aby je brzká poprava vysvobodila ze strašných muk. R. 1613 v Solnici zloděj Matěj Kubka, když byl složen se žebříku po třetím již trápení, vyžnal toto: »Prosil jsem pacholka katova, aby mi něco udělal, abych se

znáti nemusil; ale proto jsem ho prosil, abych na sebe nic nelhal, když víceji o ničem nevím. A po druhé opět jsem prosil pacholka katova, aby mne zabil za příčinou tou, že na mně rychtář (vyptávající se policejní komisař) více míti chtěl, než jsem věděl.« (Časopis Českého Museum z r. 1847, 620—1.)

Ale pokus týraného vězně o samovraždu byl pokládán za nový zločin, který byl trestán trápením ještě krutějším. Aby se tedy po nézdaru sebevraždy ubožáci uchránili tužších trestů, svádívali na ďabla. Když v téže Solnici r. 1595 měl býti po třetí trápen Martin Janoušek, shledáno, že »má krk napodříznutý« a nemůže mluvit. Popřán mu čas k zotavení a pak vyšetřovanec prohlásil: »Čert mi hned, když jsem seděl za kládou, hlavu dolů sehnul a krk mi podřezával skořepinou od hrnce.« Tak si vymohl Janoušek v pověrečném prostředí tehdejších aspoň lehčí smrt. Byl stát mečem. (Časopis Českého Museum z roku 1847, 620—1, 616—7.)

Nejtrapněji ovšem působilo mučení vyšetřovaných nevinných žen. R. 1601 pražský měšťan Mastík vydal svou dčvečku na mučení, aby se z ní vynutilo přiznání krádeže. Rychtář ji poručil mučiti v palečnicích. »Někdy kázal propustiti a zas zašroubovati«, ale dčvče nepřiznalo se k ničemu. Jan Černohorský z Boskovic z domnění pro krádež věznil čtrnáctiletého chlapce Václava rok ve věži. Ačkoli konečně (r. 1557) byl pacholík na trápení zmračen tak, že nebyl k žádné práci schopen, nelhal na sebe ničeho. (Winter I. c. 760.)

Dobře poznamenal Veleslavín v »Politii«, že útrpné právo jest zlým obyčejem. »Častokráte kvapí se příliš rychle s mučením, a lidé nemohouce katování sněsti, pro bolest vypovídají na sebe i na jiné, kterých jakživi neviděli.« Soudcové jsou krutí a nespravedliví. »Nerovně patřívají. Nebo tu všecko dobře sluší bohatému . . . proti tomu chudý i nejspravedlivější své při křiv zůstane.« (Politia historica, 661, 665, 695 až 696.)

Na koho prozrazoval mučenec k zkrácení vlastních muk zločiny, ten byl volán k nejbližšímu trápení k »vývodu«, totiž aby opakoval vyslýchaný své obvinění »z oust v uši«. Vždyť svědectví mučeného mohlo připraviti k právu útrpnému i na šibenici

osobu jinou. Nařčení také prosili mučence, aby jich nebral na svou duši, aby odvolal. Docházelo k scénám, jež byly přirozeným následkem soudní krutosti. Žalobce obyčejně naléhal na soud, aby z vyslychaného vynutil vyznání o spoluškůdcích opakováním a přituzením mučení. Tedy na př. r. 1601 vyznal trápený zloděj na krčmářku. Když byla přivedena k vývodu, pravil, že ji odvolává; ale jestliže ho budou »víceji trápit, že musí z trápení mluvit.« (Winter I. c., 764.) :

Ukázalo-li se světle, že zmučený člověk byl zcela nevinný, dostalo se ubožákovi chudému náhrady obyčejně jen v tom případě, když se ho ujala vrchnost. Opuštění proletáři propouštění na zápis, že se nebudou mstít; ale nedalo se jim nic. Ovšem městští soudcové sotva kdy vyslychali právem útrpným nevinného šlechtice; aristokracie vždy se odvolávala k soudům vyšším.

Po útrpném tázání následoval ortel a trest. Smrtí trestána velezrada a zrada nad obcí. Rouhačům a křivopřísežníkům vytržen jazyk. (Této exekuce užíváno zřídka.) Hrdelnými zločiny byly též: podávání a uloupení ženské, zprznění dítěte, dvojženství, svodnictví, cizoložství a pomluva poctivé ženy, jestliže se chlubil cizí muž, že mu žena věnuje nedovolenou přízeň. Ovšem v tehdejší silně kastovnícké době byly chudým provinilcům tresty za takové zločiny druhdy silně přituzeny; »onačejším« občanům proměňovány v peněžitě pokuty anebo promíjeny. Jindy lidé nízcí za hříchy proti šestému přikázání byli trestáni pardusem.

Dle trestního řádu doby husitské měl býti trestán cizoložník při prvním dopadení pranýřem, po druhé oběma provinilcům mělo býti vypáleno na čele potupné znamení, po třetí měli býti oslepeni a z města vyhnáni. Ale i zločin cizoložství bylo možno uplatiti penězi. Obyčejně na provinilou ženu čekal krutější trest než na jejího svůdce. R. 1517 novoměstští konšelé přikázali Annu Jiskrovou pro cizoložství mučiti, mrskati a vyvésti katem z města; ke všemu její dům vzali k obci. (Winter I. c., 774—7.) V Kutné Hoře potrestán u pranýře hokynář Křeček pro cizoložství. (Rezek: Paměti Mikuláše Dačického z Heslova I, 144.)

Pro přítomnou dobu vysoce poučno, že za hrdelní zločin pokládána i stávka, hro-

madné pozdvižení tovaryšů a jiných dělníků proti zaměstnavatelům. V Kutné Hoře došlo k bouřlivým stávkám v letech 1494 až 1496. Deset předních havířů dobrovolně se dalo roku 1496 zatknouti, žádajíce za slyšení u krále. Ale i to vsazení do vězení v Poděbradech a pak postínání. Sám Dačický přiznává, že byli ubožáci popraveni nespravedlivě. Vždyť se dokázalo, že »se zasadili a pozdvihli pro nevěrnost a nespravedlivost, která se dala od ouředníkův horních . . . Jeden z týchž havířův při stínání kleče volal k nebi prose Boha, aby na dokázání jich nevinné smrti déšť hojný dāti ráčil.« (Tamtéž, 48—51. Srv. Winter: Dějiny řemesel a obchodu v Čechách, 762.)

Žháři byli trestáni upálením; před touto popravou bývali strašně mučeni. I děti, které z neopatrnosti zapálily, byly trestány smrtí. Kdož páchali podvody se stříbrem, zlatem a mincí, rovněž byli upalováni. (Winter I. c., 783.)

Čarování platilo za zločin a trestáno mečem, ohněm anebo (při ženě) zahrabáním za živa. Upalování čarodějnic rozmohlo se silněji teprve v druhé polovici XVI. století příkladem Německa. Denis píše: »Pře čarodějnické počínají nejprve v městech německých nebo pohraničních, později téměř všady. Některé úřady městské odpírají, nechtíce stíhati těchto domnělých vinníků; potom dosti rychle podává se zdravý rozum; poprav přibývá. V Chomútově hrůza je všeobecná, a v knihách městských neustále zapisují se nové pře. Roku 1579 čarodějnice jest upálena, druhá za živa pohřbena.« Když výnos kamencových dolů upadal, připisováno to čarování. Tudíž »chopí se baby, mučí ji, chtějíce vynutiti na ní jména spoluvinníků jejích; umírá v mukách a kat spálí mrtvolu její.« (Denis-Vančura. Konec samostatnosti české, 629—30.)

R. 1589 v Rokycanech mučeny tři ženy pro podezření společného čarování. Chylicková po útrpném tázání upálena. Že se Kozová a Plechatá nechtěly přiznati, mučeny tak, až duši vypustily před stanovením ortele. (Pohl: Kniha černá, 8—10.) R. 1593 upálen v Kutné Hoře 17letý chlapec, který řekl, že se krví ďáblu zapsal. (Rezek: Paměti Mikuláše Dačického II, 43—44.)

Hrdelními zločiny byly i noční škody na vinicích a zahradách; byly-li páchány takové škody ve dne, trestány oslepením.

Zabití člověka trestáno hrdlem. Měl-li vrah peníze, mohl se vyplatiti. Jinak byl stát mečem. (Winter I. c., 785—6.)

Na zlodějství a loupež byly tresty velice přísné. Ve smolné knize solnické hned na prvním listu se čte na výstrahu: Kdo nalézá dřív, než jiný ztratí, umírá dřív, než počne stonati . . . Jestli málo co zblízneš, na provaze uvízneš. (Č. Č. M. 1847, 608, 609.) Na malou krádež bylo bití, na větší provaz, na svatokrádež mučení kolem. Jelikož samovražda pokládána za zločin, tělo bezduché bylo potupně trestáno mečem nebo ohněm a zahrabáno na místě nesvěceném. R. 1612 Hradečtí tělo komorníka, který se ve vězení oběsil, kázali »na čtyři čtvrti katem rozdělití a potomně všecko na kousky rozsekati.« Komu sebevražedný pokus selhal, byl mučen. Kdož byli vymírskáváni z obce, byli vedeni obnaženi.

Byly také tresty zmrzačení. Nejčastěji sekána ruka. Zlolajcům uřezáván pro pomluvu jazyk. Uřezáváním uší trestání obyčejně tuláci. Mrzačena tvář nebo čelo vypálením cejchu. Ženy za zločiny hynuly smrtí »hrobem«. Odsouzená posazena do hrobu, obložena bodláčím a kopřivami a pak zasypávána hlinou. Když byl již trup pod hlinou, kat probodl srdce ženino zašpičatělým kolem. Také byly ženy trestány utopením. Z Uher k nám zavedeno narážení odsouzeniců na špičatý kůl; ubožákům tak připraveno vleklé trápení. K velice bolestným exekucím náležela smrt »lámání kolem«. Odsouzenici bývali smýkáni k popravě takové koněm. Dřeni z kůže a čtvrcení zavedeno již ke konci XV. věku. (Winter I. c., 810—867.)

Kdo byl odsouzen pouze k *těžkému žaláři*, tomu byly nohy poutány do klády někdy tak dlouho, až hnily a upadaly. K špalvu bývali vězňové přikováni někdy i za hrdlo. Nejhorší žalární spelunkou byl »kabát«, do něhož vězeň býval spouštěn poklopem!

Městské šibenice stavěny s velkým nákladem jako důkladné stavby o podezdívce s dveřmi; z ní trčely do výše tři, čtyři sloupy, sbité nahore ležatými trámy. Na trámech připevněny skoby s provazů nebo řetězů, na nichž se věšelo. Důkladná šibenice byla pýchou. »klvnotem« města, třebaže řemeslníci ji stavěli velice neradi. Kusy těl popravenců (zvláště hlavy) vystrkovaly se na křížovatky

ulic, na brány a věže městské, kdež byly strašidlem tak dlouho, pokud se nerozpadly. Oběšenci visívali k výstraze i několik let.

Jestliže tedy staří husité a později protestanté silně vytýkali koncilu kostnickému upálení mistrů Husa a Jeronýma, nedělo se tak z všehumánní citlivosti, z hrůzy před bolestnými popravami vůbec. Vždyť právě v městech radikálně husitských a protestantských u nás popravovalo se tolik často. A husité popravovali a mučili zcela klidně i České bratry.

Odpor proti hranici Husově pramenil z názoru, že mistr byl odsouzen nespravedlivě. Farizejské lomení rukama nad upalováním vůbec jest teprve tendenčním zvykem těch, kteří schválně zrak odvracejí od hranic husitských a jiných sektářských. Jestliže protestanté strašně zmučili sv. Jana Sarkandra, nebylo to trápení něčím výjimečným, nehledíme-li k tomu, že mučedník náležel k stavu kněžskému. Takovému »právu útrpnému« podrobovali tehdy protestanté občany i pro podezření z takových přestupků, které nyní za zločiny se nepokládají.

Přirovnejme nyní hranici Husovu k mučením shora zmíněným v zemi naší. Hus byl sice žalářován, ale nebyl před popravou mučen. A jak dlouho trvala muka ohně? Palacký píše: »Děsný boj k smrti netrval dlouho; žalmy zpívaje i k nebi hledě, brzy obklíčen byl plápolem odevšad vyrážejícím; vítr se zdvihnuv, šlehnul mu jej do tváře, tak že v několika okamžicích ani nehlesna zalknul se.« (Dějiny III-1, 232.) Petr z Mladenovic, očitý svědek upálení Husova, vysvětluje ještě určitěji. Po zapálení hranice Hus zazpíval: »Kriste, synu Boha živého, smiluj se nad námi!« Pak »Kriste, synu Boha živého, smiluj se nade mnou!« Když pak chtěl zpívat »Jenž jsi se narodil z Marie Panny«, vítr mu obrátil plamen do tváře. »A tak umlk a sám v sobě se modle, duši pustil. A v tom mlčení hýbáše ústý a hlavú, než duši pustí, iako by člověk brzce (rychle) řekale tři (anebo dva) pateře (otčenáše) mohl řeci.« (Flajšhans: O mučenících českých knihy patery, 43.) Tedy muka ohně trvala zde asi tři minuty, kdežto české soudy laické prodlužovaly i nevinným vězňům velká muka na celé dny i týdny.

KULTURNÍ HLÍDKA.

Vážné memento před hodinou dvanáctou. Jak dovedou nepřátelé přeformovat i Husa, aby si zostřili zbraň proti katolictvu, jest obecně známo. Ale ještě větší smělostí jest trousiti blínová seménka na čerstvý rov ženiálního Arnošta Denisa, aby byla látka k jedu. Historik Denis věnoval ve svých spisech ušlechtilým vlastnostem některých katolických velikánů tak značnou pozornost, jako žádný český liberál. Když zavítal letos do naší republiky, nevyšel z úst jeho ani jediný veřejný projev proti nynějšímu katolicismu. Nebylo příčiny. Zato v hovoru se senátorem dr. Marešem řekl, že církvi československé nepodaří se odvésti od víry katolické ani 10 procent obyvatelstva. Dodal: »A co zmatků a rozbrojů se tím mezi Čechy nadělá ke škodě českého národa!« Týž Denis ve své poslední studii »Dr. Kramář a Evropa« vyznal, že byl také jedním z těch, kdož se pokusili z Francie působiti prostřednictvím španělského krále a Vatikánu na vídeňský dvůr, aby rozsudek nad drem Kramářem nebyl proveden.

Nyní však »Právo lidu« ve své výzvě k odpadům od katolické církve odvažuje se tvrditi, že setrváním v církvi římské se zneuctívá Denisova památka. Tohle je házení otravného semene na hrob velikána, lemuž nebylo nic tolik odporného, jako vyjevení demagogie.

Dne 21. ledna uspořádána v Pantheonu zemského musea na počest Denisovu smuteční slavnost. Při té příležitosti v řeči své dr. Mareš uvedl: »Duchová ochablost ohrožuje svobodu národa. České samostatnosti neúčinná konec nahodilá bitka, ale duchová ochablost. Tehdy před 300 lety řešili náboženské otázky, ale neměli theologii. Tehdy bylo plno pověry, již šibalkové využívali. Snad Denis měl starost, abychom neztratili svobodu opět a proto tolik k nám spěchal, neboť ukazují se opět podobná znamení.«

Ani nepatrnou poznámkou nenaznačil Mareš, že by Denis považoval za rozkladný element katolicismus. I nyní řeší náboženské otázky bez theologie — právě různé živly radikální. Sama československá církev teprve přemýšlí, jakou nauku má do svého katechismu vepsati.

Nad mementem Marešovým má se hluboce zamýšleti každý upřímný Čech. A kdo z radikálů mnoho o Denisovi mluví, má také čísti jeho skvělé dílo »Konec samostatnosti české«. Posud pozorujeme, že z něho nejvíce citovali spisovatelé katoličtí.

Od ohlavostrže k soumraku — od velkolepých slibů k nihilismu. V nejrůznějších variacích radikální vyvolavači před svými chatrnými krámkami

vyklíkovali, jak nádhernými novými hodnotami svůj národ obmyslí, až zhyne útlak Vídně a Říma. Dvě léta republikánské svobody poskytla ovšem dosti času k vstřípení nových sazenic. Ale dryáčníci, kteří tak hlasitě slibovali tvoření nových hodnot, stojí v rozpacích, stále povážlivějších. V boření, v práci anarchické jsou ovšem většími hrdiny než před válkou. V jejich kladné práci, která víc se předstírá než koná, nevidíme jediné ženiální myšlenky původní.

Nikdo není tak odporným nepřitelem radikálních hesel předválečných jako radikálové svou praxí sami.

Na sjezdu československé církve prohlásil zástupce Sokolstva, že programem jejich jest odřímštit každého Čecha. Jakým způsobem se tak má státi, to prý se ponechává na uvážení každému jednotlivému Sokolu. — Takhle tedy se realisují předválečné fráze: »My jsme a budeme husité. Jsme národem Husovým. Usilujeme o čisté evangelium dle vzoru Husova. Následujeme pravdu Husovu!« Tedy nyní bude lhovost, přikloní-li se »stoupence Husův« třeba i k Talmudu. (Ostatně židů jest nyní v Sokolu více než před válkou.) Jen když se vyhoví zastaralému a zvláště nyní nečasovému heslu »Pryč od Říma!« Jako by nynější Řím (který prokázal platné služby českým osvoboditelům) byl posud representován Janem XXIII. A jako by církev obecná, která jinde ve světě (i ve státech dohodových) mocně své pozice upevňuje — byla jen a jen Římem! Tedy pozitivní program Husův — zvětšným pergamenem, hodícím se jen do musea k ukojení zvědavosti několika badatelů.

Kolem čeho se má krystalisovati charakter nového českosti? Který pozitivní názor světový má býti vůdčí hvězdou lidu českému, aby se sloučil v opravdovou jednu rodinu?

Jest jisto, že upřímnému Čechu po trpkých zkušenostech nedávných ani nesmí býti lhovost, jakým směrem bude postupovati odřímšštění, protože nové tříštění kulturních názorů jen silně rozmnoží prudké třenice zevnější. Vždyť přece vidíme, že tolerance, o které dříve bylo tak honosně mluveno, právě nyní jest mýdlovou bublinou, a že není bezohlednějších násilníků nad ty, kteří se vztyčenou pěstí přikazovali snášlivost katolíkům. To jest faktum nepopírné, že růzností náhledů se u nás národní solidarita nepodporuje a že, vášnivé hašteření probouzí a osměluje dravé pudy nepřátel našeho státu. Má-li »husitské horlení« sloužiti k vzrůstu ideové anarchie, pak špatně národu poslouží.

Volnomyšlenkářští apoštolé atheismu hněvan se necítí, že odpady se nemohou dle jejich gusta — a že tedy plevel náboženského nihilismu vzrůstá zvolna. Proto se agituje i mezi dětmi ve školních síních, alarmují se obecní zastupitelstva, terorizují se katoličtí učitelé stříkají se kalem atd. Ale dochází i k zjevům, jež hraničí s násilím. Samé »Právo lidu« dne 22. ledna v horkosti boje přináší tyto řádky z Plzeňska: »Všechny naše soudružské organizace provedou v neděli dne 23. ledna od 9—4 hod. odpol. akci k vystupování z církve. Ve spolkových místnostech úřadovati budou dělníci důvěrníci a vyplňovati blankety soudruhům, soudružkám i jiným osobám, které blankety pouze podepíší. Tento příklad měl by býti následován i jinými kraji a to ještě před sčítáním lidu.« — Tak! Tohle že jest projev zásady o soukromosti náboženského přesvědčení? Jsou dospělí soc. demokraté analfabeti anebo děti, aby nevěděli, co činí, jestliže se v srdci s katolicismem rozešli rozhodně? Tu jest hotová veřejná rekrutážka bezvěrecká, před níž mají důvodný strach i ti soudruzi, kteří posud se křesťanské víry nevzdali. Víme, jak obrovský počet soc. dem. mužů a zvláště žen i v odborových organizacích rudých setrvává jen z bázně před ztrátou existence, před hladem. Zrovna tak ušmíření ubožáci přihlašují se k bezkonfesi z bázně před rudou inkvisicí.

Co se dá ochuzeným duším socialistů náhradou? Již dlouho rudý tisk hlásá, že novým náboženstvím musí býti socialismus. Nyní v 1. čísle »Naš Obrany« praví J. Teindl, že se musí lid modliti jinak; od nynějška musí říkati: »Věřím v socialismus.« Tato »víra v socialismus« jest vírou v pokrok lidstva, vírou v nové tvůrčí síly lidstva . . . Jen to je chyba, že bohové a bůžkové církve socialistické se mezi sebou perou více než oni starořeční na Olympu, takže socialističtí vyznavači nevědí, ke kterým věročlánkům se přikloniti. Za pastýře nové církve již se všude hlásí židovští komisaři. Nejmodernější velekněžská stolice této církve v Moskvě špatně utvrzuje socialistickou vřvu v pokrok a v nové tvůrčí síly. Tam vidíme strašidelný soumrak.

Komunismus, který své nehty tak hluboce zaryl do těla naší republiky, znamená popření netoliko demokracie a svobody, ale i volné kultury.

Volá se po nových republikánských podnětech uměleckých a vědeckých. Ale slyšíme přiměřenou ozvěnu? Zatím se naopak boří sochy a kříže, hynou časopisy vědecké a umělecké. Literáti jsou odbýváni žebráckými almužnami. Za to kvetou tyranisující verše komunistické, při nichž umění pláče hltaří se krvácké filmy, sborem se zpívají odrhovačky. Pro stále rozmnožený počet tanco-

vaček jest uhlí dost, ale pro koncerty málo.

Ústředny, udržované houževnatě pro zisk jednotlivců nebo privilegovaných společností, znamenají tísnivá pouta pro rolníky i jiné pracovité občany. Při moderní inkvisici nad zemědělstvím při rekvisicích a pod. vtírají se do mysli neodbytné představy starých zámeckých Franců. Vlastní heslo rovnosti vystřídali nyní i socialisté pravice: »Teď jsme my páni!« To značí, že jiní nemají spolurozhodovat, ale bez debaty se podřizovat.

Stavitele nových chrámů prozrazují svou neschopnost, nedobrou vůli a sobectví již při kopání základů. Místo vývoje rozklad sklon k nihilismu, tápání, jalové debaty a zas debaty místo ozdravujících činů. Kdyby zde nebyla strana lidová, která propaguje jasně hodnoty tvůrčí, hniloba by otravovala velkou většinu našeho lidu. Ale snad právě proto ty pokrokářské stíny vzrostly v děsivé obry, aby tím lépe národ poznal hořivou sílu zásad strany lidové.

Z bolševické poesie. V »Červnu« Ivan Červený uveřejnil báseň věnovanou posl. Landové-Štychové. Povzbuzuje zde ženy takto: »Spalte své myrty, soudružky, buďte volné! Buď každá jak blesk a krvavá fena na psy! Kulomet bude šílet! Učte se střílet!« — Takové verše by ohromily samé táborské mužatky. Patrně jest v naší republice zdivočení ještě málo. Stojí za vzpomínku, že tací bouřliváci před světovou válkou předstírali zásadní odpor proti militarismu a velebili České bratry. Dochází ke kombinovanému útoku na český rozum, jaký mívá horší výslednici než veliká bitva fyzická.

Račí sociální pochod bolševický. Svět užasí, když Lenin prohlásil konečně otevřeně: »Je třeba se soustavnou tvrdostí převychovávat masy, které musejí dospěti k přesvědčení, že výše jejich blahobytu závisí na jejich kázni a práci.«

Ejhle — jak pojednou papouškuje bolševický car neustálé připomínky »buržo«. Lenin však zapomněl dodat, že by měli býti zavřeni do těžkého žaláře ti demagogové, kteří ruské dělníky balamutili a kazili tvrzením, že vláda proletariátu vykouzlí ráj i bez neúporné práce. Právě žáci Leninovi mají největší vinu na zlenivění prostého lidu ruského. Ale vidíme pozoruhodné kontrasty. Zatím co sověty po hospodářské stránce couvají krok za krokem k poučkám konservativním, u nás nesvědomyí agenti slibují lidu ráj na základě bývalých, opuštěných principů Leninových. Kdyby se u nás komunistům řeklo, že za diktatury proletariátu budou připoutáni k těžké tělesné námaze, rychle by se stáde rozptylovalo. Židovská propaganda žije a tyje z malování strak na vrbě.

Bolševická diktatura nad vědou. Komu se zdálo »klerikální ovzduší« přišlo úzkoprse a tyranisující,

necht' jen naslouchá povelům židovských komisařů v Rusku. Tam v minulých dnech »socialso-vány« docela i knihy, protože knihovna jako soukromý majetek neodpovídá komunistickým zásadám Bronsteinovým. Intelligence ruská, pokud se nerozprchla za hranice, většinou vyhynula terorem a mrazivou bídou.

Ale i nad vědu vztahuje se tak barbarská tlapa diktatury, jakou mohlo zplodit pouze prostředí tyranie semitské. Vždyť věda, která se snaží odhalovati pravdu ku prospěchu širých davů, ocitá se v nejprudším konfliktu se sociálními a kulturními hokus-pokusy moskevskými. Proto sověty 8. prosince 1920 nařídily ustavení zvláštní komise k důkladnému přezkumu, jak se vyučuje na vysokých školách ruských.

Komise (dle referátu »Nár. listů«) vydala toto prohlášení: »Ve společnosti, složené z různých tříd není a nemůže být svobody a neutrálnosti vědy (!). Vědecká, umělecká a filosofická myšlenka obráží v sobě nazírání (světový názor) bojujících mezi sebou tříd. Rusko, svrhnuvši buržoazii, prožívá přechodný moment, který charakterisován jest zápasem se zbytky minulosti a žádá si ohromného napětí všech sil lidových. Za takových poměrů sovětská vláda pácha by sebevraždu nad sebou samou, kdyby prohlásila svobodu vědy a vědeckého badání i vyučování vědě (!!). Sovětské Rusko v nynějším stadiu svého hmotného i duchovního rozvoje nemůže dát nikomu práva, aby učil jakémukoli oboru vědy a v jakémkoli duchu. Naopak, právě tak, jako prohlásila diktaturu proletariátu v oblastech politické a hospodářské musí sovětská vláda zcela otevřeně státi na tom, že též diktatura vztahuje se i na oblast vědy.«

Boľševický list »Izvestia« napsal: »Fakulty

»vědeckých věd«, utvořené z právnické a hospodářské fakulty, jsou vlastně pouze přejmenovány, avšak nikoli zreorganizovány, jak bylo zamýšleno, a jak by bylo žádoucí. Čtou na nich starí profesori (!), podle starých metod (!), a čtou věci, kterých vlastně nepotřebujeme (!). Nemá tam ani jediný profesor, který by se díval na předmět s marxistického hlediska. Jako dříve, hlásají i teď »nestrannou vědu« . . . Je zcela pochopitelné, že bahnem nemůže dále existovati. Je nutno změnit i řady žactva, jelikož jsou to jenom synáčekové a dcerušky buržoasie a spekulantů, kteří jsou ovšem s profesory spokojeni. Musíme jasně a rozhodně prohlásiti, že vysoká škola má sloužiti proletariátu a provésti myšlenku do důsledků. Je na čase učiniti konec buržoasním přebýtkům a likvidovati tyto zapomenuté kouty . . .«

Tedy nestranná věda dle židovských vladařů ruských jest bahnem. Jak pohlížeti na inteligenty v naší republice, kteří slouží ochotně moskevským zájmům? Tito jistě neagitují ani z lásky k čistým ideám a pokroku ani z opravdové úcty k semitské družině Bronsteinově. Jiné kouze'né péro pohání u nás kolečka komunistické mašinerie. Jestliže jsou u nás hrubě terorizováni učitelé katoličtí, tážeme se, proč tak mápadná šetrnost k českým učitelům komunistickým? Tito agenti Bronsteinova systému přece vědí velmi dobře, že komunismus otravuje vědu a umění jako kyselina sírová vonné květiny. Ale hroší svědomí inoderních radikálů dovede si všechno srovnati; na jedné straně se křičí, aby se věda osvobodila z pout klerikalismu a na druhé straně se přisluhuje materialistické tyranii, dusící jakýkoli voňný rozlet duchů vážně pracujících. Teď už všechny po'my doby a práva působením řemeslných demagogů pozbyly svého původního významu.

HISTORICKÁ HLÍDKA.

K volbě Ferdinanda I. Známé, že na zvolení tohoto Habsburka za krále českého měli tví podíl husité a protestanté. Stalo se to proti vůli stolice papežské, jež poměr k Habsburkům byl tehdy nepřátelský. K českému rozhodnutí došlo u nás i z velice palčivé situace vojenské. Větší část Uher byla v zájmové oblasti turecké, kteří ohrožovali i Moravu. Svíze'né poměry tedy vyvolaly obrannou alianci tří států. Povýšením Ferdinanda I. na trůn nabyli u nás určitější obrysy zápas klatury románské s méně cennou kulturou germánsko-protestantskou. Ferdinand svým stiháním sektářství kreslil do mapy markantní čáru politickou mezi zklatheranizovaným Německem a zeměmi českými. Nevíce však se zapomíná na to

že od r. 1526 královská Praha znovu se stala paní střední Evropy; tohoto primátu od nepokojů husitských pozbyla na celé století. Ferdinand ochotně svolil k žádosti stavů českých, aby se stala Praha jeho residenčním městem a spolu střediskem nového rozsáhlého soustátí habsburského. Začala závoditi o přednost s hlavními městy evropskými nikoli svým charakterem sektářským, ale zúrodnujícími elementy katolickými, které ji sbližovaly s pokročilými národy románskými. Germanisačních choutek Ferdinand v Čechách neměl. Staral se horlivě o znovuzřízení arcibiskupství pražského, ale ve Vídni se spokojoval biskupstvím.

Držel ochrannou ruku nad českou konfesí ná-

rodni a snažil se jí spojit s vírou románskou. Bojoval však proti konfesi německé, valící se i do Čech z Vitenberka. Právě to překázelo splnutí dynastie s národem, že Čechové příliš holdovali cizí konfesi lutherské. Byla to tedy po jisté stránce ironie osudu, že se Ferdinand stavěl proti dravému výboji germánskému, čerpačímú posilu z Luthera a jiných německých theologů. Ferdinand nebyl bez chyb. Ale proč sektářští nespokojenci i po jeho smrti zachovávali tak dlouho věrnost domu habsburskému? Měli vládu věcí svých ve vlastních rukou mnohem lépe než na př. český národ v minulém století. Měli se odpoutati od Habsburků velice snadno již před svržením Slavatovým s okna. A nebylo k tomu v XVI. věku zapotřebí ani krveprolití.

Počet těžkých trestů v XVI. století u nás nebyl malý, ježto i dle násobných svědectví sněmovních zločinů stále přibývalo. Proto také soudy prohlašovaly rozsudky stále přísnější a hleděly zločincům připravovati smrt vždy bolestnější. V Pardubicích r. 1570 potrestáno 25 zločinců; odpravena vrahyně vlastního dítěte. R. 1573 odpraven 1 zloděj, 3 vrazi a 1 žhářka. R. 1575 odpraveni 4 zloději. R. 1577 oběšeno tam 5 zlodějů. Z neúplných register vysvítá, že v letech 1570—1580 v tom tehdy skrovném městě bylo trestáno 97 zločinců.

V Nymburce v letech 1559—1569 byli odsouzeni k smrti 52 zločinci, takže tam bylo přes 5 poprav do roka.

V Jounské knize smolné na kusých listech jsou v letech 1585—1600 zápisy o 24 zloděích a 2 přijímačích, o 10 lupičích a vrazích. Vražda dítěte se trestala dvakrát zabítím v hádce čtyřikrát; zapsáno jedno cizoložství a jedno zmrhání dítěte.

V německém Broumově tím více zločinů přibývalo, čím vzdorněji si protestantské obyvatelstvo počínalo proti katolické vrchnosti. V letech 1570—1626 bylo tam vykonáno 61 poprav za hrubé zločiny (nikoli z nějakých důvodů konfesních). Trestány tak na hrdle vraždy, krádeže, rvačky, lupičství, krvesmilství a palčství. Osm z jmenovaných zločinců upáleno, 6 kolem lámáno, 29 sťato mečem a ostatní oběšeni. Jedíného roku 1605 popraveno 6 osob. mezi nimi 5 vrahů. R. 1607 popravena matka, jež 3 své děti zavraždila, a

otec, který žil v hříšném poměru s vlastní dcerou. R. 1606 hanebně zohavena mrtvola jednoho oběšence. Po kněžích házeno kamením. spíláno jim surově. Po opatovi docela stříleno. Když se dlouho venku neukazoval, evangelíci vycpali slameného panáka, pověsili jej na šibenici a křičeli: »Tot' jest Wolfgang, opat!«. Klášterní vrata znečišťovali a malovali na ně paskvily. Nu — a při tom hlásali, že chtějí římské bludy vypuditi čistým evangeliem. Jakou radostí byl tam pobyt katolického opata, ještě drastičtěji vysvítá z událostí kráce před Bílou horou. Jest zcela bludnou domněnka, že evangelický kostel tam byl opatem Selendrem zavřen. Tuto zprávu pustil do světa protestantský kronikář Pavel Skála ze Zhoře; prohlašovali tak i pražští evangeličtí urozenci a opisovali tu nepravdu i moderní naši historikové. Protestanté sháněli nové podněty k povstání a hledali je zvláště v německých městech (Broumově a Hroboch). Zavření kostela protestanté tamější násilně zabránili, ač tak poroučel sám císař.

Jestliže r. 1621 bylo smrti pokutováno 27 pánů českých, bolestně se ovšem česká srdce svírala. Ale při tom se nesmí zapomínati že i mezi českými protestanty platila zrada nad obcí a zemí anebo vzpoura proti vrchnosti za zločin hrdební.

Jedna soudní kniha v pražském archivu obsahuje v letech 1556—1562 trestních věcí 143. Bítí a »mordů« v tom jest 65, zloděiství 33; cizoložství a bigamie souzeny v té době čtyřikrát, falešné svědectví rovněž čtyřikrát.

Z těchto i jiných dokumentů patrno, že tehdy měly soudy dosti práce. Šlechtické vrchnosti si ještě mnoho práce zbytečně přidělovaly, soudice velice krutě poddané sedláky. Pro nepatrné slovo dal pán sedlákoví jazyk týlem vytáhnouti. Jiný dával ve vězení jejich nohy upoutati tak dlouho, až napuchly a odpadly. Nemilosrdné bítí sedláků za malé provinění bylo zievem zcela všedním. Odsouzeným sedlákům kladeny také kolem krku železné těžké obojky jako otrokům. Při tom však i některé velké zločiny na venkově měly svobodu. Aristokracie se zvláštní zálibou i své sektářské kněze věznila ve vlastních šatlavách, pokud utrakvistická konsistoř proti tomu důrazně neprotestovala.

NÁRODOHOSPODÁŘSKÝ OBZOR.

Na družstevním sjezdu spolku katol. zemědělců v Brně 23. ledna přijata resoluce, v níž praveno: »Naším cílem není násilná, zákonem prová-

děná socialisace, nýbrž dobrovolná asociace. Naším úkolem na ten čas . . . jest odborové družstevnictví a zájmové družstevnictví. Uznávalice

těžké poměry zásobovací v naší republice, které však zemědělci nezavinili. chceme přinésti veškerý obětí pro záchranu republiky v oboru zásobovacím, odevzdáním všech přebytků. Avšak rozhodně žádáme, aby se úsporně a řádně se zemědělskými výrobky hospodařilo. Varujeme před násilnými rekvisicemi, pokud nebyly kontingenty řádně a spravedlivě upraveny. Protestujeme proti rekvisicím u těch rolníků, kteří svou dodávkovou povinnost splnili. Protestujeme proti rekvisicím osiva a obilí, které rodina nevyhnutelně pro výživu potřebuje. Trváme na usnesení sjezdu ze dne 25. srpna m. r., aby po dodání čtyřpětinového kontingentu — zbytek sklizně byl uvolněn. Pro nový hospodářský rok — žádáme zavedení úplně volného obchodu s polními plodinami.

Nezbytnější poruchy hospodářského vývoje zavinuje stále vázané hospodaření dle maršruty socialistické, jež ve svých důsledcích jen rozmnožilo řady kapitalistů.

Vyživovací komisař Podkarpatské Rusi dr. Frankenberg řekl zástupci »Slovanského Východu«, že umožnil náš nákup obilí obchodníci, kteří jsou mnohem hybnější než úřední aparát obilního ústavu nebo ministerstvo pro zásobování lidu. — Státní aparát měl celý rok po ruce lokomotivy, ale nedostal dosud ani kilo mouky, kdežto společnost obchodníků dováží již po čtyři týdny pravidelně obilí rumunské. Proto také přestali sedláci naši obilí zadržovati; byla jim vzata naděje na vzestup cen. Frankenberg vyslovil přesvědčení, že jedinou cestou k nápravě jest použití služeb čilých obchodníků. Namáhal se o to již na Slovensku, ale politické vlivy to překazily. Učinil pokus v Podkarpátí — a dostavil se úspěch. Nač je tedy vlastně ministerstvo zásobování?

Státní hospodaření minerálními oleji a benzolem stálo obrovské peníze, připravilo průmysl o značné sumy a drahý čas, ale poskytlo znamenité zaopatření různým »potřebným existencím«. Nyní zájemníci prohlašují, že vysoké ceny minerálních olejů ohrožují existenci řady strohických továren a jsou s to vyvolat nezaměstnanost tisíců dělníků. Podvazují provoz, znemožňují motorovou orbu a ukládají neodůvodněná břemena všem konsumentům. V dobách, kdy se mohlo kupovati výhodně, nebylo nakupováno. »Uvolnění státního hospodářství stalo se nezbytným«, prohlašují konsumenti, »uvolnění dovozu naprosto nutným. Nesmí býti trpěno šlenství, aby byl zakazován dovoz z obavy, že ceny klesnou a aby z této obavy bylo nezdravé státní hospodaření nadále udržováno.«

Jak dopadl poslední státní nákup rýže? Stát koupil ve Švýcarsku 700 vagonů po 16 Kč za kilo. Zatím však pražské firmy mohly dodat rýži franko Praha od K 8.50 do 10.— dle jakosti. Jelikož

nebyla vydávána dovozní povolení na rýži, musil konsument chtít nechtít platit draho rýži, kterou kterýsi byrokrat přeplatil téměř o 100 procent. — Teď konečně Ad. Burlan pořádně zatřásl pražskými sklady rýže. Posud je kilo za 12—14 K, ale privátním přičiněním čiperného obchodníka brzy se koupí za 6—7 K. Kdy stálo u nás mýdlo 32 K, Burlan dovezl z Marseill'u mýdlo, které prodával po 22 K, tak že mýdláři honem slevovali a — sama tukárna musila snížit ceny tuků, jichž bylo k výrobě mýdla potřebí.

Na jedné straně stát vymáhá nejrůznější poplatky od drobných živnostníků a jiných lidí nemajetných, na druhé však popřává dlouho velikou volnost židovským milionářům v Podk. Rusi a Slovensku. Daně tam nebyly vyměřeny již od r. 1917, tak že našemu státu unikaly takřka miliardy. Vláda jevila až příliš úzkostlivý zájem o kostelní pozemky, ale zatím zvláště na Podk. Rusi židé vylichvažené miliony si zabezpečovali převozem, přehnutím za hranice a jiným způsobem.

V jednom místě budován plot kolem hřiště. Koupeno k tomu dříví z nucení laciné. Ale spekulanti duch se uplatnil. Dříví to draze prodáno a vyděláno 20.000 Kč, o které byl vlastně připraven majitel lesa. (Plot budován jiným způsobem.) Uhlí, které mají v rukou židé udržuje se při obrovských cenách. Dříví palivové však z přinucení nutno dodávati někde levněji, než co stojí reže s ním spojená.

Věru už jest nejvyšší čas, aby ty »socialisační« státní pokusy v našem hospodářství přestaly. Naše strana zcela právem neustává pracovati pro volné hospodaření a volný obchod, aby konečně rozhodovali kvalifikovaní odborníci.

»Sanace« státu stávkami. Je vidět jako na fa-
lci, kdo jsou skutečnými zhoubci republiky. Lidovci neustávají dávati zdravé podněty k zhojení chorob hospodářských, pracujících a k zbytečným stávkám nealarmují. Zato hromadění socialistických komunistických stávek dosvědčuje, kdo pro zdar obce národní nechce vůbec mít pochopení. Komunistická stávka prosincová trvala přibližně tři dny — a co natropila! Ztráta dělníků na mzdě obnášela skoro 15 milionů korun. V řadě okresů bylo přes 50 procent dělnictva donuceno ke stávce terorem. Těžce byly postiženy podniky, které smlouvou byly zavázány k dodávkám v určité lhůtě. Ztrátu na penězích při těžbě uhlí ve dnech 11.—18. prosince lze odhadnouti na 57 milionů; ztráta státu na uhelné dávce byla 17 milionů, horníci připraveni asi o 15 milionů.

Stávka vyhlášena vlastně diktátorsky: bez vyžádání souhlasu dělnictva a jeho odborových organizací. Prospělo se tak kapitalistům a drobnému lidu se uškodilo.

Nové socialistické falšování Pisma. Jak drze k účelům agitačním falšoval bibli dr. Šmeral roku 1907, již jsme dávno poukázali. Nyní v jeho orgánu »Rudém Právu« právě na Hoď Boží vánoční nové smělé komolení Pisma v zájmu — pro křesťanského bolševictví. Hra moderních radikálů s mozky prostomyslnými jest věru přímo cynická. Ti často se snaží dokazovati, že evangelium jest snůška bajek. Ale kdykoli se to hodí jejich základným manévřům, pojednou citují slova Pisma jako nevyšší bezespornou autoritu. Ale kdyby se při tom nedopouštěli aspoň podvodů nových! Zcela právem pokládá středověk falšovatele slova Božího za největší zločince, protože kacířští demagogové svými lžemi rozpoutávali netoliko anarchii v myslích, ale i ve veřejných řádech.

Ejhle, jak »Rudé Právo« beze všeho studu spojuje evangelium s Leninovým pohansko-barbarským systémem společenským! »My hlásáme vědomý třídní boj třídy chudých proti třídnímu panství bohatých... I Kristus stavěl se v podstatě na zásadu třídního boje.« Slova Kristova »Milujte nepřátele své« míněna prý v prvé řadě o vzájemném poměru chudých lidí mezi sebou. »Bylo to veliké volání po solidaritě chudých, jejichž království má přijíti a kteří nesmí býti rozeštváni osobním nepřítelstvím...«

Lež na lež — jak se dá snadno dokázati opačnými citáty velice průzračnými. Dříve iste tak často slyšeš protikatolické výtky socialistické, že království Kristovo není z tohoto světa. Nyní komunistický orgán zase obráceně se snaží vštípnouti do prostých duší domněnku, že Spasitel zakládal opravdu pozemské království pro proletariát.

A čím to »Rudé Právo« dokazuje? Cituje s neomluvitelnou drzostí z Pisma falešně toto: »Blažoslavení chudí, neboť jejich jest království Boží.« A připojuje hned výklad: »Není-li tato věta vyloženým hlášením proletářského státu?« I není — není, protože taková věta nikde v Písmu neexistuje. V kázání na hoře Kristus prohlásil: »Blažoslavení chudí duchem, nebo jejich jest království nebeské.« Předně tedy nemluvil povšechně o království Boží, které může býti i na zemi, nýbrž výslovně o království záhrobním, nadzemským. A pak neměl na mysli speciálně proletáře, nýbrž »chudé duchem«, totiž pokorné. Jest tedy podvodem přímo cikánským vztahovati kázání na hoře na příprahu k proletářskému státu.

Uváděti další zfalšované citáty v onom článku jest zbytečno. Raději zde uvádíme skutečná slova

Kristova proti podvodným zákoníkům, kteří se svými rafinovanými klíčkami tolik bážili komunistům: »Vy z otce ďábla jste a žádosti otce svého chcete činiti. Ten byl vražedníkem od počátku a nestál v pravdě... jest lhář a otec lži.« (Jan 8, 44.)

Kdo by se divil, že družina Šmeralova tak troufalé drancuje i v sadě Boží? Teď proti podvodům toho druhu není paragrafu. Zato však i teď kriminálem zavání zneužívání jména presidentova k židovsko-bolševickému převratu. A přece zarytá nepoctivost Šmeralových bojovníků šla tak daleko, že se odvolávali i v tisku na souhlas Masarykův. Na př. leták vydaný k podnícení generální stávky na Nymbursku a násilného zabrání zemědělských i průmyslových podniků, vydaný a podepsaný poslancem Kučerou, balamutí dělnictvo v tom směru. Kučera praví dodatkem ještě toto: »Dojde-li k zatčení někde, nebojte se toho, dojde k vyrovnaní všeho. Bude udělena presidentem milost.«

Kdo takovou otravou svádí ke skutkům anarchickým, ovšem tím méně se rozpakuje vpašovati do bible věty, o kterých žádný biblista neví.

Nový krůček k prohloubení historických vědomostí. V Báňské Bystřici vyšla z pera J. Bláhy kniha »Společnost práce«. Tam čteme na str. 163. tyto řádky: »Lide český! Před 500 lety zemřel největší Tvůj mučenník na potupné hranici za svobodu přesvědčení, za rozžehnutí světla, jímž zahrnána byla lež, vmucená lidstvu římskou církví, a pravda poprvé osvětila duše lidské. Pravda zrodila se v synu Tvém nejlepší, Tobě odevzdána a Tebou uhájena byla proti všem zlobám světským. Od Tebe přešla pravda k jiným národům, kteří za svou ji přijali, věrně vyznávali a v 30letém požáru evropském také uháčkali.«

Nu — a pak se divte, že na nás místo reálních postřehů hlaholí dále staromódní, přeládlá a uspávací lyrika. Jestliže se Bláhovi pravda Husova tolik líbí, měl ji věnovati aspoň trochu pozornosti — jinými slovy: měl Husovy spisy čísti. Ale jest přímo neomluvitelné, odvažují-li se směle poučovati o Husovi lidé, kteří nemají ani tolik dobré vůle, aby vyslechli nové úsudky moderních universitních profesorů-lalků.

Jaké pak světlo Hus rozžehl na »zahrnutí lži«? Vždyť jest přece dokázáno že ani jedna Husova radikální zásada není původní, nýbrž že všechny protikatolické jeho náhledy jsou vypsány z Viklefa. I zlořády kněžstva káral Hus slovy Viklefovými. (Kostnický soudce Husův kritisoval chorobu církevní výmluvněji, přesvědčivěji — a samostatně!) Jestliže tedy vůbec někdo z kacířů světlo

rozžehá, nebyl to Hus, ale Viklef. Jen to jest pozoruhodno, že sami krajané Viklefovi to světlo prohlásili za nebezpečnou bludičku.

Která pak to Husova »pravda poprvé osvětila duše lidské? Hus kladl důraz na biblí; tvrdil, že v ní jest obsaženo vše, čeho křesťan k etnostnému životu potřebuje. Ale tatáž bible čtla se v Čechách celá již před Husem netoliko po latínsku, ale i v českém překladu.

A jak že byla Husova nauka lidem českým uhájena? Vždyť husité opustili Husovy věroučné odchylky skoro všechny již při počátku husitské vojny a vymyslí si jiné. Táboři, kteří z Viklefa podrželi více než kališníci, byli za Jiřího z Poděbrad přinuceni ozbrojenou mocí k opuštění svého náboženského radikalismu. Ale v samém domácím kališnictví způsobilo rozklad protestantství. Augšpurská konfese, která byla přijímána ve století XVI. od české aristokracie s tak dychtivou lačností, byla něčím zcela jiným než konfese Husova. A Čeští bratři svou naukou lišili se od Husa více než Hus od církve katolické.

Od českých husitů nepřešla pravda k jiným národům. Naopak sami sousedé české země bránili se houževnatě proti misiím husitským. Když pak se odvrátili od Říma, hleděli k Lutherovi, Melanctonovi, Zwinglinu — ale nikoli ke katechismu kališnému. A naposledy sami Čeští bratři upravili svou věrouku dle dogmatiky německo-sektářské.

A za jakou svobodu přesvědčení skončil Hus? Ten přikazoval bezpodmínečné podrobení příkazům Písma, doporučoval násilné puzení k bohoslužbám a proti kacířství (tedy proti svobodomyšlnému křesťanství) hřímал často — a velmi břitce. Kacíře kladl po bok ďáblům. Ta nauka, která se hájila ve válce 30leté, byla germánská — ale po válce prožila takové metamorfózy, že by byl Luther užas!

U romantických také-husitů lze sledovati tvrdšími zaostalostí a zkosnatělostí historický dogmatismus. Takhle se ke světu nepřijde nikdy. Ostatně hned na stránce 165. autor Bláha vyznává: »Nepsal jsem knihu z knih, ale psal jsem tak, jak jsem myslel a cítil.« Tomu ovšem rádi věříme. Ale nevědomost hříchu nečiní potud, pokud nezasedá okázale na učitelskou a soudcovskou stolicí. Kdo se odvažuje psáti o knihách a jejich obsahu, má svou povinnost trochu si ony knihy prohlédnouti.

Věnujme více pozornosti českým mučedníkům katolickým! Příliš dlouho jsme podřimovali při umělé vyvolávaném štvání moderních žihusitů. Ve dnech červencových i mnohý katolík jest od demagogů zpracován tak, že se mu šíří zornice hrůzou nad »neslýchaně krutým« soudnictvím katolickým v XV. století. Prostý posuchač radikál-

ního řečníka domnívá se druhdy docela, že u nás žádný sektář tak hrozně nepopravil katolíka, jako byl popraven Hus.

Zatím však máme nejsvětější historické doklady, že u nás nikdy tak strašně neřádila inkvisice katolická jako inkvisice sektářská. Ale širší vrsivy o pravém stavu naší minulosti velmi málo vědí naší vinou.

Ale již musí přestati éra skrčených syslů. Kdekoli začnou fakticky zlomyslné štvance žihusitské, nechť se tam svolá schůze naší strany a promluví se něco o katolících popravených pro náboženské převědčení od sektářů. Není nám přece potřeby mluvit jen o sv. Sarkandrovi. Vždyť docela v každém kraji se může přednáseti o katolických mučednících jiných. Na Moravě a v Čechách jest málokterý okres kde se nebrodili v katolické krvi fanatičtí sektáři. Nemáme zde na mysli občanstva, které padlo v pravidelném boji. Mluvíme výhradně o těch trpělivých, kteří byli ortelováni jako lidé bezbranní výhradně proto, že nechťeli zapřít katolické přesvědčení.

V Palackém a Tomkovi jest uvedena jen malá část krutostí sektářských. Ale i ty dokumenty stačí, aby se konečně probral katolický lid ze své dřimoty a neomluvitelné pasivity. Novější badatelé vyhrabávají z prachu zapomenutí jiné a jiné doklady krvelačného vzteku sektářského. Proto v každém kraji schůze strany lidové může věnovati zvláštní pozornost popraveným, kteří skončili svůj život v oné oblasti. Tak se také bude prohlubovati znalost domácí historie.

Co tu je látky k uvědomění, patrně na př. z těchto dat Hlošinových. Husité zprovodili se světa jen z řádu cisterciáckého — pokud prameny jasně mluví — asi 3884 osob řeholních. Z toho bylo 190 jeptišek a 3694 mnichů. Českých a moravských cisterciáků bylo různým způsobem usmrceno asi 3177 a jeptišek 180. Z řádu benediktinského husité v letech 1421—1430 utratili v Čechách a na Moravě asi 674 osob řeholních. A že řeholníky husité usmrcovali často způsobem zdoluhavějším a bolestnějším, než jakým skončil Hus, jest obecně známo. Také se nedokáže, že popravené jeptišky a jiné ženy katolické stavěly se proti husitským útočníkům s mečem v ruce. Jestliže měli své mužatky Táboři, nebylo tehdy ženských bojovnic v táboře katolickém.

Proč se historie bát a proč se vytrvale krčit, můžeme-li dokázati hravě, že sektářské tribunály byly bezohlednější než katolické? A ještě poznámka! Neprudší vlny sektářského hněvu neobracely se proti katolickému kněžstvu hříšnému, nýbrž proti těm církevním domům, v nichž psány zručné a vešce úspěšné obrany proti sektářské ofensivě.

Jest dobře připravit se na nový nápor voľno-myšlenkářský už předem a poučiti se v nestran-
ných historických knihách, jaké násilí v kterém
okrese sektáři páchali na katolicích — a pak lid o

tom poučiti. Jest jisto, že pak zaide radikálním
demagogům chuť na mrskání nynějších pokorných
katolíků za to, co se stalo před 500 lety.

LITERATURA.

Družina literární a umělecká v Olomouci vy-
dala: Otec pouště svatý Jeronym. Sepsal dr. Alois
Lang. Fr. Odvalil: Co v duši záleželo. Básně
1914—1919. — V Družstvu přátel studia vyšel Krli-
nův překlad »Divných příběhů« od Arn. Heňa.
Expeduje knihkupectví »U zlatého klasu« v Praze
II. — Novoúlický okrskový Svaz Orla a Omladiny
vydal »Stručné dějiny národa českého« od Fr.
Hanzelky. — V knihkupectví B. Havlíčka Praha-
II. vyšlo »Sovětské Rusko«. Sepsal A. Soběslav-
ský, býv. člen komisariátu pro výchovu lidu. —
U J. Bačkovského v Praze: Malá otrokyně od

Abela Hermouta. — Ed. About: Věno Růž. Cal-
lardovy. — V Pražské akciové tiskárně: Sibiřské
dře a postavy od Vinc. Červinky. Humoristický
román J. R. Hradeckého: Hořkovic nevěsty a
Kočvarčina pýcha. — V Zemědělském knihkupec-
tví A. Neuberta v Praze: Hoře láska od Jos. Ša-
cha. Vidiny od Jos. Cankara. — U Jos. Vetešníka
v Praze III.: Skutečná pravda o sovětském Rus-
ku. S kritikou Šmeralových a Olbrachtových člán-
ků napsal Jaromír Nečas. — Nákladem Bol. Hav-
líčka v Praze: Bolševici sami o sobě.

Odporučení.

Pan Josef Springer, pozlacovač a malíř v Ústí
n. Orli., provedl při vnitřní opravě chrámu Páně
v Limberku u Poličky práce do jeho oboru spada-
jící k úplné spokojenosti za ceny mírné. Mohu
tudíž jeho závod co nejvšelejší doporučiti.

Farní úřad v Limberku 2. ledna 1921.

Eduard Valenta, administrátor.

Rádné děvče

spolehlivé a poctivé obeznané v domácích pra-
cích a ve vaření, přijme rodina Hlávky většího
podniku. Žadatelky hlasež se osobně v odpoled.
hodinách ve vile č. 447 v I. poschodí na Orličním
nábreží v Hradci Králové.

MEŠNÍ VÍNA

zaručené přírodní, neporušené, prvotřídní jakosti
Nejjemnější prima druh . . . à Kč 14.50 za 1 ltr
Velmi jemný druh . . . à Kč 14. — za 1 ltr
Jemný třetí druh . . . à Kč 13.50 za 1 ltr.
Vino jest úplně čisté a způsobilé k stáčení do lahví
Dodává v sudech od 50 litrů výše ohlavně známá firma:

Alois Čížek, přísečný dodavatel mešních vín
a soudní znalec vín.

Založeno r. 1897. v Humpolci. Založeno r. 1897

Trasovní vinné sklepy ve Znojmo.

MUDr. Antonín Maudr,

zubní odborný lékař

Hradec Králové, hlavní trafika.

Plomby zubní, umělé zuby i bez patra,
zlaté korunky i můstky.

Paramenta, prápory

kostelní prádlo a bohoslužebná náčiní
v nejvýhodnějších cenách nakoupíte
u doporučené fy.

Josef Neškudla
Nový Hradec Králové.

Nové kalichy, cibore v ohni zlatené od 600 Kč,
znovuzlacení kalichů a ciborí od 200 Kč.
Vyžádejte si ceny, nežli objednáte jinde!

Kostelní nádoby,

kalichy monstrance atd., klenoty, notářské
prsteny, hodiny, jídelní přibory, opravy a
znovu zlacení odborně a levně provádí

JAN STANĚK,

pasíř a ošeleur, stálý přísečný znalec zem-
ského trestního a okresního soudu,
Praha I.-979, ul. Karoliny Světlé, 13 n.

OBNOVA

Revue čsl. strany lidové.

Čís. 3.

Ročník XXVII.

Dyčí dle dne prvního každého měsíce. Předplatné ročně 24 Kč. Jednotlivé čísly 2 Kč. Odběratelství končí jen písemnou
odpovědí. Číslo účtu poštou. úřadu 3ek. v Praze: 49.080 (Tiskové družstvo). Číslo telefonu: 94 (Tiskové družstvo).

O Hradci Králové, dne 1. března 1921.

Jiří Sahula:

Hledá se světový názor.

Právě burácení soudobé protikatolické vichřice jest bezděčným doznáním duševní chudoby těch, kteří ji rozpoutali. »Vyznávej si co chceš, staň se třebaš myšlenkovým anarchistou — jen když se odkloníš od světového názoru katolického!« Tak prozrazovali před sčítáním harcovníci »protiklerikální pravdy«, že vlastně pro zajatce odvlékané z přístřeší katolického nemají budovy nové, chránící před mrazem.

Ale jako každé náboženské nebo filosofické přesvědčení mocně zasahuje do veřejného života, zrovna tak negace, myšlenková anarchie působí v zevních společenských poměrech. A zmatek ten má v praxi u národů civilisovaných následky horší než u barbarských, protože demagogové různých stran a frakcí mají k podkopům v ruce prostředky rafinovanější než starověcí radikálové bezgramotní.

A právě naše republika stala se světu divadlem nejpestřejších »přesvědčení« (bez hledání přesvědčivých důkazů) a hlavně nejrůznějších záporů, které bývají tím hlučnější, čím jsou pošetilejší.

Marně se hledá krystalizační bod ideový, který by dal podnět k zmírnění občanských svárů a budoval znovu všennárodní solidaritu.

Otcem přítomného chaosu stal se u nás liberalismus, který prozradil trapnější neobratnost, slabiny horší než u národů jiných. Na př. nesmazatelnou skvrnou likvidace českého liberalismu zůstane, že používal jmen velikých horlivců křesťanských (Husa, Jeronyma, Komenského) netoliko k propagandě protikatolické, ale i

k podvracení kořenů křesťanské nauky vůbec. Největší smělost prozrazuje muž, který jedním dechem velebí Husa a zároveň posměšně se vyjadřuje o sděleních biblických. Do jakého zajetí zavléká Husa Volná Myšlenka, to už přesahuje všechny přípustné meze.

Co pozitivního k novému charakteru duše české přinesly husiady? Přední náš kritik literární Fr. X. Šalda napsal 9. listopadu 1919 ve »Venkově« o moderním lži-husitství: »Není větší lži nad ně. V širokém dnešku nežije ani tuchy toho, o čem tenkrát šlo. A tak vybíhá dnes všecko, co se dotýká této velké doby, v planost, pustou a prázdnou teatrálnost, jalovou frázi a zvětralý, vyšumělý lepenkový postoj, v dekorační chochol a lež.« Prý z vnitřního dramatu husitství skutečného české umění výtvarné a slovesné nedovedlo zachytiti skoro nic; »povrch, konvenční posun, který hodí se i ke každému jinému vzruchu a vznětu.« Všecko, co dovede nynější bezkřídla doba, »jest jen: vyhláskati nepoučené nadšení a padělání žár, který studí a zebe svou prolhaností.«

Jestliže tedy naděje na husitské obrození českého prostředí zcela zklamaly, pátrejme, na kterém jiném obzoru se zjevuje křišťálová jitřenka hodnot opravdu tvůrčích. Prof. Jos. Jirásek v č. 33. »Práva lidu z 15. února t. r. projevuje naprostou nespokojenost s filosofií samého Machara. Píše: »Filosofie, jež se tají za Macharovými verši, nejen neuspokojuje, ale podlamuje všecku energii, vede k pasivitě a trpné resignaci. Přečtěme si na př. III. díl »Confiteoru«! Co čteme? Život je slo-

kou trpké básně, honba za planou efemrou (jepicí) lásky, vše prchá, pomíjí a zadržet se nedá; jen to, co bolí, náhradou tu je — a ke konci smrt dostaví se šedá... Život se nezměnil, jen jiná forma nastala. Francouzská revoluce provolala: Bratrství, rovnost, volnost! K smíchu! Stačil tlustý felčar a vrátil lidstvo bohu, nebi, peklu, prelátům a svatým — a lidstvo pokorně naklonilo šíji... A celý proces historie není nic jiného, než ohromná spirála. Ne výše — jen ku předu!... Kam vede spirála? Kde je smysl historie? »He, zde Helena!« posmívá se básník v Dmokleciánu. »Pro tohle Řek trne... pro tuhle kost zde!« Středověký asketa by to nenasal lépe... Rodí se lidé! Generace za generací, budují, válčí, přemýšlejí, hledají zákony, a na konec nevědí ani o vlas více, než to, co našlo hloubání filosofů a sny básníků: totiž nic... Celý život lidský není než výsledek brutálního boje: Kdo s koho, ten s toho... Proč vytrpěl Hus na hranici? Prý pro své přesvědčení. Ale k čemu míti vůbec jaké přesvědčení, jestliže celý proces lidstva je jen ohromnou, bezúčelnou spirálou? Nač potírat všecku lež života, licoměrnost, frázovitost, jestliže mám pracovat s tím vědomím, že celá moje práce nebude než dům z karet? Machar... konečně utekl se do antiky.... Nadarmo! Satan seděl v jeho duši a negoval (popíral), posmíval se jeho úsilí. A plným právem. Nač vlastně bojovat, léčit, dokazovat, usilovat o nové, harmonicky vyvinuté lidi, jestliže člověk — tato bílá bestie — podobá se cvrčku, který vzlétne do výše, padá opět do trávy? Celá filosofie Macharova visí tak ve vzduchu, neboť ztratila opěrný bod. Goetheův Mefistofeles slaví vítězství! Je-li taková filosofie zdravá malému národu v malém státě, nechť rozsoudí Machar sám: já soudím, že není. Hybnou silou v pokroku národů je naděje v lepší příští. Machar sráží mu křídla ještě před rozletem. Celý ten náš třistaletý zápas, celé naše osvobození politické — není podle toho nic jiného než »hřbet vlny«; vlna vzedmula se jen proto, aby tím hlouběji klesla. Jsme tam, kde jsme byli. Cvrček vyskočil a spadl zase do trávy... kyvadlo padne jak tak dolů, spirála se výše točit nebude. Tuto slabinu cítí i Machar. Aby narkotisoval své svědomí, píše verše, »drahé, pošetilé veršiky«. A o nich vyznává: »Spásonosnou

medicinou jste mi byly tenkrát a vám děkuji za všechno — za mír a rovnováhu duše.« Věřím, že mu byly opravdu spásou. Ale co my, lidé skutečnosti a holé, drsné prósy, lidé, jimž nebylo dopřáno rozkoše z tvoření? Nám nestačí umění — ono může hypnotisovat, uspat, uklidnit, po případě podráždít — ale nikdy utišit rozum.«

Jirásek zde v hlavních rysech opakuje vlastně to, co náš list o důsledcích Macharovy filosofie pověděl dávno před válkou. Kdo jásal nad Macharovou zžíravou kritikou, neměl tvrditi, že ta negace jest branou do nového ráje, že jest zásobárnou nových kladných hodnot, zvláštních tvůrčích podnětů. Právě radikálové měli nejvážnější příčinu k přemýšlení, co se vlastně velkého zbuduje na podkladu zásad Macharových. Patrně, že i silná individualita před záhadami organické účelnosti stojí bezradně, nebere-li žádného zřetele ke Kristovu Zjevení.

Ale — postoupila snad výše filosofie socialistická? Zde přece vidíme úžasné klikatiny a malomocné křeče pochmurné nejistoty. K významným čes. soc. dem. myslitelům náleží F. V. Krejčí, který v otázce světového názoru nedovede utajiti třesavé rozpaky. Těsně před válkou vydal brožuru »Světový názor náboženský a moderní«. Právě v ní, že nevěří v Krista a jeho božství ani v lidskou duši; nezná vůbec osobního Boha. Prý »absolutní, věčné a božské pravdy vůbec není«. Teď »duše je plna útěch nových, přijatelnějších a radostnějších.« (Str. 12, 25.) Jejich výhodou prý jest, že se opírají o poznání vědecké. Na podkladě vědeckých poznatků (které však náhodou zvláště ve filosofii se mění jako podzimní listy, pozn. red.) se doděláme nového náboženství, tak zv. monismu. Sám Krejčí přiznává, že za hranicí poznatelného »počiná hádanka bytí, říše Nepoznaného a Nepoznatelného«, kdež se zastaví dnešní člověk — »s mužnou resignací«. Ideu monismu dle Krejčího »mohou nejrůznější lidé pojímat svým způsobem, dle vrozených dispozic nebo svého povolání«. (Str. 51.) — Tedy taková idea vlastně není nic pevného a určitého, jest to služka nálad, rozmarů. Krejčí měl sám už tehdy vědět, že taková idea nemůže býti ani částečnou náhradou za náboženství.

Za dva roky nato (za války, která tak rychle roztrhala pavučinové předivo mo-

nistického systému filosofického) týž F. V. Krejčí v »Době« prohlásil, že monisté Ostwald a Haeckel jsou včerejškem. (Str. 66.) Dnes prý ten vývojový proud jest válkou přetržen. (Což válka může najednou sfouknouti maják filosofie, budovaný pro všechny věky a pro každou fázi dějinného vývoje? Pozn. red.) Krejčí dále docela přiznává: »Naprosto pozbylo platnosti všecko to, co bylo řečeno o významu poznání přírodního pro jeho životní filosofii i morálku... Obraz všehomíra a jeho poznání nemají dnes pro nás jediného slova útěchy... Věda nejen že nemá pro člověka nyní útěchy nebo povznesení, ale ani jich nehledá... Nemá léku pro nejtěžší rány duše, ani neví, čím by posílila srdce.« Prý »nastane zas jednou v dějinách chvíle, kdy ve svém odvěkém zápase s jinými principy zvítězí Galilejský«.

Ale potom ve spise »Naše osvobození« zas mluví jinak. Nelíbí se mu horlení pro církev národní ani návrat k Husovi a Komenskému. »Není víry. Je již pozdě.« Ale kam jíti? Dle Krejčího »k pokusům vyjádřiti nově ony vztahy k věčnosti a světovému tajemství, jejichž starým vyrazem bylo... náboženství.« Autor mluví o vlnách nového života a volného myšlení. »Bude to prostě volná scéna ideí filosofických a morálních, dílna, v jejímž žáru se bude kouti pevná kostra pro světový názor příštích pokolení.«

Jak by to bylo hezké, kdyby se daly takové plány uskutečnit dle kouzelného proutku některého básníka! Jak by se zahřála duše, kdyby život se sunul ku předu přesně dle líbivých veršů! Ale skutečnost jest jiná. Kde pak je teď prorokovaná dílna Krejčího? Sám filosof již o ní umkl. Kdyby chtěl tento spisovatel mluvit o osudu své předpovědi, musil by přiznati, že v té dílně jednotliví pracovníci spíš si rozrážejí svými kladivy lebky při svárech nejdivějších. Ale nejzajímavější jest, že Krejčí v pěti letech svěřil tisku trojí — zcela odlišné filosofické názory, jež se vzájemně potýkají. Takhle se k ustálenému názoru světovému nedojde nikdy — tohle jest jízda v bludném kruhu, cesta v bludném labyrintu, do něhož nezabloudí ani paprsek měsíční.

Socialistické polnice ohlašovaly loni světu velice hlučně, že novým náboženstvím musí se státi socialismus. Jak se však tato monistická církev krystalisuje,

na to dává hroznou odpověď zvláště Rusko. A u nás? Komuniste se soc. demokraty nedovedou se shodnouti ani ve výkladu hodně zřetelného Marxa — natož aby podali veřejnosti ucelený, opravdu vědecký názor světový vůbec. Teď tu máme nejméně šest socialistických stran, které se leckdy liší i v názorech na základní sloupy nauky socialistické. V Evropě na sebe prudce narážejí tři hlavní socialistické proudy, které hrozí sice novými krvavými lázněmi, ale dílna, v níž by se kula fakticky pevná kostra pro světový názor příštích pokolení, posud není v činnosti.

Marx zemřel již r. 1883. Jeho materialistický světový názor podrobili několikrát odborní učenci kritice. Ale nové náhledy monistické jsou kritisovány znovu. Kde je tedy, po tak dlouhé době, ukazatel cesty jediné správné k přesvědčení obrněnému vědeckými poznatky? Teď panuje v socialistických řadách nejistota větší a zmatenější než před 60 lety, kdy Marx vydával své nejdůležitější spisy. A nezapomínejme, že sociální, hospodářské a filosofické tříštění v socialistických řadách přináší nutně i silné různění v morálce.

Výrazně rozpaky socialistů prozrazuje článek »Po účtování s Římem«, uveřejněný v příloze »Práva lidu« k č. 42. z 19. února. Praví se tam: »Náš list dal podnět k akci pro vystupování z katolické církve před sčítáním lidu... Sociální demokracie pokládá náboženství za věc soukromou (!?) a je daleka (?) toho, aby svým příslušníkům předpisovala cokoli ve věcech náboženských... Přiznáváme tedy tím, co jsme uvedli, že jsme se na vystupování z církve dívali v první řadě politicky... A nyní k tomu, co bude. Kdo český lid v jeho převážné většině zná, přisvědčí nám, že je to lid nábožensky založený. V českém lidu není půdy pro naprostý nihilism ve věcech náboženských, pro pouhé bezvěrectví. Z pouhého popírání nemůže nikdo žít, tím nikdo neupraví svůj poměr k světu, k životu a k lidem... Proto nevěříme, že by mohlo u nás statisíce lidí žít z pouhého »bezvěrectví«... Nám sociálním demokratům nemůže být lhostejno, co se nadále bude dít s lidmi, kteří nyní vystoupili z katolické církve. Jest naší povinností dbáti, aby se nestali obětí náboženských šarlatánů a spekulantů s náboženským cítěním našeho lidu. Bude proto třeba, abychom na příště vývoj nábožen-

ského myšlení v našem lidu bedlivě sledovali a abychom také ve svých řadách věcmi náboženskými se vážně zabývali... Teď jde o další. A tu nevystačíme s pouhou negací nebo s nějakým volnomyšlenkářským nebo monistickým diletantismem.

Cenné přiznání! Soc. dem. deník prozrazuje sám, že jeho tábor posud věcmi náboženskými vážně se nezabýval. Hrubých posměšků v »Červancích«, »Rašpli« a jiných soc. dem. listech bylo ovšem až příliš mnoho, jako by náboženský problém — tolik vážný — byl již dávno rozluštěn. Teď — po tak dlouhém protináboženském zápase, kdy tolik duší o ideály oloupeno, přiznává konečně soc. dem. deník, že po maškarádách jest potřebí studia. »Právo lidu« však dále dosvědčuje, že dalo podnět k odpadlictví v čase, kdy pro ukojení duší ochuzených, hladových nemělo náhradou potravy žádné. Kdyby dnešní socialistický názor světový byl čímsi uceleným, povýšeným nad kritiku, pak by soc. demokraté rozhodně vedle něho netrpěli názor odlišný, méně cenný, zbytečný. Ale protože soc. demokrat jako filosof jest sám bezradný, odporučuje aspoň — další uvažování. Dobře srovnávejte! Před volbami do říšské rady r. 1907 prohlašovali soc. demokraté, že jejich úkolem jest zhasiti světla na nebi, ale po 14 letech slibují, že si ty hvězdy zatím lépe prohlédnou — a sami tvrdí, že lid český je v převážné většině nábožensky založený. Není to přiznání k velikému bankrotu filosofických hokus-pokusů?

Volnomyšlenkářskému universitnímu profesoru dr. F. Krejčímu vytkl dr. Chalupný tak vážné chyby a rozpory, že ve

spisech zkritisovaných není možno spatřovati vědeckou autoritu.

Téhož dra Krejčího spis »Základy psychologie« podrobil drtivé kritice dr. F. Mareš. Mimo jiné napsal: »Takováto psychologie, strojící se jako exaktní věda přírodní, ale požadující od této náklad k tomu potřebný, jest žalostná věda.« (Psychologie bez duše, 41.) A zrovna tak z jiných spisů moderních radikálů vyzírá stále nezodpověděná Pilátova otázka: »Co jest pravda?«

Ale i kdyby nakrásně opravdu byl sestrojen vědecký názor světový, jak se mu zajistí dostatečná morální autorita? Jak budou davy připuzeny uznati závaznost příkazů z názoru toho vyplývajících? Kategorické imperativy (bezvýjimečné, nad všechnu kritiku povýšené rozkazy) smí dávat pouze náboženství. Věda osvěcuje rozum, ale nemá moci vladařské, takže u téhož člověka odporuje vůli i nejjasnějšímu poznání. Proto právě nejmodernější přední filosofové tak otevřeně prohlašují, že náboženství jest pro jednotlivce i celé společnosti k docílení vnitřní i vnější harmonie nepostradatelné. Proto také důrazně upozorňují, že požehnaná síla Zjevení Kristova posud ničím překonána nebyla. Nynější filosofické směry, odpoutané od půdy křesťanské, jsou vhodné k akademickým debatám, ale pro zušlechtění životospřávy davů nemají síly nejen proto, že jim chybí kategorická autorita, ale že jsou mátožné a proměnlivé jako ranní páry.

Hledá se světový názor — všude pořád marně. Bludičky tetelící se nad bahnem nemohou konati službu spásonosného majáku.

Dr. Jan Konečný:

Volná Myšlenka — sloupem Čs. republiky?

Mezi praktickými cíly, jež si vytkla V. M. v naší republice, jest na prvním místě hájení republiky. V tomto směru souhlasíme i my stoupenci křesťanského názoru světového úplně s V. M. Chceme rovněž hájit svou svobodu, nabytou po třistiletém čekání i utrpení a přejeme si také, aby i vládní forma — republikánská —

odpovídající duchu demokracie, byla zachována. Netřeba ani připomínati, že k vybudování naší samostatné republiky přispěla nemálo i naše politická strana nejen doma, nýbrž i za hranicemi. Pčinila se, že naše spravedlivé požadavky po dlouhém váhání dohodou uznány byly. President Masaryk uznal sám ve svém pří-

pise Národnímu svazu českých katolíků St. Louis Ave v Chicagu Ill., že katolíci američtí naší národnosti nehleděli v otázce samostatnosti české na rozdíly náboženské: nýbrž že jim tanulo na mysli dobro jejich národa, napsav tato slova: »Těším se z toho, že rozdíly náboženského přesvědčení nevadí nám ve společné práci pro náš lid« a jest čes. katolíkům americkým »upřímně oddaný«. A konečně mohla i volba presidenta Masaryka hlasy lidové strany, zástupců katolíků československých, ukázati, jak záleží katolíkům naší republiky na upevnění našeho mladého státu.

Vytýkati katolíkům, jak to dr. Bartošek na schůzích V. M. často činí, že nemají a nemohou míti smyslu pro republikánskou formu státní, jest balamucením lidu. My víme dobře, že na formě vládní nezáleží, jenom když základ všech států i jejich trvání zůstane neotřesen v theorii i praksi, toť sociální spravedlnost.

Nad portálem císařského hradu ve Vídni napsána byla jasným písmem slova: »Justitia regnorum fundamentum« — spravedlnost základ států, avšak zásada ta zůstala jen lesklým heslem a Rakousko se musilo rozpadnouti. Nestačí, aby spravedlnost byla pouze hlásána, nýbrž musí se též prováděti v praksi a sice vzhledem na všechny příslušníky státu, pokud jsou státotvorným prvkem.

Veliký sociolog na trůně sv. Petra Lev XIII. vyjádřil se ve svých okružních listech nepomíjející ceny o formě státní, jak na ni nahlíží katolík všech zemí, tak jasně, že jen úmyslná předpojatost V. M. může ještě dále hlásati, že katolíci uznávají jen takový stát, v němž vládne vladař »z boží milosti«. Chovali-li se katolíci francouzští mnohdy chladně k své republice, nedělo se tak nikdy z pouhého odporu proti její demokratické ústavě, nýbrž proto, že nechtěli býti ve vlastní zemi psanci. Výzva Kristova: »Dávejte císaři, co císařovo« vztahuje se právě tak na republiku jako na monarchii.

Nazývá-li dr. Bartošek katolíky reakcionáři, stoupenci monarchie, zavilými nepřátely republiky, činí tak jednak z fanatismu protikatolického, jednak z úplné neznalosti dějin, možná i zúmyslné. Zdá se totiž, že neví nebo nechce věděti ničeho o tom, jak právě v době nejvyššího rozkvětu papežské moci zkvétala republika Be-

nátská a Dubrovnická (Ragusa) a v jakém přátelském poměru stály tyto republiky k Apoštolské stolici. Papež jich vládní formu nejen uznával, nýbrž se také nikdy neodvážil ji zavrhnouti nebo republiky tyto zrušiti, ačkoliv by toho byl mohl snadno docíliti. Dějiny nám také dokazují, že i neúnaviví Jesuité zakládali jako misionáři v Jižní Americe zvláštní republiky — »redukce« zvané — na obranu domorodců před násilnostmi ziskuchtivých Španělů a Portugalců, a Apoštolská stolice proti tomu neprotestovala. Proto budeme i my katolíci hájit své republiky, kdykoliv toho bude potřeba. Ústava monarchická církve katol. nebude tomu nikdy na závadu.

Mýlil by se však každý, kdo by se domníval, že snaha V. Myšlenky hájit republiky vyvěrá z pohnutek ideálních! Dr. Bartošek a spol. vedeni jsou ve svém vychvalovaném patriotismu motivy především egoistickými. Republika Čs. má býti vtělením snah V. Myšlenky, má býti nástrojem k odkřesťanění a odnáboženštění našeho lidu, má se státi střediskem světové agitace ve prospěch V. Myšlenky. Tímto úmyslem se dr. Bartošek nijak netají a proto můžeme již předem říci, že egoismus byl vždycky chabým motivem velikých činů a že znamenal pro vybudování ideálních cílů velikou nulu. A nepřeháníme ani v nejmenším, řekneme-li, že i po této stránce činnost V. M. nebude na prospěch naší republiky.

Z toho, že Praha již dvakráte hostila světový kongres V. M., nelze ještě nijak uzavíratí na to, že by tím byla také posílena naše republika a její existence přičiněním V. M. navždy zaručena. Jednání a resoluce sjezdové nepřinesly vpravdě nic epochálního, ba naopak můžeme říci, že ze všech referátů sjezdových byla patrna jakási nejistota a nerozhodnost, tápání a pokusnictví, jež nebylo a není také s to vzbuditi přesvědčení, že z Prahy vyšly nové vzněty, jež by nám záviděla cizina.

Účastníci sjezdu v září minulého roku odbyvaného psali prý dle tvrzení dr. Bartoška, že to byl krásný sen, nádherná báseň — ten pobyt v Praze, jenž byl zvláště přijetím zástupců V. M. na hradě samým presidentem korunován; avšak jinak dlužno zcela nepokrytě vyznati, že tento kongres V. M. neimponoval celkem nikomu. Denní tisk skoro všech stran vyslovil hned

po sjezdu o celém jednání a postupu V. M. veliké zklamání a vytýkal mu chudobu vůdčích myšlenek, nejasnost a neurčitost směrnic. Tak na př. Národní Listy, Národní Politika a j.

Uvádím zde alespoň krátce posudek, jež přineslo o kongresu V. M. »Československé sjednocení«, list neklerikální: »Jakási nejistota zachvěla se v některých řečech kongresu. Jakési tiché přiznání, že všechno to, co krásného Volná Myšlenka podává, nestačí, že všechna důraznost a pravdivost jejích myšlenek není dosti veliká, aby přes ni nevanulo ještě nebezpečí. Nebezpečí náboženské víry, neboť ta jest základem všeho. Plot, který Volná Myšlenka staví, jest laťový plot intelektualistických ideí; není to stmelenina života, který proudí přece citem, a dokud víra náboženská se neodstraní, jsou všechny pěkné výplody rozumu marny. Ale protože život je tu a chce vědět, proč je tu, kam proudí a kde je konec, je-li nějaký, je třeba na tyto otázky dáti odpovědi, t. j. odpovědi lepší, než jaké hlásají klerikálové, a pak teprve nebezpečí zažehnáme. — Výklad prof. dra Krejčího je tak nejasný, že lze se všeličehos domysleti, proto spokojíme se jen žádostí, aby slavnostně proslovené myšlenky československého představitele Volné Myšlenky jasně veřejnosti vyložil.« V příčině pozitivního výsledku volnomyšlenkářského úsilí o praktickou tvorbu nových hodnot »Českoslov. sjednocení« praví: »A tak zůstal kongres V. M. po této stránce (protiklerikální) jenom na povrchu. Své láické morálce nedal nové velké myšlenky, která by byla s to nahraditi náboženskou víru dobročinností, nedal jí centrální velkou, hrdinskou ideu, jakou jest u věřícího na př. bojování křesťana s hříchem, nedal jí symbolů, kterých je přece lidu třeba, aby uznal něco za jasné a dosti dobré k napnutí sil a k účtě. Hnutí V. M. má stále ještě něco z charakteru universitního karbonářství, co dnes již je anachronismem, a proto dnes celé toto hnutí jest hnutím pouhé střední inteligence, která v nedostatku hloubky intuitivního poznání a měšťanského klidu cítění, spokojí se jen s negací, s odstraněním víry, leč po nové tvorbě, zaměstnána dosti již tímto odporem, netouží.«

V. M. nedodá naší republice vážnosti v cizině a to tím spíše, jelikož právě dnes hýbe celým světem otázka náboženská a

snaha po mravním obrození v duchu křesťanském. Je pravda, že V. M. horuje sice dle jména jenom pro vymýcení pověr v náboženství, ale ve skutečnosti chce zničit každé pozitivní náboženství, vyhlašujíc všechny jeho nadpřirozené prvky za mythy a pověry. Nerozumí přirozeným vlohám náboženským duše v podstatě křesťanské a soudí z úkonů zevní bohopoty, z obřadů odpovídajících tužbě lidského srdce po smíru a vnitřní očištění, jež Kristus nevymýtil, nýbrž očistil a novým obsahem naplnil, že veškero náboženství postrádá objektivní pravdy a jest pouhým výtahem fantazie egoistického zbarvení.

Tím podrývá úctu i důvěru ke vši náboženské pravdě i autoritě, vnáší do širokých vrstev lidu skepsi a náboženský rozvrat, jenž ruší úplně sociální pokoj, základní to podmínku vnitřní síly státu a tím také otřásá základy státu samého. Správně napsal o tom již starověký myslitel Plato: »Kdo náboženství podvrací, boří základ veškeré lidské společnosti.« (De legibus.) A veliký náš Palacký, který nám odhalil tak krásně celou naši minulou velikost i její základy po stránce kulturní, napsal tato slova: »Zavrhuji každé počínání si nelidské těch, kteří horem pádem stojí na tom, aby mravní základové v člověčenstvu, tedy i v národu našem poroucháni byli. Bez těch hyne každá společnost, tedy i národ. Toliko na základech náboženství možno nám postupovati k cíli, — tak to shledáváme na svých předcích, totéž i nám činiti třeba.« (Drobné spisy I, 385.) A týž přítel naší národní síly praví na jiném místě: »Každý rozumný člověk musí uznati, že kde není Boha a kde také není mravnosti..., tam musí člověk poklesnouti na pouhé zvíře.«

Ano, náboženství jest základem velikosti a síly států, jak nás učí dějiny. Necht si nemyslí V. M., že náboženství a hlavně křesťanství je věci odbytou v naší republice! Nemluví právě dnes Slovensko velmi výmluvně, kam vede hrubé a bezohledné urážení náboženského citu? A ty zástupy, jimž vyrvala dnes V. M. poslední zbytky náboženského citu ze srdce a zbavila je opory mravní, již jim skýtal náboženské společnosti, poznají spíše nebo později hlubokou propast mravní bezradnosti a tápání, do níž je uvrhla a půjdou za hlasem vlastního svědomí tam, od-

kud svedeni lákavými hesly volnomyšlenkářských agitátorů vyšly.

Katolíkům není třeba zvlášť zdůrazňovat jich povinnosti k republice. Jejich náboženský názor na svět i zřízení státní jim udává jasné směrnice nejen pro jejich povinnosti ke státu, nýbrž i pro jejich práva ve státě a ve prospěch zachování státu, jichž se nevzdají ani tehdy, až si jich budou musít hájit proti volnomyšlenkářskému teroru, jenž jest nikoliv obráncem, nýbrž ničitelem každého státu.

Vede-li podryvání náboženství vůbec k zeslabení a konečné záhubě státu, vede tam tím spíše úmysl vyhubiti katolicismus u nás a pomstíti se na Římu za protireformaci. »Odčinit protireformaci a odkatolčit náš národ«, toť nové heslo, jímž se řídí praktická činnost V. M. v naší republice. Po Vídni musí padnout Řím! »S Římem musí súčtovat každý uvědomělý Čech, po osvobození politickém musí následovati osvobození ducha«, tak vyzývá V. M. k odpadu od Říma český národ. Byl jsem ve vídeňském parlamentě právě v době, kdy již Rakousku zvonili umíráčkem. Bylo to počátkem října 1918. Tehdy mluvil známý volnomyšlenkář, německý poslanec L. Zenker. Poukazoval na to, jak dřívější ministři-presidenti zaspali výhody, jež plynuly pro zachování Rakouska přijetím mírového návrhu Wilsonova, dokud byl ještě čas. Předchůdci Hussarkovi spali, spoléhajíce na úspěchy Němců, ale poslední ministerský předseda, kojil se tímže snem ještě v době, kdy každý vrabec na střeše již zpíval, že je zle. »Ten spánek«, pravil L. Zenker, »je neodpuštělný!«

Tato slova mě napadají vždycky, kdykoliv slyším výzvy V. M. k odpadu od Říma. Zdá se mi, že naši představitelé Volné Myšlenky i s jejím p. sekretářem spějí spánkem tak hlubokým, že nevidí a neslyší, co se kolem nich děje, že nepozorují svým ospalým okem, jak celá Evropa kolem nás míří svůj krok hřmotně k Římu a touží po navázání přátelských styků s největší mravní mocí světa, s Apoštolskou stolicí. Naši volnomyšlenkáři jistě spali, když odhlasovala francouzská sněmovna po 15letém přerušení diplomatických styků s Vatikánem opět navázání těchto styků. Ovšem p. dr. Bartošek není nikdy v rozpacích, když mu na schůzích někdo na tuto skutečnost poukáže. Mne

chtěl v Hořicích také jednoduše odbyti odpovědí, že je to pouze znamení reakce. Ovšem, doznávám, reakce nese v běžné mluvě vždycky příchut zpátečnictví, račího postupu. Avšak všimneme-li si reakce v organickém životě, poznáme, že není ničím zpátečnickým a zhoubným, nýbrž že napomáhá k udržení ohroženého života. Tak reaguje na př. naše tělo na různé infekční choroby vysokou horečkou, vzpouzejíc se proti jejich zhoubným vlivům rozmnožením bílých krvinek (leukocitů) v těle a vykonává tak velkou reakční práci očišty a ozdravení organismu chorobou zachváceného.

Francie prohlédla již dobře za těch 15 let odluky od Říma, kam ji zavedla nevěra a nekřesťanský duch a proto začala reagovat a mravně i nábožensky ožiyovat. Francouzský delegát na loňském sjezdu V. M. v Praze — velice jasně — byl i opatrně — ukázal, kam až tato reakce dospěla a kdo ji podporuje. Ve školách francouzských — a to i v osadách velmi pokročilých, vyučuje kněz náboženství v prvních hodinách vyučování na důkaz jeho důležitosti.

Volnomyšlenkáři jsou však nadmíru vynalézaví, jedná-li se o nový hypnotický prostředek, jen aby nemusili otevřítí úplně svůj zrak a neviděli věci tak, jak jsou. Řekneš-li jim, že reakce v tomto směru je výsledkem zklamání nad nedostatečností náhražek náboženských pro umravňení národa, odpoví ti okamžitě, že nynější tendence Francie vycházejí z pouhého egoismu. »Francie chce míti protektorát na Východě a s ním všechny výhody obchodní a průmyslové a k tomu jí má dopomoci Vatikán«, odpovídá v polospánku V. M. Avšak i tato čistě egoistická snaha nebyla by nikdy možná bez ideového — myšlenkového podkladu. A tento ideový podklad pro spojení Francie s Vatikánem zde skutečně jest. Kdo stopoval v posledních 10 letech větší francouzské revue literární i vědecké (Révue des deux mondes, Révue de morale et métaphysique a j.), kdo si všímal ruchu na universitách francouzských a zájmu akademické mládeže o otázky náboženské, dogmatické i nábožensko-historické, mohl snadno poznati, že nedlouho po násilné rozluce církve od státu ve Francii nastala ohromná revoluce duchů ve prospěch křesťanství.

spatřující v něm zdroj obnovy duchovní, mravní i společenské.

Obávám se — a to nikoliv neprávem, že právě reakce V. Myšlenky proti duchovním proudům celé kulturní Evropy — Německa, Dánska, Portugalska, Itálie, Francie i Ruska — sympatickým křesťanství katolickému a církvi římské, může

býti naší republice právě tak osudnou, jako byla kdysi reakce stoupenců feudalismu — lidí národnímu duchu českému cizích — Thurnů, Schlicků a j. na Bílé Hoře.

Bílá Hora ať jest živým mementem Volné Myšlenky také dnes, aby nebyla místo sloupem — hrobem naší republiky!

Jiří Sahula.

Vážnost kněží v době sektářské.

Kdekoli duchovenstvo se ocitlo v přílišné hmotné závislosti na laických notabilitách, kolátorech, obcích a pod., byl mu ztěžován značně jeho náboženský úkol. Tuhá materiální závislost stávala se přirozeně matkou ujařmení mravního. Vždyť zcela svobodné hlásání slova Božího znamenalo druhdy ztrátu existence pro kněze takového, jehož světská vrchnost nejevila příchyllosti ke skutečné reformaci.

Těžké jeho laické spočívalo na šiji duchovenstva v době knížecí, kdy vlastně vrchními správci věcí církevních byli ústřední vladař a šlechta. K. Krofta shrnuje názory kronikáře Kosmy o tehdejší právu církevním u nás v tato slova: »Panovníku českému dle jeho mínění Bohem svěřena byla »cura animarum (péče duchovní) a jemu od Boha dána i moc vybírat duchovní pastýře pro příslušníky své říše... Veškero duchovenstvo vyšší vůbec, zejména biskupové byli jen státními úředníky, fungujícími ve státní správě toliko jako zřízenci pro věci náboženské... I čistě církevní funkce, jako bylo na př. svěcení kostelů, konali někdy na rozkaz knížecí. Jsou knížecími biskupy, jak je často označuje Kosmas, stejně jako i všichni proboštové kolegiálních kapitul a opatové knížecích klášterů. Ve svém postavení nelišili se mnoho od knížecích úředníků hradských; jako oni trpěli i biskupové nejednou od knížete za svá provinění nebo zakoušeli vrtkavosti jeho přízně.« (Český časopis historický X, 22—23.)

Český biskup tehdy vůbec neměl v evidenci počet domácích kněží, které si velkostatkáři zjednávali a propouštěli libovolně. Rozsah farností rovněž si určovali laičtí majitelé kostelů nezávisle na biskupovi. Zemská správa překážela biskup-

ským visitacím venkovských kostelů, protože šlechtici pokládali zasáhnutí biskupovy moci do farností za poškození vlastního práva. Rovněž tak pro odpor velmožů diecéšní synody konány zřídka. Jakkoli laické soudnictví bylo velice primitivní a bezohledné, stav duchovní byl podřízen týmž soudům, před kterými se zodpovídali z trestných činů laikové.

Zkrátka nad českým duchovenstvem vládla tuhá diktatura laická. Formálně náleželi Čechové k církvi katolické, uznávali papeže za nejvyšší viditelnou hlavu a rozhodující autoritu ve věcech víry; ve skutečnosti však církevní společnost u nás byla v oné době — po tři století! — svéprávná, tedy v jistém smyslu národní.

Prospívala tato forma národního sebeurčení přirozenému rozvoji českého lidu? Nutno uvážiti, že toto právo zvykové, odporující římskému právu církevnímu, utvářelo se dle vzoru germánského a vleklo s sebou všechny stíny církevního života v říši německé. Křesťanství mělo v té době neocenitelné zásluhy o rozvoj mravnosti a kultury v naší zemi. Ale jelikož církev nebyla skutečnou majitelkou, nýbrž pouhou nájemnicí hmotných prostředků k uskutečnění velkých úkolů, měla ruce značně spoutány. Pokrok závisel tu na libovůli laické diktatury, kterou marně snažil se zlomiti sv. Vojtěch a jiní horliví idealisté. Lehko tedy lze se domysleti, že bujely v církevním životě zlořády značné — a že také autorita kněží tolik ponížených málo platila.

Od kněží většina majitelů kostelů nežádala vysokého vzdělání ani nadprůměrné morální úrovně. Ještě olomoucký biskup Jindřich Zdík († 1150), který se stal proslulým reformátorem, přikazoval kněž-

stvu, aby se aspoň naučilo čísti bezvadně různé obřady a dle možnosti se snažilo pochopiti římský zpěv, breviář a vypočítání velikonočí. Docela napomínal, aby se nezneužívalo svátostí k odporným kouzlům a čarám. (Hrubý v ČČH XXII, 286.) Tací kněží ovšem nepožívali mnoho vážnosti.

Sami biskupové (v Praze i Olomouci) pocítili nejednou na sobě ostří pychu pan-ského. Na př. o zemřelém biskupu Šebířovi napsal (k roku 1067) Kosmas: »On obojího osudu, dobrého i zlého dosti zkusil. Neboť jednou od knížete Břetislava jat, spoután a do vězení uvržen; oboji mučednictví zároveň ve skrytu i zjevně utrpěl.« (Fontes Rerum Bohem. II, 95.) Když se stal Přemyslovec Jaromír (r. 1068) biskupem pražským, žil dále světácky a ze žárlivosti hrozně ztýral šlechtného biskupa olomouckého Jana. Když Řím soudně r. 1073 zakročil, utekl se provinilec pod ochranu českého kněžstva a — mohučského arcibiskupa, takže pokus o náležité potrestání Jaromírovo byl zmařen. (Novotný: České dějiny I-2, 152—164. Fontes II, 106 až 107.) Rozumí se, že ještě hůře zneváženo vinou domácích řádů kněžstvo nižší. Kněží, kteří buď byli od majitelů kostelů ze služeb propuštěni anebo si právě po vysvěcení místa hledali, poškozovali svými poníženými nabídkami hmotně i mravně postavení duchovních usedlých. K vůli zaplacení propůjčovali se i k službám méně slušným. Kupovaly se kněžské úřady a důchody za peníze. (Srv. Vacek: Sociální dějiny doby starší, 378. Hrubý l. c. 284—285, 409.) Ještě r. 1273, kdy už kněžstvo vybaveno z největšího ujařmení, naříká se, jak těžko kněžím zakročiti prakticky proti smrtelným hříchům. Olomoucký biskup Bruno tehdy papeži žaloval, že upadá i v nebezpečí života kněz takový, který se odváží hříšné laiky vinit. (Hrubý l. c. 286.)

Po tuhém zápasu Ondřeje, biskupa pražského, kněžstvo z ujařmení vysvobozeno smlouvou mezi královským prokurátorem a biskupem; obsah té úmluvy ohlásila papežská stolice českému duchovenstvu bulou z 11. ledna 1221. Uznány svobody a práva pražského biskupa a církve dle práva římského. Král uznal výhradní pravomoc biskupovu v duchovních věcech. Z majitelů kostelů stali se patroni. Církvi u nás přiznáno právo svobodně nakládati

majetkem přiděleným potřebám náboženským.

Nyní konečně mohlo duchovenstvo mnoho činiti pro povznesení lidu, rozhořnění pravé zbožnosti a pokrok kultury. Těsným přimknutím duchovenstva k Římu prospělo se rozvoji národa znamenitě. Proměna domácího práva zvykového v římské právo však dala se velice zvolna. Páchány násilnosti na kněžstvu ještě dlouhý čas. Olomoucký biskup Bruno psal r. 1273 papežské kurii, že v české zemi jedině král presentuje ke kostelům, jichž jest patronem, skutečně podle předpisů církevních. Všichni ostatní patroni presentují a sesazují bez biskupské instituce dle vlastní vůle. Ba až překvapuje, jak líčí poměry pražské diecése na hraně století XIII. a XIV. kronikář František Pražský. Prý když nastoupil biskup Jan IV. z Dražic (r. 1301), správce kostelů byli námezdníky; jestliže patronů neuposlechli, byli vypuzeni. Na jejich místo povoláni do určitého terminu jiní. (Krofta v ČČH X, 272—274. Hrubý l. c. 41—42.) Třebaže František asi přehání, přece lze z jeho zprávy odhadnouti, v jak velkém otroctví bylo kněžstvo teprve v době dřívější, pokud nebylo chráněno ani osvobozující bulou.

Krofta o vítězství církve nad šlechtickou diktaturou praví: »Tento úspěch církve byl zajisté s obecného stanoviska pokrokem; zvítězila tu myšlenka nezávislosti duchovních zájmů na zájmech hmotných, a kurii nelze upříti zásluhu, že k tomu působením svým znamenitě přispěla.« (L. c. 391.)

Smutné poměry náboženské v církvi znárodnělé byly bezpečnou předzvěstí, jak deptány budou zájmy církevní tvrdou patou laictva i později, až v naší zemi zavládne podobná správní forma jako v době knížecí.

V XV. a XVI. století žádná sekta neodvažovala se u nás tvrditi, že jest výlučně církvi národní nebo státní. Sektářští milovníci bible věděli, že by ustavení takové církevní společnosti silně odporovalo duchu evangelia. Přes to však husitská sekta stala se církvi znárodnělou už proto, že nemohla její propaganda získati slušnější počet vyznavačů mezi národy okolními. Husitští kněží sice v prvních letech církevní revoluce nabyli velkého vlivu i na věci politické. Ale brzy hmotná závis-

lost na vrchnostech šlechtických a městských přivodila trapnou závislost morální, takže svoboda slova Božího byla potlačována vrchnostenskou diktaturou.

Kněžský stav byl konfiskacemi za války ožebračen. Ubozí kněží od kolátorů najímání na půl léta nebo na jinou krátkou lhůtu jako čeledí — a jestliže panským rozmarům nehověli, propouštění.

Ale i knězi velice poddajnému vedlo se obyčejně bídě. Nepřekvapuje tedy, že do kněžského stavu vstupovalo málo lidí opravdu učených a že i mravní kvalita hlásících se bývala podprůměrná. Brzy po válce zbožné duše, které se seskupovaly v Českobratrskou jednotu, odvracely se od kališnictví právě proto, že byli kněžstvem husitským pohoršováni. Tomuto odpoutání nezabránily ani hrubé a nepoctivé útoky Rokycanovy proti odštěpencům, ani velice bolestné tresty, nařízené Jiřím z Poděbrad.

Těžko však kritisovati husitské kněžstvo bezohledně; jaké byly světské vrchnosti duchovenstva, dle toho se utvářela i povaha stavu kněžského. Ožebračený kněz, jehož existence byla hříčkou panských rozmarů, pozbýval autority, nemohl se zastávat důrazně práv lidu drobného, neměl dostatečných prostředků k sebevzdělání. Od kolátorů husitských učili se ujařmovati duchovenstvo kolátoři katoličtí. Když pak posice husitské rychle zabírali pro sebe v XVI. století protestanté, spoutávání kněžstva se přitěžovalo.

Winter dí: »Na nejhorší míře byl kněz protestantský; nejen proto, že kněží protestantův, nevytvořivše hierarchii, všude byli proti státu a laikům nesamostatní, ale i tím, že byli u nás dlouho proti zemským zákonům jakoby pokoutně chováni. Lutherský kněz byl téměř otrok své vrchnosti, katolický a kališný byl obyčejně jen sluha její. Když kněží kališní hrozili, že strhnou se konsistoře a dají se v protestanty, ne nepřípadně říkali, že se dají »pod pána«. (Život církevní, 503.)

Nesplnily se tedy naděje Husovy, že nastane skvělá reforma, až se ujmou velmoži kázně kněžské. Mravní kvalita a vážnost kněží byla u nás menší než před husitským převratem.

Týž Winter připomíná: »O proměně, která nastala sekularisací statků církevních, dí Korandův Manuálník, že Pán Bůh

na kněze dopustil, a páni bydlí jim ujali; prve předčil kněz; teď chodí za pánem; nabyli z toho nejedni dosti a mají z čeho vděční býti, že ne před nimi, ale za nimi chodí kápě (kněžská). Bývalé zboží církevní pobrali stavové husitští a katoličtí a pak, co nově nastřádáno, sebrali protestantští, a všickni provozovali právo patronátní proti knězi... Kněz žil z milosti kolátorovy. Mnohý kolátor dělal se biskupem svého faráře, farář mu byl kněz »nájemný čili přístavní«... Urozená Anna z Vesce na Cerekvici (Církvice), kteráž svému faráři v Cerekvici, knězi Janovi, nejen nic neplatila, ale i jeho statek pobrala, v soudě komorním r. 1540 za důvod vykládala, že »kněz mimo čas (smluvený) od ní bráti a trhnouti se chtěl, ježto jak čeledín, tak kněz jako pastýř, času dostáti má.« V těch slovech »kněz jako čeledín« jest zcela zřetelně obsaženo postavení kněžstva tehdejšího.« (L. c. 502—3.)

R. 1561 pražská kapitola stěžovala si u císaře, že mnozí patronové kněze bijí a šikanují; jiní z domů farních činí příbytky ovčáků; jiní strhávají ze studií nadané synky (otců nevolnických), kteří by mohli církvi prospěti. (Borový: Jednání a dopisy konsistoře II, 307.) Na tento zarytý odpor vrchností proti vzdělání mladíků poddaných byly nářky až do Bílé Hory, třebaže takové překážení studiím bylo zapověděno sněmovním nálezem.

Někteří kněží na panství pana Henryka ze Švamberka si stěžovali r. 1565, že pán na míli daleko pro kněze posílá, nedbaje při tom na povětrí nepříznivé; poroučí, aby se k němu pěšky k posluhování nacházeti dáli měli; po vykonané práci však je dává »mezi holomky a čeledí k jídlu sázeti«, kdež se jim od dvorské čeládky činí nenáležité posměchy. — Pan Bohuslav Doupovec r. 1565 faráře zvíkovského bil a nohama šlapal. — Téhož roku pan Jan Chrt poličkoval děkana okresu žateckého, faráře v Podbořanech. — Paní Brigita, vdova po Fridrichu Harovi z Ocelovic, zadržela r. 1566 faráři trubčickému desátek. Nařídila, aby se z fary vystěhoval. Když tak neučinil dobrovolně, vedral se písař oné paní do fary se zbrojí v ruce a odvlékl faráře až do Gorkavy. — Václav Žila ze Svojšic faráři svojšickému zadržel desátky a nadal mu lotrů. Krčmář páně Žilův Kalina faráře mečem na cestě tolik tloukl, že by ho byl zabil, kdyby se byli

jiní nepostavili na obranu. (Borový: Antonín Brus z Mohelnice, 133—134.)

Kněz Jan Čáslavský, farář v Borohrádku, byl bit od Jana Hylebranta Lička z Rysmburka. Lidé se zbitému r. 1585 ještě smáli, »čím že jest vám holil pan Jan pleš, tím prej dřevem, jako se do žebřin volhýbá.«

Samy urozené paní dovedly si zjednatí lidi na zbití kněze. Farář bezdědický Matěj Lithochlebius stěžoval si r. 1595 na svou paní Justinu Pešíkovou z Lažan. Přišli prý na něho její pacholci s ručnicemi a kyji. Urozená paní volala: »Svažte zrádce, lotra kněžského v kozel! Vezměte do vězení!« Pacholci se s ním tahali, šaty mu potrhali; když mu i do fary naházeli kamení, popadli kuchařku, podrali jí šaty a nabili jí jako knězi. — R. 1534 šel v neděli kněz Jan do Opočna sloužit mši: když ho spatřil urozený pan Zikmund Beřkovský z Šebířova, pobodl proti němu koně. Kněz řekl: »Pane Zikmunde, neračte kvapiti, nevěřte klevetám lidským!« Ale pán seskočiv s koně, houkl »lotře a zrádce popsý«, nabil knězi žilou přede všemi lidmi a pak si ho ještě svědky zavázal, že to na něho nikomu nepoví, že toho bití nebude pánovi připomínati — ani jeho budoucím a že do Opočna už sloužit nepůjde. — Farář ve Voticích Rosa na kázání o falešných prorocích zmínil se nepříznivě o Pikartech (Českých bratřích). A tu pan Burian Votický právě v okamžiku přijímání, když podával kněz věřícím kalich, začal s kruchty Rosovi nadávati a zlořečiti — při nejposvátnějším úkonu. Zároveň dával výpověď: »Nechci tě mítí.«

Podobných surovostí dalo se v XVI. století tolik, že r. 1539 kněžský sněm hrozil interdiktem a vyobcováním občanům těm, kteří ubližují kněžím na cti, na těle a statku. (Winter I. c., 516—17.)

Ovšem tato pohružka zůstala planou, protože knězi proti kolátorovi nepomáhala dostatečně moc žádná.

Velkým úředním ponížením stavu duchovního bylo, že sám sněm r. 1537 prohlásil: Jestliže by pán podací (kolátor) na kněze nepořádnou věc shledal, tehdy může ho do vězení svého vzíti. Tak snižen kněz na nevolníka. Sami nižší učitelé bránili se v městech proti zatýkání, prohlašujíce, že patří »pod universi«. Proto proti vrchnostenským šatlavám kněží protestovali často, ale bezvýsledně. Když ko-

látor provedl nad knězem »moc« zavřením, vždy nalezl nějakou výmluvu. A jestliže se kněz hájil neobratně, byl pronásledován ještě více. Farář hostounský Isaiáš byl před rokem 1530 na faře pod Jaroslavem z Vřesovic a na Brozanech, hejtmánem království českého. Ale když se rytíř jednou popudil, kázal vhoditi kněze do vězení; od neděle do pátku vězeň nedostal žádného jídla. Potom všechnen majetek duchovního sepsán; poručeno mu vstoupiti do vozu, aby prý předstoupil v Praze před administrátora konsistoře. V Praze ubožák seděl ve vazbě 36 neděl, marně čekaje, z čeho bude od kolátora obviněn. Zatím pán pobral na faře všecko. Když byl Isaiáš z vazby propuštěn, zažaloval rytíře pro násilí. Jelikož však z neznámé příčiny k soudu hejtmanskému na Pražském hradě se nedostavil, odsouzen roku 1530 do věže. Než ho tam pacholci spustili, byl přinucen odprositi rytíře slovy: »Jakož jsem vás, pane Jaroslave, z moci obeslal před soud hejtmanský, že jste na de mnou učinili huře než který zločinec anebo loupežník, protož prosím vás pro Bůh, pro Matku Boží, abyste mi odpustili, neb jsem vám na tom svým obesláním i svú řečí křivdu činil.« (Winter I. c., 318.)

Jak málo prospěly kněžské obrany proti pychu vrchnostenskému, patrně ze sdělení sjezdu kněžstva pod obojí z 24. srpna 1539. Zapsáno tam, že způsobem sotva kdy bývalým »osoby, ouřad, posluhování kněžské od mnoha lidí v potupě jest a jako na zemi potlačené leží... služebníci Boží a kněží v posměch se dávají, desátkové se jim svévolně zadržují, požitkové jim nenáležití a statky neb (buď) skrze obmysl jinam se obracejí nebo násilím a mocí jim odjímání a pobráni bývají, osoby z míst se vytiskují, nemocných neb mrtvých (kněží) kšaftové svého průchodu nemají a lehčí se.« (Landtagsverhandlungen, 468.)

Denis dí: »Potlačení statků duchovenských bylo jedním z hlavních článků programu husitského; zároveň jedním z těch, jež byly provedeny co nejsvědomitěji; otázka jest, zdaž odnětí toto mělo šťastné následky, jichž od něho očekávali reformátoři. Poněkud pozdě poznáno, že je-li nebezpečno přílišné bohatství, chudoba působí ještě větší zkázu. Hrdinství je třeba, chce-li kdo vzepřiti se patronu, a hrdinství není dopřáno každému času a každé-

mu člověku. Ubohý farář jest jen placeným sluhou, jenž najímá se jen na půl léta a propouští, jakmile služby jeho se znelíbily. Každé polouletí stěhují se z osad svých dlouhé řady kněží katolických a utraquistických, kteří násilně propuštěni byli od pána, jehož požadavků nesnesla trpělivost jejich, a smutně odcházejí na zdařbůh týmž útrapám a týmž potupám vystříc.« (Denis-Vančura: Konec samostatnosti české, 488.)

Jakým ponižujícím smlouvám se musil podrobovati často kněz do osady přijatý! Roku 1601 poličtí dohodli se s farářem svým Eliášem v Radiměři. Kněz má dle písemné smlouvy »slovo Boží pokojně beze všech oustípků a důtek lidských věrně a opravdově kázati«. Dále se mu přikázalo, »aby sobě posluchačův svých všechněch, zvláště osob ouředních... vážil, ušetřoval, miloval, chránil a zounmyslně žádného nelehčil... Ku pánům policským, jakožto k vrchnosti dědičné... aby se vážně, jakž na křesťanského člověka a správce církevního náleží, choval, jim vážnost, uctivost činil, v ničem nelehčil, žádné protimyslnosti nečinil, ale všecken pokoj s uctivostí proti nim zachovával... Zvoniti proti mračným aneb když by jaká pokuta neb znamení hněvu Božího na nebi spatřino bylo, aby nebránil.« (Časopis českého museum z r. 1847, 550—1.)

V XVI. století, kdy u nás bujela tak osudná náboženská rozháranost, někteří mocní velmoži buď si zakládali i v zeminách českých vlastní církvíčky anebo aspoň svému kněžstvu diktovali řád. Na panství rytíře Přecha z Hodějova měli od r. 1597 kněží svůj kalvínský řád. V něm se zakazuje kněžím vydírání; velí se, aby se nedávali od zkoušení věřících z katechismu odvracetí úplatkem slepice neb grošů; nechť »všickni na svém žoldu přestávajíce, ve svém povolání pilnost prokazují, žádnému bez jistého naučení neposluhují, nemilosti jak v trestání tak ve vyhnání chtějí-li se vyvarovati«. Nebude-li který »uměti nebo chtíti zdržovati ženu (vlastní) neb děti na uzdě, tím ať jest takový jist, že trestání jest na ně připraveno.«

R. 1578 Zdeněk Řičanský z Řičan vydal pro své kněžstvo řád, v němž poručil, aby drželo ve všem konfesi augšpurskou. Kazatel na hradě broumovském Jakub Sofian Valkenberský jménem svým a šesti kněží podepsaných vzkázal pánovi zdvo-

řile, že se řádu podrobují. Ale nechť Zdeněk »pro Boha« nařídí, aby lidé poddaní měli je za kněze a tím jménem aby je jmenovali, a ne aby spílali chlapů, lotrů a jiných ohavných jmen. Sofian prosil, aby byl placen kněžstvu důchod dostatečný a aby bylo poctivě propouštěno, nikoli vyháněno. Surový pán však odpověděl, že vyhání jen kněze neřestné a dodal: »Vy na tom (důchodu), což vám přichází, konečně (úplně) přestávejte a obchodů, Bohu nemilých a lidem ošklivých, dokonce přestávejte!«

Konfesi prikazovali kolátoři svým kněžím i jinde. Burian Trčka r. 1572 kázal na celém panství sebrati monstrence, aby nebyly vystavovány. Když se téhož roku tázal kněz v Luži svého kolátora na mešní roucho, pan Slavata mu vynadal a připomínal: »Já jsem kolátor, já přijal konfesi augšpurskou.« Poličanský r. 1613 trpce vyčítá, jak jsou kněží ve věročláncích pánům poddajní, aby z far nebyli vyhnáni. »Mnohý, když ho z fary pan kolátor vyžene a když se má dostat na jinou, tehdy se vyptává u lidí, jaké prve ceremonie kněz u oltáře zachovával, aby jim také tak sloužil a dostana se, bude libě drbatí.« (Winter I. c. 356—7, 314—5.)

Tedy za ubohý plat byl nucen kněz obětovati své přesvědčení. Změny víry a církevního řádu byly závislé na materiálním postavení.

Nejraději měli farníci »kněze malovaného«, hladkého, ke všem zlořádům mlčícího, aby jim svědomí neprobouzel.

Kališný kněz Bohuslav Bílejovský píše s povzdechem: »Málo a druzí sobě nic kněží váží.« Jestliže kněz začne zlořády kárati, »hned odporní jsou a naposledy hledají příčin, jak by mohli kněze od sebe vystrčiti, lehkost i potupu učiniti, ba někdy hrozí i bítí.« Praví dále: »Lidé že se tak zjevně v hříchy vydali, i také chtějí takové faráře a kněží míti téměř všude, aby s lidmi pěkně nakládal a nebouřil, to jest: v hříších jich nechal a jim posluhoval. Neb hospodyně, kdyby ji s dětmi pro pýchu farář potrestal a střídník (náměstný kněz) pochlebník by byl, bude řeči doma: »Utěšený to kněz mladý, pěkně s dítkami nakládá; milý pane, nechť jest u nás farářem, přičiňte se; toto starý zlý. A tak mužův (kněží) starých a opatrných zbavili se, a mladí je vynášejí... A coť tomu kněží, ctní učiniti mohou? Nevěděliť, že

kdo lehce váží dary Boží, musí lehký býti a mnohý porušený a světu podobný. Ano i Isaiáš to předpověděl řka: A bude jako lid, tak kněz... A proto mnozí takové zmařené (kněze) chovají, zastávají, fedrují a opatrují — a věrným, zachovalým kněžím nátisky pro ně činí, ba i s míst pohánějí... Ale na odpor: kdožkoli kněz nebo laik jakýžkoli, když jen rouhání mluví a káže, svobodu má pod mnohými i v mnohých; ano z takových sobě i za faráře berou bezděky navzdoru proti dobrému pořádku.« (Kronika církevní, 124—6.)

Vážnost kněží klesala i tím, že ubožáci k vůli opatření dostatečných prostředků k obživě ve volných chvílích oddávali se obchodu a různým řemeslům. Winter dí: »Kněží byli vůbec tak málo váženi, že to na onu dobu, která při vši rozpustilosti přece jen byla velmi zbožná, až nepodobno k víře.« Ke konci věku XVI. napsal Zámorský: »Ne každý rád vidí při sobě kněze, neb se za tím stolem, nad to podle kněze seděti mnozí dobří a vonací stydí. Jiní se posmívají: Dali toho pána mezi popy; neměli-liž jsou ho s kým lepším posaditi?«

Jestliže se chovali ke kněžím velice despoticky kolátoři, není divu, že lidé jiní nebyli k duchovenstvu šetrnější. Příklady neurvalého tělesného týrání kněžstva i od lidí zcela prostých jsou četné. Winter dokládá po vyličení některých těch rvavých scén: »Úhrnem řečeno, kněží váženi nebyli ani s polovici tou měrou, jak jich úřad vážný toho žádá.« (L. c. 684—6.)

Takový poměr kléru k laikům ovšem se nedal srovnati s Písmem, kde praví apoštol: »Tak o nás smýšlej člověk jako o služebnících Kristových a rozdavačích tajemství Božích.« (I. Kor. 4, 1.) Jinde se tam dí: »Duchovní, kteří dobře spravují úřad svůj, buďtež uznáni za hodny dvojí cti, zvláště ti, kteří se lopotí v slově a učení.« (I. Tim. 5, 17.) A což to slovo Kristovo o kněžstvu: »Kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá!«

Zkrátka poručnictví laiků nad duchovenstvem naprosto se neosvědčilo. Vrch-

nosti světské v řízení věcí církevních nehledali slávy Boží, nýbrž prospěchu vlastního. Bohatí šlechtici nepřispěli k společenskému povznesení kněžskému ničím ani v těch dobách, kdy panovala citelná nouze i o kněze podprůměrných kvalit. Znárodnění řádů církevních znamenalo nadměrné posílení moci šlechtické netoliko na úkor drobného lidu, ale i na účet kněžstva. Již v XV. století napsal rozhořčeně Rokycana: »Ano bude pán právě hovořeno nerozumné aneb purkrabě hloupý — a bude knězi rozkazovati! A to jest proti zřízení Božímu, neb nemají se stavové světští plésti v duchovní.« Přes to pán »již chce rozkazovati, neb jim nelibo bývá, když jim pravdu praví.« (Výbor u Erbeny, 741.) Tak vlastně zkritisoval Rokycana bezděčně návrh Husův na zvýšení laického vlivu v církvi.

Když Luther usiloval o pružnější propagandu vlastního učení v Čechách, napsal r. 1522 v listě Pražanům, že česká země jest zaplavena špatnými kněžími; nepravili přísloví, že kdo z Němců na šibenici a kolo se dostal, v Čechách by vždy dobře byl knězem? (Denis-Vančura: Konec-samostat. české, 365.) Luther ovšem tehdy přeháněl. Lutherští kněží v Německu brzy byli horší než husitští v Čechách. Ale pravdou jest, že z Německa spěchávali do Čech tací lutherští kněží, kteří se báli za své zločiny trestu. Zlaicisování církevních řádů neprospělo ani lidu ani kněžstvu, ať to bylo v době knížecí či potom v husitské a protestantské. Vážnost i kněžstva řádného a svědomitého klesala tím více, čím lačněji laikové do práv církevních vsahovali. Tenkrát však aspoň poroučeli kněžstvu lidé věřící. Kdyby měla upadnouti v područí laiků církev nyní, bylo by ještě hůře. Vždyť by poroučeli tací, kteří pokládají víru za »přechodnou náhražku filosofického názoru světového z nouze« anebo za »málo škodné zlo«. Má-li kněz plniti řádně svůj úkol a získati si potřebnou autoritu, musí si zachovati volnost a nejpotřebnější míru hmotné nezávislosti.

KULTURNÍ HLÍDKA.

† *Královéhradecký arcipastýř Th. Dr. Josef Doubrava* byl mužem, který pečlivě

sledoval různé směrnice kulturního vývoje našeho národa a zdravou osvětu ochot-

ně podporoval. Jako pražský bohoslovec byl intimním přítelem V. Beneše Třebízského a již tehdy psával do časopisů pod pseudonymem D. Mníšecký. Jako doktor theologie byl spolupracovníkem Blahověsta, Lumíra, Časopisu katol. duchovenstva a Ottova slovníku naučného. Jsa sám hudebně vzdělán, staral se o reforinu zpěvu kostelního a byl horlivým milovníkem hudebních produkcí. Zvláštní pozornost však věnoval umění výtvarnému: stavitelství, sochařství, malířství a uměleckému zpracování kovů. S velikou pílí pátral po starých uměleckých památkách a pečoval úzkostlivě o jejich záchranu; jako známý milovník starožitností býval předsedou církevního oddělení v zemském muzeu v Praze. Jeho přičiněním opraveny slohově residence biskupská i kanovnické; vnitřní zkrášlení chrámu Panny Marie provedeno dle jeho návrhu, nad hlavním oltářem v katedrále zasazeny jeho péčí do vysokých oken nádherné sklomalby. Dlouholetá jeho starost o stavbu nového semináře narazila na nevyhléditelnou liknavost Vídně, takže biskup z častých cest do říšské metropole přinášel jen sliby. Byl v nejčilejším styku s umělci výtvarnými. Reservoval si referát o stavbě církevních budov. Zakročil v nesčetných případech ve prospěch uměleckého vkusu při opravách, přístavbách atd. Jako pravý mecenáš umění malířského shromáždil si skvostnou sbírku originálů, o níž bylo již dávno známo, že připadne městu Hradci Králové. Tato sbírka stává se nyní základem galerie městské. Tolik aspoň o estetických snahách biskupa církve katolické, který jevil o rozvoj umění ve vlasti nejživější zájem.

Sektářské »Nezabiješ!« Cituj těbas stokrát řadu těch stránek Starého zákona, kde se usmrčení provinilců přikazuje a kde se válečný zápas líčí přímo jako povinnost, znovu a znovu se vrací jako ozvěna tupé, zatvrzelé ignorance: »Bible káže jen: Nezabiješ.« Fanatikové, kteří toto kopí proti katolíkům zvedli, ani nechápají, jak bítí neobratně do oslavovaných českých sektářů. Vždyť přece Táboři měli i ve svých biblích jak »Nezabiješ« tak »Zabiješ«. A chytli se hesla druhého tak houževnatě, že zmlkávali zemi naši tolik a na tak dlouho, jak do té doby nebylo slycháno. A vraždili netoliko v boji. Upalovali, topili a jinak popravovali tisíce neozbrojených, nebojujících mnichů a jeptíšek a jiných pokorných občanů nikoli pro zločiny, ale pro jejich stálost

ve víře. Nadto však vraždili bezohledně i mírné husity (kalíšňky). A pražští husité popravovali rovněž své protivníky (i radikální sektáře) v značném počtu.

A měli snad Čeští bratři ve své biblích o zabiti a zákonu zabiti pravidla jiná než Táboři nebo katolíci? A přece na rok 1547 schystali ozbrojené povstání. Mnohem pečlivěji na krvavou vojnu se připravili ovšem r. 1618. Když byli na Bílé Hoře r. 1620 poraženi a pak vypovídáni, neustávali osnovati krvavou odvetu. Vodili do naší země i proti českým lidem protestantské Švédy, jejichž barbarskou krutost dobře znali. Věděli, že tito cizinci budou bojovati proti širým masám lidu českého. Sám Jan Amos Komenský tehdy nevolal vsířce švédskému imperialismu: »Nezabiješ!« Naopak však po švédském obležení Prahy (r. 1648) napsal v den Všech svatých r. 1649 švédskému kancléři, který byl zodpověden za hrozné drancování a velká krveprolití v naší vlasti: »Hrdino nejmoudřejší a nejstatečnější, neustávej domáhat se díla moudrého, spravedlivého, milosrdného! Ta budiž korunka starého věku tvého, že's provedl skutky, za které koruna života jest přislíbená.« (Dudík: Forschungen in Schweden, 454.) Komenský znal biblí velmi dobře a velebil válečné tažení jako akci bohužibou.

Při loupeživém vpádu pruského monarchy Fridricha II. do Čech nenapomínali ho čeští evangelici slovem »Nezabiješ!« Naopak na Opočensku zpívali: »Brandenburku, poďej ruku, a my tobě více, játra, srdce, plíce.« (Kryštofek: Protestantství v Čechách, 410. Sborník Hist. kroužku z r. 1893, seš. 1., 115.)

V prvních měsících vlády Josefa II. žádali čeští protestanté téhož Fridricha II., aby na jejich ochranu »jako silný Gedeon povstal a na nepřitele pravého náboženství brannou rukou udeřil.« Slibovali: »My svou veškerou podporu i s nasažením života nabízíme.« Ke konci velezrádného listu pravili: »Mějmež a obdržmež Vašimi vítěznými zbraněmi svou uraženou svobodu náboženskou, aby Vaše Veličenstvo jednou korunu nebeskou po boji obdrželo.« (Kryštofek: Protestantství v Čechách, 412.) Tedy občané, kteří měli bible plná ústa, slibovali věčnou odměnu za krvavý vpád surovému dobyvateli, který jevil větší lásku k francouzským bezvěreckým spisovatelům než k evangelu.

Ale ostatně — s tím »Nezabiješ!« se měl učiniti důrazný ape' v prvé řadě na Židy, kteří v přední řadě válku financovali a k vlastnímu nadměrnému zisku protahovali. Na jakých hlavních pilířích spočívala habsburská sňla a vydržování rakouské armády, ukázalo se zřetelně v říjnu r. 1918. Když totiž vídeňští bankéři židovští reso-

lučně prohlásil, že arcivévodům již nicého nepůči, praskla s velkým rachotem celá říše; Habsburkové prchají do Švýcarska. Židé mají ve svém Starém zákoně totéž »Nezabiješ« i »Zabiješ« jako katolíci a sektáři. A vrchní rabín vídeňský rozhodně se nestaral o zastavení krvavého světového zápasu tak horlivě jako římský papež. — Jen tedy pozor, aby provokační štvánice protikatolické důkladně nezranily těch, nad kterými drží čeští radikálové ochranný štít!

Když starému pardálovi zuby vypadnou. Clemenceau před světovou válkou byl zarytým karabáčníkem francouzského katolictva. Na jeho krutou despotii našli sami neúplatní radikálové. Za války ovšem byl nucen hodit karabáč stranou, protože katolíci (i mniši a řeholnice) osvědčovali pravé divy statečnosti. Zuřivý pardál měl dále jako vosk na slunci. V těžké chorobě dal se ošetřovat pečlivou řeholnicí, jejíž služby kvitoval s velkým děkem. Nyní, kdy jest zbaven těžké vládní zodpovědnosti, odcestoval za moře. V indickém Singapore navštívil ústav spravovaný francouzskými řeholnicemi. Pronesl zde k dětem tklivou řeč, prohlašuje: »Vidím, jaká láska vás tady obklopuje a jak velebná matka vynášla st

tajemství, vynutit si poslušnost bez zlosti, bez mračení, bez hrozeb. Je to její úsměv, kterýmž vás opanuje . . . Jsem dojat pohledem na tyto dobré kněze a řeholnice touto šlechetnou prací zaměstnané. Musím doznat, že jsme vždy nebyli dobrými přáteli; ale snad to bylo k dobrému, jelikož nám to umožnilo uzavřít potom tím vřelejší přátelství. Vaše slavná matka Francie byla napadena, její synové shledali, že byli — jak to mám vyjádřit — velmi hloupí, že bojovali proti sobě, když měli tolik příčin vzájemně se milovati.«

Tak tedy mluví pardál, když si zuby na skále Petrově vylámá. Francie ani nezažila církev novou ani neposkytla v praktické filosofii náhrady za Kristovo Zjevení. Tedy po masopustním reji dravého volnomyšlenkářství nastává tam postní rozjímání a národ vztahuje ruce po kříži. Bude u nás jinak? Netoliko Francie, nýbrž i jiné státy učí zřetelně, že duše vyhladovělé indiánským tancem bezvěry hledají znovu nasycení v katolické církvi. Vždyť u nás protikatolíčtí vyvolavači obětí svého řádění přinášejí kladných hodno: méně než bývalé fanatické kompanie Clemenceauovy bezvěrcům francouzským.

LITERATURA.

Ph.Dr. Eugen Kadeřávek: *Soustava filosofie křesťanské čili aristotelicko-thomistické, díl třetí.* Nákladem vlastním, tiskem Biskupské knihtiskárny v Hradci Král., 1920, v komisi Družstevního knihkupectví v Hradci Král. Cena 35 K, s pošt. 37 K. Tímto dílem dokončil velezasloužilý spisovatel svůj úkol, podal filosofii katolickou v jejím celku. V díle tomto vykládá spisovatel filosofii praktickou. Celé dílo nazývá morálkou filosofickou a dělí ji na dvě části: obecnou, která podává obecnou teorii o jednání mravně dobrém, a zvláštní, která tuto teorii obecnou upotřebuje při jednotlivých konkrétních poměrech lidských, z obecných zásad vyvozujíc důsledky pro lidské jednání podle různých poměrů.

Nato mluví o poměru morálky filosofické k morálce katolické; mezi oběma jest poměr přátelský, souvislost vzájemná; morálka filosofická je podkladem morálky katolické a morálka katolická přistupuje mravně k morálce filosofické, poněvadž filosofická nemůže ve skutečnosti uspokojiti.

V části první str. 15.-212. jedná o účelné příčině mravnosti, již jest blaženost, o vzorné příčině mravnosti činů lidských, kterouž vzornou příčinou jest Bůh, o formální příčině mravnosti činů lid-

ských, t. j. o tom, čím stávají se činy lidské dobrými, o objektivnosti mravního pravidla, načež vykládá pravidla nepravá, o látkové příčině činů lidských, t. j. o předmětech, na kterých se prokazuje činnost naše mravní, myšlení a chlevení, konečně o účinnivé příčině mravnosti činů lidských, kterou jest zákon přirozený, proto o zákonu a jeho rozdělení. Nato str. 143.—169. mluví o právu přirozeném, o vlastnostech účinků mravního jednání a o následcích mravního jednání.

V části druhé str. 213.—458. jedná o tom, čeho vyžaduje řád mravní od člověka v jednotlivých stavech a poměrech, a dělí ji na dvě části, v první pozoruje člověka, pokud jest jedincem, ve druhé pokud jest členem společnosti. V první části jedná o poměru člověka k Bohu, tedy o náboženství, dále o poměru člověka k sobě, o osobních poměrech lidí vespolek, načež přechází k pojednání o právu vlastnickém. Ve druhé části jedná o společnostech; v knize první o rodině, tu o coelibátu a o manželství, jehož jednotnost a nerozlučitelnost hájí, o povinnostech rodičů k dětmi, dětí k rodičům, i čeledi, o otroctví; v knize druhé o státu, které pojednání jest velmi důkladné, konečně o právu mezinárodním a o válce.

Z toho je patrné, že spisovatel užívá prostého pojmenování morálka filosofická, a o moderních vymoženostech: o právu přirozeném, o sociologii mluví také důkladně a přihlíží při něm na názory moderní.

My bychom ovšem rozdělili filosofii praktickou na tři části: O právu přirozeném, ethika obecná a zvláštní a sociologie. Nauka o právu přirozeném klade ku mravnosti základ, ethika mluví o mravnosti vzhledem na lidi jednotlivé a sociologie vzhledem na společnosti i veškeré pokolení lidské. Než to jest věcí vedlejší.

Spisovatel na konci dále praví: Dříve než jsem se dostal k studování filosofů křesťanských, uplynula značná doba. Neboť nejdříve přimul jsem k filosofii proti- a mimokřesťanské. Avšak tato filosofie nikterak neuspokojila touhy po poznání, předkládajíc, co zdravému rozumu se protiví. Jsa myslí rozhárané poslechl jsem svého přítele Jana Schumpu, jenž mi poradil studium filosofie aristotelicko-thomistické. A dobře mi poradil; první moji učitelé byli Zigliara a Liberatore. Poznal jsem pravdu přirozenou, která jest podkladem pravdy nadpřirozené, v náboženství katolickém obsažené, a shledal jsem, že pravda filosofie křesťanské a víry katolické jest neocenitelným a nenahraditelným majetkem našim, který nás činí, spravujeme-li podle ní svůj život, dokonalými a blaženými. Kéž by veškeré duchovenstvo následovalo tohoto příkladu šlechetného! Budou mít práci snazší, poněvadž jeho filosofie křesťanská dává jim návod nejspolehlivější. Co jsme poznamenali o dílu prvním a druhém, platí také o tomto dílu třetím, necht' nechybí v knihovně žádného kněze a necht' ho studují všichni velmi přně.

Tolik o díle samém ve všech třech částech. Nyní o jeho nákladu. Spisovatel je vydal nákladem svým a to v dobách nynějších, pro tisk tak těžkých. Jistě, že jsou jeho prostředky značně vyčerpány. Prokázal službu duchovenstvu, vědě, celému národu. Jes již mnozí filosofii scholastickou pohrdají a jí se posmívají, to musí uznati, že je po řebí, aby ji znali. A k tomu přispěl dr. Kaďávek právě vydáním svého důkladného spisu, proto prospěl národu celému. Duchovenstvo se mu odvděčí, když knihu koupí; různé vědecké společnosti mají takřka povinnost poskytnouti mu příspěvky; nevíme ovšem, jestli se spisovatel k takové žádosti odhodlá, ale dobře by učinil, poněvadž žádost ta jest úplně odůvodněná a spravedlivá. Poněvadž prokázal službu a přinesl obět národu celému, má se mu odvděčiti také on. Národní shromáždění udělí různé podpory, vyko-

ralo by jen svou povinnost, kdyby i spisovatelé odhlasovali příspěvek na vydání, které měl s dílem svým a které je značné.

Dr. Fr. Šulc.

Kdo potřebuje semena, nechť si dopíše o ceník solidní české firmě Jindřich Vaněk, semenářství v Praze, Václavské náměstí »U zlaté husy«.

JIŽ vyšlo!

Základy výchovy náboženství a mravnost.

Cena 50 h.

od prof. J. Vévody.

Objednávky přijímají

**Československé úřady v Hradci Králové,
Adalbertinum.**

Kostelní nádobý,

kalichy monstrance atd., klenoty, notářské práteny, hodiny, jídelní přístroje, opravy a smovu slacení odborně a levně provádí

JAN STANĚK,

pasíř a oiseleur, stálý přísežný znalec zemského trestního a okresního soudu,
Praha I.-979, ul. Karoliny Světlé, 12 n.

MEŠNÍ VÍNA

saradeně přirodní, neporušená, prvotřídní jakosti
Nejjemnější prima druh . . . à Kč 14.50 za 1 litr
Velmi jemný druhý oruh . . . à Kč 14 — za 1 litr
Jemný třetí druh à Kč 13.50 za 1 litr.
Vino jest úplně čisté a spěsobilé k stáčení do lahví
Dodává v sudech od 50 litrů výše chvalně známá firma:

Alois Čížek, přísežný dodavatel mešních vín
a soudní znalec vín.

Založeno r. 1897. v **Humpolci.** Založeno r. 1897
Tramenní vinné sklady ve **Znojme.**

Paramenta, prapory

kostelní prádlo a bohoslužebná náčiní
v nejvýhodnějších cenách nakoupíte
u doporučené fy.

Josef Neškudla

Nový Hradec Králové.

Nové kalichy, cibore v ohni zlacené od 600 Kč,
znovuzlacení kalichů a ciborí od 200 Kč.
Vyžádejte si ceny, nežli objednáte jinde!

Vydavatel a zodp. redaktor: **Josef Polák.** — Majitel: **Tiskové Družstvo v Hradci Králové.**

Tiskne Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové.

Uchází dne prvního každého měsíce. Předplatné ročně 24 Kč. Jednotlivé číslo 2 Kč. Odběratelství končí jen písemnou výpovědí. Číslo účtu poštov. úřadu šek. v Praze: 49.080 (Tiskové družstvo). Číslo telefonu: 94 (Tiskové družstvo).

O Hradci Králové, dne 1. dubna 1921.

Dr. Jan Konečný:

Spojení církve pravoslavné s církví římsko-katolickou.

(Úvaha k bližší se konsekraci nového metropolity moravského dra. Ant. Cyrila Stojana.)

Kdo sledoval alespoň poněkud hlasy tisku o jmenování kanovníka olomuckého, senátora dra Stojana arcibiskupem v Olomouci na staroslavném stolci apoštola Metoděje, pochopí také snadno ono všeobecné nadšení a slavnostní přípravy, jež se konají nejen na Moravě, nýbrž i po celé oblasti naší republiky ke dni biskupského svěcení a intronisace tohoto všeobecně váženého kněze, velikého Slovana a dobrodince širokých vrstev lidu bez ohledu na politickou příslušnost. Byla-li kdy volba arcipastýře moravského šťastnou, jest ji jistě v první řadě volba tato.

Muž z lidu, z chudé chaloupky hanácké vesnice Beňova u Přerova, zasloužilý pracovník politický, sociální, národní, plný lásky a křesťanského idealismu, zasedá na trůn sv. Metoděje. Jako mladý kaplan hájil dr. Stojan práva českého lidu v Příboře, založil tam české gymnasium, později ovšem zrušené; nebál se upozornit ministra Gautsche na nezadatelná práva českého lidu na výchovu v mateřském jazyku i v duchu slovanském a nezalekl se ani tehdy, když mu vyslovil ministr svou nelibost nad jeho počínáním, poukazuje se stanoviska tehdejšího pseudoliberalismu na to, že kněz patří jen do kostela a nikoli do veřejného života. »Vidím rád kněze, ale u oltáře a ne v životě politickém«, řekl Gautsch mladému knězi Stojanovi, když se objevil s deputací příborskou před jeho tváří. Ale brzy byl u něho Stojan opět a nezastrašila ho ani další štiplavá poznámka: »Vy jste tu zase?«

Od té doby začal dr. Stojan s dvojnásobnou energií pracovat pro blaho českého národa. Jako farář v Dražovicích, jako probošt v Kroměříži a jako kanovník v Olomouci stál dr. Stojan vždy v popředí politického života na Moravě, sleduje jako poslanec především cíle humanitní, neprováděje ani tak zv. vysoké politiky. V době světové války navštěvoval nemocnice, přimlouval se za české vojíny, užíval všady svého vlivu na zmírnění bídy a bolu mezi lidem postiženým útrapami válečnými.

Není účelem mých řádek vzdání osobní hold muži o národ a církve tak vysoce zasloužilému, jako spíše poukázání na jeho význam jako metropolity Moravy na vývoj otázky dnes tak důležité — na sjednocení církve ruské s církví katolickou. K tomu pohnula mne hlavně ta okolnost, že nová náboženská sekta československá, chtějící pod rouškou národnostní odvrátiti široké vrstvy našeho lidu od dědictví Cyrilo-Methodějského — víry našich otců — poukazuje na své snahy všeslovanské navázáním styků s církví srbskou, jejíž biskup Dositej právě v těchto dnech vyjednával se sektáři v Praze.

Velikou a těžkou ranou pro všeobecnou církev Kristovu bylo odtržení se církve východní od církve římské ve stol. 11. Rusové, kteří rovněž z Cařihradu přijali v polovici 10. století (954) křesťanství, odpadli od Říma teprve ve stol. 12. Oddělivše se později i od patriarchátu cařihradského, založili si svůj vlastní patriarchát v

Moskvě (1588). Avšak později zrušeno bylo i právo patriarchy cařihradského potvrzovat patriarchu moskevského, takže od r. 1660 děla se volba ruského patriarchy úplně nezávisle na patriarchátu cařihradském. Nejvíce otřesena byla moc církve ruské zřízením sv. synodu r. 1721 carem Petrem I. Duchovní moc církve ruské byla úplně podřízena moci carské přes to, že ve sv. synodu zasedali biskupové i kněží nižší.

Apoštolská stolice nesla velice těžce ztrátu církve východní a zvláště odpad hluboce nábožensky založeného národa ruského. Ký div, že papež Inocenc III., tuše nebezpečí, jež Rusku hrozilo od východu, poslal posly k Romanu Galicijskému, nabízející mu pomoc a zároveň ochotu spojit se s církví pravoslavnou. Avšak tehdy mocný Roman rozlít se na posly papežské a vyhnal je, takže prý odcházeli »se studem od mocného ruského knížete«. (Kratkaja istoria cholmskoj Rusi str. 8.)

Rovněž bezvýsledné bylo jednání papeže Inocence IV. s knížetem Romanovičem; nebezpečí tatarské, valící se jako hrozná lavina na Rus, nedovedlo přimět knížete k spojení s Římem. Církev nezanedbala však ani jediné příležitosti vyjednávat s pravoslavnými Rusy a to hlavně na oněch všeobecných sněmech církevních, na kterých otázka o spojení východu se západem stala se jednou z hlavních záležitostí koncilů. Ani přítomnost Semivlakova na sněmu kostnickém ani přítomnost patriarchy moskevského Isidora na všeobecném koncilu ve Florencii, jenž unii s Římem přijal, nenalezly ohlasu v Rusku. Patriarcha Isidor byl nucen opustit zemi a žít v Římě. V polovici 16. stol. snažil se Melanchton převést Rusy do lůna církve protestantské, ale dostal z Moskvy odpověď, aby již nikdy více svými dopisy církve pravoslavné neobtěžoval.

R. 1596 zřízena byla unie brestska pro sjednocené Rusy ukrajinské s metropolitou v Kijevě. Avšak unii té vyvstali brzy mocní nepřátelé v osobách ruských carů — Petra Velikého a Kateřiny II. Poslední řecko-katolický metropolita kijevsko-haličský zemřel r. 1805. Za cara Alexandra II. potlačena byla církev sjednocená (uniatská) úplně násilím Kozáků a zradou kněžstva, hlavně přičiněním Popela, pozdějšího pravoslavného biskupa v Cholmu. R. 1875 dovršeno bylo zničení církve sjednocené

na Rusi a v Cholmu postavena byla poblíž biskupského chrámu kaple sv. Cyrila a Methoda jako svědek splnutí církve řecko-katolické s církví pravoslavnou a nad portálem této kaple stojí nápis: »A bude jeden ovčinec a jeden pastýř.«

Mýlil by se však každý, kdo by se domníval, že ruský, kdysi řecko-katolický lid zapomněl úplně na bývalé své spojení s Římem. Když po nešťastné válce rusko-japonské dána byla úplná náboženská svoboda na Rusi, vrátilo se 200.000 bývalých uniátů do lůna katol. církve, ovšem obřadu latinského, jelikož nebylo dovoleno vraceti se k obřadu východnímu bývalé církve řecko-katolické. Světová válka ukázala nám jasně, jak ochoten je ten lid hlavně ve Volyni a v Podlesí navrátiti se zpět do církve sjednocené. Řecko-katoličtí kněží z Haliče docílili zde velikých úspěchů. Arcibiskup Lvovský hr. Szeptycki a rektor centrálního semináře církve sjednocené ve Lvově dr. Jos. Bocian byli odvezeni Rusy do zajetí a mohli se přesvědčiti, jakou půdu má na Rusi snaha unionistická; proto byl také dr. Bocian po návratu z ruského zajetí vysvěcen na biskupa a ustanoven metropolitou kijevským.

Tato okolnost jest mi zárukou, že dílo dr. Stojanem na Velehradě započaté bude v nejbližší době slibně pokračovati. Již r. 1892 založen byl na Velehradě přičiněním Stojanovým apoštolát sv. Cyrila a Methoděje, jehož účelem jest rozšíření a zvelebení víry katolické mezi rozkolnými Slovany. Tomuto apoštolátu, jenž začíná modlitbou o pomoc s hůry v díle sblížení slovanského světa v otázkách nábožensko-kulturních, udělila apoštolská stolice četných odpustků. Již před válkou čítal apoštolát sv. Cyrila a Methoda pod ochranou Panny Marie 50.000 členů.

Sblížení a sjednocení Slovanů po stránce kulturně-náboženské měl napomáhati vědecký časopis »Slavorum litterae theologicae«, vycházející od r. 1905 v Praze, jež se dostávalo také peněžité podpory od apoštolátu. V časopise tom objasňovali odborníci sporné otázky věroučné obou církví. Pokračováním jeho jsou »Acta academicae Velehradensis«, jež vydává věhlasný odborník P. Špaldák T. J. v Praze od r. 1911.

Dr. Stojan nebyl nikdy pouhý theoretik. Jako muž činu navrhl r. 1906 na sjezdu apoštolátu na Velehradě, aby kulturně-náboženskému sblížení Slovanů napomáháno

bylo vědeckými sjezdy, na nichž by vynikající bohoslovci obou církví probírali sporné otázky. Příčiněním Stojanovým odbýván byl také již roku 1907 první unionistický sjezd na Velehradě, v kolébce křesťanství četných větví slovanských, jehož se účastnilo celkem 76 bohoslovců české, slovenské, rusínské (ukrajinské), slovinské, italské, polské a německé národnosti. Předsedou onoho sjezdu byl řecko-sjednocený metropolita Szeptycki. Usneseno bylo podporovati především poznání vědecké literatury slovanské po stránce bohovědné, uveřejňování ruských bohovědných děl v »Litterae Slavorum« a rozebírání sporných otázek tamtéž. V časopise tomto měli vyjádřiti ruští bohoslovci své stanovisko o těchto otázkách.

Druhý sjezd unionistický odbýván byl na Velehradě r. 1909. Súčastnilo se ho již 200 bohoslovců a patriarcha petrohradský vyslal sem svého zástupce učeného preláta Malceva, člena ruského vele vyslanectví v Berlíně. Tehdy založena byla »Academia Velehradensis«, mezinárodní vědecká společnost, která má pečovati a podporovati študium orientální církve slovanské.

K třetímu sjezdu unionistů na Velehradě r. 1911 poslala apoštolská stolice zvláštního svého legáta a sv. synod poslal také svého zástupce. Sem zavítal i biskup z rodiště apoštolů soluňských Epiphan Šanof.

Jak dívali se v Rusku na tyto kulturně-náboženské snahy, vyvolané dr. Stojanem a šířené ze slavného slovanského střediska Velehradu? Profesori Glubokovskij a Lebedev přejí upřímně sblížení obou velikých církví a církev pravoslavná modlí se při každé mši sv. za sjednocení církví. Upřímné snahy velehradské známy byly po celém Rusku, právě tak, jako osoba Szeptyckého i Stojana.

Když jsem zavítal v květnu r. 1918 do Oděsy a navštívil ředitele tamního kněžského semináře, věděl tento akademik petrohradský velice dobře o našich snahách.

Když se mne tázal, jak nahlížíme na církev pravoslavnou a když jsem mu řekl, že pokládáme ji za svou zbloudilou dceru, spoutanou okovy carského byrokratismu, že ctíme její veliké světce, uznáváme její oběť i svátosti a že si upřímně přejeme její svobody v konání jejího vznešeného cíle — posvěcení duší a blaha věčného věřících —, počal slzeti. A pak dodal jaksi bolestně a nesměle: »A my jsme mysleli, že va-

še církev je špatná, nepravá a nám nepřátelská.«

»Tak líčili vám ji ti, kteří vám nepřáli duchovní svobody, ti, kteří do vašich seminářů a akademií posílali za profesory laiky, kteří ubíjeli v duších vašich bohoslovců křesťanského ducha, ducha vašich velikých světců, jejichž učení jest i učením naším«, odpověděl jsem já. »Dnes nadešla vám hodina vysvobození. Papež Benedikt XV. založil ústav pro studium theologie orientální v Římě a myslím, že není ten okamžik tak vzdálen, kdy můžeme opětovati slova patriarchy moskevského Isidora, jež národu ruskému napsal, vrací se se z koncilu florentského: »Radujte se nebesa a plesej země!«

Vážný muž v bílé kněžské říze se stříbrným byzantským křížem na prsou žehnal se několikrát znamením sv. kříže a pln nadšení zvolal: »Dejž to Hospodin!«

Bouře bolševické na Rusi obrátily pozornost biskupů ruských k papeži. K němu obraceli se o pomoc, když byli nelidsky vražděni a pronásledováni. Papež se obrátil sám vlastním listem na Lenina a poslal strádajícímu kněžstvu 200.000 lir. Již několik velkokněžen ruských složilo vyznání víry do rukou samého papeže a doufám, že i ty budou misionáři jednoty církevní na Rusi.

Na své cestě do Říma sešel se metropolita sjednocené církve hr. Szeptycki se Stojanem a radili se jistě o novém postupu na Rusi ve prospěch Unie. Můj bývalý spolužák ze studií ve Vídni, biskup kijevský Bocian, jest muž širokého rozhledu, osobně známý s dr. Stojanem, takže se dá pevně očekávat, že nový metropolita moravský, arcibiskup Stojan, metropolita Szeptycki a Bocian budou hráti v dějinách sjednocení církve římské s církví pravoslavnou úlohu vůdčí. Velehrad byl vždycky nejmilejším místem působnosti nového metropolity moravského; bude jím také nyní, kdy snahy šlechtěného arcibiskupa naleznou mocnou ozvěnu i vydatnou pomoc na Rusi, násilnými převraty vystřízlivělé a zbavené despotismu nejen carského, nýbrž — jak pevně doufáme — i brzy despotismu židovsko-bolševického. Duch náboženský se opět na Rusi probouzí, jest třeba dáti mu závčas určitých směrnic.

Kéž Bůh sílí, vede a chrání apoštola idee Cyrilo-Methodějské, miláčka kléru i lidu, arcibiskupa Stojana, aby Velehrad

stal se novou kolébkou pravého křesťanství mezi rozkolnými bratřími Ruska! Zásluhy nového arcibiskupa moravského o jeho rodnou diecési a její kněžstvo jsou již dnes tak veliké, že mohl zcela správně napsati »Našinec« v úvodníku, věnovaném jmenování Msgra Stojana arcibiskupem olomouckým, že v ohledu tom neklade již diecése na svého nového arcipastýře žádných nových požadavků. Nechť dopřeje mu jen nebeský Velekněz síly k provedení veliké idee spojení dvou největších církví — římské s pravoslavnou, ať jest arcibiskup Cyril také druhým Methodem!

Sváry českých sektářů před Bílou Horou.

Že v naukách českých sekt bylo velmi málo původního, dokázáno nyní Sedlákem, Neumannem a jinými zcela jasně. Ale i skrovné stopy originality stíraly se nejvyššími styky s autoritami sekt německých. Proto různice českých sekt v druhé polovici XVI. a na počátku XVII. století byly ohlasem a zrcadlem prudkých bojů sekt německých. Němečtí stoupenci převládajících směrů protestantských vyháněli bezohledně celé zástupy slabších frakcí ze svých území; a vyhnanci se uchýlovali do zemí koruny české — nejraději na Moravu, kde byli vlídně přijímáni; šířili pak mezi českým obyvatelstvem církevní anarchii.

R. 1575 napsal papežský legát Jan Vescovo, že české sektářství tvoří hotový Babel. Lutherský kněz český Philadelphus Martin Zámorský (1550—1592) konstatoval sám: »Sekt je tolik, až by téměř celá hodina k běžnému jich pojmenování nestačila . . . Všickni se Kristem zastírají, pravou církví a pravdou se vychloubají, jiné do pekla strkají.« Winter k uváděným dokumentům náboženské rozháranosti dokládá: »Byla tu slovem do konce XVI. věku hotová anarchie náboženství a s ní už indiferentismus (lhostejnost) i při selském lidu! . . . Ves ode vsi, město od města lišila se víra, aniž bylo v témž městě, v téže vsi za krátký čas pořáde stejno: příchodem nového kněze zase se měnilo.« (Winter: Život církevní, 313—4, 127.)

Český bratr Blahoslav k vystoupení olomouckého biskupa proti protestantům r. 1566 poznamenal: »Kněží moravští pod obojí, kteříž tu okolo Prostějova, Hranic, Brodu Uherského a v tom okolí jsou lidé sic spletení; jedni se drobet s českými kališníky a kompaktátníky poněkud v něčem srovnávají, jiní něco smyslu Luterova a jiní Cvinglioova chápající a jako nepeření klukové v smyslech se pletouce a v

životě nepobožném téměř všickni i těm dosti hloupým sedlákům jsouce známi, . . . ulekli se toho nemálo.« (Gindely: Geschichte der Böhm. Brüder II, 466.)

V samém Slavkově dle zprávy Středovského žili luteráni, kalvíni, Bratři, Sobotáři, Plačtívi, Husité, Korneliáni, Novokřtenci, Adamité a Cvingliáni. (Hlídka z r. 1914, 333.)

Není divu, že za takých okolností kypěly nejhluchnější sektářské sváry o jednotlivé državy.

Bratři dlouho nemohli zapomenouti, že po nezdařené vzpouře proti Ferdinandu I. kališní kněží fanaticky Českobratrskou jednotu pronásledovali. Kališní kněží přilévali i později za svého nezadržitelného úpadku do plamene svárivosti oleje, ačkoli sklonem k augšpurské konfesi k Bratřím se dogmaticky přibližovali. Blahoslav r. 1566 kárá »bezbožnost kněží kališních«. Ačkoli panstvo nad Jednotu vztáhlo ruku ochrannou, »však se proto k nám nic nenaklonili milostí, ale kdež nejhoršího mohli, rádi činili. A zvláště ti, kteříž mezi nimi jsou nejpřednější rotmistři. Brodský děkan, člověk bezbožný a velmi jedovatý, tak pana Jetřicha zpravoval spolu s knězem Benediktem Ostrožským, že pán Bratřím školu zastavil.« Brodský děkan štvál proti Jednotě i měšťany. Kázal, že skrze Bratry země česká jest »hanebně zplundrována«, biskupa českobratrského Augustu nazval lotrem a vinil Bratry z okrádání obce. (Gindely l. c. 467—8.)

Ovšem v pozdějším čase jevila se aspoň mezi zluteranisovanými utrakvisty a Bratry snaha po zjednodušení církevních poměrů. Ale zvláště zápas luteranismu s kalvinismem udržoval i tyto strany v napětí a plodil nedůvěru i v čase, kdy na venek došlo ke kompromisu.

Luteráni pokoušeli se několikrát, aby jim byla povolena svoboda dle konfese

augšpurské, Bratři domáhali se státního uznání pro konfesi vlastní. Jelikož však rozdělený postup neměl žádoucích výsledků, sestavili si luterští s Bratřími k vůli zesílení fysického náporu r. 1575 společnou »Českou konfesi«. Za příprav k sepsání této konfese Bratři přirozeně hleděli na luterské se značnou nedůvěrou; ale česko-bratrská šlechta, která měla v Jednotě největší vliv, vybízela své duchovenstvo k horlivější účasti na díle společném. Kališná konsistoř ovšem překážela. Konfesi sestavili vlastně luterští; Bratři uplatnili svůj vliv při redakci textové.

Přes to však, že na společné konfesi záviselo vítězství obou sektářských táborů, hašteření ani potom mezi nimi neustávalo. Mírní protestanté obratně Českou konfesi nazývali »Konfesi augšpurskou sub utraque«, aby se zdálo, že to vyznání navazuje na staré tradice husitské. Rozhodnější luteráni ji nazývali »pravou« konfesi augšpurskou. Bratři však, jsouce nábožensky opravdovější, nejednou ji kritisovali. Prý v ní »věci tak se někde překládají, jako by hlínu mátl neb z písku provaz dělal . . . mohliť jsou přestati na naši, když způsobnější udělati neuměli.« (Winter: Život církevní, 177.)

Ti, kteří měli Českou konfesi v největší lásce, nazývali se: »pod obojí, konfesionisté, evangelíci«, ale i »luteráni«. Jelikož však v Německu směr výlučně luterský nabýval převahy, stávali se stoupenci nezastřeného vyznání augšpurského i v Čechách výbojnějšími. Proto zase Bratři a drobné frakce jiné tím spíše se klonili k proudu melanchthonsko - kalvínskému. Stoupenci konfese augšpurské měli velikou oporu mezi domácími Němci a proto mohli být hutnější.

Jihlavský německý farář dr. J. Hedericus a jeho český přítel Jan Laetus Čáslavský snažili se církev v Čechách podříditi smyslu přísně luterskému. Protože Bratři ve farnosti jihlavské nechtěli se poddati, vydal doktor proti nim latinský spis, který Jan Laetus r. 1582 vydal česky a německy. Bratři báli se odpovědět, aby boj proti nim nevzplanul mocněji, protože kolátor Laetův Jan Španovský směr útočného spisu chválil. Laetus vydal ještě pojednání, v kterém zřejmě vinil Bratry z bludařství. Když Laetus zbaven r. 1583 úřadu pro zločin proti přírodě, Bratřím se v tom okrsku ulevilo. Nejblíže Bratřím stáli

orthodoxové, kteří se klonili ke kalvinismu; někteří z nich byli zřejmě smýšlení kalvínského. Nejmenší počet v kompromisní církvi české tvořili úplní kalvinisté a cvingliáni. (Ferd. Hrejsa: Česká konfesse, 367—373.)

Kolátor Jetřich z Kunovic naléhal stále snažněji, aby se Bratři uhersko-brodští sjednotili s tamními evangelíky. V tom směru se namáhal i děkan Pavel Kyrmezer. Bratři uhýbali, jak mohli. Ale Jetřich naléhal velice přísně, takže bratrský duchovní správce Jan Aquinus r. 1580 toužil z Brodu odejít. Kyrmezer dal téhož roku vytisknouti proti Bratřím ostrý polemický spis. Rozmary panské však byly měnivé. Jetřich pojednou Kyrmezera sesadil. (Tamtéž 381—5.)

Ale stále zřetelněji propukaly spory v samé Jednotě mezi směrem starším a novým, které se vybíjely silně zvláště roku 1604 na synodě v Žeranovicích. Zvítězila nová nauka o večeři Páně dle tehdejšího směru heidelberského a basilejského-kalvínského. Zastance starších zásad bratrských B. Turnovský žalostně zapsal o novotářích: »To světlo jejich protivně světlému ustavičnému a stálému smyslu Jednoty jest žalostnými temnostmi.« Prý neopatrni »dali se omámiti, že odvrhše spisy bratrské a nečtouc v nich, domácího světla Jednoty nikdá neviděli a nejsou ho povědomi. A na druhou stranu ve dne i v noci čtoucí a meditující v knihách zwingliánských a na učení v Němcích bývající a hned z mládí hlasy habrovanské slejchající, temnosti habrovanské a dogmy filosofské nad světlo domácí sobě oblíbili i do cizích a nových Jednotě protivných smyslů upadli nebožátka. A již k tomu přichází s těmi novými a cizími smysly, aby knihy bratrské, netoliko otázky a písně starodávné, ale i konfessi převráceti a jináče psáti musili.« (Tamtéž, 400—1. Gin-dely I. c. 344, 498—9.)

Konečně společným úsilím protestantů a Bratří dobyto památného Majestátu, vydaného 12. července 1609. Výslednicí toho bylo zhynutí konsistoře staroutrakvistické; třem stavům evangelickým dána také universita, která stejně měla mistry protestantské, v moc úplně.

Ale ani ve chvílích radostného vzrušení nad vítězstvím sektáři zevně spojení nezanechali sporů velice tuhých. Příslušníci jednoty báli se o svůj vlastní řád a své

bohoslužebné zvláštnosti. V komisi svolané k sepsání společných řádů došlo 3. srpna k hádce o bílou komži, proti které bratrští protestovali. Byly spory také o svěcení obojího duchovenstva. Něco rozhodnuto ve prospěch Bratří zvláště zakročením mocného velmože Petra Voka z Rožmberka. Ale hned zas nová oposice proti zvláštním řádům Jednoty. (Hrejsa l. c. 475—8.)

Když konečně poměr protestantů a Bratří 28. září upraven, při jednání o organizaci došlo v říjnu k pohnutému sporu mezi tím kněžstvem sektářským, jež nabylo svěcení katolického a kněžstvem ordinovaným protestantsky. Když němečtí kněží prohlásili, že přijali jediné augšpurskou konfesi, pan Racek starší ze Vchynic opakoval několikrát, že Česká konfese jest pravá augšpurská. K novým šrůtkám došlo při volbě členů evangelické konsistoře. (Hrejsa l. c. 475—8. Kryštůfek: Protestantství v Čechách, 235—238.)

Po urovnání nejtěžších sporů zdálo se dle slov Skálových, že nastává zlatý věk. Ale Winter k tomu poznamenává: »Zlatý věk neuveden. Nebylo spokojenosti ani při straně vítězné. Byly spory v samé konsistoři mezi Bratry a protestanty, byly zlosti mezi protestanty samými, v luterské a kalvínské rozdělenými. Jedni druhých nechtěli snášeti a zuřili proti sobě bez lásky křesťanské.« (Život církevní, 245.)

Někteří protestanté dávali na jevo zřetelně hněv, že Bratří, ačkoli tvoří menšinu, těší se plné svobodě. Velice vlivný hrabě Šlik, poštváný dopisem drážďanského dvorského kazatele, Jan Ouštecký a jiní šlechtici působili svým odporem konfesionistům značné nesnáze.

Trápnější rozčilení zavinil německý dr. Hoë z Hoëneggu, dvorský kazatel kurfiřta saského. Byl povolán k zorganizování německých evangelíků na Starém městě. Ten začal rázně potírat kalvinisty. Odpor proti tomuto Němci stal se tak prudký, že jedné noci r. 1613 jeho obraz a jméno byly přilepeny na šibenici staroměstské. Sepsáno proti tomuto bouřlivákovi nad 25 polemických traktátů a pamfletů. Luterští ovšem odpovídali traktáty rovněž ostrými; hrubě kalvínským docela řečeno, že jsou »orientální reformovaní čili Turci«. (Winter l. c. 245—6.)

Děkan chrudimský Blažej Borovský brzy po svém příchodu do Chrudimě, dal

tamější kostel obílit a zbaviti ozdob; tím dával zřetelně na jevo sklon ke kalvinismu. Ve shromáždění kněží toho kraje stýskal, že bratrský senior uvádí do farností kněze bratrské na škodu strany podobojí. Dal podepsati asi 30 kněžím stížnost, kterou předložil defensorům. Připomněl, že měla konsistor raději ve starém způsobu zůstat. Byl však pohnán do Prahy, odsouzen zde jako lehkomyšlný buřič a jeho jméno 28. června 1610 vymazáno z konsistořských knih. (Pavel Skála: Historie česká I, 326. Hrejsa l. c. 520—1.)

Již r. 1609 farář u sv. Havla v Praze Adam Procházka vydal spis, kde žaluje, že v konsistoři se usazují sektáři a haeretikové. Byl pohnán v lednu následujícího roku k výslechu před defensory. Zde mu bylo domluveno pro »jeho pletichy jakožto člověka falešného a jak o tom domnění je, od jiných navedeného.« Byl přinucen k písemnému odprošení stavů. (Hrejsa l. c. 520.)

A nové spory vznikeny spisem děkana německo-brodského Vrbenského z roku 1614, nesoucím titul: »Konfessi česká pravá augšpurská.« (Tamtéž 522.)

Jest významno, že r. 1616 luterský mistr Samuel Martinius Hořovinus měl v universitě veřejnou řeč na thema: O svornosti církve v těchto posledních časech nejvýše potřebné. (Winter l. c., 246.)

Přirozeně vysvětlitelný byl odpor některých opravdových kněží proti tomu, že vlastně pod Českou konfesi skrývají se vyznání různá. R. 1617 vyšel anonymní traktát »Zdání o napravení způsobu církví evangelických českých a uvedení jich v jednotu.« Za ním stála skupina bohoslovců i vlivných laiků. Sám konsistorní administrátor Zikmund Crinitus pečoval o rozšíření spisu toho. Spisovatelé dobře seznávali, že nesvornost a nejednotnost církve evangelické posiluje katolictvo. Spis staví se proti současnému spojení Bratří a protestantů jako neupřímnému, ve své podstatě nepravdivému. Žádá, aby nejen kněží z Jednoty, ale i všichni ostatní byli přidržováni, aby podepsali Českou konfesi, protože prý to mnozí z Bratří opomněli a již i před defensory se pokusili tvrditi, že jurisdikce evangelíků v Čechách má základem dvě konfese a také dvojí ordinaci. Protože bratrský senior zastává kalvínské učení, jež jest v rozporu s Českou konfesi, mnozí svěcenci zpěchovali se,

aby na ně ruce vzkládal. Pro pohoršení, které působí toto vzkládání rukou, prý již se někteří páni a rytíři stali katolíky a odbyvše kněží svého náboženství, uvedli na grunty své duchovní katolické. Kandidáti měli by býti ordinováni jen v samé zemi a ne v cizině mezi sakramentáři, jak to často činí nynější kutnohorský děkan. Vinou těchto ordinací v cizině je, že v Praze a v jiných městech zřídka je jedna fara a škola, při níž se srovnávají farář a rektor školy. Administrátor v konsistoři bývá odpornou stranou vždy přehlasován a musí ordinovati a do far uváděti kandidáty dvojího náboženství. Kněží z Jednoty, ačkoli sedí v konsistoři a mají podíl v jurisdikci, své vlastní spory konsistoři k soudu nepředkládají. Páni a rytíři z Jednoty dosazují na mnoha farách Bratry anebo zřejměji sakramentáře na místě kněží přidržujících se řádu administrátora a České konfese. Někteří docela usilují zavést do kostelů kalvínské lámání chleba. Někteří kněží se vzpírají užívati ornátu neb komže při večeři Páně, ačkoli se k tomu svého času zavázali. Někteří tajní sakramentáři zavedli do škol Heideberský katechismus, který odporuje České a augšpurské konfesi zřejmě; odstranili katechismus Lutherův, kterého se užívalo od mnoha let. Spisy sakramentářů tisknou se v Praze bez označení tiskaře a tiskárny a bez vědomí konsistoře. Konsistoř pak sama ve svém nynějším složení nekoná náležitě censuru, jedná-li se o knihy kalvínské.

Tyto i jiné podstatné nepřístojnosti vytýkal zmíněný spis, který způsobil veliké vzrušení. Bratři cítili se jím bolestně dotčeni, vědouce, že vyšel z vlivných kruhů směru výlučně luterského. Předložili defensorům spis obranný, žádající za ochranu proti nespravedlivým žalobám. Jiný spis prohlašoval pisatele »Zdání« za buřiče a veřejného rušitele pokoje, mistra pletichu, jenž v sobě nemá ani žilku české krve. Všechny výtky jsou prv bezdůvodné; administrátor měl by býti za rozšiřování toho spisu pokárán. Prv by měl mlti (místo šíření takových spisů) raději pozor na to, aby se podle své instrukce choval, střízlivější a příkladnější život vedl, do svého svědomí nahlédal, a ne aby jiným v svědomí sahal. Administrátorem prý blahoslavený pokoj otrásati se počíná; není divu, že jsou některé odpady. — V odpo-

vědi jsou ke konci rozhořčená slova: »I kterak tento buřič a rušitel obecného dobrého směl se o to lehkomyšlně pokusiti a sepsati takový spis na odpor Majestátnímu listu, když přece tak těžké pokuty jsou uloženy na rušitele pokoje!« (Skála: Historie II, 43—59. Hrejsa, 593—7.)

K takovým hádkám přistupovaly ještě nešnáze s protestanty německými, kteří od vydání Majestátu si vedli v Praze čím dál zpupněji. Spoléhal na ochranu kurfiřta saského a těšili se přízni vyšších stavů českých. Německé bohoslužby silně se rozmohly; Němci sahal po řadě nových kostelů v Praze nadbytečnou měrou a dali se těžko upokojiti nabízením kompromisu se strany české. Právě veliké moci šlechty v české církvi jest co děkovati, že konsistoř evangelická byla k přemrštěným požadavkům německým povolná.

Naposledy zasedli v konsistoři samé němečtí duchovní. Sektářská zpráva dří: »V této konsistoři sedí sjednocené kněžstvo, administrátor (protestantský) a senior (bratrský) jeden každý z svého řádu tovaryši jako také s některými tak dobře s německými jako s českými kněžími.« (Winter I. c. 247.) Ovšem němečtí luteráni České konfese málo dbali, takže mařili pokusy českých konfesionistů o ututlání svárů náboženských v Čechách. Evangelíci hašteřili se v době, kdy katolíci proti Majestátu prudce horlili.

O trapném postavení dvojité konsistoře evangelické Winter píše: »Jednak nebyla ani ještě r. 1614 konsistoř plna, agenda nebyla pořád hotova, proces práva duchovního, jakž ho konsistoř navrhla, nechtěli defensoři schváliti, stran apelace také leccos vázlo, vrchnosti protestantské nechtěly poddaných mládenců pouštěti k svěcení, rychtářové městští nechtěli sloužit konsistoři při exekuci jejích výpovědí soudních, takže konsistoř byla bez pomoci světského ramene skoro touž měrou mdlá jako bývalá konsistoř podobojí (kališná). Však daleko horší a nebezpečnější byly rozmlísky z té příčiny, že konsistoř byla složena z kněží dvojích, bratrských a protestantských, a že mezi protestantskými byli kněží kalvínské. Ani Bratři proti druhým mnoho nereptali; ale lutherští kněží nechtěli Bratrů snášeti. Přes tu chvíli některý z nich napsal proti konsistoři tou příčinou hanopis . . . Poměry nové konsistoře evangelické nejlépe vypsál Kezeli-

us ve své kronice Boleslavské. Df: »Konsistoř závist velikou od strany odporné měla; i sami mezi sebou jak političtí tak kněží se nesrovnávali, jedni druhé podhlídali. I mezi těmi dvanácti obnovenými konsistořmi veliká nesvornost byla; jedni druhým na vzdůru, co mohli protimyslného, činili, jedni druhé haněli, pikartovali, kalvínovali, že se jedni pod druhých pláštěm kryjí, sobě vyčítali a skůro na třé dělit se chtěli.« Jinde dí o nesvornosti konsistořské týž učený kronikář: »Děkanství do vsí přenášeti chtěli z měst, každý chtěl svou víru míti, o agendu (stran obřadů) nikdy se sněsti nemohli; . . . ani ta konfessí česká ani augšpurská jim obstáti nemohla, stary i novy sakramentáře sobě vymyslili, augšpurskou variatam et invariata confessionem (změněnou i nezmeněnou konfesi) nazývali.« Když pod správu konsistoře vpraveni jsou i kněží němečtí, byl zmatek nejhrubší. Kezelius tou příčinou dí: »Němečtí kněží, zvláště cizozemci, kteréž páni stavové beze všech jejich zásluh k své konsistoři a konfessi přihrnuli, naprosto tou konfessi ani konsistoři řídit se nechtěli.« I jméno chtívali míti obzvláštní a jen sobě příslušné, totiž jméno luteránů.« Potud výklady Wintrovy. (Život církevní, 340—1.)

Není divu, že nároky německých luteránů neustále stoupaly. Tou dobou stavové čeští v Čechách i na Moravě pilně vyjednávali o společné akce s protestantskými Němci jak západními tak rakouskými. Vzpoura silně podporovaná z Německa mohla každou chvíli propuknouti. Proto tak ochotná úsluha i protestantským Němcům z ciziny — na úkor svornosti a řádu evangelíků českých.

Za stavovského povstání směr česko-bratrský nabýval přemoci nad luterským, čímž byl silně podrážděn dvůr saský. Při jednání o vzdorokrále byl Fridrich Falcký kandidátem bratrským. 26. srpna 1619 vlivem pánů vzdělaných v Heidelberce a klonících se ke kalvinismu zvolen Fridrich, následovalo zvláště v Sasku veliké roztrpčení. Dr. Hoë ve svém listě k hraběti Šlikovi naříkal, že tolik krásných zemí má se státi kořistí kalvinismu a orientálního Antikrista. Marné vybízení k demonstraci. Duchovní rádce Fridrichův Scultetus, přibyv do Prahy se zvláštním úkolem pro církev českou, vandalským řáděním v domě Svatovítském krvavě urážel city ne-

toliko katolíků, ale i českých luteránů. (Svoboda: Katolická reformace a marian-ská Družina II, 145. Hrejsa I. c. 551.)

Nepřátelství mezi kalvinismem a luteranismem v českém obyvatelstvu se valně přiostrilo právě v době politicky nejrovinnější, protože německý dvůr Fridrichův luterské hrubě odstrkoval. Winter dí: »Luterští ústně i tiskem žalovali do svých protivníků, že si pořizují školy s kalvínským katechismem, že je utlačují, kde mohou, že jim nadávají, obrazy boří a nectí, ale obraz svého kalvínského krále Fridricha nosí na krku a ctí přec. V těch zlých hádkách nejednou odvolávali se luterští na slova Lutherova, jenž prý napsal, že kalvíni jsou horší než papisté (papeženci).« (Život, 281.) Naopak zase Scultetus káral, že luterští jsou poloviční papeženci, protože trpí ve svých kostelích modly. (Hrejsa, 551.)

Když přední sluhové Fridrichova dvora pozorovali, jak se od nich občanstvo odvrací, dávali svému hněvu výraz nadávkami »praktikářů« a »špehářů«. Mathes Thurn v hněvu hrozil, že »musí život katolíků a mírných protestantů, jmění a krev jejich zahynouti.« (Svoboda I. c. 145.)

Luterským kazatelům německým bráněno kázati proti odchýlným směrům, zvláště ne proti kalvinismu a cvinglismu. Kandidátům luterským všelijak bráněno v dosazení na farní úřady. Proto luterští zřejmě vytýkali, že německou podporou falckého dvora jest jen posilován směr kalvínský, luterským nepříznivý. Poslali otevřené psaní do Německa, nařikajíce, že »Scultetus, prorok kalvínského Molocha v těchto místech, svým ďábelským uměním více poškodil evangelium za půl roku (svého pobytu v Čechách), než Jesuité za 50 let«. Jeť prý sice »jho Antikrista západního těžké, ale desetkrát těžší jho Antikrista východního, totiž kalvinistů«. Ale vláda Fridricha Falckého podporovala triumf kalvinismu dále. Pečovala, aby fary na statcích královských »řádnými ministris orthodoxis« (sluhy pravověrnými) obsazovány byly. Tak měl uchvátiti kalvinismus državu kněžstva katolického a zbytku kněžstva starotrakvistického, což bylo velikým nebezpečenstvím i pro luterské. Scultetus v zájmu kalvinismu postavil se po stránce právní na odpor Maiestátu na dřívější stanovisko vlády katolické. Rozdíl

byl jen v tom, že v místech, do nichž byl vnucován katolicismus, měl se nyní vtírat kalvinismus. Tentokrát však sami čeští královští radové zrazovali krále z takového plánu. Bratři, vidouce chmurné následky zpupnosti kalvínské, začali se od falcké taktiky odvracet. Jelikož však kalvinismus zmohutněl, podalo 26 českých kazatelů, kteří »k Heidelbergu víceji než k Vitemberku se ohlíželi«, žádost králi a jinou zase jeho kněžím a bohoslovcům, »aby oni reformáti pod ochranu hořejšího kněžstva uvedeni byli, . . . poněvadž v konsistoři evangelitské toliko luteriáni s Bratřími sedějí«. Tedy kalvínské kněžstvo falcké, »hořejší«, podřízené přímo králi, mělo vymániti české kalvinisty z jurisdikce konsistoře evangelické. Fridrich však sezna- val, jaký hněv kypí u nás proti falckým vetřelcům. Proto žádost odmítl. Vždyť zatím stále nepokojný dr. Hoë z hněvu proti kalvinistům podpichoval proti Fridrichovi kurfiřta saského a jiné luterské velmože; docela začal sloužiti i Ferdinandu II. (Hrejsa, 559—571.)

Tu máme také jeden klíč k vysvětlení, proč protestantská revoluce podlehla Habsburkům. Hašteřivost českých sekt vzrůstala tím více, čím tyto cítily více volnosti. Skutečné reformaci a zušlechtění ovšem takové zlobné závodění neprospělo. Tragiku konce těch náboženských společností zachránila katastrofa bělohorská. Kdyby býval fysicky možný další vývoj těch sekt dle cest vyšlapaných před Bílou Horou, v 20 letech by se byl jejich život změnil v prósu zcela šedou; to naznačují poměry v německých krajích, kde protestantismus posice své jadrně uhájil.

Jestliže po Bílé Hoře vířily vášnivé sváry mezi sektářskými emigranty i daleko v cizině, kdy jim bylo trpěti tolik protivenství, sotva by bývaly spory menší v případech vítězství doma. A kdyby býval Fridrich Ferdinanda porazil, pak by byl kalvinismus vystoupil proti českým luteránům ještě bojovněji než před rokem 1620.

—a.

Vlastenectví katolického velmože.

U nás pro stromy se nevidí les. Pro zoufalé omluvy sektářských bořitelů zapomíná se na zásluhy katolických stavitelů. Sektářští násilníci záludným matením pojmů práva a eskamotérskou hrou slov představují se jako harcovníci svobody a tolerance, kdežto na zapomínaných hrobech katolických dobrodinců českého lidu, kteří učili slovem i příkladem ušlechtilé snášlivosti, rostou kopřivy.

K nejvýznamnějším českým urozencům náleží *Vilém z Pernštejna a na Helfenštejně* († 1521). Ten věděl dobře, že prospěje českému lidu mnohem lépe moudrou správou statků než radikálními frázemi. Jeho racionelní hospodaření zvláště na Pardubicku budilo údiv. Rozmnožil svá panství tak, že svým rozsahem byla třikrát větší než majetek rožmberský. A toho právě bylo potřebí ke blahu lidu v době, kdy královská vláda byla tolik slabá. Kdykoli ve středověku u nás byl ochuzen a tak k malomoci odsouzen ústřední vladař, hrabivci a násilníci s největší bezohledností zotročovali drobný lid.

Tentokrát bylo štěstím, že velký díl země české a moravské náležel katolickému šlechtici, který netoliko otcovsky pečoval o hmotné povznesení lidu, ale zároveň s největší horlivostí usiloval o národní solidaritu českých různověrců.

Proslulým stalo se heslo Viléma z Pernštejna: »*S Římany věřím, s Čechy (totiž Husity) držím, s Bratřími umírám.*« Tato slova nevytryskla ze srdce muže nábožensky lhostejného. Vilém jako horlivý katolík byl štědrým dárcem katolických kostelů, klášterů a špitálů. Při tom však byl ochranným štítem Českých bratří (kteří na jeho statcích se valně šířili) jak proti Matyáši Korvinovi tak proti Vladislavu II.

Palacký píše: »Páni Ctibor z Cimburka (horlivý husita) i Vilém z Pernštejna byli, ač rodem, věkem i náboženstvím rozdílní, předce přátelé nejdůvěrnější, ježto bratrovali sobě a podporovali se navzájem v úmyslech a podniknutích svých k obecnému dobrému . . . Byltě Vilém z Pernštejna muž, jemuž rovného hledati bychom

nadarmo v dějinách českých a snad i u jiných drahně národův. Co válečník a hrdina náležel ještě středověku, co veliký spolu průmyslník patřil již věku novému, co výtečná hlava i ušlechtilý charakter všem věkům a člověčenstvu... Zvláště hospodářská činnost jeho byla pro věk svůj vzorná: přísný pořádek a evidence ve všem až do nejmenších podrobností, a v celku přece duch volný, neouzkostranný a dalekosáhlý... brzy oplýval bohatstvím v Čechách bezpříkladným a stal se tak říkáje bankéřem nejen krále svého, ale i hojných přátel, kteří v peněžných potřebách nacházeli u něho vždy pomoc nezištnou. (Jestliže si nemohl v té době panovník vypůjčiti u šlechtice, stával se zajatcem židovských lichvářů. Pozn. red.) Nejsa milovníkem bláhové nádhery, v jakověž libovali sobě uherští a polští velmoži, činil se velikolepým raději ve skupování statkův, v opravování jich a v dobročinnosti lidem, tak že za šťastné se pokládali, kdožkoli se stali poddanými jeho... Co nejvyšší hofmistr a předseda soudu komorního na králově místě skrze mnohá léta zůstavil po sobě chválu největší správnosti... psaní od něho pošlá, jichžto počet zachoval se dosti hojný, nesou na sobě ráz, kterým rozeznávají se od souvěkých ode všech; je to zvláštní jarý smysl pro čest a poctivost, pro pravdu a spravedlivost, kterýž o své dobré dbaje neza-

pomínal na dobré obecné, na blaho a slávu vlasti; jest energický odpor proti vší podlosti, ošemetnosti a každému násilí; jest mluva muže na mravní hodnost svou hrdého a při vší zdvořilosti nezdržujícího se potupy a hany na každého, kdo dle soudu jeho zapomínal se nad svou ctí. Mluvil často, že by dítky své raději před očima svýma »zdechnouti« viděl, nežli by se dočkal od nich činu nectného... Jedním slovem: pan Vilém z Pernštejna byl jeden z těch vzácných zjevův v historii české, kteří čím bedlivěji skoumání jsou, tím mocnějšího nabývají půvabu.« (Dějiny V-1, 358—362.)

Právě nyní jest včasná otázka: »Proč radikálové, kteří mrzačí českou historii strašidelnými kresbami »římského násilnictví«, ani jednou nevysloví jméno Viléma z Pernštejna? A kolik z nynějších agentů nevěry vůbec co správného o životě tohoto ušlechtilého kavalíra ví? Táboři ještě po bitvě u Lipan v širém okolí svého města páchali vražedné přepady, okrádali i chudé české chodce, pálili a drancovali. Nad těmi se pějí dále jak hymny tak elegie. Ale o katolickém velikánu, který se narodil krátce po lipanské bitvě a přes půl století hojil rány země české, vystupuje jako ušlechtilý smírce, mlčí se zatvrzele. Katolických velikánů rázu Vilémova bylo ovšem více.

Sila katolického živlu v zemích koruny české po válce husitské.

Vytrvale hlaholí bezmyšlenkové fráze, jak po upálení Husově »celý národ povstal«, jak »všechn český lid přilnul k Husově pravdě« a pod. Nutno střízlivě ohledati skutečnou situaci a — pozorně rozlišovati.

Šlechtici, kteří roku 1415 po upálení Husově poslali do Kostnice protest, byli sice vlivnými representanty národa, ale neměli práva mluvit za český lid všechn, zvláště když jiní šlechtici naši stávali se jim na odpor. Nadto radikální aristokraté, lačníci po statcích duchovenských, šířili na rozsáhlých statcích husitismus v lidu násilně. Na př. Čeněk z Vartenberka, který se postavil v čelo husit-

ského odboje, dokonce dal zajmouti světícího biskupa Heřmana, kterého přinutil k svěcení husitských kněží; tyto kněze pak vnucoval lidu netoliko na statky své, ale i jako poručník na rozsáhlé statky nedospělého šlechtice Rožmberka. Dal rozhlásiti 17. června 1416 po celém rozlehlém panství rožmberském, že všichni kněží, kteří se zdráhají podávati pod obojí způsobou, mají v určitém čase postoupiti svá místa kněžím kališným. Někteří mocní aristokraté moravští k odkatolicezení svých panství povolávali k sobě mnoho husitských kněží z Čech. (Tomek: Dějepis Prahy III, 613—4. Palacký: Dějiny III-1, 267.)

Čeněk sice kališníky podnítl i k odboji politickému; ale když je hanebně zradil, ukázal se slabý zájem o revoluci i u jiných šlechticů strany kališné. Tomek dří: »Skoro všichni páni této strany zachovali toho času poslušnost Sigmundovi jakožto králi, ano větším dílem dostavili se potom také do jeho ležení a sloužili mu s vojenskou mocí svou. Jediný pan Hynek z Valdštejna jinak z Kolštejna odebral se ještě po odpadnutí pana Čenka do Prahy a přidal se k Pražanům k hájení společné věci.« (Tomek I. c. 52—3.)

Po bitvě na Vítkově došlo k zápasu pod Vyšehradem. Moravští šlechtici, sloužící pod Sigmundem, zrazovali od bitvy s Pražany. Když však jim vytkl Sigmund nevěrnost a zbabělost, zemský hejtman moravský Jindřich z Plumlova s jinými moravskými pány sesedali s koní se slovy: »Aj, teď jsme, kdež kážeš; tam budeme, kdež ty nebudeš.« Král jim pak vykázal místo nejnebezpečnější. V boji právě tito osvědčili největší udatnost. Čechové a Moravané ve vojsku Sigmundově utrpěli mnohem větší ztráty než Uhři a Němci. Padlo 24 pánů korouhevních, dokazujících, že chtěli sloužiti proti vojsku husitskému poctivě. (Tomek IV, 110—1. Palacký III-1, 420—1.)

Ačkoli Sigmund v Čechách stržil velikou porážku, přiměl r. 1421 za příprav k novému tažení téměř všechny moravské pány husitské k odpřisáhnutí čtyř husitských artikulů; tito docela se zavázali, že budou odsuzovati a hubiti ty, kdož by se přidržovali nadále bludů odsouzených v Kostnici. (Tomek IV, 312. Palacký III-2, 129.) Ostatně mezi šlechtou sami rozhodnutí katolíci měli dále významné zastoupení. Zrovna tak velká část měšťanů a lidu vesnického setrvala při katolictví i v době, kdy hrozila konservativcům netoliko ztráta jejich sídel, ale i ztráta hrdel. Která společnost nebyla dobře vojensky zorganizována, jistě proto ještě nepředstavovala menšinu. (Vždyť na př. v Rusku valná většina obyvatelstva sténá pod jhem militaristické menšiny i nyní.)

Husité netoliko se uhájili skvěle proti vpádům cizinců, ale zničili i dlouhou řadu katolických hradů a obcí. Země česká byla s polovice vylidněna. Přes všechny vojenské triumfy cepů husitských zbylo v Čechách a na Moravě mnoho katolických Němců; ačkoli byli valně zeslabeni, přece

jen tvořili živel, s kterým česká politika musila počítati velice vážně již proto, že ve Slezsku a Lužici tvořili katoličtí Němci obrovskou převahu obyvatelstva. Ale mnohem silnější a vlivnější v Čechách a na Moravě byla česká menšina katolická, která si zachovala veliké oblasti pozemkové; k ní náležela většina nejmocnějších rodů panských. Politicky zmohl se vliv katolické šlechty značně od bitvy u Lipan, kdy potřebovali kališníci její pomoci k potlačení tábořského pustošení země. Katolictví udrželo se zvláště při hranicích (kromě hranic moravských). Hlouběji do země zasahovalo na západě v Plzeňsku, na jihu državou Rožmberskou a na severu souvislejším poloostrovem držby Michalovické. Roku 1462 ke konvokaci duchovenstva dostavilo se do Prahy 714 kněží katolických, což zajisté po strašném vybití statisíců katolíků byl počet značný. (Urbánek. České dějiny III-1, 137, 141.)

V polovici XV. století katolická strana mohutněla značně, takže husitští uchvatitelé církevního majetku byli nuceni ledacos katolictvu vrátiti. Když misie sv. Kapistrána na Moravě slavila mezi kališnictvem veliké triumfy, pražská husitská vláda za spolupůsobení rozčileného Rokycanyn působení Kapistránovo v Čechách násilně překazila. A přece tento mnich nepřicházel s mečem, nýbrž pouze s živým slovem. Zkrátka utrakvistická reprezentace se bála, aby se kališnictví v samém českém lidu nerozpadlo. Za Vladislava II. rostli katolíci ještě více.

V příčině měst sděluje Winter, že r. 1518, kdy již proti XV. století byl český katolicismus valně oslaben, bylo v Čechách 34 katolických měst. (Život církevní, 96.) Mnohem výhodnější než v Čechách bylo po válce postavení katolictva na Moravě. Kapras dří: »Na Moravě nebyli husité pány země.« (Právní dějiny zemí koruny české II, 312.) Jinde konstatuje: »Na Moravě husitství neproniklo jako v Čechách. Tam po roce 1419 Sigmund a Albrecht působili proti husitství a s nimi spojovali se biskupové olomoučtí. R. 1421 sice artikule pražské přijaty také od některých pánů moravských, avšak ještě téhož roku (jak jsme se již shora zmínili. Pozn. red.) přinuceni tito Sigmundem odřici se husitismu. Sigmund pak s moravskými stavy uzavřel (1421) landfríd, jehož jedním ustanovením bylo, že kdo by chtěl

trvati na pražských artikulích, proti tomu společně budou státi. Husité nebyli však tím vyplnění. Po kompaktátech značně se rozmohli . . . Ve městech moravských strana husitská byla slabá; proto našel tam Jan Kapistrán hojně posluchačů . . . Ve Slezsku hnutí husitské ohlasu nedošlo. Jen v Horním Slezsku, zvláště na Těšínsku a Opolsku-Ratibořsku, měli husité své přívržence.» (L. c. 365—6.)

Můžeme z těchto i jiných zpráv usuzovati, že dohromady v Čechách a na Moravě počet katolických duší v XV. století po válce tvořil víc než dobrou třetinu obyvatelstva. Katolíci pak ve spolku s umírněnými kališníky, kteří vzhlíželi k Římu s neukojitelnou tužbou po spojení, tvořili proti radikálním kališníkům a Táborům rozhodnou většinu obyvatelstva.

Přiznáváme ovšem, že později katolický živel slábl, což jest lehce pochopitelné. Katolíci byli oloupeni o dlouhou řadu kostelů i škol, o nemovitosti potřebné k vydržování církevních ústavů. Zbytek oloupené university ocitl se v rukou husitů, kteří bránili katolíkům v přístupu k vysokoškolským studiím doma, takže byla nouze o inteligentní kněžský dorost. Vinou husitství nebylo v Čechách arcibiskupa, nebylo ani hmotných prostředků ke skrovnému zaopatření duchovenstva. Patroni v krajích katolických namnoze vedli si ke kléru katolickému tak zpupně jako kališní patroni ke kněžstvu strany své. Administrativa církve za takových okolností měla trhliny, postrádala dostatečné moci výkonné. Pochopitelné tedy, proč katolictvo jako rozptýlené, plaché stádce počtem klesalo.

Od roku 1519 luteranismus uchvacoval rychle državy jak husitské tak katolické. Vždyť tuto německou víru podporovali horlivě vlivní čeští velmoži. R. 1539 psal Jaroslav z Pernštejna králi, jak protestanté stále tvrdí, že má být víra svobodná; ale luteráni a cvingliáni nikoho nesnášejí, kdo jinak věří než oni; jinověrce, kde a jak mohou, vyhánějí a statky jim berou. Do let třicátých století XVI. z 34 měst katolických přijalo novoty luterské aspoň od znamenité části obyvatelstva patnáct. R. 1531 katolíci žalovali králi, že jim protestanté pobrali 150 far. (Winter: Život, 96—97.) Leckde byli katoličtí kněží i hrozně týráni. Jestliže se v II. polovici XVI.

století zastával pronásledovaného duchovenstva císař nebo arcibiskup, obyčejně to málo prospělo. Veliké neurvalosti sektářů konstatuje Borový (Martin Medek, 128 až 130.)

Není potřebí dokládati, že nejhorlivějšími agitátory protestantství v zemích českých byli Němci a že germanisace postupovala s luteranismem ruku v ruce. Proto také v městech dříve katolických německý živel valně zmohutněl.

Nám jde však hlavně o to, jaký číselný poměr byl mezi náboženskými společnostmi zvláště v žvilu českém. Roku 1589 udával se počet dorostlých osob mužských ze stavu panského na 232. R. 1609 se odhadoval počet pánů, přiznávajících se k víře katolické, na 61. Všechno osob dorostlých stavu rytířského r. 1589 udávalo se 2086 a v seznamu z r. 1609 počítá se 141 osob a několik ještě synů přiznávajících se k víře katolické. R. 1619 bylo v Praze 51 nekatolických a 40 katolických kostelů (mezi nimiž i kostely klášterní a filiální). Denis usuzuje tedy v příčině Čech, že katolická byla čtvrtina stavu panského a sotva čtrnáctina stavu rytířského. »V ostatním národě katolíci, kteří po dlouhý čas tvořili třetinu obyvatelstva, představovali brzo jen desítinu nebo dokonce patnáctinu.« (Denis-Vančura: Konec sam. české, 561.)

Registra berní z r. 1615 počítají poddaných rodin 133.134 a far v celé zemi 1225. Z toho počtu je na statcích českého krále a králové (tedy v okrscích katolických) 13.264 poddaných rodin a 113 far, na statcích duchovenských 6923 poddaných rodin a 77 far. (Hrejša: Česká konfesse, 433.)

Ačkoli tedy katolictvo proti poválečné době XV. století bylo slabší, přece jen představovalo silnou složku národa českého — silnější než Českobratrská jednota.

Kdo tvrdí, že národ hledal náboženský smysl svých dějin po staletí v Jednotě bratrské, nechť jen se zamyslí, jak skrovnou menšinu národa tvořila tato obec i v klidných letech XV. století a jak i později byla krutě pronásledována od kališníků, pokud v národě tvořili většinu. V XVI. století Jednota značně vzrostla podporou bohatých šlechticů. Přes to však r. 1575 sám Bratr Černý prohlásil za pouhý klep, světem jdoucí, že by Bratři bylo na šedesát tisíc; tolik prý jich není. (Winter: Ži-

vot, 176.) Tedy Bratři i v té době, kdy spěli k vrcholnému rozmachu, představovali v národě menší počet než katolíci. K tomu ani sami protestanté nebyli jednotni. Tudíž svorný katolický šik, v němž nebylo věroučných různic, padal tím více na váhu v závodu náboženských organizací v Čechách a na Moravě.

Shrnujeme. Národ český přijal katolickou víru ke konci IX. století dobrovolně. V ní setrval svorně až do doby Husovy — tedy přes 500 let. Po upálení mistra Husi, který z obecné církve vystoupiti nechtěl, po sto let většina národa držela se kalicha, ale smlouvala se s Římem často přes sto let o spojení; menšina setrvala v církvi katolické a ještě mnohem menší počet Čechů hlásil se k Českobratrské jednotě. Následovalo století protestantského

radikalismu, který zvolna pohltil staro-utrakvismus, ale české katolíky udolati nedovedl; Čeští bratři v té době zmohutněli, ale svým počtem katolíkům se nerovnali. Pak následovala tři století katolická.

Patrně tedy, že v historii našeho národa ty doby, kdy převládlo sektářství, jsou poměrně krátkými periodami. Zato katolicismus tu žil nepřetržitě přes tisíc let — osm století plným životem, dvě století stísněně. Až se znovu ozvou fráze, jak »celý národ povstal k obraně husitství« anebo jak později »celý národ chtěl býti evangelický«, poukažte na významný počet českého katolictva v oněch dobách pohnutých. Připomeňte, že celé legie katolíků českých zpečetily své přesvědčení mužným podstoupením bolestného mučednictví.

KULTURNÍ HLÍDKA.

† Msgr. Dr. Fr. Šulc. Bolestná mezera vznikla v řadě našich agitních apologetů a organizátorů úmrtím Msgra. Dra Šulce 24. března. Tento předsesta našeho Tiskového družstva bojoval slovem i perem za práva a svobodu lidu věčného s horlivostí a obětavostí opravdu podivuhodnou až do chvíle, kdy již tělesné síly vyčerpány zcela. Budíž mu nejčestnější památka a Bůh račiž mu odplatiti stonásobně!

Zpět k zarostlým cestám — k idealismu! Přítomnost drsnou mluvou fakt viní z velkých lží předválečné hymny na postup našeho národa z temnoty k nádhernému světu; ztřeštěné protikatolické směrnice druhu jakéhokoli podvodně prohlašování za kolejnice vedoucí k opravdovému kulturnímu povznesení národa. Ale sami ti demagogové, kteří sebevědomě a vytrvale zdůrazňovali své přislušenství k »národu Husovu«, lačně číhali na příležitost, aby ve zkalených vlnách lovili výhradně pro vlastní hmotný zisk, aby zkrátka po útěsu starých řádů odbočili k opačnému pólu cesty Husovy.

Státní převrat velebil se především jako vítězství úchvatných mravních hodnot nad korpce a tyranii, jako posvátný práh lepšího života duchovního. Zatím však sami poslanci a ministři přiznávají, že se národ po 28. říjnu nestal lepším; tím bezděčně prozrazují, že ve zvukných heslech, hlaholecích před převrácením, bylo mnoho neupřímnosti, ba i vychytralé zálibnosti spekulantů.

Jak možno zvatí lidem Husovým davy vedené od politiků odporujících křesťanskému názoru světovému, na to odpovídá výrazně manifest nár. demokratické »Mladé generace«, adresovaný 6. března t. r. »přátelům idealismu«. Tam čteme: »Zlhostejnost k ideám a principům v našem veřejném životě, rozmáhající se vliv třídního socialismu, rozmařilost v neširších vrstvách lidových a stagnace v tvorbě literární a umělecké jsou důkazem, jak hluboce zasáhla také naši společnost světová vlna materialismu. Naše intelligence, bohužel, přizpůsobuje se často povážlivým počtem tomuto nezdravému proudu, dávajíc se zlákatí heslem snah o lepší společenský řád — řád socialistický — k činnosti, jejíž podstatou je služba hmotě, nikoli připravování spravedlivějšího života. V době, kdy celá řada časopisů denních i týdenních a revuí stojí ve službách směrů, otravujících smysl lidu pro velké a šlechtetné ideály, je první povinností postavití náležitou protiváhu proti nim.«

Dodáváme, že u nás nikdy sobecký materialismus neuchvacoval své kořisti s hltavostí tak dravou, jako nyní, kdy prapory, fábovy a různé odznaky snaží se nalhávat na ulicích, jak ideální snahy stoupají až do oblak.

Ona »Mladá generace« založila tedy časopis »Zítřek« jako bezděčný doklad, že na osudném rumišti jest potřeba idealismu teprve zakládat.

Nato 6. března uveřejňují tytéž »Nár. listy« obranu »Zítřka« proti socialistickým kritikům.

Praví, že strana čsl. socialistů »je dnes zcela ve věku třídních materialistických snah socialistického hnutí. Právě ona je námi živým důkazem, jak se rozežrá nákaža, které chceme svou akcí čelit.« V témže čísle, kde se »Zítřku« vysmívá, přináší tato slova Klofáčova: »Pro mne je dobrá každá zahraniční politika, která našim lidem zajišťuje větší kus chleba. Každá zahraniční politika, která by dávala lidu menší kus chleba, byla by špatnou« — — — »Čas« — — — slouží směru kejklářské dialektiky a spojil se úplně s třídními socialisty, jichž materialistickou filosofií a nenávislnou taktikou, rozrážející jednotu národa, všelijak omlouvá a nepřímo podporuje.

Tato výprava za idealismem — jak patrně — pečuje vlastně o nápravu hrozných škod, které spáchal na české duši materialismus netoliko socialistický, ale zvláště akademický — volnomyšlenkářský. Teď jde však o to, jakou základnu idealismu »Mladá generace« si zvolí. Idealismus není jenom nadšenou poesíí; musí býti stravou i života praktického. Idealismus jako předmět akademických debat málo znamená v proudění skutečného života; jest tu potřeba určitých jasných kládů, povýšených nad diskusi. Život není debata, proudí nezadržitelně, nečeká, až některá metafysická záhada bude vědou rozluštěna. Debata a studium znamenají otazníky, život však vymáhá určitá pravidla. To »hledání a pátrání« trvalo dlouho již před válkou. Nyní však, kdy každý měsíc jsme překvapováni světodějnými událostmi dosahu nedozrnlého, kdy tolik všude životního varu, jest potřeba dusiti plameny a výbuchy ucelenou jasnou morálkou, spočívající na solidních základech. Postaví-li se vedle sebe agitátor sekty československé a československé a řeknou-li »Vyber si«, jenom rozmnoží zmatek a znehodnotí obrodnou sílu idealismu.

Ať se bude o nepostrádatelných pramenech idealismu mluvit jakkoli, dávná dějinná zkušenost výmluvně svědčí, že upřímně citěný, obětí schopný a fakticky obrodný idealismus rodí se jen na půdě přesně formulovaných kategorických imperativů náboženských.

To by měla zvláště »Mladá generace« důrazně vytknouti, že nynější protikatolické štvánice páchní ti lidé, kteří v duších nových svatostánků nebudují, ale výhradně ochuzují. Teď už paní Negace musí odložit fyšné péro s klobouku, protože zde stojí po dlouholeté ničivé práci jako obžalovaná. Lžihořské troubení k útoku na pozitivní hodnoty musí býti vystřídáno prací opravdu tvůrčí, musí hladové duše nasýtit. A v té příčině materialismus jest úplně bezradný. »Mladá generace« dlouho se nalopotí, než napraví to, co

ke konci minulého století pokazily cynické liberální »Šipy«.

Zříceniny způsobené vytrvalou volnomyšlenkářskou negací, která ovšem ničeho pozitivního nezbudovala, působí rozmrzení již mezi samými bezvěrci. Jeden z nich napsal v »Českoslov. republice«, že je to volnomyšlenkářská slepota, která by chtěla vypuditi náboženství a nasaditi do všech hlav svou vědu. Ale ta věda je banální a zvrhla se v pavědu. »Není potřeba dělat z lidu, který má též svou kulturu, průměrný dav zmechanizovaných ubožáků, kteří otrocky odflákávají své osvětlené fráze. Ne tak — je potřeba pěstovati v lidu lidovou kulturu, postaviti se na základ lidového života a uznati jej za cosi samostatného a kladného, jak to činil Tolstoj, i na základ jeho života náboženského, který je stokráte přilepší a krásnější většiny pokrokářství.«

Štvánice proti Hlinkovi a pravda. Kdyby se byl Hlinka nepostavil se vši rázností proti českým volnomyšlenkářům a jiným fanatikům, pak by bývali katolíci Slováci vydáni v šanc zrovna tak barbarským útiskům jako katolíci v Čechách. Za to, že se nezdařila rvavá výprava, odenstívají se fanatikové zrádcováním.

Nyní však v samé židovské »Tribuně« (č. 69. z 23. března) čteme v úvodníku: »Čím byl Slovákům Hlinka před válkou a za války, je snad dostatečně známo. Byl rytířem svého národa a to rytířem bez bázně a hany; pro lid učinil daleko více než ostatní vůdcové — — — Byl nejen vynikajícím Slovákem, ale i nadšeným hlasatelem vzájemnosti československé, což mnohokrát veřejně prohlásil i před soudem maďarským a zpečetl i svým podpisem po převratu.« Ale pak na Slovensku vinou vůdců českých i slovenských »hleděly se horem pádem řešiti problémy, které by byly měly dosti času až po vyřešení naléhavých otázek hospodářských; násilím chtěla se překlenouti kulturní propast — — — na Slovensko propašovala se z Čech opravdu podezřelá individua, jichž jedinou legitimací pro velké nároky bylo velkomluvé chvástání se: já jsem Čech.« Dr. Jehličskou, který osnoval rozvrat, »byl sveden Hlinka, typ čistého nadšence, který pro vlastní čestnost neprohlédne nečestnost druhého.« Odjel s Jehličskou do Polska a odtud do Paříže. Ale Hlinkovi v Paříži se otevřely oči. »Opouští na zpáteční cestě Jehličsku a vrací se na Slovensko, ač věděl, že bude jistě stíhán — — — Po svém návratu na Slovensko byl Hlinka jednoduše bez vyšetřování internován. Důsledky internace Hlinkovy byly však osudné pro politický vývoj na Slovensku.« V té době strana ľudová zahájila ostrou protičeskou kampaň a žádala naprostou autonomii Slovenska. Akce ta stávala se již povážli-

vou, když Hlinka přišel zpět do strany. »Najednou vyrvat všechnu moc maďarům z ruky nebylo možno; ale neúnavnému úsilí Hlinkovu podařilo se přece přivést ludovou stranu na půdu republiky a vyloučiti z ní radikální maďarské živly.« — Hlinka prohlásil 27. ledna t. r. v parlamentě: »Prohlašujeme, že za touto republikou stojíme, poněvadž máme v ní zabezpečenou naši individualitu a vývoj. Snaha naší strany po autonomii není bojem za rozbití republiky.« A »Tribuna« pokračuje: »Horší a těžší byl boj proti maďarům. Přísne náboženský charakter strany ludové vyvolával možnost násilně vyloučiti nějakého kněze ze strany. Byla skoro obava, aby naopak Hlinka neztratil sympatie širokého lidu, k čemuž maďaroni horlivě pracovali, vykládajíce, že Hlinka je podplacen Čechy, aby zradil ludovou stranu. Než Hlinka dokázal i to, že stranu očistil — — — Zápas, který tu Hlinka podstoupil sám a sám, nebyl lehký. Hlinka neznal únavy, spal ve vlaku, přednášel, mluvil, burcoval svědomí a vědomí na všech stranách Slovenska, na věskách skoro již ztracených. V této práci pro lid, pro Slovensko, pro republiku nemůže se s Hlinkou měřit ani jeden ze slovenských vůdců. Ostatní strany slovenské Hlinku nepochopily. Práci jeho čistě z agitacních příčin jen zmenšovaly, ztěžovaly — U nás jsou bohužel ještě dosud takové poměry, že zájem strany je vyšší než zájem státu a při agitaci po duších voličů mlátí se hlava nehlava.« Politickým stranám podléhají i úřady; tak se zbytečně věnuje mnoho pozornosti straně a osobám, zatím co živly, skutečně státu nebezpečné, mají volné pole činnosti. Markantním dokladem toho jest strana ludová a komunisté na Slovensku.« — »Tribuna« končí úvahu zde citovanou: »Hlinka je jedním z nejlepších Slováků.« — Ovšem i tato slova znamenají budou ránu sekerou do vody u těch radikálů, kterým protikatolické štvání jest výnosným řemeslem. Ostatně však i zistné akcie bezvěreckého radikalismu rychle klesají, tak že mužům rázu Hlinkova dostane se brzy velké satisfakce.

Starý tygr nedávkuje svým oviklaným zubům — a proto začíná hrát na šalmaj. Vichřice, kterou před sčítáním obyvatelstva rozpoutali proti českému katolictvu bezvěrci různých skupin, zklámala notně; právě po svém fanatickém zápasu, podvodech, zlořečení a násilnostech agenti náboženské anarchie seznali, že skutečné katolictvo u nás stojí pevněji než před válkou. Drzé čachry řemeslných štváčů vzbudily za hranicemi ohromný úžas. Vyplatilo by se tedy dále pořádat výpravy na mrzačení českých mozků? A co by řekla cizina, až by se lidovláda u nás uskutečňovala dále takovým způsobem, že by

menšina znásilňovala surově většinu? Teď jest jasno — katolíci v republice tvoří na 80 procent obyvatelstva. A tak obrovská masa lidu pokojného a k republice lojálního by měla být dále karabáčována od malé menšiny, zahrnující v sobě i revolverové bolševiky?

Proto najednou krokodýlí slzy, proč není upraven právní poměr mezi katolíky a sektou Zahradníkovou zvláště v příčině užívání kostelů. Na tyto slzy lze odpovědět krátce: S lupiči, kteří převracejí notoricky nynější zákony a řády, nevyjednávám se jako s nějakou právní korporací. Vybíječi kostelů, kteří po způsobu sveřepých bolševiků šíří právo pěstní, patří nikoli do poradní síně, nýbrž před soud; to uzná přece každý, komu aspoň trochu záleží na udržení republiky vůbec a kdo nechce proměnit území starobylé kultury v reidiště dravých hajduků. Až by začali katolíci na odvetu koupiti církevní jmění jinověrcům, pak by teprve byli nuceni vyjednávat s jinými záškodníky jako rovní s rovnými.

V budoucnosti by historie trpce kritisovala katolíky, postupující dobrovolně vlastní kostely hroufám zlořečících fanaticů, kteří se krátce před tím vyhýbali na sto honů chrámům, v nichž se konala jakákoli skutečná pobožnost. Faktum jest, že k vůli zálučnému ožebračení církve přihlašují se do Zahradníkovy sekty celé pluky netoliko voňomyslenkářů, ale i bolševiků, kteří netoliko zapomněli »Věřím v Boha«, ale proti každému křesťanskému katechismu před svým třískáním do kostelních dveří protestovali. Aby se před světem demonstrovalo, koňk sektářských duší »dychtivě spěchá do kostela se pomodlit«, svolají se k loupežné výpravě bolševici i zdaleka — na míle cesty. A pak — po surových kletbách, po zpoličkování katolíků — začne pobožnost. Ale i tam, kde se přihlásily k sektě tisíce, za několik měsíců zůstanou věrna československým bohoslužbám taková hrstička lidí, že by se vešli do malého pokojíku; hlouček 15—20 lidí prostorného chrámu nepotřebuje.

Proto také vážným pozorovatelům jest velice nápadno, jak nyní pokrokový tisk nutí se náhle do přátelské vřdnosti, když žádá, aby katolíci dovolovali ve svých kostelích pobožnosti také náboženským společnostem jiným — jakoby svatyně byly parlamentními sály anebo divadelními dvoranami. Lidé, kteří chtějí vyhazovati kněze ze samých škol a odtrhnouti je od katolických dětí, nutí tytéž duchovní, aby přijímali pod jednu střechu zodpovědné nepřátele vlastního náboženského přesvědčení. Podej těmto lidem prst — a urazí ti toporem celou ruku. Jen člověk naivní může se domnívat, že dravá lačnost našich

neprátele katolickými ústupky se ukojí. Vždyť přece ze všeho jejich řádění ryčně hlaholí heslo: Vyhubit! Až by se stali spoluživateli kostelů sektářů, nastalo by takové šikanování katolictva, že by se tam málokdy našinci pokojně mohli pomodlit. Té měrové melodii na šalmaj ať nikdo nevěří a nechť katolíci po stránce právní před násilníky ani o krok neustupují. Do sokoloven nikdy se nevpustí němečtí turnéři, do soc. dem. tělocvičen se neuvolní vchod Sokolům a — do katolických kostelů patří jen bohoslužby katolické.

Upozornění. K dnešnímu číslu přikládáme složení listky; prosíme, aby jich bylo bez odkladu použito k zaplacení předplatného, eventuálně k vyrovnání nedoplatků. Katolický tisk, který nemá výhodných fondů a nežádá peněžní podpory živých nekřesťanských (ani v části insertní), jest po stránce finanční odkázán výhradně na dočasnou placení odběratelů zvláště v nynější nelehké situaci. Zároveň prosíme, aby naši přátelé »Obnovu« horlivě rozšiřovali. Uveřejňujeme v ní výlučně ty články, které mají pro nynější zápas význam opravdu časový. List po přečtení přičiňte po řadě jiným stoupencům naší strany.

ZVONY a světosnámé nej-dokonalejší hudební nástroje ze dřeva a kovu

dodává nejstarší továrna
V. F. Červený a synové,
společnost s r. o.
v Hradci Králové,
Malé náměstí.

Barvy, laky, fermež, oleje, vaseliny, mazadla

v nejlevnějších cenách nabízí

centrální drogerie

JAN VANĚK, HRADEC KRÁLOVÉ.

HARMONIA

pro školy, kostely, salony a koncerty,

solidně stavěná, nejlerněji dodává

FR. ZÁBSKÝ,

výroba harmonií,

Hradec Králové — Malšovice.

— Vyžádejte si můj velký ilustr. ceník. —

MEŠNÍ VÍNA

zaručeně přírodní, doporučená, prvotřídní jakosti
Nejjemnější prima druh . . . à Kč 14.50 za 1 litr
Velmi jemný druhý druh . . . à Kč 14.— za 1 litr
Jemný třetí druh à Kč 13.50 za 1 litr.
Vino jest úplně čisté a způsoblé k stáčení do lahví.
Dodává v sudech od 50 litrů výše chvalně známá firma:

Alois Čížek, přísední dodavatel mešních vín
a soudní znalec vín.

Založeno r. 1897. v Humpolci. Založeno r. 1897

Traseční vinné sklepy ve Znojmo.

Zubní odborný lékař
MUDr. A. Maudr, Hradec Králové,

Plomby všech druhů, umělé zuby v kaučuku
i bez plotny; zlaté korunky i můstky.

Vlastní zubotechnická dílna.

Čtěte povstavý román J. Š. Baara

„HOLOUBEK“.

Cena Kč 29.70 (včetně 10proc. drah. přírůžky).
Úplný seznam zábavných i odborných knih náboženských zašleme zdarma.

Cyrillo-Methodějské knihkupectví
Gustav Francel v Praze I, Melantrichova 536

Kostelní nádoby,

kalichy monstrance atd., klenoty, notářské prsteny, hodiny, jídelní přístroje, opravy a znovu zlacení odborně a levně provádí

JAN STANĚK,

pasíř a ciseleur, stálý přísední znalec zemského trestního a okresního soudu,
Praha I.-979, ul. Karoliny Světlé, 12 n.

Paramenta, prapory

kostelní prádlo a bohoslužebná náčiní
v nejvýhodnějších cenách nakoupíte
u doporučené fy.

Josef Neškudla
Nový Hradec Králové.

Nové kalichy, cibore v ohni zlacené od 600 Kč,
znovuzlacení kalichů a ciborí od 200 Kč.
Vyžádejte si ceny, nežli objednáte jinde!

Vydavatel a zodp. redaktor: **Josef Polák.** — Majitel: **Tiskové Družstvo v Hradci Králové.**
Tiskne Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové.

OBNOVA

Revue čsl. strany lidové.

Čís. 5.

Ročník XXVII.

Dochází dne prvního každého měsíce. Předplatné ročně 24 Kč. Jednotlivé číslo 2 Kč. Odběratelství končí jen písemnou úpovědí. Číslo účtu poštou. úřadn. sek. v Praze: 49.080 (Tiskové družstvo). Číslo telefonu: 94 (Tiskové družstvo).

O Hradci Králové, dne 2. května 1921.

Dr. Jan Konečný:

Původ křesťanství.

Koncem 18. století v době vřavy francouzské revoluce vydal Francouz Dupuis († 1809) čtyřsvazkové dílo: »Origine de tous les cultes, ou religion universelles«, t. j. původ veškeré bohoocty nebo náboženství všeobecné. V díle tom, jež později vydáno bylo v německém překladu pod názvem »Die Anfänge der Gottesverehrung«, snažil se Dupuis dokázat, že všechna náboženství — křesťanství nevyjímaje — jsou pouhou obměnou úcty slunce, jež u různých národů různým jménem bylo označováno a také stotožňováno s osobností různých hrdinů.

Vřava válečná v době revoluce nedovolovala vážnější úvahy o vědeckém podkladě jmenovaného spisu i názorů autorových, ba naopak znavený duch francouzský hledal po skončení krvavých bratrských bojů oddechu a nových vzpruh v díle hlubokého křesťanského myslitele Chateaubrianda, jež vydal r. 1802 pode jménem »Le génie du christianisme«. Dílo toto získalo brzy přes všechny své nedostatky historické a dogmatické slabiny ohromný počet ctitelů, hlédajících v krásu, harmonii i poesii křesťanské duchovního povznesení a pokoje nitra.

Teprve v druhé polovici 19. století upozornil na názory Dupuisovy ředitel francouzské školy v Athénách Emil Burnouf ve svém díle »La science des religions«, Paris 1876. Názorům Burnoufovým upravily půdu spisy Darwinovy z r. 1859 a 1871 o původu druhů vzhledem na přirozený výběr. (»On the origin of species by means of natural selection«) a o původu člověka vzhledem na výběr pohlavní

(»The descent of man and selection in Relation to Sex«).

Pravím-li, že spisy Darwinovy připravily půdu názorům Burnoufovým, míním to v tom smyslu, že theorie Darwinovy o vývoji všeho tvorstva z jedinců jednoduchých až po člověka výbořem buď přirozeným nebo umělým, přizpůsobením různým okolnostem životním, obměnou a přenášením nově vzniklých vlastností rodičů na potomstvo, jakož i bojem o existenci, v němž jen života nejschopnější jedinci přežili druhy méně dokonalé, bez jakéhokoliv zásáhnutí bytosti vyšší do vývoje světového, daly též podnět k aplikaci těchže názorů na vývoj různých hodnot duchovních, náboženství nevyjímaje.

Tak vznikly všechny ony theorie o původu náboženství z motivů nerozumných, z nevědomosti, strachu, ze zbožňování sil a předmětů přírodních až po dualismus (uctívání dvou nejvyšších principů — dobra a zla) a monotheismus, jednobožství. Jest zcela přirozeno, že pro takové názory hledán byl původní, nejjednodušší tvar, z něhož potom během staletí vyvinula se náboženství jednoho Boha uznávající — a to v jeho nejdokonalejší a nejrozšířenější formě — křesťanství.

Emil Burnouf navazuje na názory Dupuisovy tvrdil, že nejstarší formou náboženství byl kult slunce, jak jej nalézáme u Indů, prarodičů kmene indo-evropského.

Místo aby byl zašel až do nejstarších pramenů náboženství indického a odtud čerpal názory o původním náboženství tohoto národa, zastavil se Burnouf jednoduše u pramenů mladších, v nichž původní

náboženství spekulací kněží přešlo v naturalisticko-pantheistický názor o božství. Posvátné knihy Indů »Veda«, psané jazykem zvaným »sanskrit«, nepovstaly najednou a nebyly také ihned písemně ustáleny. Celá staletí přenášeny byly posvátné hymny na oslavu bohů jen ústně od pokolení k pokolení. Kdy vlastně hlavní 4 sbírky posvátných knih indických »Veda«, t. j. vědění povstaly, jest podnes ještě velkým problémem v kruzích odborných, rozcházejících se po této stránce o celá tisíciletí.

Nejlepším znalcem posvátné literatury indické a jaksi patriarchou moderní srovnávací vědy náboženské byl německý učenec Max Müller, jenž povolán byl za profesora srovnávací vědy náboženské a universitu v Oxfordě. Výsledek svých studií o původním náboženství Indů shrnuje tento povoláný odborník v tato slova: »Tisíce let uplynulo od té doby, kdy se oddělili národové arijsí; od dob těch má každý z nich svůj vlastní jazyk; kdykoli však předvádějí to, co nám všem jest nejvyšším a nejdražším, kdy chtějí tímže slovem vyjádřiti svůj údiv i lásku, nekonečné i konečné pojati, nemohou nic jiného činiti, nežli to, co kdysi jich otcové činili, když patřili k nebi a tam tušili působení bytosti, jež v nejdlehlější dáli jim blízká, v nejbližší blízkosti pak nesmírně vzdálena se zdála; mohou toliko tatáž slova spojovati a dnes, jako před tisíci lety starou arijskou modlitbu opakovati a sice formou, v níž na věky zůstane: »Otče náš, jenž jsi na nebesích.« (»Einleitung in die vergleichende Religionswissenschaft.«)

Tato slova odborného znalce staré literatury indické bylo třeba uvést, abychom mohli posouditi cenu vývodů Burnoufových a jeho slepých nohsledů u nás, kteří ve Volné Myšlence vydávají své názory o původu křesťanství z kultů indických za směřodaté.

Neupíráme nikterak, že i křesťanství přejalo nejen mnohý název, nýbrž i různé obřady z náboženství Východu, avšak zcela rozhodně protestujeme proti názoru našich volnomyšlenkářů — Rudolfa Máši a Jana z Mýta, že by křesťanství odtud také osobu Vykupitele a obsah jeho nauky bylo přijalo. Jest pravda, že již samo jméno nejvyšší bytosti v jazyku latinském (deus) nebo slovanské označení pro Boha z jazyka starých Indů (dewas a bhaga)

bylo přejato, avšak mezi Bohem křesťanským, označeným starým výrazem indickým a bohem Indů jest rozdíl základní, pojmový. Bohové indiští, jak nám je líčí posvátné hymny (Rig-Veda), jsou zosobněním sil a živlů přírodních, Bůh křesťanský jest bytost duchovní a osobní, samostatná a na světě úplně nezávislá. Jeho neviditelné vlastnosti i božství může dle slov apoštola (Řím 1, 20) rozumný tvor ze světa stvořeného poznati, avšak tento Bůh není totožný se zjevy přírody.

Bohové indiští jsou vesměs rázu pantheistického, jsou personifikací přírody. Posvátné knihy Indů ukazují nám na ustavičný boj o prvenství jednotlivých bohů indických. Brzy převládá Brahma, brzy zase Indra nebo Shiva nebo konečně Vischnu. A zajímavé jest, že člověku jest úplně volno vybrati si z nich kteréhokoliv, podle vlastní zkušenosti. Tak vypravuje nám kniha »Bhagavata-purana« 10, 89, že mudrci se jednou hádali, který ze tří nejznámějších bohů (Brahma, Shiva, Vischnu) jest nejvyšším. Proto odhodlal se mudrce Bhrigu zkusiti jich. Předstoupil před Brahmu, nepokloniv se mu. Bůh vzplanul touto urážkou hněvem, dal se však brzy upokojiti. Nato přišel ke Shiva a nepoděkoval ani na jeho pozdrav. Bůh se rozhněval, z očí jeho šlehal plamen hněvu; zvednuv svůj trojrožec, chtěl mudrce zničiti. Avšak jeho manželka Parvati přimlouvala se za mudrce a usmířila boha. Konečně přišel Brighu do nebe boha Vischnu a zasadil spícímu do prsou tak mocný kopanec, že se okamžitě probudil. Avšak nehněval se na mudrce, nýbrž byl velmi blahosklonný a prosil ho za odpuštění, že ho napřed nepozdravil. Ujišťoval ho zároveň, že jízva, jež mu po oné ráně zůstane, bude mu čestným a blahonosným znamením; hladě nohu Brighovu dotazoval se ho soucituplně, nebo-li ho ta noha. Nato pronesl Brighu svůj úsudek: »Tento jest nejmnějším bohem; přemáhá nepřátele své nejmnějším ze všech zbraní — laskavostí a velkomyslností.« (Orelli II. str. 115 n. 1. »Allgemeine Religionsgeschichte«, Bonn 1913.)

Již z toho dá se poznati, že tento polytheismus indický, tápající v ustavičné nejistotě, zda neexistuje konečně jedno nejvyšší božství, nemohl býti pramenem křesťanství. Tápání to má nám býti právě vodítkem, že myslící duch Indů vracel se

mimoděk k původnímu svému náboženství, uznávajícímu jediného nejvyššího boha, bytost nejlaskavější, prostou vši vášně i nemorálních vlastností. Slova Müllerova o původním božství Indů — otci lidstva — měla by naléztí právě zde svého potvrzení.

Avšak Burnouf a jeho stoupenci nepostupují dle skutečných vědeckých výsledků. Vycházejí vesměs z předpojatosti; jejich úmysl jest jim jedinou směrnicí v celém jejich »vědeckém« postupu. Historicky potvrzená osoba Kristova nemá pro ně žádné důkaznosti. Ve směsici protirozumových spekulací indických vyhledávají různá slova, jež nalézají také v křesťanství třeba v úplně jiném smyslu; slova tato pečlivě vybírají a násilně přizpůsobují kultu indickému, pomáhajíce si všude tam, kde skutečnost mluví proti nim, svou bujnou fantasií.

Indické hymny Rig-Veda oslavují boha ohně »Agni« (ugni = oheň). Jméno Agni nalézá Burnouf také v latinském označení Krista jako »beránek Boží« — »Agnus Dei« a toto jméno mu úplně stačí, aby rozvinul úplně svou bohatou obrazotvornost. Stotožňuje bez jakýchkoli rozpaků oheň s beránkem a tvrdí, že Vykupitel křesťanský není osobou historickou, nýbrž starým bohem indickým »Agni«. Evangelia, jejichž historickou cenu uznává dnes bez předpojetí každý vážný myslitel, svědectví pohanských spisovatelů a židovských učenců o Kristu nejsou pro něho ničím, jemu stačí jeho předpoklad založený na báji. A báje indická o zosobněném slunci »Agni« skýtá mu ještě více odvahy. Matkou tohoto bůžka byla opět dle báje Maya a otcem jeho byl Twasti, nebeský řemeslník, tesař. Z obdobnosti jmen Maya a Maria, jakož i z okolnosti, že pěstoun Kristův byl tesařem, činí smělý závěr, že Maria, matka Ježíšova, je totožnou s matkou boha slunce Mayou a Josef tesař není nikdo jiný než nebeský řemeslník Twasti. Dle indické báje zhotovil Twasti prvá dřívka, jichž třením v podobě kříže na sebe položených povstala první jiskra, počátek života bůžka Agni. Křesťanské vánoce, jež náhodou splývají časově se slunovratem zimním, kdy slunce, nabyvši na obloze nejnižšího stupně počíná nyní postupovati, jsou Burnoufovi pouhým přejetím indických slavností zrození Agni spojených s radostmi a plesáním, že oheň, jehož zdrojem je slunce, přišel s nebe na

zem. Agni jest synem slunce, Kristus synem Božím. Tak domníval se Burnouf, že celou historii křesťanství jednou pro vždy rozřešil a postavil ji tam, kam patří, totiž do říše bájí.

Avšak vážní myslitelé a nepředpojatí badatelé v oboru náboženských dějin mluví o této věci trochu jinak. Poslyšme jen, co praví o fantasiích Burnoufových jmenovaný již Max Müller: »Žádný vážný odborník nemůže podepsati názorů Burnoufových a on sám nezanechal ani syna ani nástupce.« (Einleitung in die vergleichende Religionswissenschaft, str. 34. Strassburg 1874.)

Avšak věštba Müllerova se, bohužel, nesplnila. Ve dvacátém století našli se v Německu mužové, kteří začali stavěti svá díla, jimž dali vědecký nátěr, na názorech Burnoufových. Co zvláště překvapilo, jest okolnost, že tito mužové počali mluvit jménem vědy, stavíce názory své za výsledek vědeckého badání. R. 1906 vydal P. Jensen, profesor assyriologie na universitě v Marburgu, spis více než tisíc stran obsahující pode jménem »Das Gilgameš-Epos«, v němž odvozoval celou historii patriarchů, proroků a křesťanského Vykupitele z báje o babylonském hrdinovi Gilgamešovi, personifikaci slunce. Mnohem větší ještě rozruch v kruzích vědeckých a theologických vyvolal spis profesora filosofie na technice v Karlsruhe Drewse, »Die Christusmythe.« Mezi jiným odvolává se tam Drews také na původ křesťanství z indického kultu boha Agni jako kdysi Burnouf.

O obou spisech, v nichž zmařeno bylo množství drahocenné energie duševní planým kombinováním výplodů fantasmie, platí slova učeného profesora z Basileje Bertholleta, jenž nazval práci Jensenovu rozvratem i té nejpokrokovější vědy, dobrodružným dokladem, co dovede předpojatost za pomoci bujné obrazotvornosti spojené s ostrovtipem, jenž nepřijde ani tehdy do rozpaků, schází-li mu i striktní důkaz. Soudnému člověku nemohou fantastické kombinace škoditi. Avšak litovati jest nesoudné massy, která bude z těchto smělých a neodůvodněných závěrů hojně těžiti v tom přesvědčení, že názory ty pocházejí od vzdělců, od nichž očekává vážné dary. A místo těchto darů vážných, místo chleba podávají lidu tito předpojatí učenci hada. A v pravdě dlužno říci, že

právě vytloukání kapitálu z takových vědecky bezcenných názorů jest hlavním účelem Volné Myšlenky, která se snaží beze vší kritiky předkládati již dávno jinde

odbyté pošetlosti širokým vrstvám našeho lidu, otravujíc veškeren křesťanský idealismus víry i mravnosti.

KULTURNÍ HLÍDKA.

Barbarské mrzačení a olupování české duše. Okrádání o duchovní hodnoty jest horším zločinem než drancování statků pozemských. Kdo s chuchtotem uráží nadzemské ideály svých bližních, jest horším surovcem než kozák, nirskaající nahajkou pokojné chodce. J. Holeček v 19. č. »Zvonu« napsal: »Vládě bylo dosud oznámeno 273 případů pokácení křížů a soch . . . V Praze je (kříže) v měsíci lednu popeláři vyváželi se smetím. Slyšel jsem od lidí, kteří se o náboženství nikdy velmi nestarali, jaký dojem zděšení a duševního zdrcení v nich byl vzbuzen, když viděli za smutného zimního rána školní kříže, vyčuhující z naloženého popela a smetí. Takovému dojmu neodolá nikdo. . . Myslíte, když u nás všecko je humanita, že humanita nepřikazuje největší šetrnost k tomu, co tvoří duševní život bližního, k jeho náboženství? — že se humanita prostírá pouze na tělesný život lidí, pečujíc toliko o jejich nasycení, o hmotné jejich zaopatření, o pomoc v jejich nedostatecích a chorobách? Pojímáte-li humanitu tak, je vaše ponětí o nejvyšší ušlechtilosti lidského srdce velmi chatrné. Avšak tato chatrnost, což se nesmí zapřít, je v naší době a v našem národě téměř všeobecná. Humanita v tom bludném ponětí je něco novodobého, předešlým věkům neznámého, něco, co bylo zplozeno tímto materialistickým věkem z rozumové vyspělosti a může tudíž provozováno býti bez účastenství citů. Takové ponětí o humanitě je nesprávné a musí býti zavrženo, čím dříve, tím lépe. Lidstvo se vrátiti musí k humanitě evangelické, starožitné jako Evangelium a již tím státním posvěcené . . . A právě kříž je symbolem křesťanské humanity.«

Populární náš literát kárá takto medvědí tlapy humanitářů zcela právem. Ale v únoru před sčítáním byla humanita fackována způsobem ještě krutějším — svědčícím o stupňování bezcharakternosti a barbarských pudů. Ani Mohamedáni na Balkáně tak jízlivě a nepoctivě neryli do duchovních hodnot lidu křesťanského, jak se dalo u nás. Představte si stařeny, jejichž jediným jménem a jedinou oporou jest víra po poctivé matce zděděná! Ale i k těmto stařenám — podle toho, jak kde příznivé okolnosti dovolovaly — běhali řemeslní agenti se zvěstmi: »Pan president Masaryk porou-

čí, abyste vystoupila z církve. Neuposlechnete-li, ocitnete se v žaláři.« Co záleželo na tom kriminálním lhářům, že tak poškozují hrubě i čest presidentovu? Jen když uplakaná babička slíbila, že poslechne. A právě staré, prostomyslné osoby byly vháněny do řad odpadlíků hrozbami velikého placení na katolickou církev. Město od města, ves ode vsi se hlalo: »V sousední kolátuře již odpadla polovička.« Nebo: »Opadlo 400 lidí a kaplan. Farář také brzy bude československý.« Nebo: »Vždyť po odpadu od Říma zůstanete stejně katolíky; rozdíl bude jen ten, že bohoslužby budou české. Na Řím již nebudeme nic platit.« — A těch bohopustých lží o hrozných daních, jaké padnou na bedra vytrvalých katolíků! Cikán by při lhaní tak drzý nebyl. Jen když se podniklo zemětřesení, jen když odrána česká duše o poslední špetku ideálních představ! Na jak četných schůzích agenti odpadů si činili nejsurovější posměchy ze samé bible! (Při tom ovšem nezapomněli se chlubit, že jsou »ctiteli pravdy Husovy.«) A marně se tážete, co dali okradeným duším náhradou.

Kdo tyto neodpuštělné zločiny na ušlechtilém češství páchal? Žádný z veřejných agentů nevěry nepoučil zbědovaného a popleteného lidu, jak jest balamucen od běhounů, kteří trousí pokoutně stručné »výstrahy.« Jestliže volnomyšlenkářům pravda přirostla k srdci skutečně, zdaž se mohli pokojně dívat na celé laviny prolhaných lží? Ale jestliže agenti nevěry na veřejných schůzích nijak nemařili ovoce prohaných drobných našeptávačů, patrně zřejmě, že byli s nimi v nejtěsnějším spojení.

V Hradci Králové naše strana dala vylepiti plakáty, na nichž stručně (bez polemiky proti kterékoli určité politické straně) bylo konstatováno, že jsou nepravdivé pověsti o nastávajících velikých poplatcích na katolickou církev. Ale do rána cedule byly vesměs pomazány dehtem anebo jinak porušeny. Takovou ničivou prací náhle nevykoná osoba jedna; takové ničivé kazisvětství jest dílem záudné organisace.

Ale kdo se utíká k takové obraně nevěry, sám prozrazuje, že cítí veliký morální krach vlastního podniku. A nezaujatému pozorovateli není potřeba vysvětlovat, kdo jest větším zločincem: zdali

ten, kdo okupuje v lese z důvodů hmotných, či ten, kdo okrádá duše o vše ideální. A vrah i několik lidí není takovým zločincem jako muž, který bahnitou povodní revolverových lží zaplavuje celé davy; takovou nepravostí otravují se celé generace.

A jak se zachovala nesocialistická (liberální a pokrokářská) žurnalistika, která s velkým rozčleněním kárá i sebe menší chlup na straně lidové? Věděla, jak volnomyšlenkáři zesurovují dav, věděla, jakou ostudou jest vyběhnutí katolických kostelů. Ale chodila kolem těch nejodpornějších zjevů plaše jako kuřátko kolem rybníka. Dobře si zapamatujte. Co se dělo před sčítáním, jest neináznornějším divadlem »pokroku české humanity.« Na to katolíci nesmějí nikdy zapomenouti. Až dojde k volební kampani, nechť naši všude odpůrcům připomenou, jak barbarsky se fackovala poctivost a jakými neforemnými oštěpy se rozbíjela solidarita českého lidu k radosti židovsko-německých spekulantů.

Dokument. Dr. Hruban na veřejné schůzi promluvil za světové války o české politické samostatnosti tak výrazně, jako žádný radikální Hejslovan za téže války před ním.

O sjezdu českých bohoslovců 30. července 1917 na Velehradě končil svou řeč bohoslovec Pecák takto: »Bude veliký boj o srdce lidu, nastane nesmírné třídění duchů. Tu musíme býti semknuti v pevný šik. Cítili se bratřími! Povstávají noví proroci; bouře se blíží! Tu ve chvíli, kdy z hlubin opět se noří fantóm říše velkomoravské, ovčince to všech věrných Čechů, Moravanů, Slezanů i Slováků, zde na jejich imaginárních troskách budeme se, bratři, vroucně modliti za tu zemi krásnou, jak zpívá básník,

»... zemi milovanou,
kolébku mou i hrob můj, matku mou,
vlast jedinou i v dědictví mi danou,
šlou tu zemi, zemi jedinou!«

Slova ta zaznamenána v časopise čes. bohoslovců »Museu« v roč. 52, str. 21. Druhý den napsal o té řeči »Našinec«, že to »nebyl pouhý formální pozdrav, nýbrž pokus o program, jak chápati její máme ve chvíli dějinně tak důležité, jako je naše«, a vyslovil přání, »aby ten potlesk, jenž zahřměl sálem po řeči té, dolehl i k uším nepřítomných a probudil i v nich oheň nadšení!«

Však také při onom proslovu zrudl německý profesor, který nedaleko seděl. Spisovatel Jirásek učinil statečné prohlášení na řečnické tribuně teprve 13. dubna 1918, tedy teprve za 8 měsíců po

proslovu onoho bohoslovce, jemuž bylo shromážděnými katolíky bouřlivě tleskáno.

Ostatně čeští katolíci vyslovovali svůj politický program na Velehradě dávno dříve rok za rokem. Právě kolem Velehradu seskupovala se síla křesťákového češství a ušlechtilé slovanské vzájemnosti. Kdyby bývalo Rusko porozumělo v pravý čas veliké ideji dra Stojana, nebylo by nyní otrokárnou židovskou.

Hymna československého učitelstva z r. 1892. Tato hymna složena k oslavě 300. narozenin J. A. Komenského od K. Bendla na slova Ad. Heyduka. Čtou se v ní o vlasteneckém učiteli také tato slova: »On nejdražší, co máme v zemi, ten českých dětí milý tłum výš vznášel ducha perutěmi tam v říši hvězd, v hvězdnatou říši, k slunci, k nebesům...« Ó věčný na nebesích Pane, všem krokům jeho požehnej, jemu požehnej! A požehnej té jeho práci a jasni zor a ducha pruž, ať nikdy srdcem nekrvácí, silni jej a veď a tuž!« — Tak zpívaly duše opravdu ideální, krajně obětavé. Teď převládá zásada, že se dopouští zločinu učitel takový, který se zabývá velebnou hudbou chrámovou. (Perfidní lži před sčítáním, které šílili učitelští agenti odpadlictví, již byly »záslužnou prací pokrokovou« a »posilou uvědomění.«) Teď čteme, jak v Konojeddě oslavovali bezvěrci s dětmi za vedení učitelstva Velikonoc. Vzpomněli uctivě i Ferrera, který způsobil ve Španělsku barbarské krveprolití. Učitel B. Havlín promluvil k dětem o vzkříšení přírody sluncem, o bohu Dobra »naproti bohu oplatkovému« a p. (Zkrátka popouškování žlivých a neiapných frází volnomyšlenkářů pruských.) Ještě neuplynulo 30 let po vydání zmíněné hymny — a dědicové ideálních vychovatelů vylučují náboženství ze škol. Ke všemu »Právo lidu« stýská, že soc. dem. učitelé velkou většinou přestupují ke komunistům, kteří se řídí dle příkazů židů moskevských. Tedy český lid za své oběti na školu má se nač těšit!

O falešných pokrokových chocholech napsala Eliška Krásnohorská nejednou řádky velice výrazné. V 5. čísle »Ženského Světa« říká, jak bylo nutno podniknouti tuhý boj, aby učitelky byly placeny tak jako učitelé. Nejednomu revolučnímu radikálovi při tom zápase zpod kůže kabátu se vyšvihl mžikem cop. Jeden rázný svobodomyslník řekl Krásnohorské, že by učitelky měly být vůbec ze škol vyhoštěny, protože jsou »klerikální«. Když však spisovatelka ráz na ráz jeho tvrzení vyvracela, zakončil debatu svým prohlášením, že »žena bez víry a zbožnosti jest netvor.« Spisovatelky Světlá, Podlipská a Krásnohorská podaly českému sněmu petici, přimhouřilce se za

spravedlivé požadavky učitelů. Za to je chtěla učitelská organizace vytrpět; na jednom sjezdu se usnesla, že bude vylučovati ze školních knihoven knihy těch spisovatelů. Podlipská také utrpěla značnou hmotnou újmu tím, že byli proti ní nakladatelé poštváni. — »Klerikál« Vinařický dal první popud, aby k vyučování ve školách byly přibrány i dívky. Pokrokoví svobodomyšlníci však zahájili proti učitelkám z konkurence prudký boj.

Materialistická lavina táje. Universitní profesor dr. Mareš ve velikonočním čísle »Žitka« napsal: »Před dvaceti lety postavil jsem idealism proti realismu v přírodní vědě, což vzbudilo příkrý odpor u našich přírodovědců a filosofů . . . Dnes, kdy se stala zřejmou nedostatečnost realismu v samé přírodní vědě a kdy idealism tu dochází uznání, dnes teprve zasáhly krajní vlny realismu nejširší vrstvy národa a ohrožují jeho mravní bytost. Proto jest nejvyšší národní potřebou, aby národ byl znovu obrácen k idealismu, skrze který jediné zachová svou svobodu, kterou mu připravili jeho velcí idealisté, sami se jí nedoživše . . . Jde o pravdu, po níž prahne lidská mysl jako po nejvyšším dobru. Realism, hledající pravdy ve věcech, podvrací v posledu všechnu jistotu a uvádí všechno v pochybnost. Vedl by konečně k rozvratu a ku popření všeho života, který není možný bez jistoty a pevného řádu. Idealism nehledá pravdy ve věcech, nýbrž v duchu.«

. Právě vyšel I. díl »Přírodní filosofie« z pera dra Jos. Velenovského, řádného profesora botaniky při čs. universitě Karlově. Dílo to jest odsouzením realismu, porážkou materialistických domněnek. Slovnutý autor v předmluvě praví: »V dnešní době popíráti dokázané zjevy metapsychické bylo by ignorancí nebo naivností. Nechtě-li o nich naši vědci vědět, nevaď; jen když o nich ví celý ostatní svět.« Významná jsou tato slova zmíněné předmluvy: »V smutných chvílích přítomných, kdy kvete hrubý materialismus, loupeže, krádeže, podvody, špihonství, protekce, nevděk, lež a intriky, kdy se vědy užívá jen jako prostředku ke kariéře, kdy lid necítí ani šediny ani moudrost, kdy vládne ve všem korupce a hlásá se ateismus i malým dětem ve školách, kdy nad naší zpustlostí hrozí se všichni přichozí cizinci, může mě dílo vykonati dobré služby, neboť celé spočívá na víře v Boha a život posmrtný a na harmonickém vyrovnání všech dobrých i zlých skutků.«

Lavina materialismu tedy táje. Ale co zatím natropila škod a kolik tisíců duší otrávil lučavka té pavědy! Kdo by se divil, že právě nyní zvedá hrozně h'avu bolševictví, které jest přirozenou výslednicí a doslovem materialistického názoru světového! Jest potřebí nejrychlejší očisty duší, aby zde nezavířila vichřice moskevská.

Nejtrapnější rakovina Podkarpatské Rusi. V samém »Právu lidu« byl uveřejněn článek, v němž se dokazovalo, že lid té zanedbané země jest ovládán židovskými prodáváči kořalky. »Nár. listy« 27. dubna uveřejňují o Podkarpatské Rusi tyto řádky:

»Hroznou metlou na lid jsou židé. V celé zemi není vesnice, by tam nebyla alespoň jedna židovská rodina, která se stará o všechny obyvatele, zaopatřující jim všechny potřebné předměty a hlavně — pálinku. Z čeho je připravena, ví jedině bůh a ten žid, ale je jisto, že je v ní značné procento lihu, jelikož přistrčil-li se k ní hořící sirka, chytne a hoří modravým plamenem. Stopy, jež zanechává, jsou děsné, i silný alkoholik zůstává po ní zkroucen jako při otravě. Ovšem lid je jí zvyklý.

V Munkačevu byla před nedávnem výprava filmová z Prahy. Účastníci výpravy pokusili se také ochutnat tento slavný líkér, ale zůstalo pouze při pokusu. I učinili druhý pokus a nabídli kalíšek jednomu horalovi. Ten se na ně nejprve nedůvěřivě podíval, bylo to asi po prvé v jeho životě, že mu »pán« něco zadarmo nabídl: pak kalíšek najednou vypil a ještě měl chuť na nový. Že překvapení pánů od filmů bylo obrovské, netřeba připomínati.

Munkačevo jest vůbec hotový Jerusálém v naší republice. V r. 1914—15 za ruské invaze v Haliči uchýlila se do tohoto města většina haličských židů a zde započala své obchody. Město připojením k našemu území velice získalo, jelikož nyní leží v blízkosti maďarských, polských i rumunských hranic, čímž jest mu dána hojná příležitost k obchodování.

Je to město nevzhledné, které kromě radnice nemá větší výstavnější budovy. Vše nízké, nehezke, šedé, vše připomíná vzhled svých majitelů, malých, šedivých shrbených židáčků s dlouhými pejzy. Všechn obchod ve městě, počínaje ma'ou ševcovskou dílnou a konče velkou kavárnou na hlavní třídě, spočívá v rukou těchto lidí.

Katolická církev u nás — cizí nebezpečnou velmocí? Chyťte má promyšlený plán cizácká Volná Myšlenka, odporující ušlechtilým tradicím dávných Čechů jak katolických tak sektářských. Aby se podařily její pokusy o náboženskou anarchii, prohlašuje, že jest nutno zabavit církevní jmění katolické, že se musí vyloučiti ze škol vyučování náboženství, že ke každé hromadné pobožnosti bude potřebí žádati za vládní povolení atd. Vždyť prý církev katolická jest cizí velmocí; svrchovaný stát prý nemůže trpěti, aby cizí moc brala podíl na správě jeho.

Nuže — podívejme se trochu do karet oněch extravlasteneckých úzkostlivců! Nyní má na řízení našeho státu mohutný vliv Volná Myšlenka, která sama se přiznává, že jest sdružením mezinárodním. Tuto organizaci podporují štědře židé, kteří již před válkou dostatečně osvědčili svou nenávisť k českému národu. Když za války volnomyšlenkáři vídeňští spolu se soc. demokraty pořádali štvavé schůze velkoněmecké a zdvihali pěsti proti Slovanům vůbec, česká sekce Volné Myšlenky jich nezakfíkla.

Čeští komunisté spojují se okázale s těmi německými a maďarskými, kteří zřejmě usilují o rozvrat našeho státu. Eihle jiná cizí velmoc — opravdu nebezpečná, jak dokázaly zvláště nepokoje na Slovensku! Tady by Volná Myšlenka měla zakročiti okamžitě. A což ruský žid Hillerson se svou židovskou družinou v Praze? I děti u nás vědí, že tito nevítaní hosté pracovali zde v zájmu Leninovy Moskvy a Bronsteinova dravého materialismu. Ale dr. Bartošek zůstal klidný i po prosincových randálech komunistických, nařízených z Moskvy. Zato má plnou hlavu obav, aby papež nekul nějakých politických piklů proti nám. A přece dle uznání samého ministra dr. Beneše Vatikán již za války k našim politickým právům se choval loyálně a korektně. Papež osvobodil dra Kramáře od vídeňské šibenice a byl v přátelských stycích i se Štefánikem a Denísem. Po válce poslal do naší vlasti na chudé na 3 miliony Kč, osvědčil slavnostně svou přízeň republice. Ale volnomyšlenkáři, aby odvrátili pozornost českého lidu od haličsko-semitských kšeftů u nás, s tvářmi postrašenou dryáčnický provolávají, jakou chybu který katolík spáchal u nás před třemi sty nebo docela pěti sty lety. A jakou velmocí byli a jsou haličtí přivandrovalci, to vědí dobře velkopašeráci; to cítí čeští Pražané, kteří právě pro přliv cizích židů marně shánějí slušný byt; cítí to čeští obchodníci, kteří přišli podloudnými kramářskými knyfý této cizí velmoci na mizinu.

A což německo-židovští uhlobaroni nejsou u nás zvláštní bezcitnou velmocí? Jestliže pro pře-dražené uhlí na dvě třetiny našeho průmyslu jest buď zničeno nebo smutně živoří, pak zajisté vtrá se otázka, jak jsme vlastně hospodářsky osvo-bozeni.

Ale což ty ponižující dosavadní smlouvy do-dávkové i jiné s nepřátelskou Vídní a Berlínem? Ty právě nesvědčí o skvělé svrchovanosti na-šeho státu. A jisto jest, že naše vláda musí činiti stokrát víc pro Vídeň než pro Vatikán, třebaže zájmy Vatikánu u nás kryjí se s prospěchem če-ského lidu. — Také Dohoda — zcela pochopitelně — diktuje, čeho si od naší vlasti přeje, aby na-stalo ve střední Evropě aspoň trochu politického souzvuku.

• Zkrátka a dobře: náš stát se nevyhnul těsným stykům s jinými vládami ani před Habsburky; teď, kdy telegrafní dráty, železniční koleje, automobily a parníky nás poutají k ostatní Evropě ještě více, jest přímo směšno se ohražovati čínskou zdí prá-vě proti Vatikánu.

Toho se volnomyšlenkáři nehrozí, že cizí spo-lečnosti židovské, německé, anglické a jiné skou-pily u nás právě za republiky obrovské plochy lesní, podniky průmyslové a jiné? Tyto spo-lečnosti mají již nyní významný vliv na naši ho-spodářskou politiku, kdežto Vatikán do naší poli-tiky obchodní, finanční atd. ani slovem se ne-vměšuje.

Jenom nedělat nejapně z Vatikánu bubáka! Vždyť jest ve Vatikáně zastoupeno 31 jiných stá-tů, které přece vědí, jak spojení s papežem jenom národům prospívá. Ostatně právě Vatikánu máme co děkovati, že slovanské kmeny v české kotlině slily se v celek — čili že náš národ se stal ná-rodem skutečným. Doba sv. Václava učí mluvou stále výrazněji. Kdyby nebyli měli panovníci če-ští silné opory v katolické církvi, bývala by na-še země již dávno ve středověku rozkouskována a rozchváčena samou českou šlechtou sobeckou.

Jestliže Gustav-Adolf-Verein měl tak veliký vliv na české evangelíky a jestliže se tito neod-národnili ani tím, že měli vrchní hlavu církevní ve Vídni, pak snad bude také dovoleno, aby vrchní hlava církve obecné měla práva hájiti záj-mů katolíků českých. Papež nepoškodil republi-ky ani v nejmenším. Naopak netoliko nad Slováky, ale i nad Maďary ustanovil tři biskupy sloven-ské a na Moravě a v Čechách biskupy české i nad Němci. Takovéto zařízení pro postup živlu československého již bude mít cenu trvalou; co však plánují a chystají zbrklí politické radikál-

ni, stojí posud na písku a na vodě. Jediný otřes vždy jím boří domky z karet, takže Němci jsou stále drzejší.

Nechť jen tedy napřed Voiná Myšlenka důkladně kontroluje velmocí, které jsou opravdu státu našemu nebezpečné a již nyní mají na vývoj naší historie veliký vliv. Papež však českou politiku neřídí a řídit nebude; zato však musí žádati, aby byla českým katolíkům popřána náboženská svoboda.

Kdo přivítal a protahoval válku? Byli to ti, kterým válka přinášela největší zisky. Katoličtí kněží, kterým byly prázdněny kapsy a docela i vylupovány kostely, rozhodně neměli přičiny k jásoť nad militaristickým rykem zpupného protestantského despoty v Berlíně. Ale jak chytře spekulovali židovští bankéři a dodavatelé, když válku podporovali hmotně tak dlouho! V minulých dnech v Pešti byli postaveni před soud ti, kteří za války nápadně lichvali a rychle zbohatli. Nu — a z 1018 obžalovaných občanů bylo 277 lidí pokřtěných a 741 židů. — Veliká služba by se prokázala našemu národu, kdyby se věnovala zvýšená pozornost četným zbohatlíkům v naší republice — a kdyby veřejnost zvěděla, kolik procent z těch sobců čím lidé nepokřtění. Fráze, že lidé pokřtění také kradou, nevysvětlí ničeho. Zato klidná statistika otevře mozky i lidem ztupělým. Ale marná jest otázka, kdy i naše vláda uveřejní srovnávací cifry. Teď pokřtění náhončí židovstva zalepují bezcharakterně lidu oči a uši vymyšleným pohádkám o »klerikálních velezrádcích«. Jen aby zapomněli drobní lidé tázat se, proč vzrůstal mohutně židovský kapitál v době, kdy jiní tak těžce strádali.

Spolužívání kostelů. Pokrokáři a socialisté prohlašují nyní docela za »nesnášlivost« i zcela přirozený a nutný odpor katolictva proti používání našich kostelů od nejzavilejších fanatiků protikatolických. Tu se tážeme, zdali se vtírají katolíci se svými bohoslužbami do kostelů evangelických. Trpěl by žid naše obřady ve své synagoze? Katolíci naplatili se mnoho na sokolovny. Ale dovolí se tam katolické pobožnosti? Ani obrazy katolických světců nesmíš tam vyvěsit. Školy pro obecné vzdělání založila a nadala církev tisíc let dříve, než se první pokrokář narodil. Na školy přispívali a přispívají dosud velikými daněmi katolíci. Do nich se však vplížili notoričtí nevěrci po složení falešného slibu o náboženské výchově. Nyní tito bezcharakterní lidé netoliko olupují děti o víru, ale i hodně hlasitě vylučují z nich náboženství; protestují proti spolužívání škol od katolických kněží i tam, kde jest 90 procent dětí rodičů upřímně katolických. Škola se

má státi volnomyšlenkářským monopolem. Katolík však má na ni platiti dále.

Ale titíž lidé, kteří připravují tak bezohlednou tyranii pro katolíky a kteří houkají, že kněz do veřejné školy nesmí vkročiti, s velikým křikem a zlostným dupáním poroučejí katolíkům, aby k svým oltářům připouštěli nepřátela, kteří jeví proti naší církvi moslimskou nenávisť. A to všecko zcela zdarma. Odpadlíkům také »musí« býti dovoleno užívání těch bohoslužebných rouch, jejichž katoličtí dárci ještě žijí a hlasitě protestují proti drzosti volnomyšlenkářských spojenců.

• Jak učí snášlivosti a jak se ke katolíkům chovají odpadlíci tam, kde si vynutili přístup do kostela tvrdou pěstí, o tom nám docházejí zprávy velice výstražné. Mají-li býti katolické bohoslužby po obřadech odpadlických, sektáři schválně svůj pobyt protahují, aby našinci musili dlouho čekat. Zavede-li se pořádek obrácený, ještě hůře. V době našich bohoslužeb odpadlíci přicházejí schválně hodně brzy a v kostele se chovají tak, že se pobožnost ruší. Když našinci z kostela odcházejí, rozestoupí se fanatikové ve špafr, hučí, pokřikují, posmívají se, jen aby katolictvu odňali všelikou chuť k návštěvě kostela. (Stojí katolíci v posměšné řadě před synagogou aspoň tehdy, když tam vstupují židovští pokrokáři?)

Tahle odpadlická tolerance živě připomíná bajku o ježku, který se vloudil s ujišťováním o své skromnosti do liščího doupěte. Roztahoval se tam a bodal tak, že liška musila uprchnouti. Tolik psáno od našich nepřátel o »jalovém a přebytečném klerikálním obřadnictví!« Nač tedy potřebují našich oltářů k obřadům lidé, kteří nevěří ani v předpodstatnění a kteří nepovažují mši sv. za oběť? Není tohle obřadnictví opravdu plané?

Proč volnomyšlenkáři sami tak horečně prikazují dovolení k odpadlickému spolužívání chrámů, domyslíš se snadno. Takový nápor má býti chytráckou etapou k posvěštění církevních budov, k dokonání náboženské anarchie. Odpadlíci, kteří s pokryteckou horlivostí po dva — tři měsíce navštěvují urvaný chrám houfně, brzy odkládají masku, tak že počet návštěvníků se scvrkne na 8—12 lidí. A pro ty přece prostorný chrám jest zbytečný; ti by nepotřebovali ani sokolovnu. Ale co jednou katolíkům vyrváno, to bude pak těžko zpět požadovati.

Našincům oznamujeme toto: Město Rakovník dovolilo jako patron kostela spolužívání téhož církvi československé z toho důvodu, že většina obyvatelstva odpadla k církvi československé. Avšak úřady státní ve všech třech instancích zrušily toto usnesení. Rozhodnuto, že ani patronátní úřad jako takový není oprávněn volně disponovati s kostelem říms.-katol. Braňte se tudíž všude!

Jak se v republice protřhávají právní řády. Posud čtete tu a tam vztekly výkřik fanatického radikála: 'S klerikály mělo se sčítovati hned při počátku republiky.' Co to »sčítování« znamená v pokrokářské hantýrce, která s úžasnou drzostí převrací smysl slov, znají všichni násilníci. Ale velcí fanaticové nevěry ani při nejedovatější zášti nezapomínají na své zájmy sobecké. Spekulant, kteří nyní republiku vyžírají bezcitně, počítali v říjnu 1918 takto: »Bez účinné pomoci českých katolíků utvoření národní republiky jest nemožností. Proti převratu jsou miliony Němců, mnoho židovských milionářů, na Slovensku Maďarů, celé pluky rakušáckých úředníků, důstojníků i šikovatelů atd. Zkrátka nepřiberou-li se čeští katolíci k spolupráci a zakročí-li se proti nim arnautským způsobem, bude po vyhlídkách na výtečné zaopatření; zvláště Slovensko dá výpověď ze společné domácnosti hned. Zkrátka my vždy potřební a lační ocitneme se v boji s obrovskou převahou obyvatelstva a — všechna zništěná naše spekulace se zhroutí.«

Tak přemýšleli vždy moudří a opatrní konšelé radikální, kteří rukou svornou a nerozdílnou začali prázdnit kapsy matky Vlasti a posluhovat finančním zájmům cizího židovstva. Žádat od nich kus ideální obětavosti pro společnou věc národní bylo by tak úspěšné jako vymáhat na vlčici beránka. Vždyť vykopli docela i dra Kramáře, když upozorovali, že se mu daří v Paříži obětavá práce pro národní celek a že akcie chamtivců začínají klesati.

Tedy jenom materialistická vypočítavost a strach před Dohodou zdržely na čas sveřepou pěst radikálně od skandálního znásilnění katolictva. Čeho však by byl nedocílil náhlý hlučný přepad, k tomu se směřuje cestičkami zvolna — dle toho, jak jest kde půda připravena. Porušují se zákony této republiky vinou zodpovědných politiků zcela zjevně.

Tito zástupci našeho lidu tajně podstrkávají trumfy čsl. sektě, která dle řádů republikánských posud schválena nebyla. Poněvadž hlásání čiré nevěry na některých místech by narazilo na odpor velice tuhý, podporuje se tam sekta, která má býti přechodní stanicí k vítězství voľnomyslenkářské nevěry. Habrman přece nepopůjčil státní uznání Zahradníkově sektě proto, aby se šířilo křesťálové evangelium. Jako soc. demokrat přece vyznává materialistický názor světový, který odporuje jakémukoliv náboženskému zjevení. Jestliže Habrman opravdu se domníval, že nová sekta pozvedne úctu k evangeliu, pak jako žák Marxův měl proti ní bojovati houževnatěji než kterákoli náboženská společnost jiných zásad. Ovšem jediným škrtem socialistického pera ve státě opravdu lido-

vém ještě sekta schválena není. O činu dosahu tak historického musí rozhodovati Národní shromáždění. A náboženská společnost, která zažádá za potvrzení, musí také zákonodárnému shromáždění předložiti svůj jasný řád. Vybíjením kostelů a surovým štváním proti katolíkům se ještě neohlašuje pozitivní program.

Kdo tvrdí, že vláda za násilnické řádění Zahradníkovy sekty nemůže, ať uváží na př. toto. Odpadlík beze vší žádosti za úřední dovolení zmocní se fary i matrik a vydává listiny, které mají veliký právní význam. Proč tedy státní úřady přijímají od odpadlíka-vetřelce křestní, úmrtní a oddací listy? Kdyby tyto listiny se vracely jako bezcenné, brzo by klesla vetřelcům kuráž.

Zodpovědní ochránci státního pořádku netoliko klidně přihlížejí ke kradení katolických kostelů, ale po podání katolických stížností ještě žádají důkazy, že vyrvaný kostel byl skutečně majetkem naší církve. Kdyby se něco kradlo v Praze haličskému židovi, rámě bezpečnosti by vyrukovalo na ochranu majitelovu ihned beze všech dotazů po původu toho jmění. Kdo chce páchatí beztrestně zločiny, jen ať se přihlásí mezi komunisty, i když komunistou není; ať si sedne pod střechem protikatolické sekty, i když s ní nesouhlasí. Pak smí páchatí tak křiklavá násilí, za která by pod firmou jinou byl zavřen do dlouholetého žaláře.

»Čech« docela 21. dubna sděluje: »Když nejvyšší správní soud ve prospěch práva a pořádku učiní nález, který v každém spořádaném státě pak bývá v úředních výkonech direktivou, tu dají (vysocí úředníci pražští) tajný výnos okresním politickým správám, aby se mlčky k anarchii dále přihlíželo a nálezu nejvyššího správního soudu nedbalo. To přece jest věc v právním státě neslýchaná. Dotyčný výnos, jeho číslo a datum máme uschovaný a svého času ho použijeme.« — Tu máme tedy zároveň odpověď na otázku, kdo rozvrací republiku a kdo podrývá bezcitně důvěru ciziny k právnímu stavu naší vlasti. Katolíci, kteří vybízejí neustále k ostříhání republikánských zákonů, revolverovým živlem tu nejsou.

Přesmutné vysvědčení si dalo to dlouholeté »opravdové husitské usilování.« Místo obrození nábožentví dle tradic staročeských podporuje se holá anarchie prostředky jak násilnými tak podvodnými. Ze zásad samého Husa, Chelčického a Komenského utvořeny pohrdavě kopací míče, které školní děti a učedníci s vřiskáním pohazují v silničním prachu. A cizokrajná sekta (Armáda spásy), která má k Husovi tak daleko jako Hus k buddhismu, podporuje se finančně jako společnost privilegovaná. A politické strany, jež zvláště v minulých dnech resolutně prohlásily, že si přejí od-

stranění všelikého náboženského vyučování ze škol, snaží se na druhé straně otevřítí vstup do těchže škol sektě nové; německým židům pcsud v konfesním vyučování neučinili nejmenší překážky. K památnému dni Němce Luthera evangelickým žákům českým popřáno prázdno; zato však žactvu slavícímu den domácího světce sv. Jana Nep. dávány špatné známky z mravů.

Kdo pak to dráždí právě český lid tak bezcitně? Komu pak jest osud republiky lhostejný? Žádná strana, žádná korporace nedala si líbiti tolik barbarských kopanců jako katolíci. Žádný tábor k vůli zmírnění vnitřního vlnobíje nebyl u nás tak trpělivý jako strana lidová. Historie zaznamená jednou správně, kdo tu byl živlem státotvorným a kdo ze zavilé zášti rozptyloval národní solidaritu zločinně. Proto k opravdové ochraně republiky jest nejjistější cestou silné zmohtnutí strany lidové, aby anarchistickým elementům klesla odvaha.

Nuže ochuzené a bezradné chtějí rozdávat i raditi. Pilát se tázal: »Co jest pravda?« Takových Pilátů jest nyní na statisíce, ale biblický Pilát nad ně vyniká aspoň svou upřímností. Ti moderní totiž slibují rozdávat pravdy plnou hrstí, ačkoli teprve po ní pátrají. Zrovna jako když přijdeš do krámu nakoupit zboží oznámené na reklamní tabulce. Šéf šeptá cosi s příručím a naposledy koktá »ujištění«, že předmět žádaný se dodá v nejbližších dnech.

Tak dlouho se lhalo, že církev katolická skrývá před lidem bibli, aby nepoznala skutečnou pravdu Boží. Nuže — evangelíci kladou důraz na bibli několik set let, ale — ani za tak dlouhou dobu po všech poradách a pracovních studiích nemají ustálených náboženských názorů. Rádi deklamují o pravdě Husově, pravdě Chelčického, pravdě Lutherově, ale zapomínají vysvětliti, že ty pravdy si odporují; ještě více jest ve vzájemných sporech »pravdy« několik set evangelických sekt nynějších. Taková scenerie svědčí, že bible sama nestačí už prostě proto, že velké řadě vět možno dávatí výklad různý. A k objevu jediné správných výkladů nestačí rozum sebe osvícenější již z té příčiny, že biblické věty, poučující o zjevech nadpřirozených, tajemstvích a milostech nebeských — vymykají se vědeckému zkoumání. Tudíž k přesnému určení smyslu vět biblických jest po-

třebí živé autority učící. Jinak zmatkům nebude konce, jak svědčí zkušenosti staleté.

Přichází-li nyní ke katolíkům několik sekt najednou s nabídkou nejčistší pravdy Kristovy, mají právo přemlouvatí katolíci k dotazům: »Proč ty sekty předem nesplynou, má-li každá z nich neporušenou náboženskou pravdu? Proč jejich výklady se různí a nadto průběhem nedlouhého času svou tvářnost mění?«

V 1. čísle IV. ročníku českobratrského (evangelického) měsíčníku »Nového Života« čteme v úvodníku: »Nad kolébkou naší dnešní českobratrské církve visí dosud mlhoviny věroučné bezradnosti. Odtud ten stesk upřímných srdcí, že jsme ztratili takové pojmy jako hřích, spasení, Vykupitel. Neztratili jsme jich, ale nevyzdvihli jsme jich náležitě, neprožili jich, zanesli je ballastem pomíjivelných nálad a bezpodstatných časovostí, oslabili jsme je neslanou, nemastnou zásadou, že připouští se osobní výklad symbolů (vyznání víry), které jsme si převzali z minulosti. V tom je ta celá naše bída a bezradnost. Jsme liberálními, ale ne u vědomí myšlenkové převahy, nýbrž z nedostatku pevného stanoviska. Náš liberalismus je bližší nihilistovi nežli dítěti Božímu, vzrůstajícímu ve svobodu ducha. Nám tento liberální »dogmatismus« nestačí, poněvadž znamená vyprázdňení od vší závaznosti. I moderní člověk potřebuje určitých zásad, které bezpodmínečně zavazují ...«

Nuže — evangelíci teprve pravdu hledají, teprve touží protrhnouti mlhy. Od revoluce husitské do dneška uplynulo půl tisíciletí; v té době vystřídala se u nás dlouhá řada svárliвых evangelických sekt, které ke všemu čas od času svou věrouku měnily. Ale po době tak dlouhé místo důkladného objasnění Kristova Zjevení nakupily sekty mračnější mlžiny než v XV. století. Ale lidstvo nemá času čekati ještě nových 500 let, zdali stará sekta (s augšpurským nebo heidelberským katechismem) po zevnější přebarvení své firmy podá nauku lepší, jasnější a ustálenější. Místo sektářského duchovního bohatství vidíme chudobu a bezradnost. A činí-li representanti evangelictva ochotně asistenci protibiblickým štvavým volnomyšlenkářům, potvrzují ještě zřetelněji neschopnost k pozitivnímu tvoření. »Co jest pravda?« Až na tuto otázku evangelictvo jasně a zevrubně odpoví, ať teprve potom slibuje štědré rozdávatí a vytčení úspěšných směrnic.

SOCIÁLNÍ ROZHLEDY.

Praktický výsledek kouzelného slova »socialisace« ukázal dostatečně strašnou svou tvář v Ru-

sku. U nás po všem chválení socialisace najednou mezi samými socialisty došlo k rozpadům a hád-

kám, jak té čarovné formuli vlastně rozuměti. Přes všechno rozpačité tékání očí začalo se socialisovat aspoň někde. Soc. demokraté zabrali do svého pokusu na Slovensku r. 1920 sklárnu a panství k ní patřící Zleichov-Gápel. Zdálo se, že nová správa sklárny vyřeší buržoustům důkladně zrak. Vždyť u kolébky socialistického podniku stáli za kmotry sami soc. dem. ministři dr. Dérer a dr. Winter, senátor Ferd. Jirásek a presidiální tajemník ministerstva s plnou mocí pro Slovensko dr. Ulman. Stát tedy držel socialisaci palec; vždyť také ministerstvo sociální péče zajistilo nově správě 200.000 K, Všeobec. družst. banka v Praze (po záruce státu) 1 mil. K. Dosavadní továrník Tlapa byl nucen »reformátorům« ustoupiti. A teď začal cirkus — komický tanec neohrabaných medvědů, nerozumějících ani výrobě ani obchodu. Při postoupení závodu přijaty věci zbytečné, ale odmítnuta koupě předmětů nejpotřebnějších. Pracovalo se na skladě, ale tak neprakticky, že došlé objednávky nebylo možno vyříditi. Zaponínalo se objednávat v pravý čas suroviny, takže dělnictvo jeden den nemělo, z čeho by sklo tavilo. Suroviny objednané uloženy do skladiště, kde bylo uhlí a staré železo; sklo ze znečištěných hmot nebylo ovšem k potřebě, objednávky přestávaly. Ale při té obchodní krizi zvýšeny dělnictvu mzdy o 20—25 procent. (Z cizího krev neteče.) Družst. banka tedy vypomáhala dále; ale když úvěr došoupil výše 2 milionů Kč, žádala za účetní přehled. Ale ředitel žádných účtů podati neuměl a prohlásil jednoduše, že »když to šlo 17 let, snad to půjde i dále.« Banka tedy další půjčování odpřela. Dr. Ulman žádá nové půjčky od ministerstva obchodu a v dělnictvu (které čítá 550 osob) jest nad úpadkem závodu veliké vření. Za 5 měsíců ztráta činila přes 600.000 Kč.

Měl-li v té socialisaci podíl také dr. Winter, nedivme se, že již samy základy byly chatrné. Vždyť při známé stávce úřednictva v průmyslu kovodělném se přiznal, že nevěděl, že není možno ve fabrikách bez úřednictva pracovati. Zrovna tak nyní ignorance snažila se konkurovati s odbornou vyškoleností.

Tedy socialisace by se místy udržela — ale na účet jiných lidí; trvala by potud, pokud by stála na vypůjčených nohách. Jaká nedochůdčata má podporovati stát! A jakými statisti mají se uplácnouti díry zaviněné socialistickou drzou ignorancí! První pokus o praktickou socialisaci v našem státě zkrachoval uboze. Nestálo se o »buržoustský« rozum, ale ty »měšťácké« peníze by byly vhodným lékem aspoň na krátký čas, pokud nejapná správa nenadělá kořmečů nových.

Tuhý svár komunistů před vlastním sjezdem. Známo, že Bronsteinovi stoupenci čeští, němečtí i

maďarští v naší republice posud postupovali v jedné frontě jako rodní bratři. Ale teď začíná přísný soud německých soudruhů nad neobratnými soudruhy českými. (Tak daleko zavedli komunisté české osvobození a sebeurčení.) Liberecký komunistický »Vorwärts« nazývá dra Šmerala nejnebezpečnějším sabotérem^o utvoření komunistické strany a hrozí, že se s ním vypořádá. Německý komunista Kreibich prozrazuje, že v Berlíně se konala schůze komunistů z Německa, Československa a moskevského ústředí a že Šmeral obdržel z Moskvy písemné rozkazy, aby »leví« soc. demokraté (totiž bázlivi a nerozhodní komunisté) byli ze strany vyloučeni. Kreibich žaluje, že dr. Šmeral zdržuje provedení moskevských rozkazů a »čištění« strany. Prý Třetí internacionála nepřipustí, aby si Šmeral pekl nějaký »extravuřt«. Šmeral místo přímého vysvětlení anebo rázného vystoupení zabývá se případem vystoupení německého dra Hahna ze strany a volá po diskusi.

Tak dalece tedy »pokročilo« národní sebevědomí u nás ve straně nejradikálnější, která tak dlouho byla hýčkána. Kdyby tak vstali z hrobu naši dávní buditelé a viděli, jak se zachází s jejich odkazem! — Nuže, páni lžihusité, kteří jevíte tak bujarou kuráž proti katolickým chrámům a křžům nebo starým kostelníkům, ukažte konečně kus kuráže proti nejzřejmějším hrobařům české samostatnosti! Vlastenecké srdce přece nesmí strpěti, aby se české území stalo na rozkaz libereckých Němců filiálkou židovsko-ruské robotárny.

Pokroky dělnictva strany lidové. Fanatický teror socialistů proti našemu dělnictvu v různých závodech jest nejbezpečnějším znamením, jak vnitřní síla rudé strany valem se ztrácí. Vlk totiž vyje nejhrozněji tehdy, když dokonává. Kde naše dělnictvo statečně vydrželo při nejprudších útocích, tam nyní se těší z velkých úspěchů. V Mor. Ostravě na dvůr jamách nastalo bezcenné pronásledování katolického dělnictva; našiinci zbavováni chleba. Přes to však dne 25. dubna při volbách do závodní rady na jámě »Jindřišce« soustředilo na svou kandidátku 90 hlasů, takže do rady zvolen našiinec Rich. Vojtek. Ze staré celé soc. dem. rady zbyl pouze 1 člen — Na Hořicku naše zemědělské dělnictvo do nedávna bylo v trapném zajetí socialistickém. Po posledních kulturních bojích však si dodalo odvahy a založilo si organizaci vlastní. Uzavřelo s velkostatkem tak výhodnou kolektivní smlouvu, jaké nepodařilo se dosáti zemědělskému dělnictvu nikde. Proto jen rázně vpřed i jinde! Teď už není potřebí bázlivě se krčiti před tyrany. Proto nechť všude našiinci změní své síly! Perníkové tvrže násilníků začnou se rozpadávati jako sněhuláci v březnu.

HISTORICKÁ HLÍDKA.

Jak se připravili r. 1618 protestantští aristokraté k justiční vraždě. Jestliže se vytýkají katolictvu modlitby za války, nechť se nezapomene na to, jaká zbožná příprava protestantská předcházela mstivý zločin, který byl zúmyslně spáchan proto, aby vznikla válka na život i na smrt. Čím bylo vyhození místodržících 23. května 1618? Denis praví: Všecka ustanovení práva psaného a spravedlnosti byla hanebně pošlapána; místodržící byli trestáni pro skutek, jehož nezpůsobili, byli odsouzeni bez výsledku; všechny ochranné záruky obrany byly porušeny proti nim, a jejich žalobcové, jsouce zároveň soudci a stranami, nebyli nijak, jak předstírali později, vykonavateli rozsudku, nýbrž prostými vrahy. Tato vražda, chladně uvážená a podle vykonaná, zahájila povstání způsobem nejžalostnějším a zdála se předem ospravedlňovati ukrutenství, se kterými byla potlačena tři neb čtyři léta později.: (Denis-Vančura: Konec sam. čes., 718.)

Jaká byla příprava? Dva dni předtím (21. května) započal v Praze sjezd stavů ve velké síni kolejni. Evangelický farář a člen konsistoře Jan Rosacius (Hořovský) měl kázání na slova žalmu: »Pomoc má jest od Hospodina, kterýž učinil nebe i zemi.« (I dle svědectví Skálova náležel k podněcovatelům vzpoury.) Pak zpívali všichni žalm 91. Nato četl farář 4. kapitulu ze Skutků apoštolských; vztahoval ji na současné poměry a utvzoval stavy v revolučním duchu. Pak teprve následovalo vlastní jednání v malé síni. — Nu a potom několik nejodvážnějších smělců s cizincem Thurnem v čele radilo se o justiční vraždě. Přesně byl způsob vraždy ujedнан 22. května ve schůzi bohatého pána Albrechta ze Smiřic. Když se následujícího dne při hádce s místodržícími zdálo, že spiklenci couvají před činem zlým, šel zнову shromážděné Thurn, Fels a Lobkovic. Pavel z Říčan nové jiskry do prachu házel předčítáním známého protestu Budovcova z roku 1609. Když pak již došlo k násilí, spiklenci zamítli prosbu omlouvaných o zpovědníka, kdežto katolickým i evangelickým vzbouřencům, odsouzeným r. 1621, dostalo se před popravou duchovní útěchy od jejich kněží.

Chtěli jsme však zvláště upozorniti na to, že příprava k válce velice krvavé, k boji dosahu nedozírného konala se nábožnou modlitbou a církevními zpěvy. Modlili se a zpívali i ti, kteří měli v plánu zločin, jaký nedovedli omluviti žádnou kapitolou evangelia.

Turecké předobrazení moderních obojživelníků. Tolik vychytralých, sobeckých ramenářů nezplo-dila u nás žádná doba jako léta poslední. Kdož nejhorlivěji za plat sháněli přliv peněz do rakouské válečné pokladny a velice důkladně rekvirovali, dnes křičí, že »klerikálové« ohrožují vlast; lhou, že lidovci touží po Habsburcích a shánějí odpady od katolické církve, třebaže nedávno cvičili pilně s mládeží rakouskou hymnu. Voľnomyšlenkáři, kteří zatratili základy světového názoru křesťanského, shánějí horlivě členy sekty československé. Hrdla volající po socialisaci a vládě proletariátu jeví nápadný respekt před nepokřtěnými milionáři — a docela i před bezcitnými zbohatlými byrokraty, které zplodilo bolševické Rusko. — Vhodno upozorniti, že staří Turci stali se bezděčně přímo prorockými symboly takových sobeckých obojživelníků. Václav Budovec z Budova ke konci XIV. století napsal ve svém Anti-Alkoranu v ličení tureckých obřadů bohoslužebných: »Majíc od modlení jíti, nejprve oběma rukami bradu hladí, děkujíc Pánu Bohu, že je mužmi a ženami stvořil. A potom každý z nich ohlídne se na levou stranu, kteráž u Turkův poctivější (česnějši) jest, a tu anděla dobrého pozdravuje, aby mu neškodil . . . Všecky pak modlitby jejich nejprve proti křesťanům se vztahují, aby Pán Bůh mezi ně dal nesvornost; druhé, aby oni je docela vybojovali; třetí, aby jim se zde všecko dobře podle těla dařilo.« (Spiess: Výbor z literatury 337—8.) — Tedy chování nynějších velice opatrných a pružných radikálů není pražádnou novotou.

Starobylý husitský chrám. Jest známo, že »starobylé husitské chrámy« téměř vesměs byly ty kostely, které husité uloupili katolíkům často za velkého krveprolití. V »Národ. listech« dne 8. a 14. dubna psáno, jak »starobylý husitský chrám sv. Martina« ve zdi v Praze I. byl rozhodnutím měst. rady pražské propůjčen ke konání evangelických vojen. služeb božích, jak ten »prvý chrám husitů« byl slavnostně otevřen dne 10. dubna i za účasti gen. inspektora Machara.

Předně: prvním chrámem husitů byla spíš Betlemská kaple, která původně byla postavena z katolických peněz pro bohoslužby katolické. Husitství totiž začalo u nás již Husem a nikoli teprve Jakoubkem ze Stříbra anebo přijímáním pod obojí u sv. Martina. Hus ovšem sloužil mši sv. a přijímal svátostmi v Betlemě obřadem přesně katolickým a jazykem latinským.

U sv. Martina převládl duch husitský teprve

později. Kostel ten již před Husovým vystoupením náležel do počtu katolických farních kostelů staroměstských. Od starodávna náleželo podací právo kostela toho kapitule vyšehradské. Ještě r. 1414 v moci strany Husovy nacházely se pouze 4 kostely (zbudované původně pro katolické bohoslužby). Mezi nimi byl chrám sv. Martina ve zdi, kdež působil mladý mistr Jan z Hradce. Tam se počala podávati svátost oltářní pod obojí způsobou nikoli na popud mistra Husa, ale dle zásady mistra Jakoubka ze Stříbra. (Hus podával Velebnou svátost laikům vždy jen pod jednou způsobou.) Nadto pro tu novotu mezi samými husity pražskými vznikly tuhé spory. Aby se vlny svárů uklidnily, Hus z Kostnice obřad Jakoubkův doporučil; ale svým souhlasem nemínil dělit Čechy od národů katolických, nechtěl, aby se stal kalich rituálním odnakem církevního rozkolu lidu českého. Jakoubek nazýval přijímání pod jednou kacířským. Hus však pouze projevil názor, že jest dovoleno a vhodné, aby věřící laikové přijímali i pod způsobou vína; nekaceřoval způsob přijímání katolického. Hus také věřil v předpodstatnění způsob, čímž se lišil silně od nynějších evangeliků.

Jestliže při slavnosti otevření toho chrámu evangelický kazatel Lukášek hlásal, jak husitské idey naplnily celý národ, měl si vzpomenouti na statisíce českých lebek, které byly proto roztrženy, že s Jakoubkovým učením o kalichu nesohlasily.

Tedy »prvý, starobylý husitský chrám« byl původně katolický. A nyní tam konají bohoslužby duchovní, jichž víra v mnoha podstatných bodech se liší jak od víry Husovy tak Jakoubkovy.

Arnošt Denis o pobělohorských Jesuitách. Tento dějepisec našim národem oslavovaný ve svém díle »Čechy po Bílé hoře« píše: »Neubližíme Jesuitům, tvrdíme-li, že v Praze jako téměř v celé Evropě shromáždili a kázni vyučili věřící, a že vzbudili tak říkajíc vlastenectví církevní; aniž snížíme je, řekneme-li, že vše si přáli obnovení jednoty křesťanské. Nelibovali si zajisté v popravách, spoléhali spíše na politiku, ale zbožnost jejich byla také nervosní a výstřední... (Str. 6.) Všeobecně lze (po Bílé hoře, pozn. red.) rozeznati dva směry dost určité; naproti laikům, kteří doporučují prostředky rázné a násilné, duchovní spíše hledí opatřiti kacířům prostředky vzdělávací, hodlají zabezpečiti potřebný počet duchovenstva a chtějí obracování mocí ukládanému opatřit aspoň mravní předmluvu...« (Str. 35.) Při posouzení tehdejší situace školské Denis dří: »Spravedlivě jen dlužno uznati, že Jesuité v provádění svých úmyslů projevovali podivuhodně ducha správně soudícího a stejnou dovednost jak

obětavost. Porozuměli, že bývá-li síla často užitečná ke zřízení panství, nestačí k zachování jeho a že zničí se jen to, zač jest náhrada. Jejich ctižádostivost byla dosti prozíravá, aby pomýšlela na budoucnost, a jejich psychologie dosti vtipná, aby nezanedbávala žádného prostředku, jímž by se zmocnila duše národů. Zvláště mladá pokolení uměli získati...« (52.) O jesuitských misionářích Denis soudí: »Jsou velmi chrabřími vojiny a zároveň obratnými diplomaty a velmi bystřími psychology« (58). »Jesuité mají všechny dobré vlastnosti a všechny ctnosti mimo jedinou: úctu k svědomí druhého« (59). Jesuitům podařilo se seskupiti kolem sebe řady oddané. »Takto, jak bystře poznamenává Gothein, Loyola (sv. Ignác), ukládaje svým přívržencům povinnost vyvíjeti co nejvíce svou osobitost, aby spásu lidstva mohli věnovati své nejčinnější síly, položil do řádu zárodek mravní velikosti, jímž vysvětluje se jeho vliv a podivuhodná oddanost, již vyznamenalo se tolik členů jeho. Tvořili aristokracii, již Bůh zvolil, aby zachránila zemi, a jako všechny aristokracie, jejichž zásluhou bylo, že na dlouho si uchovaly svou moc, vedle svrchovaného pohrdání svých služebníků vynikali uměním panovati a duchem obětovati se; byli schopni všeho, ale zvláště hrdinství; dokázali to v Praze r. 1648« (180). »Spravedlivě jen dodáme, že za své úspěchy raději chtěli děkovati pouhé své výmluvnosti nežli zakročování moci světské. V té věci shodovali se s Harrachem (arcibiskupem), a instrukce, jež arcibiskup dával misionářům, byly proniknuty cily nejušlechtilejšími.« Ale titíž Jesuité »za zkázu kacířstva svatokupecky zaprodali náboženskou svrchovanost církve (234). Nikdo nepodezírál jich, že měli zlé záměry proti národu českému, a jest úplně pravdivo, že nenáviděli pouze kacířství« (252).

O Koniášovi Denis píše: »Jsa velmi prostý, velmi zbožný, velmi pracovitý, zdravý slabého, konal po 37 let dílo evangelisace prostřed všemožného strádání, ústrků, hrozeb, lhostejný jsa k nebezpečenství, neschopný záští osobního; stávalo se, že kázával pětkrát denně a že proseděl za nekrutějších mrazů sedm až osm hodin ve stoličce zpovědní. Nebyl ukrutný, snažil se přesvědčiti zatvrzelé« (396).

Denis na jiných místech líčí i jiné jak světlé tak stinné stránky řádu. Ale z toho, co tu uvedeno, vysvítá zřejmě, že k opravdovosti, idealismu a obětavosti Jesuitů cítí tento protestantský historik úctu. Stojíme tedy před okatou nesrovnalostí. U nás na jedné straně bylo Denisovi nadšeně holdováno, ale v týchž dnech mluveno a psáno u nás o Jesuitech jako o dracích neisurověřících a jedovatých, v nichž všechna humanita u-

snula. Z toho patrně, že chvalotečníci velikého dějepisce zapomínají na »maličkost« — na četbu jeho spisů. Kdy už zanikne neb'ahá éra českých mělkých fanfarónů?

Židovská práce v Čechách za třicetileté války. V té době seznával každý žid zřejmě, jak jest potřebí zuboženému lidu českému přispěti. Ale oč byla největší starost? Když Sasové vpadli do Prahy, hodně loupili. Židé ukořistěné věci od vetřelců kupovali za fatku a snažili se s nimi z Prahy upláchnouti; vždyť se báli, že by okradení měšťané požadovali své věci zpět bez placení. Ale když r. 1632 Valdstein dobyl Malé Strany a Hradčan, prchající židé byli zadrženi od jesuity Kravařského a několika sousedů. Krásli píše: »Za války 30leté přistěhovalo se do Čech z okolních zemí mnoho židů (jako za války světové, pozn. red.), kteří obchodem svým šálili ochuzený lid . . . Obyvatelé nejednoho města jako Lounští, Litoměřičtí, Sušičtí, Plzeňští, Novoboleslavští, Budějovičtí toužili na židy při místodržících králov-

ských a prosili, aby nebylo jim dopuštěno usazovati se v městech královských. I dokládali, že židé nechtějí platiti daně ke komoře královské, jakož povinni byli vedle nařízení sněmovního odváděti větší berně nežli ostatní obyvatelé. Kdykoli totiž připadlo platiti daň, ušli židé, nejsouce poutáni zbožím nehybným k určitému místu, do kraje, kde jich nikdo neznal, vyhýbajíce se takto pravidelným poplatkům na újmu ostatních obyvatel křesťanských. Císař Ferdinand III. přikračoval velice přísně k ošemetným podloudníkům, avšak výnosy jeho neřídili se hejtmánové, kteří více si vážili úplatků židovských nežli vůle panovníkovy.« (František Josef I. už nemohl zakročiti proti horším švindlům židovským ani mluvě. A hejtmány byli k nim jako máslo.) Z několika měst oznamováno, jak si židé činí posměchy z bohoslužby katolické a jak ji schválně hlukem před chrámem, haštežením a pod. ruší. (Arnošt hr. Harrach, 120, 592—3.)

LITERATURA.

Dokonáno umělecké dílo veliké pfe. Vydán »Český kancionál«, kterým se zpěv chrámový bude skvěle reprezentovati před veřejností. Tato práce jest v historii české hudby zjevem prvotřídním. Slova písní upravil s největší péčí povolany básník a zkušený hudebník Vladimír Hornof. Uspořádání svěřeno universitnímu profesoru a dlouholetému pracovníku z oboru hudby církevní dr. Dobroslavu Orlovi. Melodie harmonisoval vynikající odborník prof. Václav Vosyka.

Pro povznesení kostelních pobožností má toto nádherné dílo význam obrovský.

Český kancionál jest kodifikací českého duchovního zpěvu, vytvořenou a založenou na mnohaletém studiu a kritickém zpracování pramenů všech dob naší pěvecké slávy. Proto jest u každé skoro písně v čele vyznačen krátce její původ, nejstarší zápis nebo vytištění, případně její skladatel i vývoj. Písním rorátním jest věnován zvláštní historický úvod. Český kancionál jest mezníkem ve vývoji české duchovní písně v osvobozené naší vlasti, jakým byl v letech šedesátých minulého století kancionál svatojanský. Český kancionál jest praktickým zpěvníkem, uspořádaným na základě vědeckém, jehož vydání vyžádalo velikých finančních obětí se strany nakladatelství. Hudební skladatel a profesor státní konservatoře v Praze J. B. Foerster prohlédl jako hudební censor veškeré zpěvy do této sbírky zařazené a shledal nejen výběr písní, výbrž i způsob notace výborným. Podle posudku J. B. Foerstra jest ve výběru písní položena hlavní vá-

ha právem na doby staré všech vyznání a na písně zlidovělé v českých zemích. Vybrány byly typické písně různých period. Nebyla ani opomenuta doba baroku, z níž přijaty ukázky, píně vyhovující požadavkům vkusu a důstojnosti chrámové hudby. I písně novější byly přejaty po přiměřené úpravě textové, aby nebyla přerušena tradice z let posledních.

Cena vkusně vypraveného výtisku i s poloplátěným pouzdrém 65 Kč. Přepychový výtisk za 130 Kč.

Tiskem a nákladem Občanské tiskárny v Brně vyšly významné »Filosofické essaye« dra Jos. Kratochvila. — Z pera dra Serváce Hellera: Eugenia Ivanovna. (Román.) Chánova dcera. (Historická pověst.) Nákl. Pražské akc. tiskárny v Praze. — Orelský zpěvník. (Sbírka písní orelských, upravených většinou pro dva hlasy.) Seřadil J. Kopáček. Tiskem Obč. tiskárny v Brně. — V nakladatelství A. Neuberta v Praze: Boženy Rélinkové »Pařížské humoresky«. K. Piskoř: »Valašské noci.« — Nákladem »Českého Čtenáře« v Praze II: D. S. Merežkovskij: Bolševictví, Evropa a Rusko. Servác Heller: Z minulé doby našeho života národního, kulturního a politického. — V České grafické unii v Praze: Antal Stašek: Blouznivci našich hor II. — V nakladatelství B. Havlíčka v Praze II: J. Kupka a J. Kugler: Jak se žije v sovětském Rusku. — Pravda o českém odboji na Rusi. Napsal Fr. Dědina. Tiskem dra Ed. Grégra a syna v Praze. — Tiskem R. Březiny, Praha I: St. Miňovský: Kam spějeme? Úvahy stá-

totvorné. — Významné brožury o české národní politice v nejkritičtějších okamžicích posledních let vydal tiskem A. Hanuše v Kolíně JUC. Fr. Vrátko. Jsou to: »Jest jasno...« (Poznámky k státní krizi.) »Hnusné probuzení.« (Úvahy a studie o zahraniční politice dneška i zítřka.)

Odporučení.

Pan Josef Springer, pozlacovač a malíř v Ústí n. Orli., provedl při vnitřní opravě chrámu Páně v Limberku u Poličky práce do jeho oboru spadající k úplné spokojenosti za ceny mírné. Mohu tudíž jeho závod co nejvřeleji doporučit.

Farní úřad v Limberku, 2. ledna 1921.

Ed. Valenta,
administrátor.

Živnostenská banka v Praze.

Schůze správní rady Živnostenské banky ze dne 21. t. m. schválila předloženou bilanci k 31. prosinci 1920. Bilance tato vykazuje po přidělu Kč 13,355.088.85 kapitálové úhrady pro pensijní nároky úředníků a zřízcenců a se započtením převodu za rok 1919 čistý zisk Kč 40,924.612.04. Valné hromadě učiněn bude návrh, aby vyplacena byla za rok 1920 dividenda 12% (proti 9 proc. roku předchozího), t. j. Kč 24.— na akcii. Řádné i zvláštní rezervní fondy dotovány budou obnosem Kč 12,565.945.20.

Valná hromada Živnostenské banky konati se bude dne 7. května 1921.

Jarmila Urbanová,
dcera hoteliera v Hradci Králové

čs. kapitán gen. št. František Kitlar
oznamují své zasnoubení.

POTŘEBUJETE - LI NOVÉ PÍŠŤALY

nebo opravu varhan, dopište s důvěrou firmě
Václav Poláček,
stavba varhan a harmonií v Rychněvém m. Km.
která Vás jistě svojí solidností dokonale ob-
slouží. Nové varhany nejmodernějších požá-
davek. Harmonia americká i evropská.
Rozpočty a plány na požádání.

Každý farní úřad nutně potřebuje

Codex Juris Canonici

Vázané v poloplátěné pevné vazbě Kč 53.—
v Družstevním knihkupectví a naklad.
v Hradci Králové.

Paramenta, prapory

kostelní prádlo a bohoslužebná náčiní
v nejvýhodnějších cenách nakoupíte
u doporučené fy.

Josef Neškudla
Nový Hradec Králové.

Nové kalichy, cibore v ohni zlacené od 600 Kč,
znovuzlacení kalichů a ciborí od 200 Kč.
Vyžádejte si ceny, nežli objednáte jinde!!

ZVONY a světoznámé nej-
dokonalejší hudební
nástroje ze dřeva
a kovu

dodává nejstarší továrna
V. F. Červoný a synové,
společnost s r. o.
v Hradci Králové,
Malé náměstí.

Růže duchovní

(Rosa mystica) napsal X. Dvořák-J. Skopec.
Modlitby, duchovní čtení a písně pro dívky.
Skvostně vázané Kč 20.—.

Ohodný dárek k I. sv. přijímání a k sv. břimování.
Laskavé objednávky obratem pošty vyřizuje
Cyrillo-Methodějské knihkupectví
GUSTAV FRANCL v Praze I.,
Melantrichova ulice 536 (Palác Městské spořitelny)
aneb každé knihkupectví.

Kostelní nádoby,

kalichy monstrance atd., klenoty, notářské
prsteny, hodiny, jídelní přístroje, opravy a
znovu zlacení odborně a levně provádí

JAN STANĚK,

pasíř a ciseleur, stálý přísežný znalec zem-
ského trestního a okresního soudu,
Praha I.-979, ul. Karoliny Světlé, 12 n.

Barvy, laky, fermez, oleje, vaseliny,
mazadla

ve nejlevnějších cenách nabízí

centrální drogerie

JAN VANĚK, HRADEC KRÁLOVÉ.

HARMONIA

pro školy, kostely, salony a koncerty,

solidně stavěná, nejlevněji dodává

F. R. ZÁBSKÝ,

výroba harmonií,

Hradec Králové — Malšovice.

—: Vyžádejte si milý velký illustr. ceník. :—

MEŠNÍ VÍNA

saručené přírodní, neporušená, prvotřídní jakosti
Nejjemnější prima druh . . . à Kč 14.50 za 1 litr
Velmi jemný druhý druh . . . à Kč 14.— za 1 litr
Jemný třetí druh à Kč 13.50 za 1 litr.
Vino jest úplně čisté a spůsobilé k stáčení do lahví.
Dodává v sudech od 50 litrů výše chvalně známá firma:

Alois Čížek, příslušný dodavatel mešních vín
a soudní znalec vín.

Založeno r. 1897. v **Humpolci**. Založeno r. 1897

Transitní vínné sklepy ve Znojme.

LADĚNÉ ZVONY

ve všech tóninách a ve všech velikostech dodá Vám jediná česká firma, která se odborně těmito
dodávkami zabývá a jest první východočeskou firmou laděné zvony dodávající.

Raďte adresovati přesně:

VÁCLAV ČERVENÝ, HRADEC KRÁLOVÉ 550.

Některá dobrodání:

Podepsané představenstvo obce Hostišovské
vyslovuje Vám tímto za dodaný Vámi (65 kg)
zvon, který ačkoliv malý, přece obdivuhodně
jasného a lahodného zvuku, svoje plné

pochvalné uznání

a doporučuje Vás co nejvíceji přízni všech
kompetentních obcí resp. korporací.

Petr Zapletal, starosta v Hostišově.

Zasláný zvonek (12 kg) se mi líbí; lahodný
jeho hlásek mile zní při klekání a při mši sv.
o pozdvihování. Těším se skoro nedočkavě na
druhý zvon. K nastávajícímu Novému roku
přeji Vám hojnost zdraví, spokojenosti a Božích
milostí. Závod Vás jsem doporučil obcím při-
řazeným Volešnici a Malčínu.

Srdečně Vás pozdravuje v úctě oddaný

Vítězslav Vlach, farář v Lučici.

Zvon (70 kg) došel v pořádku a má krásný,
čistý hlas. Jsem úplně spokojen.

Jakub Hudeček, farář v Huštěnovicích.

Dovoluji si Vám oznámiti, že jsem s oběma
zvony (65 kg a 235 kg) úplně spokojen; při
dané příležitosti rád Vaši solidní firmu odpo-
ručím. Zvláště větší zvon (235 kg) má velmi
dojemný tón a ovládá celé okolí. Až bude po-
třebný obnos pro třetí největší zvon pohotov,
tu si dovoluji ptáti se zase Vaší ctěné firmy
na podmínky.

Jaroslav Soušek, farář v Mistkíně.

S dodanými zvony (7 q a 4 q), které jste
mým prostřednictvím dodal, jste objednatel
na nejvyšší míru uspokojil. Očekávám netrpe-
livě další zvony 10 q, 6 q a 8 q a rovněž
prosím o rychlé zaslání objednané řady 7 ma-
lých zvonů.

Rudolf Ritter, Ušhorod.

Od nového roku v důsledcích úprav ve slévárně můžeme dodat každé
množství velkých zvonů bez výpomoci spřátelených firem.

Uchází dne prvního každého měsíce. Předplatné ročně 24 Kč. Jednotlivé číslo 2 Kč. Odběratelství končí jen písemnou odpovědí. Číslo účtu poštou, úřadu šek. v Praze: 49.080 (Tiskové družstvo). Číslo telefonu: 94 (Tiskové družstvo).

O Hradci Králové, dne 1. června 1921.

Dr. Jan Konečný:

Báje o Krišnovi a křesťanství.

Stoupenci mechanického evolucionismu v oboru náboženství obracejí toužebně ráky své k Východu, pátrajíce po základní, nejjednodušší formě bohocpoty vůbec.

A jest to věcí samozřejmou, že právě u Indů, předků čeledi indoevropské, chtějí mnozí nalézt původní zárodek všeho náboženství vůbec a křesťanství zvláště. Ba právě křesťanství tkví dle jejich názoru tak hluboko svými kořeny v bájesloví indickém, že třeba jen poněkud pozorněji zkoumati jména jednotlivých hrdinů, jež báje indické předvádějí — a poznáme hned, odkud pochází osoba Kristova a kam vlastně patří. Emil Burnouf našel prototyp Krista v personifikaci ohně — v pozemské formě zřídla veškerého tepla — slunce — v Agni a z obdoby téhož jména s latinským slovem »Agnus«, t. j. beránek, jímž bývá Kristus označován nejen v evangeliu, nýbrž i v bohoslužbě, jal se souditi na mythologický původ křesťanství.

Ukázal jsem v předešlém článku, jak nesprávné a neudržitelné jest takové počínání, kolik fantasmie musí býti promrháno k podobným kombinacím na úkor zdravé rozumné soudnosti, a jaké slepé víry je potřeba, aby se takovým chorobným závěrům uvěřilo.

Dnes chci poukázati na jiného muže, který hledal původ křesťanství v indické báji o Krišnovi. Muž ten byl presidentem soudu v Chandernagore ve francouzské kolonii Východní Indie a slul Louis Jacoliot. Jako spisovatel v oboru indické literatury byl nadmíru plodný a vydal 15 svazkový spis pod názvem: »Etudes indianistes« (Studie indické). Ve spise tom probírá mezi jiným také otázku o bibli v Indii

(»La Bible dans l' Inde«), život Jeseus-Christna (»Vie de Jeseus Christna«, 1881, Paris) a srovnává Krišnu s Kristem ve zvláštním pojednání »Christna et le Christ«, snaže se dokázati, že Kristus křesťanský není ničím jiným, než pouhou kopií Christny, indického Krista.

V literatuře indické zachovaly se nám dva veliké hrdinské eposy »Mahabharata« a »Ramajana«. Nejstarší části Mahabharata pocházejí asi z r. 1000 př. Kr., jeho nynější forma jest z posledních století před narozením Kristovým. V eposu tom opěvuje se válka mezi dvěma mocnými rody Kuru a Pandu. S tímto eposem jest spojena sbírka starých bájí o původu světa, sestavená pro lid, »Purana«. Kolem r. 400 př. Kr. povstal druhý hrdinský epos »Ramajana«, opěvující hrdinské činy božského hrdiny Rama.

O Krišnovi vypravuje Mahabharata, že byl osmým vtělením boha Vischnu. V dobách, v nichž bída lidská byla nejvyšší, sestupoval prý Vischnu v různé podobě na zem, aby lidstvu pomohl. Takových vtělení boha Vischnu počítá se obyčejně 10 a slují »avatara«.

Po prvé vtělil se v podobě ryby, později jako želva, kanec, muž s hlavou lví, trpaslík, Rama se sekerou, jako hrdina Rama eposu Ramajana a konečně jako Krišna.

Příčinou vtělení Vischnova v podobu Krišnovu bylo rozmnožení zla na zemi. Proto stěžovala si země v podobě krávy na nesnesitelné útrapy, které působí tyranští králové na zemi a prosila shromáždění bohů, aby tomuto tyranství učinili konec. Obzvláště těžko dopadalo na lid-

stvo bezcitné jednání tyрана Kansy a zlých Asuras. Bohové přednesli tuto bídu ústy Brahmovými Vischnovi, jenž se také rozhodl zjevití se na zemi v lidské podobě a učiniti konec mocnostem zlým, na něž si lidstvo stěžovalo a vysvoboditi svět.

Proto shodil s nebe dva vlasy na zem, jeden černý a druhý bílý. Bílý vlas dopadl na zem jako hrdina Bala Rama a černý zase jako jeho bratr Krišna, t. j. černý. Oba tito hrdinové jsou syny sestry bezcitného krále Kansy-Devaki. Věštba varovala Kansa před syny jeho sestry, zvláště však před osmým, který měl zabítí svého strýce a zmocniti se vlády. Proto dal Kansa svou sestru uvězniti, avšak ve vězení zrodila z boha Vischnu syna svého »Krišnu«. Podezřívavý Kansa nařídil, aby všechny děti, které se zrodily oné noci, byly povražděny. Avšak Krišna ušel úkladům svého zlého strýce, unesen byv k pastýřům a v chatě jednoho z nich byl vychován. Již jako děčko zavraždil všechny nestvůry, jež byly proti němu poslány. Své příznivce — pastýře chránil všemožně, požívaje jich největší důvěry.

Přiměl je také k tomu, aby neobětovali více bohu Indrovi, nýbrž aby ctili horu, vlastně Krišnu samého, jenž postaviv se na vrchol hory, zvolal: »Já jsem hora!« Za toto odvrácení lidu od úcty Indrovy chtěl se pomstítí rozhněvaný bůh a rozpoutav ohromný lijavec, chtěl zničití lidstvo. Avšak Krišna vyzvedl horu jediným prstem do výše, takže chránila lid před lijavcem jako deštník.

Jiné ještě dobrodiní prokázal Krišna lidstvu. Tehdy škodil lidem zlý had Kalija, otravuje vodu. S tímto hadem vešel Krišna v souboj a přemohl ho v urputném boji, rozdrtil jeho hlavu a tančiv na ní. Nato pokořilo se mu veškero pokolení hadí.

S dívkami pastýřů žil Krišna v poměru nanejvýš bezuzdném a nestydatém. Počet těch, s nimiž Krišna udržoval nemravný poměr, udávají indické prameny na 16 tisíc.

Kansa poznáv, že byl obelstěn a že ti, jichž se nejvíce obával, žijí, pozval oba — Krišnu i jeho bratra Bala Rama — na zápasy, jež dal uspořádati za tím účelem, aby oba padli za oběť nejsilnějšímu z jeho bojovníků. Avšak v zápasech těch přišel sám Kansa o život.

V boji mezi rody Kuru a Pandu, jak ho líčí Mahabharata, vystupuje Krišna jako mudřec a přátelský rádce zápasníků, neštítě se ani doporučovati lsti a úskoky.

Jak přišel Jacolliot na myšlenku vysvětlovati původ křesťanství z kultu Krišnova?

Jacolliot byl slabým znalcem starého jazyka Indů, sanskritu. Přesto však jal se vysvětlovati původ jména Christus ze sanskritského kmene Christna, tvrdě s obdivuhodnou smělostí, že odborníci nebudou ničeho namítati proti tomu, co pronesl o panně »Devanaguy«, jejíž jméno v této formě v sanskritu je zcela nemožno, — a o jejím synu Christnovi. (La Bible dans l' Inde, str. 295.) Avšak odborníci namítali hned proti jeho fantastickým kombinacím velmi mnoho a dokázali mu, že neměl ani těch nejzákladnějších znalostí jazyka staroindického. Ukázali mu, že slovo Jescus jest forma v sanskritu vůbec nemyslitelná a že žádné slovo nezačíná nikdy v jazyku tom hláskou Ch. Tak je výraz Christna pouhý výmysl Jacolliotův: sanskrit zná jen slovo Kršna a to má úplně jiný význam než jméno Christus, pomazaný, Vykupitel.

Kršna znamená předně tolik jako černý, temný a jako tvar substantivní značí totéž jako zlý duch, démon. V posvátných »Veda« přichází skutečně Kršna jako zlý duch, s nímž ustavičně bojuje bůh Indra. V pozdější literatuře indické jeví se Kršna jako mocný hrdina, jenž byl konečně zavražděn jakýmsi lovcem.

Konečně — i co se původu Kršnova týče, rozcházejí se různé spisy indické podstatně v této otázce. Nábožensko-mystická poesie indická, uložená v knize Purana, nazývá jednou Kršnu zosobněním boha Indry, po druhé osmým vtělením boha Vischnu. A v eposu Mahabharata bývá hned líčen jako pouhý člověk, hned zase jako bůh, jenž přichází na pomoc hrdinovi Arjuna-ovi. Konečně označují se Indra a Kršna společně duálem Kršnau. Pokračování eposu Mahabharata »Harivaṇṇa« nazývá Krišnu bohem, osmým vtělením Vischnu, měnícím často svou podobu. Jednou proměnil prý se v pahorek, na němž tančili pastýři a pastevkyně, po druhé vychází zase z jeho těla stádo vlků, pustošících celou krajinu.

Zajímavé jest také, jak libovolně zaměňuje východní literatura různé role svých

bohů. V našem případě udělala pozdější poesie indická z původního démona, boha temnot, boha přírody, slunce, boha světla a života. Každý soudný člověk pozná z těchto ukázek, že Krišna je osoba vybájená, která běře na sebe nejrůznější podobu, aby pomohla básníkovi rozřešit různé kříse, jež byly přirozeným způsobem těžko řešitelné a kde musila pomáhati báje.

Odborníci, na něž se Jacolliot odvolával, nepotvrdili z jeho kombinací ničeho. Max Müller a Francouz Harlez ve spise: »Vedisme, Brahmanisme et Christianisme« dokázali, že celá historie Kršnova, jak ji Jacolliot podává a v souvislost s osobou Kristovou uvádí, je *vymyšlena*.

Proti tomu odvolával se Jacolliot na své přátele v Indii, kteří mu v mnohém byli rádci a pomocníky. Za takové služby mohl se však Jacolliot poděkovati, jelikož byl jimi dle názoru odborníků oklamán. Říkáva se, že tonoucí se i stébla chytá, doufaje alespoň tak vyváznouti z nebezpečí. Avšak důvěra ta bývá marná. A tak je i marné odvolávání se francouzského kompilátora na různé prameny indické, z nichž svou moudrost čerpal.

Projdeme-li ony knihy, jež mezi prameny svými jako svědky svého tvrzení uvádí — Bhagavadgita a Manu — *nenalezeme ani zmínky o místech, jež pro svůj názor uvádí*. A zajímavě je, že takových míst nenalézáme ani v originálu ani v překladech udaných pramenů. Z toho plyne, že Jacolliot chtěl svými vývody *oklamati učený svět*. Němyslíci masy přizvukovaly stranickému nepříteli křesťanství a Volná Myšlenka čerpá své »učené« objevy o původu křesťanství *ještě dodnes* z vědecky bezcenných kombinací Jacolliotových.

Jak bezcenné jsou tyto vývody, poznáme ještě lépe z toho, uvážíme-li, že mnohých překvapujících shod mezi učením indickým a křesťanstvím dosáhl Jacolliot také proto, že *vnášel mnohé pravdy a vypravování evangelia do pověsti indických*. Vypravování o zlém Kansovi, jenž činil úklady životu Kršnovu a dal proto povražditi všechna novorozeňata, jež se zrodila téže noci jako Kršna, pokládal Jacolliot za vzor, dle něhož byla sestavena zpráva evangelii o ukrutném Herodovi a vraždě pacholet Bethlémských. Avšak jaký je zde rozdíl! Tam báje, zde historická pravda!

Úplně vybájeny jsou události, jež vypravuje Jacolliot o vykupitelské činnosti Kršnově, *jež převzal úplně z evangelii a přizpůsobil vypravování indickému*. Kladl do úst Krišnovi různé výroky Kristovy, nechal pomazati jeho tělo vonnými mastmi od dvou žen, vymyslel loučení Krišnovo s matkou a pěstounem před nastoupením jeho veřejné činnosti, přibálil mu různé zázraky evangelia a nazval ho »vykupitelem«, jehož s nadšením vítal lid jako divotvůrce, slíbeného otcům.

Rovněž vymyšleny jsou poslední osudy Krišnovy. Po přemožení zlého strýce Kansy, obnovení země modlitbou, nadějí a věrou nechal Jacolliot odejíti svého vykupitele na břeh řeky Gangu, aby tam vykonal svá obvyklá rituální obmývání. Tam byl přepaden lupiči, kteří ho usmrtili šípem a mrtvolu jeho pověsili na strom. Když pak přišli jeho učedníci, mezi nimi i jeho miláček Arjuna, na ono místo, nenalezli ho tam více; zmizel zázračným způsobem. Ostatní zázraky, jež vypravuje Jacolliot o Krišnovi, jako na př. jeho proměnění, jsou rovněž výmyslem francouzského spisovatele, svévolným přenášením zázraků Kristových na osobu indické báje, jež nikdy nežila.

Něco jiného jest indická oslava narození Kršnova »Kršnajanmaštami«, o níž máme první zprávy z 13. stol. po Kr. V této slavnosti nalézáme skutečně mnoho podobností s narozením Kristovým. Všimněme si napřed poněkud blíže této slavnosti a pronesme pak o ní svůj úsudek nestranný, ve světle dějin vědecky odůvodněný.

Přípravou na slavnost narození Kršnova byl půst a obřadní obmývání. Nato postaven byl příbytek na způsob stáje, v němž se Kršna narodil a uprostřed tohoto chléva rozestaveno bylo různé nářadí a upraveny byly scény ze života Kršnova. Na lůžku uprostřed chléva ležel obraz panny Devaki, jež se chystá kojiti své novorozeně. Vedle tohoto lůžka položen byl obraz Kršny, ležícího na džbáně. Kolem lůžka postaveny byly obrazy bohů a démonů. Tam byl též obraz otce Kršnova Vasudeva se štítem a mečem, jakož i krále hadů Kalija, ležícího na zvláštním lůžku. K těmto scénám družila se spousta pastýřů a pastevkyň, krav a j. Jakmile se objevily na obloze první hvězdy, nastalo »klanění se sv. rodině«. Přinášelo se v oběť kadidlo a ovoce. Nato přednášena byla

tato modlitba: »Sláva bohyni, matce boha, sláva krásnolící, lepší Devaki, která se srdcem naplněným radostí leží zde se synem svým pohřížena v sladký spánek!«

O půlnoci rozlehly se veselé zpěvy, pořádány rozpustilé tance, spojené často s hrubými orglemi.

Jest jisto, že mnohé epizody připomínají některé události při narození Kristově. Tak na př. narození Kršnovo v chlévě mezi kravami a pastýři, přinášejícími mu mnohé dary, soška jeho matky, držící dítě na klíně a připravující se ho kojiti, vycházející hvězda a úklady Kansovy. Rovněž i různá epitheta Kršnova jako »Pán světů a bohů, vykupitel všeho hříchu«, jakož i ozdobné přívlastky jeho matky jako »Matka boží, bohyně potírající hříchy«, naplňují nás překvapením. Avšak překvapení to okamžitě přestává, uvážíme-li ve světle dějin, *odkud všechno to bylo čerpáno.*

Ve stol. pátém po Kr. uchýlili se do říše perské *křesťanští bludaři*, stoupenci na sněmu Efezském (431) zavrženého patriarchy Nestoria, nestoriáni. Zde byli z opozice proti Římu velice vlídně přijati a rozšířili se velmi záhy také v Indii pode jménem křesťanů sv. Tomáše, takže po příchodu křesťanských misionářů z řádu sv. Františka, Dominika a Ignáce, hlavně však apoštola Indů sv. Františka Xaverského tvořili hlavní kádr nově obrácených na pravou víru Kristovu. R. 1681 spojila se část těchto křesťanů sv. Tomáše opět s církví katolickou a podřízena byla vlastnímu patriarchovi Chaldeův se sídlem v Bagdadě.

Od těchto křesťanů, kteří později od Tatarů a Mongolů pro víru svou byli krutě pronásledováni, přijali pohanští Indové mnohý obraz ze života Kristova do své mythologie o Krišnovi, aby je snadněji získali. Zajímavé je zvláště znázornění matky Kršnovy, kojící dítě na klíně. Jest to úplná kopie matky Boží, jak ji znázorňovalo církevní umění byzantské. O ducha křesťanství se těmito pohanům nejednalo; jim stačilo pouhé převzetí některých zevnějších symbolů. To nám však stačí úplně, abychom poukázali na onen hledaný, zázračný klíč, jímž rozřešíme všechny záhady, jež nás naplňovaly údivem. Na klíč ten upozornil již r. 1868 učený znalec literatury indické Albrecht Weber ve svém díle pode jménem »Krsnajanmashami« v Berlíně vydaném. A italský učenec Angelo de Gubernatis dokázal ve své knize »Piccola Enciclopedia indiana« (Turino 1867), že Devaki jest jen slabou kopií matky Boží a že křesťanství bylo právě ve 13. stol. vzorem, dle něhož upraven byl kult Kršnúv.

Jak jsem již jednou podotkl, je zde viděti veliký vliv křesťanství, avšak pouze na zevnějších. Duch náboženství indického zůstal nedotčen. Schází mu vůbec hlubší ponětí náboženství, není zde ideálu pravé mravní velikosti a dokonalosti. Kršna zůstává dobrodruhem bez mravních zásad, bez určitého náboženského cíle, vyjímaje se i v rámci z křesťanství přejatých vnějších obřadů a symbolů jako barokní obraz v moderním secesním zarámování, volající, že tam přišel jen neporozuměním a hrubým omylem.

Trapné národní hospodářství.

Pozemková reforma má sloužiti k posílení drobného lidu. Ale co vidíme? V Sušicích na Přerovsku prodal starosta Jemelík svůj rodinný statek za 500.000 Kč. Protože však »stal se bezzemkem«, dostalo se mu z pardubického velkostatku přidělu velkého dvoru v dlouholetý nájem. Teď jest jen otázka, zdali s pachtem i zde není ve spojení právo nákupní za ceny předválečné (tedy za pakatel) a další výhody pozemkového zákona.

Velkostatkáři židovští rovněž se připravili velice obratně. Na př. velkostatek

Artura a Šalomouna Czechowiczky v Sedlnici u Příbora přiléhá k osadě Libhošti, která sama pozemků obecních nemá a v níž jsou velkou většinou domkaři a bezzemci. Přihlásilo se o půdu přes 100 občanů. Ale již při první schůzi sboru sám referent okresní polit. správy Mazoch řekl žadatelům, že od toho velkostatku nic se nepřidělí. Jmenovaní velkostatkáři (kteří vlastní i velkostatek na Slovensku) tvrdí, že jejich 4 dvory do záboru nepatří, protože jsou majetkem dvou vlastníků. Židé mají své advokáty, ale uchazeči jen jedi-

ného svého zástupce ve správním výboru Stát. pozemkového úřadu, totiž vůdce lidových domkařů poslance Kaderku a pro další intervence lidového poslance Kuřika. Vzplanul veliký boj. Vystřídalo se na 11 rekursů. Konečně odborný poradce pronesl po delších rozpacích šalomounský rozsudek, aby se nezarmoutili židovští kapitalisté, kteří za pluhem nechodí. Stanovil pro 100 žadatelů jen 10 procent půdy, takže 40 rodin z přidělu úplně vyloučeno a ostatní obdrželi asi po 1 měřici. Smlouva podepsána 21. března. Lid již všecko osázel a osel (bez úředního přidělu semene), ale Czechowiczka podal znovu rekurs ke správnímu nejvyššímu soudu. Tak vyhlíží tedy sociální cit židovských boháčů k drobnému lidu českému. — Kostel sám jest »vyvlastněn« beze všeho řízení hned; ale židovský majetek jest mnohem houževnatější.

Proti komu byla vlastně v neděli svatodušní demonstrace domovinářů? V Pozemkovém úřadu jest přece rozhodujícím činitelem agrární posl. dr. Viškovský. Přes to však drobnému lidu za tak dlouhou dobu nejsou rozděleny ani statky se vnucenou státní správou. Pozemková reforma není provedena ani na bývalých císařských státcích — ba ani na hohenzoller-ských.

O agrárníkové manifestaci pražské napsal »28. říjen«: »Agrárníci stejně jako velké socialistické strany prodělali již s pozemkovou reformou dvoje volby: obecní a říšské. Již před volbami obecními byla půda agrárníky »parcelována«, rozdělována. Od té doby uplynuly již skoro dva roky a až na několik výjimek se stav pozemkové reformy nezměnil. Přes jeden a půl roku byli agrárníci vedoucí stranou ve vládě fakticky i prakticky a na svých socialistických spojencích vymohli si značné ústupky a koncese. Jejich socialističtí spojenci, kterým vlastní agitací uvedené v život živelné hnutí po parcelaci půdy přerostlo přes hlavy, pospíchali a pospíchají ještě dosud stejně jako agrárníci i ostatní veřejnost na řešení pozemkové reformy . . . Proto divíme se také agrární manifestaci a divíme se tomu, že velký počet drobných zemědělců tímto agrárním humbugem dá se svést.«

Katol. spolek čsl. zemědělců na Moravě podnikl při provádění soupisů osetých

plach akce na ochranu zemědělské výroby. Bylo zřejmo, že soupisy jsou předzvěstí dalšího vázaného hospodářství dle vůle socialistů. Ale při té příležitosti agrárníci prstem nehnuli, což bylo velice nápadné. Posl. Šamalík vynutil úřední záruky, že soupisů se nepoužije pro zabavení sklizně. Prosadil prodloužení soupisů o 14 dní, prosadil neplatnost úředních vyhrůžek o trestání těch, kteří zaujali vyčkávací stanovisko. Na Šamalíkovo zakročení docela změněn i způsob provedení soupisu. Z toho patrně, jak by byli socialisté couvli ještě dále, kdyby byli se Šamalíkem opravdově spolupůsobili agrárníci. Ale agrární »Morav. Venkov« sledoval všerolnický úspěch katol. zemědělců rozmrzele. Napsal, že nařízení o soupisu zbytečně se nafukuje na velikou aféru a »zneužívá se ho k pobuřování venkova«. V hněvu se docela podřekl: »A kdyby i vázané hospodářství zůstalo, odepření soupisu os. ploch by se nejhůře vyplatilo těm, kteří poslechli Šamalíka, poněvadž by se jim předepsal kontingent podle oka, a oni by nemohli protestovat, poněvadž by se nemohli odvolat na úřední číslice o oseté ploše.« Tak vylezlo šidlo z pytle. 14 dní před tím napsal »Mor. Venkov« v č. 18. doslovně: »Ve volných rozhovorech o hospodářských poměrech stěžoval si p. Balák na vázané hospodářství a nově nařízené soupisy, jež mají býti opět podkladem kontingentu.«

Nač tedy ten hněv, že katol. zemědělci hned slepě neprováděli soupisů? »Morav. Venkov« docela ve vyčkávacím stanovisku našinců viděl kopání do republiky. Ujišťoval, že soupis děje se v zájmu státu. Není tu tedy neupřímná hra s rolnictvem? Agrárníci by byli spokojeni, kdyby vázané hospodaření trvalo dále. Ovšem pak by byly dále ty centrály a rekvisice, hodně by získali pro sebe starostliví subkomisionáři, agrární presidenti centrály by si uchovávali tučné prebendy a vybíralo by se také pohodlně po 1 K za cent dodaného obilí na agrární stranu.

Z Ústřední jednoty hospodářských družstev propuštěno 31 úředníků jako »přebytečných« hlavně proto, že se nepřihlásili do agrární organizace. Tvrdí se, že k propuštění došlo také proto, aby spousta ředitelů, doktorů a inženýrů mohla bráti větší »přímhuňovací« remunera- ce, které dosahují výše až 35.000 Kč. Starosta Klindera označil vyhoštěné jako

»válečné síly«, ač někteří z nich jsou zaměstnání v Jednotě až 15 let. Když se ozval dr. L. Dvořák na obranu Jednoty, odpověděli mu úředníci, že neudává vysoké provise, které berou ředitelé, prokuristé, doktoři, inženýři atd., na př. z vlny 70.000 Kč. Doktoři dostávají při přístavbě »Arca« za dohled 15.000 K, aniž jsou povinni stavbu viděti. Také se dr. Dvořák nezmiňuje, jak vysokou provisi obdržel dr. Feierabend za nákup vlny a seříru v Itálii, kde koupil seříru po 12 K, který se pak prodával po 26 K. — Těžko kontrolovati, zdali odpověď jest zcela zdůvodněna. Ale kdyby jen polovice z žalob propuštěných úředníků byla pravdivá, stáli bychom před zjevem nejvýš trapným.

Faktum jest, že nyní sinekury kvetou mnohem bujněji než před převratem a že inteligenti, drobní řemeslníci a živnostníci jsou rdouseni. Jak mohutní kapitalismus, svědčí na př. malá ukázka »Več. Čes. Slova« z 21. května: »Pražský peněžní ústav »Česká banka Union« vykazuje letos přes 24 milionů čistého zisku a vyplácí po značných odpisech a dotacích dividendu 12%. Jako malá ukázka kapitalistického hospodaření budiž ještě konstatováno, že několik jednotlivců, zasedajících ve správní radě a ředitelstvu, obdrží z tohoto zisku »malíčkovost« — 2,210.065 Kč.«

Vláda socialistických radnic stává se stále více pověstnou hrozným hospodařením. Občanstvo mladoboleslavské marně čeká na vyložení rozpočtu a vyúčtování socialistického hospodářství. Přírážky tam budou činiti 1400 procent a s přírážkami školskými 1700 procent. Finanční referent vzdal se referátu již před skončením svého díla. Mladoboleslavské »Národní Zájmy« srovnávají. Konstatují, že Hradec Králové, kdež jest obyvatelstva mnohem méně, za vedení »buržoů« platí přírážek jen 300 procent.

A ta praxe nájemních úřadů! »Nár. Listy« 24. května poukazují na dvoupatrový dům v Libni, jehož předválečná hodnota byla asi 40.000 K. Vázne na něm asi 18.000 K. Majitelkami jeho jsou dvě nuzně placené komptoiristky. Dům má hrubého ročního výnosu 1620 K. Na daních, úrocích z dluhu atd. nutno však platiti ročně 2380 K. Tedy majitelky jsou nuceny dopláceti ročně na vlastní dům 700 K a k tomu pořizovati drahé opravy. Vodárna za rok

1920 jím súčtovala za vodu 1890 K. Když poprosily své nájemníky-dělníky, aby platili tolik, aby se hradila všechna vydání, spojená s držením domu, se špatnou se potázaly. Obrátily se tedy na nájemní úřad, žádající zvýšení nájemného o 50%. Připomněly, že na př. cena elektrického proudu proti roku 1915 se zvýšila o 340 proc., pojistné o 160 proc. atd. U nájemního úřadu ležela žádost několik měsíců a pak bylo rozhodnuto, že nájemníci smějí platiti o 35 proc. více než kolik platili r. 1914 — tedy v době, kdy dům se teprve stavěl. A tak po spočítání všeho dále by byly nuceny majitelky hraditi roční schodek 760 K.

Tak to chodí. Slabý se přiškrtí, ale bohatí velkokšeftaři mají hody. Tak se provádějí sociální reformy pod tlakem socialistických mas, které za půl třetího roku přece mohly by mnoho a mnoho vyčistiti. Vždyť nyní nekřesťanský kapitalismus triumfuje více než před válkou. Volá-li se, aby uzdravil obecní finance stát, jest to tanec dokola. Má-li stát přispěti, musí více bráti od poplatníků; nemá-li pak celá řada těchto své podniky zavřít, zvýší své požadavky také. A tak poplatníci budou bít tak i onak. Kde špatně hospodaří statisíce lidí, tam kouzelný proutek nových peněz nevyčaruje.

Jde-li Praha ve špatném příkladu napřed, pak těžko hledati sanační příklady jinde. V č. 143 »Nár. Politiky« praví Šnajberk: »Přebytek úřednictva v některých obcích Velké Prahy od 28. října 1918 jest přímo úžasný; práce, které dříve vykonával jeden kvalifikovaný a zapracovaný úředník, vykonávají nyní 4 většinou nekvalifikovaní úředníci s platem úředníků kvalifikovaných přes to, že obor působnosti obcí proti době dřívější se nijak nezvětšil, ba spíše, v oboru aprovisačním, poklesl.« — Ovšem protekční děti a sinekuristé pak mají silnou osobní příčinu k »vlastenectví« a k úsilnému pátrání po »velezrádcích«. Ti jsou nejčilejšími agenty radikálních stran — k vůli vlastním hodům.

Ke zhojení rozháraných poměrů hospodářských jest potřebí v přední řadě poctivosti, opravdovosti a ducha obětavého. V druhé řadě osvědčené schopnosti. To znamená, že nutno zvýšiti úroveň veřejné morálky. Ale tato úroveň rychle klesá dále bojem proti pozitivnímu náboženství,

protože náhlažka za mravouku náboženskou — teprve se hledá. A pak se trosečníci diví, že materialistický názor světo-

vý vrcholí v bezohledném komunismu, který hrozí rozvrátiti hospodářské řády zcela — jako v Rusku.

KULTURNÍ HLÍDKA.

Význam Bohuslava Balbína. Letos 3. prosince bude tomu 300 let, co se narodil v Hradci Králové veliký obhájce kulturních statků národa našeho Balbín. Vyslechněme, jaký úsudek o jeho činnosti pronášá bystrý historik nekatolický. Arnošt Denis řadí Jesuitu Balbína (1621—1688) a jeho vrstevníka i spolupracovníka, kanovníka Tomáše Pešínu z Čechorodu (1629—1680) vedle sebe. Praví: »Narodivše se oba brzo po Bílé hoře, prožili mládí své za běd válečných, a duše jejich byla soucitem k tomuto ubohému lidu českému, tak krutě zkoušenému . . . Pešina a Balbín nemají patrně žádné potuchy o methodách vědeckých a stačí srovnati díla jejich s pracemi téhož řádu, jež vycházejí ve Francii asi téže doby, abychom změřili úpadek, ve který reakce náboženská a válka přivedla duchy. Mají aspoň velmi značnou zásluhu, že cítí svou bídu, a sluší posuzovati je ne tak podle výsledku, jehož dosáhli, jako spíše podle úsilí, jehož potřebovali, aby poněkud uvolněny byly řetězy, v nichž chřadl všecken národ; kritika jejich je málo pronikavá, postup jejich je spletený a rozvláčný; mají však přece zálibu v přesnosti, pilnost, vytrvalost a úctu, ne sice vždy osvícenou, ale velmi upřímnou, ku pravdě. Byli lepší než práce jejich . . .« Balbínova »Miscellanea« celkem jsou »pravým dolem pozorování a zpráv, poněkud nesnadným k těžení, ale vzácným; jest jakési hrdinství v horlivosti, s jakou pokračuje ve svých studiích až do poslední chvíle své.« Balbínova Obrana jazyka slovanského, zvláště pak českého je »výborný vzor oněch kázání vlasteneckých, jež od té doby staly se jedním ze základních druhů literatury české.« Denis dále: »Pracoval, jak nejlíp uměl, k zastavení zla, a prosté a upřímné stránky jeho posilnily od té doby mnohé přesvědčení a uchvátily nejednoho váhavce: Obrana jeho je jedním ze zřidel současného programu národního; tím podává ruku Komenskému. . . V Obrance Balbínově je zajisté upřímný výraz a pohnutí, jež dokazují, jak přehánějí dějepisci, kteří mluví o XVII. století jako o době úplného marasmu . . . není pochyby, že Balbín měl mnohé ochránce a přátele.« (Denis-Vančura: Čechy po Bílé hoře, 351—7.)

Vlastních poznámek k tomuto posudku nepřičiňujeme. Vzpomínáme však, jakou zlobu a jaké

spřádání vyvolala u radikálních extravlastenců každá zmínka o Balbínovi. Zvláště výbojný helvetismus hněvem se necítil při upozornění, že po Bílé hoře katolický kněz budil dřímající. Zvláště pověstný kolínský orgán Duškův psal s posérským posměchem o »zbalbínovatělých mozcích« jako nejpošetilejších. To byla výrazná známka doby, že fanatický ječ parádních Hejslovanů byl stříkán ne tak po kněžstvu byrokratickém minulých století, ale zvláště po těch katolických duchovních, kteří měli o české probuzení zásluhy nesporné. Nynější radikál ovšem nedovede pochopiti, na jakou trnitou cestu dal se obětavě Balbín a horliví katoličtí pokračovatelé v jeho dílu.

Obrodný směr v české filosofii. Následky materialistického názoru světového naplňují hrůzou. Zvláště řádění bolševictví a jeho odnoží vmucuje otázku: Spočívá bezcenné katanství a barbarské ničení kultury na názoru udržitelném? Vždyť přece pravda má prospěti.

Po dru Marešovi a dru Velenovském hlásá se mezi obránce idealismu dr. Vorovka svou knihou »Skepse a gnose«. (Ve sbírce »Okna«.) Spisovatel konstatuje, že v mladší generaci českých filosofů jest plně překonán pozitivismus volnomyšlenkáře dra Krejčího i opatrnické stanovisko dra Drtiny. Dr. Vorovka podává již hotový obraz své gnose, totiž pokus o takové poznání, které přesahuje denní nebo vědecké zkušenosti. Odmítá skepsi, pozitivismus i kompromisní pragmatismus. Hájí čin víry, přesvědčení. Praví, že nad každým »skepticismem« vznáší se ideál jediné nadosobní a nadlidské pravdy. Toť věčné světlo v chrámu každé duše. Gnose značí, že nechceme uznávati »nepoznatelné«, ale chceme se pokoušeti stejně o metafysiku jako o theologii. Vorovka prohlašuje: »Věřiti v duchovní reality, v nadosobní ideály jediné nadosobní pravdy a jediné mravnosti není více metafysické než věřiti v duševní život svých rodičů.«

Krása našim smyslům přístupná jest pouze částí krásy vyšší, jež proniká svět; zrovna tak dobro nám známé jest odleskem dobra vyššího. Spisovatel vyznává: »Nemohu prostě nežli uznávati tento mně známý svět za čin a projev ducha, který člověka nekonečně převyšuje.« Jin-

de dít: »Kristu po době skoro 2000 let nebylo na síle. Všudypřítomným tlakem řídí lidstvo na jiné dráhy, on jest a bude mezi námi, Věčný. Mravní krása, která z něho vyzářila do veškeré skutečnosti, jest určena pro věčnost.«

Metafysiku nutno přijmouti, jelikož věda nemůže dáti životní směrnice a filosofie čistě vědecká není vlastně žádnou filosofií. Autor tedy se hlásí k náboženskému pojetí života.

Ovšem katolík se všemi myšlenkami Vorovkovými se neztotožní. Ale jest naděje, že po dalším studiu autor ke katolickému názoru světovému se přiblíží ještě určitěji. Vždyť kráčí zřetelně stopami velikého Rusa Solovjeva, jehož jméno nyní přezářilo památku samého Tolstého.

Pátání po laickém názoru světovém. Není-li obyvatelstvo kteréhokoli státu zaníceno pro určité pozitivní ideály, ztrácí stát morální páteř a nevyhne se otřesům nejosudnějším. Pouhá negace netoliko k udržení společenského souladu nestačí, ale stává se hotovým morem tam, kde panuje v nejzákladnějších otázkách kladných zásad a schopnosti tvůrčí nejistota. Není nic lehčího než rozbít staré názory světové a pošklebovati se ideálům poctivých předků. Valit kameny s návrší — pohodlná práce. Ale nosit je na kopec a budovat z nich velkolepou stavbu jest úkolem svízelnějším.

Přímou se zvěstí lačností kope se nyní do křesťanského názoru světového a do bible. Zaznívá hromadný chechtot placených demagogů ze zodpovědnosti lidských činů před Bohem.

Ale co teď dáti lidu za náboženství náhradou? Jaká idea posílí pocit mravní zodpovědnosti lépe než křesťanská nauka? Fanatikové nevěry to posud nevědí — neustále se o tom teprve radí, v době, kdy již davů vypuzené z chrámů plaše se dotazují, pod jakou střechu mají vstoupiti nyní.

Dne 13. května v »Nár. listech« se konstatuje vzrůst počtu dětí bez vyznání a připomíná: »Dosud však vyučování morálce laické na školách zavedeno není, není dosud jiného pevného základu pro nový duchový směr vnitřní převýchovy dětí — vše je ještě ve stadiu příprav.« Volná myšlenka nemá možnosti poskytovat náhrady za dosavadní hodnoty výchovné dětem bezkonfesním všem. »Nezávažnost pak jejího vyučování činí výsledky její činnosti úplně pochybnými.« A Zemanová dodává: »Rušíme-li něco starého, považujeme to za špatné, jsme povinni postarat se předem o náhradu lepším.« Tak vidá! Za půl třetího roku republiky Volná myšlenka při své neomezené volnosti (až nevázanosti) dosud se nepostarala o novou potravu pro duše ožebračené. Spokojila se horečnou agitací, podobající se

oobě, která vybírá na slavnostní akademii, k níž dosud nejsou pozváni umělci ani program stanoven. Co na tom, že půl třetího roku v očích bezvěreckých zajatců vidíme samé otázníky? Jen když hojnost duší jest oloupena o přesvědčení poctivých předků.

Nebylo by největší chybou, kdyby volnomyšlenkáři se svými vzdělávacími besídkami zatím vystačiti nemohli. Jedná se však hlavně, jaký určitý výchovný směr dáti duším vyděděnců. A tu jest velice mrzutý háček, který cítí Volná myšlenka nejtrapněji sama. Předně vědecký názor světový, který by odpovídal určitě na nejpálčivější otázky lidského nitra, posud neexistuje. Ale i kdyby něco takového za pomoci volnomyšlenkářů zahraničních sestavili, jest tu choulostivá a velice časová otázka, jaké stanovisko zaujmou politické strany. Mezi nimi jest značná různost náhledů filosofických; ještě více však se rozcházejí v názorech mravoučných. A již nyní komunisté si přejí, aby děti byly ve škole cvičeny v morálce Bronsteinově a Leninově. Proto odklady volnomyšlenkářských agentů mají také své zřídlo v agitační vychytralosti. Vyhlásí-li Volná myšlenka určitou a podrobně zpracovanou směrnici výchovnou, má okamžitě oheň na střeše. Sváry mezi bezvěrci dostoupí vrcholem, až se začne vyžadovati praktická závaznost nové morálky. (A co by znamenaly výklady mravoučné bez rozkazu k jejich ostříhání? Akademické diskuse v tom směru ani mezi dospělými k praktickému úspěchu v životosprávě nevedou. A děti potřebují především kázně, mají-li býti opravdu vychovány.) Tedy strach před hašteřením a rozkladem volnomyšlenkářských davů našeptává, aby se s novým pozitivním »přesvědčením« a novým jasným katechismem morálním mnoho nespěchalo. Zatím děti bezvěrecké rostou jako stromy v lese a bujnost nekázané mládeže roste i volnomyšlenkářským učitelům přes hlavy. Žebrák nabízel zlatý palác, ale — nedal ani mošnu, aby neprozradil, že je děravá.

Konec radikálního vlastenčení. Lid se stupňovaným úžasem přesvědčuje se i bez novin, kam vlastně se obrátila směrnice lžihusitakého radikalismu. Pružní čl. socialisté každou chvíli vytrubovali »vlastizrádné rejdy klerikální«, aby zfanatisované davы nepozorovaly podkopů skutečných a velice hrozivých — jinde. Sami totiž sbližili se až příliš důvěrně s táborem poslouchajícím komanda moskevských židů. Bylo nápadno, proč vůdcové »Volné myšlenky«, která má svůj hlavní kádr v čl. socialistech, tak často vytýkali nevlastenectví lidovcům, ale při tom chodili kolem bolševického moru plaše jako kočky kolem hlubokého rybníka.

Teď z beránčí kůže lezou již lvové. V samé národně-sociální (oposiční) »České Demokracii« Inž. Záruba napsal, že do vedení strany čsl. socialistů »vnikly živly, které stojí přímo na stanovisku »komunistickém nebo marxistickém«. Záruba jmenuje výslovně dra Bartoška, Landovou-Štychovou s »bolševicko-hysterickými záchvaty«, dra Vrbenského s anarchistickou poplěteností, »která může splést jen mozky, na nichž se nedá už nic zkazit«. Výchova mládeže ve straně jest prý v rukou lidí, jichž »bolševicko-protistátní kozelce nesou zrovna tak znamení bláznů na čele«. Osobní hrabivost, politická nemohoucnost, velkohubost frází — zde je ten ideový krach! Ten vede ke skokanství v politické taktice, »jemuž není hned tak rovno v historii českých stran politických«. Záruba zdůvodnil své vývody z tištěných výroků dra Frankeho, Stříbrného a Klofáče.

Až tedy volnomyšlenkáři začnou znovu žhavými špy »vlastizrady« bodati do katolíků, zptejme se jich, v jakém poměru jsou jejich vůdcové k cizáckým otrokářům moskevským a proč raději nepotírají orientální utřejch všelikého citu národního.

V minulých dnech vedení strany čsl. socialistů samo obmezilo vliv některých vlastních komunistů zvláště na výchovu mládeže, čímž samo prozradilo existenci orientálního moru ve vlastních řadách. Ale tím ještě není velezrádná a nehusitáská náказа v táboře tom odstraněna.

Také jeden z »osvoboditelů« vlasti. Protože kapitán Voska v počátcích naší republiky vystupoval jako apoštol a protektor »Volné Myšlenky«, volnomyšlenkářské kapely všude mu vyhrávaly hymnus triumfální. Tomuto »vzoru praktického amerikanismu« stavěny slavobrány; byly mu věnovány i některé knihy. Na př. spis prof. Ant. Beneše »Slovo v čas: Vzpomeň se k činu.« Na jeho přednášky byla voděna mládež, které »osvoboditel« přednášel o mravní převýchově národa, aby nahradil »přežilé náboženství«. Jeho podoba skvěla se na obrazech, znázorňujících děvět našich předních osvoboditelů.

Ale najednou již r. 1919 proskakovaly zprávy, že jest Voska — velice praktickým kšeftařem. — Katolické »Občanské Noviny« první z českých deníků upozornily již 20. ledna t. r. na kritickou finanční situaci »Společnosti Voskovy« a »Společnosti pro obchod s dálným východem« a poukázaly znovu 18. února obšírněji na příčiny ne-

odvratného úpadku těchto podniků. Přes popírání správních rad obou společností ukázaly se zprávy ty správnými a dnes jsou akcie »Dálného Východu«, které kdysi dosáhly kursu 2200 Kč, nabízeny na pražské burse za 122 Kč a akcie »Společnosti Voskovy«, jichž záznam se kdysi blížil 2000 Kč, jsou prodávány za 205 Kč a to po zasáhnutí čsl. vlády, jež subvencí a půjčkou marně chtěla zachrániti obě společnosti před úplným úpadkem, jehož příčinou vedle světového poklesu cen byly neprozíravost a jistě i nedostatek dbalosti a svědomitosti vedoucích výkonných i dozorčích orgánů obou společností. Ministerstvo financí Čsl. republiky a »Nákup. druž. přádelen« podaly na po poprasku rychle resignovávšího zakladatele, ducha a čefa »Společnosti Voskovy«, známého kapitána Vosky, žaloby na vrácení zapůjčených mu 10 milionů dolarů, t. j. 720 milionů korun.

Tuhle máme tedy to, americké dobrodíní protináboženské. Myslílo se u nás síce velice volně, ale strašně mělce. Voska vozil se s gener. inspektorem a velkým kritikem Macharem v automobilu, byl oslavován předními politickými kapacitami českými. Při všech těch ovacích jenom katolíci přemýšleli samostatně a správně.

Jak strašné ztráty finanční reprezentuje pokles oněch akcií, cítí na vlastní kůži desetitisíce akcionářů »Voskovy společnosti«, kteří přicházejí z velké části úplně na mizinu.

Vzpomeňme při tom, že volnomyšlenkářský jed stříkal u nás po česko-amerických hostech poctivých, po katolické misi. Na př. zasloužilý spolutvůrce našeho osvobození redaktor Hynek Doštal docela denuncován, že »štvě proti republice«. Tato paličská obžaloba byla tak nejpapá, že na rázné zakročení obviněného ihned místo soudu dána satisfakce. Představme si, jak by se řádilo proti katolictvu, kdyby jen neopatrností (nikoli zřejmou nepoctivostí) viselo ve vzduchu na sta milionů národního majetku.

Velký boj v táboře rudém zmohutněl, kdy Šmeralova strana se rozloupala na dvě: na komunisty a levici. J. Jelínek v »Právu lidu« tvrdí, že Šmeral byl hotov za zády komunistů smířiti se s pravici. Prý před svatodušním sjezdem řekl, že by bylo největší blbostí přijetí podmínek III. internacionály. Jelínek slibuje další odhalení o švindlu prosincových nepokojů a o bráňantech ukradených na Rusi.

Národní sebevědomí v praxi.

Parádní Hejslované radikální sypou z úst celé ohňostroje vlasteneckých deklamací, překvapují novými a novými slavnostmi národními; vymýšlejí na zatušování vlastní zbabělosti, sobectví a lenosti »klerikální velezrady«. Taková stráž na českém Sioně jest sice velice pohodlná a zjednává u nesoudných davů lacino hojnost popularity. Vždyť osleplí fanaticové tleskají jako »velikým národním činům« i surovému tupení a týrání české krve — našich katolíků.

Ale Maďari, Němci a Židé smějí se takovým rytířům s červenobílým chocholem u nás stále hlasitěji, zvláště když vidí, že se v našem národě pere dvakrát více stran než před válkou. Luxus tolika stran si ovšem nedovolují národy mnohem silnější, které uvažují moudřeji, do jakého katastrofálního bahna by je roztříštěnost tak šílená přivedla.

Jak protikatolická zášť jest žalostně uspávajícím prostředkem ve chvílích tolik pro národnost naši vážných, svědčí téměř každodenní zprávy samého tisku liberálního a pokrokářského. Hlinkovci byli krutě pronásledováni za to, že žádali, aby se splnila smlouva uzavřená se zástupci živlu českého. Jako dříve tak i na žilinském sjezdu 16. května odmítli námluvy, křesť. sociálů národnostně smíšených a brzdicích potřebnou konsolidaci republiky. Tak osvědčili ludovci, že již dávno dříve měli čeští i slovenští radikálové věnovati zvýšenou pozornost živlům opravdu revolventním, fakticky zemězrádným.

Aspoň některé ukázky, jak živly nepokojné po seznání lži husitských slabin a bázlivých ústupů zpupně zdvihají hlavu. V »Nár. Politice« 21. května čteme: »Den ně odjíždějí sta lidí ze Slovenska, a na jejich místa usazují se Maďari a židé. Boj nekrvavý, ale účinný. V Podkarpatské Rusi v každé téměř vesnici pomalu jest žid starostou, dělník a invalida jsou bez zaměstnání a aby nespokojenost byla všeobecná, zastavena výroba po celém téměř Slovensku ve všech továrnách. Odjíždějící slovenský lid jest štván různými agenty, cestou okrádán . . . Na americkém konsuluátě v Praze v pasovém oddělení jest jako v úle.«

V »Národ. Listech« 19. května zase tyto stesky: »Iredentistické rejdy maďarské staly se zde takovou samozřejmostí, že dnes rozvratné živly ani se nenamáhají, aby svou činnost jakýmkoli způsobem maskovaly. Z Maďarska přecházejí horthyovští agenti hranice republiky, zaplavují ji svou iredentistickou literaturou i letáky a udržují maďarský zdejší živel v klamně naději, že návrat starého režimu jest blízký. Pohraniční styk zejména na Lučenecku jest tak uvolněn, že dnes staly se již samozřejmostí návštěvy agitačních schůzí, které pořádají horthyovští agitátoři v Trnovec, ležících těsně u hranic Československé republiky, pro maďarské příslušníky našeho státu. Na Lučenecku jsou rozhazovány letáky . . . Nedávno konala zdejší evangel. církev konvent, na kterém usneseno bylo, aby se připojila k protestnímu projevu bratislavské evangelické církve, ve kterém žádá českoslov. vládu, aby uznala platnost poslední generální synody v Trenčanských Teplicích konané a závaznost jejich usnesení event. aspoň pro maďarské a německé evangelické církve na Slovensku. V projevu dále tlumočí se bolest nad odtržením slovenských církví evangelických od uherské celocírkve, které se uskutečnilo zřízením československého státu. — Tak pokračuje akce, kteráž chce vnutiti vůli 15% minority maďarských a německých evangelíků slovenské 80% většině.«

Vídeňský deník maďarských emigrantů ve Vídni »Becsi Magyar Ujsák« dne 8. května sdělil, jak maďarská iredenta na Slovensku jest organisována maďarskou informační kanceláří — v Praze. Prý na Podkarpatské Rusi ustavili velkostatkáři iredentistickou stranu práva a za peníze maďarských kapitalistů agitují. Pomáhá jim řada listů. Zahnízdí-li se hlavní maďarští výři v samé Praze, zatím co lži husitští strážcové české národnosti na Slovensku samém pořádají hony na Hlinkovy ludovce, pak tu vidíme trestuhodnou zbabělost a lehkovážnou mstivost ruku v ruce.

»Národ. Listy« 10. května sdělují, že předseda civilního senátu Horvat v Bratislavě od převratu nevynesl až do posledních dní ani jediného rozsudku jménem

republiky. Tak se chová vysoký úředník našeho státu, ale Hejslované nechtějí viděti. Zkrocení takového maďarona by prospělo konsolidaci státu více než vnucování Husových obrazů do škol, kde jest převážná většina žactva rozhodně katolická.

Poněkud pozdě s veřejností sděleno, že zcela volně překračuje naše hranice skoro tisíc maďarských dělníků se štvavými letáky protičeskými. Úřady podřimovaly v době, kdy na Slovensku jest i pro slovenské dělníky práce málo, takže celé houfy spěchají do Ameriky. Za velikou blahovůli úřadů — maďaronské podkopné rejdy.

Česko-němečtí poslanci dojíždějí do Vídně štváti proti naší republice, porušujíce tak křiklavě svůj parlamentní slib. Na Podkarpatské Rusi trpí se štvaniče pravo-

slavných proti obyvatelstvu katolickému, aby maďaronští židé tím pohodlněji udržovali v otroctví lid slovanský. Z českých menšin stupňují se nářky na německé nestrestané násilnosti. Němci v pyšné póse dělají drahotu, když jsou zváni k spoluprádě. Ale čeští radikálové vybíjejí svou »srdnatost« v bezohledném kulturním boji — v šikanování a barbarském pronásledování českého katolictva, které tvoří většinu národa. Místo starosti o dobrou budoucnost českého živlu — hamižná péče o plné mísy jednotlivců a nepřičetný protikatolický fanatismus.

Den co den zřetelněji se jeví, že epidemii státoborného sobectví, sveřepého despotismu a národní mdloby vyhojí jen strana lidová.

HISTORICKÁ HLÍDKA.

Setrvačná taktika snášlivosti sektářské. Vilem Slavata správně poukazuje, že na zvolení Fridricha Falckého za krále českého měli hlavní podíl Čeští bratři. Dokládá: »A tak dostali krále svého náboženství, následující v tom obyčejného způsobu Kalvána, že nejprve mezi katolickými žádají dovolení, aby v svých svědomích nebyli stěžováni, aby pokojně mohli věřiti, jak Pán Bůh jim dá poznati; když to dostanou, tehdy se snaží dosáhnouti, aby mohli dostati dovolení k provozování svého náboženství. Dostanouce ihned se snaží, aby mezi nimi a katolickými rovnost byla, aby v těch městech, kde jsou, tak mnoho kostelův jako oni k provozování svého náboženství míti mohli. Dostanouce to, snaží se, aby mohli mocnější býti nežli katoličtí. Dovedouce sobě to, nechtějí více katolickým k provozování lich pravé víry ani kostelů ani jiných míst dovolovati, pravíce, že to modlářství.« (Slavata-Opočenský: Přehled náboženských dějin českých. Ve vydání u Otty str. 61—62.)

Jakož bylo na počátku, tak i nyní, jak dokazují sektářské (z velké části volnomyšlenkářsky zbarvené) násilnosti nynější. Již nyní v některé obci nestačí čsl. sektářům zabránit kostela jednoho. Snaží se vypuditi katolíky z kostelů vůbec, ačkoli zároveň volají po »zrovnoprávnění«. (Na př. ve Skutči »vyvlastněn« napřed kostel špitálský a pak podniknut útok i na děkanský chrám, který zbývá pro několik tisíc katolíků, kteří tvoří v kolátu většinu.) A jaká »snášlivost« se chystá volno-

myšlenkářským návrhem na spolužívání kostelů od katolíků i sektářů, patrně na př. z tohoto případu: V samém katedrálním chrámu královéhradeckém na sloupě zrovna proti zpovědnici fanatikova ruká nalepila tajně metrový plakát s nápisem: »Řiďte se příkazem naší zahraniční revoluce: »Řím musí být souzen a odsouzen!« a vystupte z církve římsko-katolické!« Občané, kteří jindy tvrdí, že politika do kostela nepatří, chtějí tedy užívatí chrámových sloupů k reklamě politické revoluce. Až by sektáři byli do našich kostelů vpouštěni volně jako spoluživatelé, pak by v nich katolíci nacházeli netoliko víc takových štvavých cedulí, ale také množství jedovatých letáků.

Slavatova charakteristika úhoří taktiky sektářské platí pro nynější dobu měrou zvýšenou. Z kůžky úhoří vylezli hadi, kteří již svých jedovatých zubů neskrývají, posmívajíce se uštknutým, kteří jejich »touze po snášlivosti« důvěřovali.

Následky justiční vraždy sv. Jana Nepomuckého. Václav IV. soudil sv. Jana tak, že byl žalobcem, soudcem i katem v jedné osobě. Nikdy tedy nebylo soudu nespravedlivějšího. Bestiální čin monarchické zpupnosti vzbudil tehdy daleko za hranicemi českého království úžas a způsobil velikou hanbu dvoru Václavovu. Pověst za hranicemi rostla a nabývala příšerné tvářnosti fantastickými dodatky. Vražda generálního vikáře arcibiskupa Jenštejna byla vodou na mlýn těch německých velmožů, kteří nemile nesli, že těžiště

německo-říšské vlády jest v Čechách. Tito houževnatě usilovali o svržení Václava IV. s království římského. Na sjezdu v Oberlahnsteině sepsali 20. srpna 1400 listinu ohlašující, že ho sesazují s hodnosti císařské a královské římské. Mezi důvody zde uvedli, že Václav kněze a duchovní osoby a jiné vážené muže vlastní rukou utopil, ohněm spálil a povraždil. (Sborník hist. kroužku III, 42.) Patrně tedy, že násilnosti královny v listině tendenčně zveličeny. Ze stylisace patrně, že se zde naráží zvláště na mučednickou smrt sv. Jana.

Papež Bonifác IX. v tehdejší době Václava u-

znával za krále římského, hájil jeho práva — ale při tehdejší slabosti rozštěpené vlády církevní vydatnou podporu mu poskytnouti nemohl. Sesazení ono bylo pro české království a Prahu velkým neštěstím. Naše země přestala býtí rozhodující paní nad osudy německé říše a Praha pozbyla honosného titulu sídla krále římského; král v rozmrzelosti nad svou malomocí chladil si záhu na jiných kněžských hodnostářích a ponechal volný průchod viklefské propagandě.

Tedy zpráva o umučení sv. Jana stala se vítanou pomůckou osovateřům převratu, měla i značný význam politický.

OBRANA.

Pokrokářsko-učitelská svoboda. Pokrokáři v českém učitelstvu to byli, kteří před válkou setrvačně vyfíkovali slovem i písmem potřebu náboženské volnosti; právě tito lidé opakovali stále výzvu Husovu, abychom »pravdy každému přáli«. Ale po válce prozradili titíž křikavci, že se jim jednalo o podvodný manévr. Netoliko chtějí násilnický proměnit školu naplněnou katolickými dětmi v ústavu volnomyšlenkářské, nýbrž již nyní dávají do bezohledné klatby ty své kolegy, kteří si chtějí zachovati svobodu vyznání.

Vydáno komisi komando, aby všichni učitelé katolické konfese vystoupili z církve — na vzdory převážné většiny katolického poplatnictva a katolické školní mládeže. Takový »vlastenecký«
příkaz ovšem jest vlastně kopnutím do národa. Ale mezi učitelstvem jsou »neposluchové«, kteří neztratili citu pro přesvědčení vlastní a těch, jichž děti vyučují. Těmto hrozí pokrokářská pěst. »České Slovo«
z 10. května napsalo: »Ještě 40 procent. Na valné hromadě učitelské jednoty »Komenský«, okrsek Rychnov n. Kn., konstatoval předseda br. Josef Izák, odb. učitel v Kostelci n. O., že ještě 40 procent učitelstva škol. okresu rychnovského zůstalo příslušníky církve římské. Byl přijat návrh předsedy, aby do 20. května vyúčtovalo oněch 40 procent s Římem; v případě, že by tak neučinili, že budou vyloučeni z jednoty.«
Tedy setrvání při víře otců prohlášeno za zločin. Ale učitelské agitace pro válečné půjčky a rekvisice (za rakouský žold) nevaď ani těm, kteří si počínali při tom kaprálsky.

Ale tu mají charakterní občané plné právo k některým dotazům. Co říká pokrokářsko-učitel-
ské ústředí v Praze těm vlastním členům, kteří se prohlásili úředně za bezkonfesi, ale při tom agituji horlivě ve prospěch čsl. sekty? Jak zatočí s těmi učiteli, kteří před sčítáním vyzývali

k odpadům dospělé občany i školní děti nestoudným lhaním o nastávajícím velkém zdanění katolictva a pod.?

Jak se zachová ústředí k učitelům komunistickým? Komunisté polouchající komanda moskevských židů a připravující jednolitý svaz s komunisty německými a maďarskými, přece znamenají největší nebezpečí pro náš stát a naši národnost. Samo »Právo lidu«
konstatuje, jak výbor bolševické internacionály moskevské ve svém pozdravu k sjezdu komunistů českých naznačuje potřebu rozvrácení naší republiky. Totéž »Právo lidu«
proneslo stesk, že soc. dem. učitelé přecházejí většinou do tábora komunistického. Ostatně jest známo obecně, že mezi samými předáky Munovy strany hrají učitelé vynikající úlohu.

Jestliže se tedy pokrokářsko-učitelské ústředí tvářilo, jakoby bojem protikatolickým chtělo utvrditi republiku, má nyní v tom směru práci mnohem plnější, neodkladnou. Je-li tu aspoň kus charakteru a upřímnosti, musí se vypořádati okamžitě s těmi, kteří vstříkují otravnou lučavku do všech cév naší národní osobitosti.

Pracují učitelští agenti nevěry zdarma? Za války agitovali pro hmotné zaopatření rakouského vojska za peníze. Když byla vypáána nutná půjčka pro republiku, zůstali za pecí, protože by byla agitace ničeho nevynášela. Ale před sčítáním jakoby byl i do starých učitelských pokrokářů vjel nový život. Brali si dovolenou a chodili i po chalupách s nabídkou — volnomyšlenkářské, protihusitské negace. Tak se teď dělá kariéra, tak se podpírají nároky na rychlé povýšení. Ale ještě něco jiného. Na př. v rozpočtu Vysočan (v VIII. oddílu) se čte, že obec učitelstvu vyplácí za jejich kulturní práci mimo školu ročně 20.000 K. Že ta »kulturní práce«
jest kypřením půdy pro rychlý vzrůst bolševictví duševního i zevnějšího, jen sle-

pý nepozoruje. Ostatně v protikatolické agitaci našli zaměstnání velmi výnosné i existence ztracené ztroskotali polovzdělanci anebo ti femeslní agitátoři, kteří dostali u některé politické strany výpověď. Proč by si tedy nepřivydělali učitelští radikálové?

Pozorujeme-li však násilnictví a chamtivost radikálních rukou, tím více se nám vnucuje povinnost ochrany učitelů svědomitých, věřících, kteří hrdinsky snášejí veliká protivenství. Jen trpělivost a zmužilost! Kolesa osudu se otáčejí.

Pro koho jsou vlastně nemocenské pokladny? Měly by býti k úlevě pacientů a k posile lékařstva v těžkém povolání. Ale zvláště nyní, kdy lékaře donutily mizerné platy ke stávce, poznává veřejnost zřetelně, že pokladny prospívají nejvíce socialistickým agitátorům.

V sociálně-politickém výboru posl. sněmovny dne 25. t. m. pojednáno o výši sazeb v úrazovém pojištění dělnictva. Poslanci Tayerle a Taub navrhovali značné zvýšení sazeb. Naproti tomu dr. Matoušek prohlásil v podstatě toto: Jestliže zástupci socialistických stran poukazují na to, že nižší sazby by způsobily zatížení nemocenských pokladen, tu je potřebí docela vážně se ptát, kam vlastně plynou dnešní velké příspěvky nemocenské. Úředníci nemoc. pokladen mají dnes na venku největší platy ze všech úředníků, i vysokoškolské úředníky konceptní v to počítaje. V některých nemoc. pokladnách místo jednoho ředitele jsou ředitelové tři. Zkrátka je nebezpečí, že ve správě nemoc. pokladen nepoměrná část věnuje se na režii a ještě při tom rozdělení je neúměrné: jedni se honorují plně, kdežto jiným, kvalifikovaným, universitně vzdělaným odpírá se normální zvýšení sazeb.

Dr. Matoušek kritisoval velice mírně to, co přímo křičí. Ústř. jednota čes. lékařů právě ve své obraně konstatuje, že v jednom okresu pražské okresní nemocenské pokladny vybere se měsíčně na příspěvcích 120.000 K, ale za lékařskou pomoc zaplatí se pouze 3000 K. Kdo pak se tedy v pokladně »hojí a léčí« nejvýhodněji? Jsou to lidé zcela zdraví, nestudovaní, kteří vyměnili práci fabrickou za pohodlný a tučně placený úřad; protože v pokladně mají práce pramálo, povinni jsou horlivě agitovati pro vzrůst socialistického tábora. A tak i z peněz dělnictva nesocialistického a z peněz buržoasních se vydrží socialističtí organisátoři. Pak se ovšem vítězí při volbách lehce.

Na schůzi textilníků 6. května v Příboře ozývaly se stesky, že v okres. nemoc. pokladně si hospodaří soc. demokraté s penězi libovolně. Nastřikali do pokladny koho chtěli; těmto povýšeným dali ohromné platy. Na př. Novákovi 3495

K a premie měsíčně! Bylo prohlášeno, že jest zbytečno vydržovati k vedení pokladny pět úředníků, kteří za ty peníze dělají sekretáře soc. demokratům. Dělnictvo dále žádá důrazně, aby konečně po 10 letech byla svolána valná hromada a zjednal se pořádek. Ohrazuje se proti nezákonnému stanovení platů funkcionářů pokladny, poněvadž statistickými platy funkcionářů jest pokladna soustavně vyssávána. — Ovšem poměry příborské jsou zrcadlem situace v pokladnách jiných. Vzbuzuje pochybnost, že kavalírsky placení soc. dem. úředníci rozcházejí se po schůzích štvátí proti »blahobytnickým buržoustům«, kteří dostávají měsíčně sotva třetinu těch obnosů, jaké shrabují pokladniční »proletáři«. Zřízení nemoc. pokladen dle maršruty soc. demokratů svědčí pramálo o smyslu pro opravdový, zdravý demokraticismus; naopak tam se vychovává nová sorta panovačných byrokratů.

Ale mají nyní pro zatvrzelost pokladen trpět pacienti, kteří dlouho do pokladny platili? Stávka lékařů jest odůvodněna; ti si zaslouží více než soc. dem. úředníci. Ale pokladna pro stávku se nesmí vyzouti z povinnosti k členstvu, protože její úředníci berou velké platy dále. Proto Ústř. jednota čsl. lékařů udílí tyto pokyny: »Lékařský honorář a účet za lék jest pokladna povinna plně nahradit; zdráhá-li se tak učinit, podej na ni žalobu. Poslouchat rad pokladen, t. j. odkládat léčení, chodit na radu k babám-kořenářkám, dáti se obvazovati služky nemoc. pokladen, užívati léků vydávaných v nemoc. pokladnách anebo na recepty v pokladnách psané, jest zdraví nebezpečno. Pokladny nemají právo, zakazovati nemocným členům vycházky, poněvadž tyto jsou součástíkou léčení, proto takových jejich zákazů neďte a kdyby z toho důvodu odpíraly vyplatiti podporu, podejte na ně žalobu. Pokladny nemají právo oděpřiti vyplacení podpory žádnému nemocnému členu proto, že nemá poukázky na podporu, vykáže-li se receptem od lékaře! Posílá-li pokladna členu přímo do nemocnice, zeptejte se dříve lékaře, je-li to odůvodněno, neboť do nemocnic mohou být přijímáni pouze nemocní, jejichž stav nezbytně vyžaduje nemocničního léčení, ostatní pouze tehdy, byli-li tam léčeni lékařem odkázání. Kdo utrpěl úraz, vyhledá lékaře už proto, že by později mohl být úrazovou odmítnut pro zanedbání.«

Sektářská zdívočlost se stupňuje. Oznamují se stále nové příklady »reformační ráznosti« českoslov. sekty. Dřív se bál český lid cikánských band a »Pražů«. Teď však horší strach lidí pokojných před návštěvami stoupenců Parského. Válečný nepřítel leckde něco vydrancoval, ale pak odešel a dal pokoj na celá staletí. Zato bez-

ohlední sektáři, posilení komunisty a jinými notorickými nevěrci, zaberou kostel se vším a pak nádavkem si vymýšlejí nové barbarské násilnosti. Paráři nejsou si jisti ve dne v noci ani majetkem ani životem. Zrovna tak leckde ve dne i v noci jest potřeba dobrovolnických hlídek u kostelů; katolíkům se vede hůř než Israelitům v perském zajetí. A pak se má srdce rozplývati v jásavém zpěvu: »V kraji znáš-li bohumilém duše útlé . . . A to je ta krásná země.« A vláda zachovává »vyčkávací stanovisko« při počátcích rozkladu velikého řádu.

Na Moravě v Dubíku vnikli 1. května při ranních bohoslužbách sektáři do katolického kostela za vedení odpadlého kněze Jos. Krkošky a nadučitele Váňka. Přerušili naši bohoslužbu a začali se svou. Dne 8. května svolal Válek tábor lidu proti katolíkům. Našinci žádali okresní politickou správu v Zábřehu za ochranu, ale prosba zamítnuta, ačkoli sektáři veřejně vyhrožovali dalším násilím. Když toho dne vycházeli katolíci z kostela, byli zasypáni kamením a ohrožováni klacky. Raněno těžce 10 našich a jedna stařena tak, že zápasí se smrtí. Katolíci tedy ustoupili před barbary do kostela, jehož vchod nyní začali střežiti četníci. Po dlouhém jednání s fanatiky byl mi-

lostivě povolen odchod matek k dětem. Aby se udržela mezi obláhateli »jará touha po činech«, šířena pověst, že jsou katolíci ozbrojeni. Katolíci po dalším vyjednávání prohlášení (jako podloutníci na hranicích!) a pak jim řečeno, že budou propuštěni bez ublížení. Ale když vycházeli, byli tlučeni kamením i holemi, spíláno jim hrubě. Oba kněží byli smýkáni a zraněni. Tohle je tedy reformace a svoboda, nad kterou by Turek užasl.

Na Hod Boží 15. května v Račiborských Horách konán sektářský tábor jako manifestace pro spoluužívání kostelů. Po bohoslužbě mluvil odpadlík Janeš asi k 150 stoupencům, ozbrojeným částečně býkovci a holemi. Když hlasováno, kdo jest pro spoluužívání, jeden občan na přímý dotaz »Kdo jest proti?« odvážil se s místním farářem zdvihnouti ruku. Ale hned se ozval válečný pokřik: »Zabte ho, Rakušáka, roztrhněte mu držku« atd. Zdvižené býkovce a hole nic dobrého neznamenal.

Tak a podobně i v jiných místech provádí se »husitská očista víry« a nastoluje se vláda »rajské snášlivosti«. Ale co takové »reformaci« řekne civilisovaná cizina, jest otázkou velice důležitou.

LITERATURA.

M r a v n o s t a n á b o ž e n s t v í.
(Napsal dr. Jos. Novotný, profesor bohosloví v Hradci Králové. Nákladem Tiskového družstva a tiskem Bisk. knihtiskárny v Hradci Králové.

Stran 408. Cena 34 Kč.)

V době hesel, jež Volná Myšlenka a nepřátelé náboženské výchovy dítek i lidstva vrhají do světa, volající po laicisování školy a celého veřejného života, přichází jako na zavolanou kniha z pera odborného znalce, známého neúnavného a plodného spisovatele dra Novotného.

Světlým slohem a s ustavičným zřetelem na výroky a názory velikých myslitelů všech národů poukazuje bystrý znatel otázek nábožensko-mravních na jediný zdroj pravé mravnosti, na náboženství, »bez něhož hyne«, jak pravil Tolstoj, »veškerá mravnost právě tak, jako vadne květina odřezaná od kořene«. Náboženství staví jediné správný cíl lidského života: všechny moderní názory o tomto cíli jsou plané a nemají trvalého vlivu na skutky lidské, aby mohly býti nazvány mravními. Cíle čistě přirozené nestačí člověku, aby uspokojil nejvyšší tužby svého nitra, nepodávají mu určité odpovědi o smyslu lidského ži-

vota. Autor poukazuje proto pádnými důkazy na nejvyšší cíl lidského života i snažení, mluví o cestách k tomuto cíli ve světle křesťanského názoru světového a líčí výstižně bezprostřední normu našeho mravního jednání. Zde nalezne každý potřebné a jediné správné orientace v dnešní směsici názorů navzájem si odporujících o svědomí a povinnosti, o jejich vzniku a o svobodě svědomí.

»Dle pozitivního křesťanství člověk přirozeností svou stojí pod zákonem Božím, je podroben mravnímu řádu a povinnosti jeho jest, život dle něho zaříditi.« (Str. 148.)

»Svědomí je hlasatelem rozkazů Božích v naší duši. Uspokojení, které cítí člověk ve svém nitru po činu dobrém a pocit nespokojenosti u vědomí viny po činu zlém je sankce, kterou Tvůrce jako odměnu nebo trest vložil do přirozenosti lidské za šetření nebo přestupování zákonů Božích. Naprostá svoboda svědomí, nezávislost na zákonech Božích, je právě tak neoprávněná jako nezávislost soudce na platných zákonech. Svoboda svědomí spočívá v tom, aby mluvilo, kdy mluvití má a aby přikazovalo a odsuzovalo souhlasně se zákonem Božím, aby ovládalo vůli člověka tak, aby člověk

nebyl nucen přijímat a plnit rozkazy hlasu svědomí odporující.» (Str. 149.)

Člověku v jeho mravním jednání říditi se jest dvojím mravním řádem: přirozeným a nadpřirozeným. První řád poznává světlem rozumu, druhý Zjevením. Velmi krásně pojednává p. spisovatel o nadpřirozeném mravním řádu, nazýváje jej výstižně hlasem s hůry a ne zvukem zemským. Jelikož nadpřirozený mravní řád nejdokonaleji byl zjeven Ježíšem Kristem, jedná prof. Novotný o Kristu-Bohu, zaslíbeném Mesiáši, o božském učiteli a obnoviteli světa, o kriteriích vnějších jeho božského zjevení, o jeho historičnosti a o království Kristem založeném, o církvi katolické, jejíž božský původ z jejích známek dokazuje. Konečně vyvrací některé námitky — hlavně v naší době tak často opakované proti katol. církvi — o její netolerantnosti a o domnělé inferioritě katolicismu v ohledu kulturním a národohospodářském.

Jedinou záchranou nynější rozhárané společnosti lidské jest návrat ke Kristu. (Str. 405—408.)

Kdo zná dřívější vědecké, populárním slohem sepsané spisy dra Novotného o spiritismu nebo knihu jeho »Světlem k Bohu«, jichž náklad byl v krátké době úplně rozebrán, nebude dlouho otálet a objedná si nový jeho spis v tom přesvědčení, že nalezne v dnešním chaosu různých poválečných náhražek náboženské morálky odborné poučení a pevné směrnice v těžkém boji kulturním, který právě nyní proděláváme. Kniha prof. Novotného neměla by dnes pro svůj časový ráz a vědeckou svou cenu scházeti v žádné katolické rodině. Doporučuji ji jako lékařského rádce duši všech, kdož v dnešní nákaze mravní chtějí si zachovati nejdražší poklad své duše — právě náboženství a pravou mravnost.

Dr. Konečný.

Kněží-buditelé národa československého. Pod tímto titulem sepsal Jos. Hronek obsažnou úva-

OZDOBOU

všech farních úřadů a spolkových místností bude zajisté

obraz J. M. nejdůstoj. pána

DR. KARLA KAŠPARA,
biskupa královéhradeckého,

který možno objednat v různém provedení a ve všech velikostech v uměleckém fotozávodě fy

J. F. LANGHANS V HRADCI KRÁL.,
Adalbertinum.

hu o postupu díla národně-buditelského v 18. a 19. století v Čechách, na Moravě a na Slovensku. Líčí zde, jak v dobách nejkritičtějších žil český kněz — až na malé výjimky — s lidem a pro lid, i když burcování ze spánku vyžadovalo velikých obětí. Knížka tato jest vítanou pomůckou našich organizátorů v boji s potupami protikatolických fanatiků. Stran 39. Cena (bez poštovného) pouze 1.70 Kč. Objednávky vyřídí administrace »Časových Úvah« v Hradci Králové.

POTŘEBUJETE - LI NOVÉ PÍŠTALY

nebo opravu varhan, dopište s důvěrou firmě
Václav Poláček,
stavba varhan a harmonií v Rychnově m. K. m.
která Vás jistě svojí solidností dokonale ob-
slouží. Nové varhany nejmodernějších požá-
davek. Harmonia americká i evropská.
Rozpočty a plány na požádání.

Kněžská idylla

„HOLOUBEK“

napsal J. Š. BAAR.

Cena Kč 29-70 (včetně 10% drahotní přírážky).
Laskavé objednávky vyřizuje každé knihku-
pectví aneb

Cyrillo-Methodějské knihkupectví

Gustav Franci

v Praze I., 536. Melantrichova ul.

ZVONY a světoznámé nej-
dokonalejší hudební
nástroje ze dřeva
a kovu

dodává nejstarší továrna

V. F. Červoný a synové,
společnost s r. o.

v Hradci Králové,
Malé náměstí.

Důležité pro farní úřady.

Kupte si ihned potřebné, nové doplňky do
misálů

Variationes in Missali Romano

formát malé folio Kč 9.—, formát velký kvart
Kč 7.50, mešní formulář: Die XVIII. Junii
S. Ephraem Syri Kč —50. Officia téhož do
breviáře Kč —60. — Na skladě

v Družtev. knihkup. a nakl. v Hradci Král.

Barvy, laky, fermež, oleje, vaseliny,
mazadla

v nejlevnějších cenách nabízí

centrální drogerie

JAN VANĚK, HRADEC KRÁLOVÉ.

HARMONIA

pro školy, kostely, salony a koncerty,

solidně stavěná, nejlevněji dodává

F. R. ZÁBSKÝ,

výroba harmoní,

Hradec Králové — Malšovice.

—: Vyžádejte si můj velký ilustr. ceník. :—

MEŠNÍ VÍNA

zaručeně přírodní, neporušená, prvotřídní jakosti
Nejjemnější prima druh . . . à Kč 14.50 za 1 litr
Velmi jemný druhý druh . . . à Kč 14 — za 1 litr
Jemný třetí druh à Kč 13.50 za 1 litr.
Vino jest úplně čisté a způsobilé k stáčení do lahví
Dodává v sudech od 50 litrů výše chvalně známá firma:

Alois Čížek, přísežný dodavatel mešních vín
a soudní znalec vín.

Založeno r. 1897. v **Humpolci**. Založeno r. 1897

Transitní vinné sklepy ve Znojmě.

LADĚNÉ ZVONY

ve všech tóninách a ve všech velikostech dodá Vám jediná česká firma, která se odborně těmito
dodávkami zabývá a jest první východočeskou firmou laděné zvony dodávající.

Raďte adresovati přesně:

28

VÁCLAV ČERVENÝ, HRADEC KRÁLOVÉ 550.

Některá dobrozdání:

Podepsané představenstvo obce Hostišovce
vyslovuje Vám tímto za dodaný Vámi (65 kg)
zvon, který ačkoliv malý, přece obdivuhodně
jasného a lahodného zvuku, svoje plné

pochvalné uznání

a doporučuje Vás co nejvšeleji přízní všech
kompetentních obcí resp. korporací.

Petr Zapletal, starosta v Hostišově.

Zaslaný zvonek (12 kg) se mi líbí; lahodný
jeho hlásek mile zní při klekání a při mši sv.
o pozdvihování. Těším se skoro nedočkavě na
druhý zvon. K nastávajícímu Novému roku
přeji Vám hojnost zdraví, spokojenosti a Božích
milostí. Závod Vás jsem doporučil obcím při-
řazeným Volešnici a Malčínu.

Srdečně Vás pozdravuje v úctě oddaný

Vítězslav Vlach, farář v Lučici.

Od nového roku v důsledcích úprav ve slévárně můžeme dodat každé
množství velkých zvonů bez výpomoci spřátelených firem.

Dotazy zodpoví také Královéhradecká Bankovní jednota v Hradci Králové.

Zvon (70 kg) došel v pořádku a má krásný,
čistý hlas. Jsem úplně spokojen.

Jakub Hudeček, farář v Huštěnovicích.

Dovoluji si Vám oznámiti, že jsem s oběma
zvony (65 kg a 235 kg) úplně spokojen; při
dané příležitosti rád Vaši solidní firmu odpo-
ručím. Zvláště větší zvon (235 kg) má velmi
dojemný tón a ovládá celé okolí. Až bude po-
třebný obnos pro třetí největší zvon pohotov,
tu si dovoluji otázkou se zase Vaší ctěné firmy
na podmínky.

Jaroslav Soušek, farář v Místkíně.

S dodanými zvony (7 q a 4 q), které jste
mým prostřednictvím dodal, jste objednatel
na nejvyšší míru uspokojil. Očekávám netrpe-
livě další zvony 10 q, 6 q a 3 q a rovněž
prosim o rychlé zaslání objednané řady 7 ma-
lých zvonů.

Rudolf Ritter, Užhorod.

Dochází dne prvního každého měsíce. Předplatné ročně 24 Kč. Jednotlivé číslo 2 Kč. Odběratelství končí jen písemnou úpovědí. Číslo účtu poštov. úřadu šek. v Praze: 49.080 (Číslo účtu družstvo). Číslo telefonů: 94 (Číslo účtu družstvo).

O Hradci Králové, dne 1. července 1921.

Sektářské násilnosti po Bílé Hoře.

Jestliže ze všech pokrokářských trub tolik hlaholí žaloby na krutost katolického režimu po Bílé hoře, nutno důrazně připomenouti, že k získání správného názoru se má také přihlížeti k sveřepým skutkům sektářským. Ve válce třicetileté páchali evangelíci barbarských činů v samých Čechách a na Moravě bez počtu.

Připomínáme aspoň některé. Za vpádu saských protestantů r. 1631 (s nimiž přibyli do Čech i českobratrští vystěhovalci jako vojáci) pustošena naše země zuřivě. V Praze před očima kurfiřta saského 1300 domů soustavně vyloupeno; byly napolo pobořeny, aby se mohlo odnésti táflování, kování a pod. Lid na venkově (většinou smýšlení evangelického) byl protestantskou soldateskou tolik vydírán, že byl uváděn v zoufalost; jeho původní přízeň k vztřelcům měnila se v nenávisť. Zbytky proslulých Rudolfských sbírek odváženy do Saska. Když se 24. května 1632 objevily voje Valdštejnovy před Prahou, Sasové před útekem z Prahy rozběhli se po městě a plenili ještě ty domy, které zůstaly ušetřeny.

Švédští generálové tam, kde nepálili, vyvinuli umění vyděračské měrou neslýchanou. Generál Baner r. 1639 soustavně zemi vydíral. Ve svém táboře u Litoměřic nakupil obilí, víno, dobytek a vypravil po vodě do Sas tisíc beček soli. Potopil nebo spálil 2000 naložených vozů, k jichž vyvezení nedostávalo se mu času. Po své smrti zanechal na hotovosti milion tolarů, které z větší části pocházely z výpravy do Čech. Hrabě Königsmark, který na počátku války byl nemajetný, odkázal své rodině asi 250.000 zlatých. (Tedy títo »osvoboditelé« hlavně si hleděli zisku osobního. Jména u-

loupené nedarovali českobratrským emigrantům.) Dne 11. června 1643 obsadil Torstenson Kolín. Švédští žoldnéři uzavřeli městské obyvatelstvo na zámku, plenili a hanebně poskvřnili chrám sv. Bartoloměje. Opili se, vrátili se do zámku, kdež měšťany nemilosrdně zbili a téměř do naha svlékli. Za té výpravy r. 1639 bylo na 6000 osad úplně vypáleno; plukovník švédský Adam Pful se chlubil, že sám zničil 600 osad. Český Brod byl tak ztroskotán, že zůstal úplnou zříceninou až do r. 1648.

V Čáslavi 20. července 1639 Švédové obyvatelstvo sekali a bili. Provedli nejdůkladnější drancování netoliko v budovách veřejných, ale v domech soukromých i na předměstí; vysekávali sklepní dvěře, lámali vrata a truhly. Přinutili okradené, aby jim hnali ke Kolínu ukradený dobytek. Vrátili se r. 1643, aby sebrali, nač snad zapomněli. Protože však všude zela bída, mučili měšťany, aby jim pověděli o ukrytém zboží. Boleslav byla tak zpustošena, že tam jediný dům zůstal neporušen. V Javoru vepří na ulicích požírali opuštěné mrtvoly. Podobná příšerná tragedie odehrávala se v městech jiných. (Denis-Vančura: Čechy po Bílé hoře, 131—2, 169—171.)

A což to obležení Prahy r. 1648! Kdyby byl Jiří Plachý se statečným studentstvem a měšťanstvem proti švédským žoldnéřům nezakročil, bývala by Praha oloupena o nové miliardy a památky neocenitelné. Hned po dobytí hradu a Malé Strany Švédové po tři dny loupili kostely, kláštery, císařskou komoru, knihovnu, palác arcibiskupský i měšťanské domy. Nabylí kořisti nejméně za 8 milionů zlatých. Ukradené skvosty nedarovali českým vy-

hmancům, ale odeslali do své země. I prostí vojáci prý měřili ukradené dukáty na klobouky. Kanovníky oloupili, vleklí je s posměchem ulicemi a do krve je bili. Z kostela sv. Mikuláše vyhnali Jesuity, přičemž do krve stloukli staříckého Jesuitu Kravaříského a Martina Santina. Kostel vyloupen. V klášteře sv. Tomáše pastor Klee za několik hodin pobral nejvýznamnější knihy. (Krásl: Arnošt hrabě Harrach, 138 — 9, 542.) Švédové přinutí správce pokladu císařského hrozbou probodení, aby jim vyzradil všecky skryše. Zmocnili se slavných těch sbírek; sebráno i to, čím sbírky obohatil Ferdinand II. (Denis-Vančura I. c. 182.)

Ukrutostí páchali na popud nenávistných pastorů i protestantští sedláci. V Benešově selští vzbouřenci zbořili roku 1627 klášter sv. Barbory, pobili místní hejtmany a hlavy jejich na kopí nabodnuté nosili po městě. Vlašimského hejtmana na kusy rozsekali. R. 1628 vzbouření protestanté v severovýchodních Čechách mnoho katolíků pobili. V Zalmavě Lhotě zabili benediktina Kamila; hrozně zmučili a pak usmrtili Kašpara Grama. R. 1629 Fridlanští pobili Jesuity, kteří k nim byli vyslání. S katolíky nakládali nelítostně.

V městysi Rovensku protestanté zavraždili učeného Jesuitu Matěje Burnatého právě po mši svaté. Když kněz vystoupil z kostela, byl raněn smrtelně oštěpem do čela. Burnatý klesl a prosil jako sv. Štěpán Boha, aby vrahům odpustil. Tu jej bodl jeden sedlák podávkami do zad, druhý střelil ho do prsou a jiný usekl mu střední prsty pravé ruky. Ministrantovi zasadili zuřivci 12 smrtelných ran a nato hodili ho do hnojnice. U Kutné Hory roku 1639 zavraždění od protestantů jezuitský kněz Jan Meagh a dva bratři laikové. (Krásl I. c. 152—5.) Jmenování kněží-mučedníci byli muži šlechtetní a obětaví, kteří ničím surovci neublížili.

Hrozně zacházel s katolickým duchovenstvem generál Baner. R. 1639 dal zavraždit tři nevinné misionáře jezuitské. Vojsko švédské tehdy na Nymbursku a Poděbradsku proměňovalo chrámy Páně v chlévy a koňské stáje; kostelní obrazy byly šlapány nohama. Sami protestanté při tom hrozně byli souženi. Vikář Roder r. 1640 popisuje své zajetí s jinými faráři ve vojsku švédském. Praví, že katolíkům vzešlo pronásledování jako za císaře De-

cia. Se zbožnými kněžími nakládali Švédové hůře než se psy. Vázali je na řetězy a žádali značného výkupného i na nejchudších farářích. Prý lepší smrt než zajetí švédské pro katolické duchovenstvo.

Křižovník Jan Fr. Braun, děkan tachovský, podával 17. října 1647 zprávu kardinálu Harrachovi, že švédskými pleny jest zpuštěn celý kraj. Všichni kněží troskami společné pohromy zasypáni. Málokterým duchovním zbývá skýva chleba. Děkanovi samému Švédové zapálili kostel, školu a stavení děkanské. Osadníky přivedli do krajní bídy. (Tamtéž 132, 243—4.)

Ve Velvarech hrozili již před příchodem Sasů protestanté, že »ty jednušky« (katolíky) z kůže odrou. Štval je kalvínský pastor.

R. 1631 cizí hordy protestantské v Chebu vytloukaly kněžské domy. Dobývaly se i do ženského kláštera. Tu vzkřikl kolem jdoucí měšťan: »Což se nehanbíte s jeptiškami vésti válku?« Vojíni se zastyděli a odešli. Na třetí neděli adventní chtěl sloužit mši sv. jeden Jesuita. Přisluhoval mu malý sodál mariánský. Když vyšli k oltáři, vrazili do kostela protestanté. Obklopili kněze tak těsně, že mu sotva bylo možno postavit kalich na oltář. Křičeli, směli se, kněze i ministranta za šaty tahali, ale kněz přece setrval, chtěje dáti příklad statečnosti. Když však chlapec byl tlčen a za vlasy tahán, byl nucen od oltáře ustoupiti. V tom však přiklekl jiný statečný chlapec a v ministrování pokračoval. Když byl nemilosrdně políčkován, přiklekl k oltáři sám synáček purkmistrův. Toho protestanté bili, vzali mu zvoneček a cinkali jím knězi do uší. A tak to šlo dále až k pozdvihování a přijímání. Když měl při přijímání nalévati, seznal, že jsou konvičky odstraněny. Když se po nich sháněl, řekl kdosi ze zástupu: »Však byste se měli stydět. Co vám ten chlapec udělal?« Konvičky tedy přineseny a mše sv. dokonána. Jesuité vyhnání brzy od protestantů z města za krutého mrazu. (Svoboda: Katolická reformace a Mariánská družina II, 41, 119—121.)

Když roku 1625 Oto Jindřich z Vartemberka slovy laskavými napomínal na svém zámku Markvarticích své poddané, aby se zřekli bludů zanesených do Čech z ciziny, byl nemilosrdně zavražděn. Český bratr Karel ze Žerotína co nejvíce na panstvích svých i po Bílé Hoře hleděl po-

tačovat katolictvo. Děkan litomyšlský arcijáhnovi hradeckému 1624 psal: »Dveře kostelní násilně bývají otvírány, do chrámů uvádějí se kazatelové k radosti zjevných jinověrců, nám pak, katolíkům, na hanbu. Nezbyvá tedy katolickým farářům jiného, leč aby se zřekli svých úřadův.« Podobně v Morašicích dal Žerotín r. 1624 strhati pečeti s kostela a slavně uvedl tam svého duchovního, který se ihned ujal duchovní správy. Katolickému knězi odpověděl pohrůžkou. Císařský komisař stýskal na hrozná soužení svá i jiných katolíků. Podobně tehdy snášeli velká příkoří katolíci na panstvích Trčkovských. (Svoboda 1. c., 82—3. Krás 61.) Nebyla tedy Bílá hora nijak triumfální hymnou katolických kněží; ti u nás nebyli bezpečni životem po celou válku třicetiletou. Uznáváme, že na protestantech dělo se také násilí. Ale na odvetu pronásledování právě ti katoličtí kněží, kteří měli úmysly nejlepší, a jichž obětavost budila veliký respekt. Byl snad na př. Thurn humannější než vládce katoličtí? Vždyť sám rozkazoval, aby Morava byla obrácena v drt; také hrozil, že »musí život katolíkův a mírných protestantů, jmění a krev jejich zahynouti.« (Tenora: Život sluhý Božího P. Martina Středy, 257.)

Kde protestanté jen poněkud mohli, pustě se katolické víře vysmívali. Správce koleje jesuitské v Chomutově Jan Girard a farář tamější Michael Thot oznámil r. 1625 císařským místodržícím, co spáchali předešlého roku protestanté na potupu Božitélového průvodu. Uspořádali posměšné procesí, vzavše místo hostie řepu a místo monstrance noční nádobu. Místo květín rozhazovali kusy hnoje a různých odpadků. Zpívali hanebné odrhovačky. Počínali si někteří dle sdělení zpravodajů tak, jak by byli spíše pohany než jakýmikoli křesťany. Podobná rouhání dala se i jinde. (Krás 61—2).

Sedláci protestantští měli právo stýskati si na velký nátlak katolické vlády, ale neměli nejsurověji urážeti článek víry, v němž byli vychováni netoliko katoličtí světci dávní i čeští, ale jež horlivě vyznávali skoro po dvě stě let husité. Někteří evangeličtí sedláci totiž posvěcené hostie dávali psům, aby — jak posměšně pravili — přivedli je k pravé víře. (Denis-Vančura 231.) Kdo by si tedy evangeličky představoval jen jako ubohé beránky, byl by

na velkém omylu. Často k hrubému urážení katolictva vedla spíše závilost a msta, než důvod náboženský.

Jakou rozkoší i pro »kruté vítěze« bylo v Čechách bydlet, patrně z toho, že arcibiskupské panství Vltavotýnské bylo za války čtrnáctkrát vydrancováno od vojsk protestantských a císařských. Podobně zpustošeny i jiné statky arcibiskupské, takže kardinál Harrach, chtěje chudinně pomáhat, často nevěděl kudy kam. — (Krás 493—4.) Jest otázka, komu se vedlo hůře: zda-li katolíkům v zemi zůstávajícím, či emigrantům, kteří v cizině byli ve větší bezpečnosti. Čeští bratři vedli k nám germánské žoldnéře a bojovali houfně po boku jejich i tehdy, kdy už bylo patrné, že vlastně jest ztraceno všechno, zvláště pro neupřímnost germánských »ochránců«. Kdyby byli titíž Bratři vynaložili aspoň desetinu té energie před Bílou horou, jakou plýtvali po ní, nebylo by k vojenské katastrofě došlo. Bratrská šlechta před nejosudnějšími chvílemi r. 1620 schovávala své peníze podobně jako protestanté a podobně se bála o svou kůži. Když však cizí vojenské výpravy do Čech drancovaly lid domácí, tehdy už bratrská odvaha vzrůstala ve spojení s pustošiteli.

Jak »citlivé« duše o porážku katolictva usilovaly, patrně z povahy protestanta Betlena Gabora, když tábořil po bělohorské katastrofě blízko hranic dolnorakouských. Strana Fridricha Falckého vyslala k němu Pavla Ješina. Po něm vzkázal Betlen na Moravu, že smíří-li se tato s císařem, vyšle na ni Turky a Tatary a neodpustí žádnému stavu ani pohlaví ani stáří; všechno prý pobije a zpuště; ty, kteří drží s císařem, hodí psům k udávení. Také podal zprávu Fridrichovi, že tam jízda jeho »ohněm a mečem všechno vůbec hubí.« Starý Thurn sliboval zahraničním nepřátelům katolictva, že bude v Čechách na výpravě proticísařské plenu dosti. —

Protestanté připravovali nové výpravy s heslem, že musí býti popové na všech stranách napadeni, a že všichni přívrženci papežovi se mají vyhubiti a že cestu protestantských vojsk mají znamenati požáry a popel. (Svoboda: Studium našeho dějepis, 5—7.)

A za koho národ odnášel dásné rány? Denis píše: »Reakce mocí panovnické nebyla velmi těžká, vinou egoistického panstva,

jež v týž čas, co rozšiřovalo výsady své vůči panovníkům, uvrhlo sedláky v poddanství velmi tuhé a uvedlo města v postavení podřízené; tím ztratilo všechny kořeny v zemi, a ve chvíli nebezpečnosti massa lidu zůstala naprosto netečná ke zkáze svobod zemských, které se staly konečně jen privilegii osobními.« Právě, že zrušení poddanství by bylo vykonalo zázrak, ale na to nikdo nepomyslel. »Od doby příliš dávne šlechta pozbyla styku s lidem, neznala již náklonnosti jeho, nechápala jeho hněvů, nemluvila již týmž jazykem. Kde by tedy v ní vyskytli se představitelé oněch bohatýrů, kteří v XV. století shromáždili kolem sebe první bojovníky? Historik a emigrant český Pavel Skála ze Zhoře, ač velmi upřímný prote-

stant, cítí jen hrůzu a odpor k té »selské sběři záškodní« nebo k té »pražské chase popeněžní.« Většina emigrantů sdílela tyto city, polekána jsouc vším tím lomozem, uražena ve svém útlocitu těmito zuřivými násilnostmi. Podstupovali trest za chyby své: domáhali se privilegií výlučných, pohrdali lidem, a nyní, když tento lid jediný mohl jich hájiti, blektali před ním vyděšení a rozmrzelí.« Šlechtici, kteří se vrátili s protestantskými voji z ciziny na své statky, oddávali se odpočinku nebo sbírali trosky svého jmění. (Denis-Vančura: Čechy po Bílé hoře, 86, 128, 129.)

Krutě byl náš národ stíhán. Hrozné tresty habsburské odsuzuje každé srdce citlivé. Leč při tom také trochu srovnávejme dle zásady: Každému, což jeho jest!

Smutné chvíle českých menšin.

Přísně bude jednou historie souditi, co všechno extravlastenci pro zavilý boj protikatolický zanedbávají. Dne 8. května konána byla v Praze valná hromada Národní jednoty severočeské. Starosta K. St. Sokol projevil lítost, že mizí v národě vědomí povinnosti pomáhati menšinám. V krajích smíšených ovšem právě útočností německou čeští lidé jsou sami nuceni s důrazem češství své si uvědomiti, ale v krajích ryze českých nastala lhostejnost a strach před podezřením ze šovinismu; ta obava zaviňuje, že poměry po stránce národní nejsou u nás o nic lepší než před zřízením republiky. Severní kraje jsou neustále národním bojištěm, ale vládní kruhy nechtějí rozuměti výbojnosti a bezohlednosti národa německého.

Jednatel Jan Havlena vyjádřil úzkostlivou obavu nad zbědovanými poměry v menšinách. Zkritisoval lhostejnost vlády, která sice stále tvrdí, že podle versailleské smlouvy v naší republice jsou pouze menšiny nečeské, ale která nevystupuje proti páchání nejhoršího bezpráví na českém občanstvu v území poněmčeném. Vládě schází vědomí, že zájem českého národa jest zájmem českého státu. Pozemková reforma měla vrátiti českou půdu do českých rukou, ale je prováděna tak, že se tím dociluje pravý opak. Středních škol českých zhruba ve smíšeném území dosud není. Úředníci čeští, kteří tam jsou z českých krajů komandováni, považují ten po-

byt právem za trest, protože od Němců mnoho zkusí. 80 procent důstojnictva jest tam německého, což nesmí déle trvati. »Němci se jinak chovat nebudou. Ta půda se může stát podkopem a běda, vyletí-li. Naše vítězství jest vítězstvím státu, a naše prohra hrobem české samostatnosti.«

Jiní řečníci žalovali na zbabělost českých a nestoudnost německých okresních hejtmanů, na zpupné němčení úřadů, ne-spravedlivé rozdělení podpor zemskou politickou správou. Vytýkáno, že byly předčasně veškeré školy postátněny; umožnilo se tak německým obcím odpírati náklad na školy české a budovati toliko německé, zatím co stát není s to české školství finančně podporovati. Přes četné spolky německé mají své filiálky v Čechách, pracujíce nepokrytě proti našemu státu. V němec. krajích čeští důstojníci, četníci a pod. jsou vůči Severočeské jednotě zdrželiví zřejmě na pokyny z Prahy. Velkoněmecké prapory se vyvěšují ostentativně.

Zástupci Chomutova a České Lípy ukazovali, jak se zvráceně provádí pozemková reforma; úředníci pozemkového úřadu, byvše zváni do schůzí Jednoty, vyhýbají se štítivě a odpírají činovníkům instrukce, jak by se docílilo kolonisace českým živlem.

Takové a podobné nářky hraničářů ozývaly se v třetím roce republiky. Podiví se někdo? Němci slyší, jak v českých krajích Češi vytloukají české kostely konfes-

ním většinám katolickým, jak lučavka komunistická překáží jednotnému českému postupu, jak čeští soc. demokraté raději se chtějí spojit se soudruhy německými než s českými »buržousty«, jak se u nás poklonkuje německým židům a pod. Pak ovšem germánská troufalost nabývá obří síly.

Leckdo si myslil, že žalostné výkřiky našich hraničářů probudí české svědomí. Ale prška těch výtek stekla s pláště radikálních politiků českých jako voda s husy. Z menšinových krajů totiž ozývají se na německé násilnosti malomocné žaloby no-

vé. Vždyť zatím jest v Praze velká starost, jak uspokojiti maďarské židy v Podkarpatské Rusi a na Slovensku — a jak zabírat dále korečky pole českým kostelům. Aby se zbabělost maskovala, povykují se hlučně proti germánským nebožtíkům neškodným, kteří zhynuli již před třemi věky. U nás proti Němcům dovede se deklamovat a křičet, ale nad Němci energickou rukou vládnouti panstvo neumí, ba nejeví k tomu ani vůle.

Veliké žaloby českých menšin zůstanou pro vždy výrazným dokumentem, jak to lžihusitství jest pouze papírové.

KULTURNÍ HLÍDKA.

Příčiny finančního tajemství v nemocenských pokladnách. Že tyto pokladny slouží hlavně ku prospěchu lidí zcela zdravých a mnoho žádajících, jest už dávno zkušeností. Nejlépe se v pokladnách vede socialistickým agitátorům, jejichž práce pokladniční jest vymezena tak, aby mohli hlavní zřetel obracet k politickým schůzím, přednáškám, konferencím, podomním agitacím atd. A na tohle jsou nuceni proti vlastní vůli platit i dělníci nesocialističtí.

»Nár. listy« 18. června přinášejí dokumenty, proč správy pokladen po stránce účetnické rády zahalují nejvýznamnější círy do mlhoviny. Pokladny uveřejňují jen některé položky výdajové, ale nikoli náklady správné. Důvody této nemoty lze snadno vystopovat. Úřední zpráva okresní nemoc. pokladny v Praze za r. 1919 sděluje, že náklad na lékaře a porodní báby činil 134.356 K 99 h. (Ale tatáž pokladna pak na plakátech oznamovala, že ten náklad činil 149.327 K 54 h. Tedy na venek číslice jiná, než jakou tatáž pokladna vepsala do hektografovaných účtů původních. Náklad škrtnutím pera se »rozmnožil«, aby se objevily pokladny v boji s lékaři ve světle lepším.) Náklady správné téhož roku však činily 309.213 K 03 h. Kontroly nemocných členů stály 59.463 K, takže náklad na správu dohromady činil 368.676 K 77 h — tedy o 180 proc. více než na lékaře.

V Hodoníně v březnu tohoto roku pokladna zaplatila za léčení 8766 K 08 h, ale správa pokladny stála 11.893 K; kontrolorům vyplaceno 3689 K. Tedy správa stála skoro dvakrát tolik, co léčení členstva.

Ale i příjmy hledí pokladny před širší veřejností zatajovat, jen aby se nikde neobjevil výrazný celkový obraz toho hospodářství. »Nár. listy« dle přesvědčivých dat vypočítávají, že okr. nem. pokladna v Praze má ročního příjmu asi 25

milionů K. Žádají-li lékaři za člena ročně bez ročního pojištění 18 K, činí jejich požadavek ročně úhrnem 270.000 K, při ročním pojištění po 27 K za pojištěného člena úhrnem 1.060.000 K, čili 4 a čtvrt proc. příjmů pokladny. Stejně poměry zjištěny u pokladen v Plzni a Čes. Budějovicích. Tyto číslice nutí k nejvážnějšímu přemýšlení, kdo vlastně rozmnožuje draze placenou byrokraci a o koho se vlastně stará platící členstvo. Stojí-li úřednický aparát mnohem více než lékaři, vstává se otázka, zda by nebylo dělnictvo na tom lépe, kdyby si peníze pro případ nemoci šetřilo soukromě. Nemusilo by aspoň pak platit úředníky, kancelářské místnosti a potřeby, tiskopisy a pod. Mají-li nemoc. pokladny vyhověti svému původnímu a základnímu účelu, k pronikavé jejich reformě dojíti musí. Ale proti nápravě hůževnatě se staví právě socialističtí úředníci, kteří úředníky jiné, inteligentnější a pracovitější, řadí mezi »buržousty«, vyssávající lid.

Pravý význam Zjevení sv. Jana byl konečně rozřešen. S jak hlubokým vzděláním a s jakou skromnou obezřetností má se přistupovati k výkladu Písma sv., poučoval důrazně již sv. Jeronym. Svobodný výklad prostého lidu vedl všude k nejvážnějším zmatkům, takže sami vůdcové sekt uznávali za nutno proti anarchii rázně vystoupiti. Volné výklady těch, kteří si sami přisvojovali jméno »evangeliků«, zabíjaly docela tak daleko, až končily — zlehčením autority bible, sebevědomým pohrdáním i některých knih novozákonních. Co bylo příliš hlubokomyslné a nebo i křivě některé individuální theologické soustavy — pryč s tím. Apokalypse (Zjevení sv. Jana) od některých sektářů vylučována z bible, protože hlavní její smysl byl záhadný. Katolíci však měli na plném zřeteli pradávnou živou autoritu církve obecné a proto dle tisícileté tradice tento spis jako součástku Nového zákona

podrželi. Výklady katolických theologů se dosti různily, protože vždy uvážlivá autorita Vatikánu neprohlásila slova rozhodného, ponechávajíc široké pole vědě odborníků. Nyní pak P. Peschek (Redemptorista) uveřejnil svůj velkolepý objev, čímž celé složení Apokalypse stává se jasným a přehledným. Zjevení sv. Jana dle Peschka líčí živě soud Boží nad hříšníky, což ovšem bylo známo již dávno. Nyní však dokázáno, že svatopisec vložil tento soud do rámce každodenní bohoslužby v Jerusalemském velechrámu, kteron ovšem sv. Jan velmi dobře znal. Vždyť sv. apoštolé náleželi k nejpilnějším návštěvníkům velechrámu.

Peschek (v Linzer Quartalschrift z r. 1920, 494—514) probírá počátek liturgie denní, liturgie ranní, polední, večerní i posvátnou hostinu následující a ukazuje, jak pořadí Zjevení i povaha vět jeho postupuje dle vzoru oné liturgie. Sv. Jan sám o sobě praví, že byl znám veleknězi; znal bohoslužebný řád dopodrobná. Je tedy rozhodně autorem knihy. Někteří učenci pronášeli náhledy, že spis jest sestaven z prací několika spisovatelů, protože prý schází zde vnitřní jednotu a řady trestů se zde opakuji. Teď však zřejmo, že kniha jest slohově i obsažně jednotná; opětovně uvádění trestů má dokázati, jak církev zvítězí nad různými nepřáteli, ať již tiho proti ní povstali na počátku, či bojují za jejího trvání či vtrhnou se v zápas na konci.

Nové, nádherné světlo září nyní z majestátních vět tohoto Zjevení, které zvláště starým Židům bylo poučením velice názorným.

Najvýdatnějším „missionářským“ prostředkem protestantským jsou obrovské peníze — jako v politice. Těch poslali životnímu evangeliovu v Čechách praští Němci již před válkou spousty. Gustav-Adolf-Verein posílal do rukou českých příspěvky docela i po státním převratu. Nyní upsalo asi třicet protestantských sekt ve Spojených státech 7920 milionů dolarů na protestantizaci Evropy. Značná část těchto peněz jest již pohromadě. Přes 2000 úředníků sbírá další částky. V čele akce stojí kapitalisté, jako na př. světoznámý miliardář petrolejový král John Rockefeller. Výslovně prohlášeno, že ty miliardy mají sloužiti k tomu účelu, „aby čisté evangelium třicetiúčastněných sekt mohlo býti hlášáno.“ Panstvo však zapomnělo poznamenati, v které sektě to opravdu čisté evangelium jest a nevysvětlilo, proč se ony společnosti napřed neshromadí věroučně samy, aby tak trochu také platila jejich autorita morální. Mají být vydávány k propagandě čtyři nové časopisy — jeden ve španělštině. Američtí sektáři ovšem dobře vědí, že áplacných individuí jest v Evropě

všude dost a že se kramářské kupování duší vyplatí. Celé toto tažení ovšem směřuje výhradně k potírání katolické církve. Kde pak jsou čeští pokrokaři s protestem proti takovému útoku zlata, jestliže dřív tak často prudce kritisovali i biskupské kočáry? Rozumí se, že v „národě Rusově“ americký kapitalismus vyrobí také veliké „změny přesvědčení.“ Co znamená negaci, toho se u nás chopí radikálové vždycky všemi desíti, protože boření jest velmi pohodlné. Kdo chce opravdově blížiti se ke Kristu a jeho čistému učení v době tolik kulturně vyspělé, nalezne dost prostředků i v tom případě, není-li mu cesta posázena lesklými dukáty.

V mračném soumraku rozumu. Jak dovede zatemnit fanatismus zloby a nevěry i rozum intelligence, dokazují nyní stále nové zjevy. Plnomocník dánské vlády Henning Kehler vydal své „Vzpomínky ze sovětského Ruska“ z r. 1917. Ve vlaku na trati z Alatyru do Kazaně bylo nádherně vypravené kupé, v němž stála bývalá šansonetka Dolli Michajlovna ve skvostných šatech. Vlak zastavil ve Svijažce. Michajlovna odebrala se do města, kdež byla právě pořádána slavnost odhalení „Rudého sadu“ a pomníku Jidáše Iskariotského. Slavnosti se účastnilo vojsko. V čele oddílu kráčela Michajlovna v námořnickém kabátci, jízdních kalhotách a ve vysokých žlutých botách. Předseda sovětu v slavnostním proslovu řekl, že pomýšlel původně na stavbu pomníku pro ďábla nebo Kaina, kteří byli umřetenými spiklenci, revolucionáři. Ďábel však prý neodpovídá marxistickému pojmu světových názorů. A Kain? Jeho existence není dosti potvrzena. Tedy postaven pomník člověku, kterým pohrdal kapitalistický svět po dvě tisíciletí. Jidáš prý jest symbolem revoluce. Michajlovna pak zatáhla za šňůru, obal se uvolnil a pod ním se ukázala šedo-rudá postava nahého člověka v nadlidské velikosti s tváří hrozivě obrácenou k nebi a křečovitě strhávajícího provaz s krku.

Tohle byl pro prostý dav tak silný pepř, že v zástupu nastaly rozpaky. Někteří lidé, nechápajíc proslovu, křičovali se. Ovšem bolševičtí komisaři chápati mohli. Jidáš chodí s měšcem a kradl peníze určené spoluapoštolům. Bolševičtí vůdové si měšce nácipávají ještě více a docela moří oloupené proletáře hladem. Jidáš zradil Krista — bolševici též. Jidáš odmoudil se sám, ale bolševici věší občany poctivé; sami mají na oprátku krky velice lechtivé. Jidáš litoval drahé masti vyhlité na Krista, protože ji nemohl ukrást a zpeněžit; komisaři pašují drahé masť a klenoty k vůli svému zisku za hranice.

Mnoho občanů v komicko-hrdém postoji odhlásilo své vystoupení z církve. Kolik jich vystoupilo

z poctivosti, to se hledí utajiti. Ale jiní již ryšně ohlašují své vystoupení z národa, aby aspoň něčím dokázali svou povýšenost nad »nízký brav«.

Komunista S. K. Neumann, který již před válkou napsal hymnu na satana, stále se snaží na sebe upozorňovat veřejnost. V »Červnu« z 9. června napsal originelní elegii. Ptá se svého zvětšeného otce, proč se počestil. Já, tvůj syn, »musím si jako cizinec dobývat chleba u rodáků tak cizích.« Od mládí prý se cítil mezi Čechy cizí. A když byl přeražen »habsburský spár«, tu »básníci zblbli, šejdiři slibovali, lichváři čachrovali«. O národu našem Neumann píše: »O, jak ho nenávidím, nevěstku západní buržoasie! Jak jsem na hony vzdálen dnes národa vodnatelného, sám jsem mu cizí. Z jiné jsem krve a z jiného těsta...« Pěkná poklona pokrokařským praporečnickům českým! A básník vzdychá i touží: »Loužičko česká, k tobě nepatím... pročez příjd', příjd', příjd', ó Moskvolo!«

Dál opravdu odporná a neupřímná komedie komunistického spisovatele nemůže jít. Nač vzdychá českým jazykem po Moskvě, když tam mohl kterýkoli den pohodlně odjet s Hillersonovým komonstvem? Proč píše verše protiným jazykem českým, měl-li předky německé a líbil-li se má lépe rusko-hebrejská hantýrka moskevských komisařů? A jak rád bral české peníze jako ministerský rada v republice? V Moskvě by nenalezl loužičku, zato však celé kaluže krve nevinné. Kdyby se odvážil v Moskvě rozmáchnout se perem tak volně jako zde, žid by mu pověděl okamžitě, zač je toho loket. Neumann hrál už několik rolí jako herec na jevišti. Byl naturalistickým samotářem, potom kubistou a futuristou a nato psal verše vlastenecké. Teď zas je překrveným komunistou — a to všechno proto, aby ho veřejnost nepřežrala. Snad brzy začne chodit po rukou anebo se odívat do medvědí kůže, jen aby se o něm napsalo: »Byl to typ opravdu svérázný.«

Ovšem takové výbuchy se nesmějí brát tragicky. Kdo chodí po provaze, brzy sleze, aby se oddal zcela střízlivému požívání obyčejné kaše.

Machar na př. psal o šibeníčkách a kilíčkách na hrdla českých vlastenců hlavně proto, aby kolem sebe zvytl hodně hluku. Nazval vlast macechou, spřátal Čechům, kteří se nechtěli před jeho názory sklánět v pokorném holdu. A podařilo se mu! Vznikla prazbytečná vichřice a lidé hleděli na Machara jako na sensační americký film. Po válce však se s macechou smířil. Věděl velmi dobře, jak celé řady rakušáckých parazitů a nečeských lichvářů u nás za války natropily zločinně stokrát víc než ti Češi, které dříve tolik tepal. Ale Machar v »Nár. listech« doporučoval, aby se

udělil generální pardon. Ejhle tedy výslednice Macharovy zásady: »Já měším semřít.«

Proto není potřeba se rozčilovat nad Neumannem. Z pardalů kůže vyleze brzy krotký beránek, hledající prosaicnou pastvu. Naskytá se však otázka, co by činili »husitští« radikálové, kdyby podobné řádky napsal vynikající katolík. I jeho druhové by byli honěni od mistivých individuí jako divá zvěř. Vždyť dovoň-li si katolík kritiku v nejlepším úmyslu, ze strachu před národní pohromou leč se celá škála o velezraďe. Ale přivně-li s velkým odporem komunistu na češství, radikální veřejnost se na »silácký« čin divá užaste jako Kuba na oslňující ohňostroj.

Takže se připravuje komunistická rovnost. Bohatí židé, kteří za světové války ani přetm pro úlevu ujařmených českých chudáků nehnuli, teď se natřásají na veřejných schůzkách, vytknouce diktaturu rovnocenného, stejně dobře situovaného proletariátu. K nim se řadí zbohatlíci Vaněk, Houser a jiní. To by ovšem žádného nezaujatého pozorovatele nepřekvapilo, že tyto lidé se nechtějí obětovat, nýbrž sami hodně získat. Sám dr. Šmeral nesliboval, že v případě nezdaru převratu bude s komunistickými profetáři spolutr-pěti; naopak prohlásil otevřeně, že půjde za hranice.

Zajímavé však je, jak rozumějí komunisté zavedení spravedlivých řádů. Organ »levých« (centristů, kteří balancují mezi soc. demokraty a komunisty) »Sociální demokrat« se táže: Proč nebyl na svatodušním sjezdu zodpověděn dotaz, podepsaný dvaceti delegáty o tvrzení »Práva lidu«, že dr. Houser rozprodával ruské zlaté výrobky a brilianty a že stržené peníze nebyly vyúčtovány. 2. Proč nebylo již dávno před sjezdem zakročeno proti dvěma redaktorům stejného komunistického deníku, kteří přijali cizí peníze pro sebe, ač ústředí o tom vědělo. 3. Proč neptá se výkonný výbor celé řady příslušníků komunistické strany, z čeho a z jakých fondů mohou tak skvěle žít, aniž by pracovali.

Ale ještě něco pozoruhodnějšího! Na Rychnovsku děly se tak velké krádeže, že tam zavládli obecní postrach. Lidé byli v lesích přepadáni, byli okrádáni i lidé učení, nemajetní. Četníci natíkali na svízelnou službu. Konečně se přišlo na to, že ústředna zlodějské společnosti se nachází v Peřle u Vamberka. Duší tohoto nekalého sdružení byla rodina Kovářova, z níž někteří jsou již za mříží. Četnictvo po ústředním pátrání prozkoumalo celé zlodějské hnízdo. Pokud jsou krádeže zjištěny, cena odcizených věcí převyšuje půl miliónu korun. Když pachatelé dají pod zámek, celý kraj si spokojeně oddechne, protože smělé krádeže přestaly.

Ale taková ochrana lidí, poctivě se žijících,

zněl bůla se komunistickému »Radému Právu«. Tento list po zatčení zločinců napsal: »Dostali jsme řadu stížností z Vamberka a okolí, že tam jsou zatýkáni naši soudruzi a odváděni do vězení, aniž by k tomu bylo nějakého důvodu. Opětně se nám oznamuje z Pekla u Vamberka, že tam četníci zatklí důvěrníka naší organizace a odvedli do vězení, kde byl ponechán. I řada jiných našich příslušníků jest pozatýkána a u kolportéra soudruha Smrčka byli již třikráte četníci a hrozili mu, že bude zavřen rovněž. Je to četnická libovůle, či to mají četníci nařízeno okresní politickou správou? Vydržuje si obyvatelstvo četníky a stupidní byrokraty snad proto, aby ho bezdůvodně týrali? Či žijeme v dobách policejního absolutismu a četnické libovůle? Anebo chtějí bývalí c. k. byrokrati za každou cenu zostudit u lidu presidenta Masaryka provozováním takové pobuřující policejní libovůle za jeho vlády?«

No — tohle už je rekordní výšvih laické reformované morálky dle systému Bronstein - Lenin. Teď už tedy pracovní dělníci vědí, jaké představenstvo pro ně chystají komunisté pro případ převratu. Možná dost, že oni nebezpeční zloději se budou hájiti vysvětlením, že konali praktická studia pro »nastávající politiku činu.« Tu již vandruje všeliká morálka přes hory do mlžin. Úřady, které se starají také o bezpečnost samého Šmerala a Hakena, dostávají notný výtopek za to, že se odvážíly vzít do vyšetřovací vazby komunistické zloděje, líná individua, která žila jako nejodpornější »buržoustové« na útraty občanstva charakterního. Možná dost, že bude »Rudé Právo« žádati o imunitu aspoň pro ty duše nenechavé, které jsou komunistickými důvěrníky. Vždyť se tu pracuje »pro velikou ideu.«

Tak se starají komunisté o posilu českého živlu v republice. Radikální špačkové štěbetají neustále o národní nespolehlivosti katolictva, aby zakryli, kam vůstily »vlastenecké« proudy »protiklerikální«. Na komunistech jest viděti zřetelně, jakou rakovinou zvláště na kmeni národa malého jest materialistická lučavka. Českému duchu svázána křídla. Nikdy se nesmí zapomenouti, jakou hroznou úlohu hrál komunismus při vpádu Maďarů na Slovensko. Víme dobře, že Maďarům, Němcům a Židům u nás nespravedlivě se neubíží, ba naopak, že v územích smíšených československý živel prožívá očistec. Ale vízme, jak dr. Šmeral se stará úzkostlivě, aby právě žádnému maďarskému lidu jest porušována, ať kdekoliv. K nebyl vlásek zkriven. »Več. Práva lidu« dne 15. června sděluje, že na schůzi komunistů v Košicích dr. Šmeral mluvil proti našemu státu, přeje si, aby republika postoupila Maďarsku část Slovenska a Podkarpatské Rusi.

»Já, soudruzi, prohlašuji, že my čeští komunisté jsme povinni starati se také o čistě národní práva maďarského obyvatelstva, a já vám slibuji, že chceme v budoucnosti udržovati osobní styky s vašimi obvody také proto, abychom z vlastní iniciativy se vším důrazem vystoupili, kde bychom zjistili, že národní spravedlnost vůči maďarskému lidu jest porušována, ať kdekoliv. K Československu přivtěleny byly na určitých místech pruhy země s obyvatelstvem skoro vesměs maďarským. Přivtělení těchto obvodů odporuje principu národnímu, nedá se odůvodniti ani tím, že by tyto obvody byly pro stát nepostrádatelný hospodářsky nebo strategicky (!). Republika by učinila nejlépe, kdyby prohlásila, že je ochotna jednati — třeba za materiální kompensace — o úpravu hranic ve smyslu principu národnostního sebeurčení (!). My čeští komunisté zavazujeme se vám býti strážci vašich národnostních práv. Tuto proletářskou solidaritu nutno vytvořiti činy, a ne pouze slovy!«

Tak — páni nadvlastenci! A teď jen dál hodně zostra na »klerikály«! S kým potom pracovní národní většinu utvoříte? Jen aby sami vaši vnukové neseli blín na vaše hroby, že jste protikatolickými štvanicemi pomohli k vítězství židovsko-bolševické holi maršálské.

O potřebách reformy střední školy přednesl na sjezdu ředitelů 14. května významné pojednání Jos. Píthardt. Pravil, že za hlavní chybu dosavadních reformních návrhů pokládá opomíjení stránky výchovné. Referent pravil: »Naše střední škola je v takovém stavu, o kterém řekl Girard: »Uráží mne, že nalézám jen učitele řečí, přírodopisu, zeměpisu atd. tam, kde bych hledal něco mnohem vznešenějšího, vychovatele.« Dnešní škola je k nabývání vědomostí; absolvováním tříd, nějakými zkouškami její úkol je vyčerpán; co konala nebo koná po stránce výchovné, koná téměř z vlastní iniciativy, v organizačním statutu jejím není o tom řeč, to konají jen ty vynikající duše profesorské, jež pochopily plně své poslání. Nám musí býti výchovná stránka prvním a hlavním cílem reformy už také proto, abychom se vybavili ze sféry německé Herbatovské filosofie.« Výchovná stránka musí nám býti hlavním cílem reformy. Compayré napsal r. 1910: »Morální výchova je důležitější než rozumová.« Podobně dle dr. G. Bon: »Výchova charakteru je mnohem důležitější než vyučování.« Systém Komenského je převahou výchovný.

Dnešní mládež jak u nás dělá dobrotu a učí se, činí tak posud jen pod nátlakem. Proto musí ve škole panovati kázeň. »Všimněme si, že všechna výchovatelská práce, všechna kázeň, kterou měl na mysli Komenský, měla cíl, jednotící ideu, a to

silnou ideu náboženskou, bez níž o celé práci Komenského nelze vůbec mluvit. Táž idea pak pronikla všemuh činnost škol, dokud to byly školy řádové nebo klášterní, a to ve Francii na př. do doby nedávné, a to tak, že jmenovaný le Bon, jenž není klerikál, nepokrytě vzdává plnou chválu výsledkům; ta idea měla zvláště ten význam mocný, že jednotila a pojila všecko učitelstvo. Má-li výchova školní u nás jíti nyní snad bez náboženství, bude nutně třeba utvořit nové pevné jednotící pojtko učitelstva, ideu řídící výchovu. Bude to »vlast« jako ve Francii, nebo »práce« jako v Americe? Stačí to u národa, jehož »smysl dějin je náboženský«? — Pro nás musí býti výchovná stránka reformy prvním požadavkem zvláště v nynější době. Le Bon praví: Vychování má posílit

karakter race a opravit jeho chyby. Ale: »Tvoření republikánského systému, jež jednotlivá individua osvobozuje, jim poskytuje volnost, jež omezuje jistou část vnější moci, může přispívat k tomu, aby svědomí dostalo se na scestí. Lidé jsou sváděni a zneužívají větší svobody, nepodaří-li se u nich dosáti toho, aby se lépe ovládali, aby se naučili volně a z pocitu povinnosti — konati to, co druhdy konali pod tlakem moci a z bázně.« To jsou slova Compayrého z Education morale. Proto je potřebí výchovné reformy na prvním místě. —

K tomu poznamenáváme, že ani idea »vlast« ani idea »práce« nestačí tam, kde mocně vůli neřídí náboženství. Vždyť to uznávají již přední myslitelé jak ve Francii tak v Americe.

ROZMANITOSTI.

Ve Francii množství zasloužilých důstojníků vstoupilo po válce do kněžských seminářů. Belgický generál Hemricourt, jenž před rokem zemřela manželka, vstoupil do benediktinského kláštera v Maredsousu. — Posl. Fráňa Zemínová na otázku, čím jest náš státní život, odpovídá v »Č. Slově«: »Je to boj všech proti všem.« Zapomněla však dodat, že právě příslušníci její strany svým fanatismem rozdmýchávají největší vášně a roznice. — V Podkarpatské Rusi umělým způsobem se štví proti katolickým uniátům; pravoslavní zabírají jejich kostely a jsou různě od vlády podporováni na účet řecko-katolíků (uniátů). Nedávno přibyl do těch končin pravoslavný pop z Ameriky a vystupoval proti zájmům uniátů, snaže se mezi ně zaseti svár. Když se však pátralo po minulosti tohoto agenta, bylo zjištěno, že to je vlastně židovský košerák. Zajímavé, že o té židovské drzosti se nezmínil u nás ani jediný radikální list český. — Do učebnic pro českou školní mládež propustila censura hladce křiklavé protikatolické nepravdy. Propouštějíc snižování českého katolicity, má veliký respekt před — zlovolností německou. Ve schválené německé učebnici »Das wichtigste aus der Geschichte« (z r. 1920) praví se, že Karel IV. založil první universitu v německé říši. V uvedení smlouvy mezi Lucemburky a Habsburky vynechává se část, která praví, že v případě vymření domu Rakouského jeho země případnou dědičně státu českému. Jsou tam i jiné zúmyslné nepřístojnosti, jen aby význam českého jména nevynikal. Z dějin československého státu není tam skoro nic. Ale — pro vládní kruhy všecko dobré, co nevzbuzuje podezření »klerikalismu«. — Slavný ruský učenec a theoretič ethického anarchismu Petr Kropotkin zemřel ve velké bídě v Dmitrově u Moskvy. Tento kmet tam žil v polovičním vy-

hnanství, protože se odvážil nesouhlasit ve všem s Bronstemem. Ale když zemřel, židovští komisaři již se nemusili jeho vlivu báti a proto mu vystrojili na státní útraty slavný pohřeb. Bolševická vláda vypsalá též konkurs na pořizení dvou pamětních desek. Pokud však Kropotkin v Dmitrově žil, byl nucen psát své »Paměti« při louči; přátelé jeho opatřili mu nuznou přikrývku a z odpadků sukna jakési bačkory. Teď však Bronsteinova garda chce těžit z popularity vyhladovělého starce pro sebe; je to přímo ztyranisování mrtvol. — Z Vídně pronikají stále zajímavější zprávy o úžasném zbohatnutí tamějších židovských čachrářů. V první polovici června byli propuštěni všichni podlédní obchodníci tabákem z vazby zemského soudu, když složili značné kauce. Na př. obviněný Šalomoun Weiss složil částku 5 milionů K a jeho pomocník Kreutner rovněž tolik. Taci židé to ovšem mohou dělat! Však to konec konců zaplatí křesťané. — Pak vězte radikálnímu tisku! »Právo lidu« odhadlo, že na jeho (soc. dem.) Olympiádě bylo na 70.000 osob; jiné listy mluvily o 30.000 účastníků a — »Nár. listy« šťízlivě počítají 8000 osob. Slavnosti na Růžovém paloučku dle nár. soc. »Pond Č. Slova« se účastnilo na 70.000 duší, dle »Nár. Politiky« na 30.000. Jsou noviny pro blázny? — Židovský advokát dr. Berthold Thein v Pardubicích slavil minulý měsíc své 60. narozeniny. Jest předákem svobodných zednářů, propaguje Volnou Myšlenku a — jest starostou náboženské obce israelské v Pardubicích. Dostavilo se mnoho gratulantů z Prahy. Deputaci vedl odborový přednost Jaroslav Kvapil. Blahopřejné telegramy zaslal prezident Masaryk a jeho syn legační rada Jan Masaryk. — Jest potřeba dráždit slovenské katolíky zbytečně? Židovští žáci mají na své svátky prázdné. Ale na

obchodní škole v Turč. Sv. Martině nařídili profesoři žákům, že ve svátek Nanebevstoupení Páně musí přijít do školy. Žáci přišli, ale po prvé hodině odešli, napsavše na tabuli, že světi křesťanské svátky. Za to dostali 12 hodin karceru. Smí někdo schvalovat uvěznění školní kázně a pokládání učitelovou autoritou? Nikoliv. Ale pak si nemají podkopávat autoritu sami pedagogové. — Ach ta průbojná síla radikálního češství! Poštov-

ní ředitelství v Praze má zvláštní praxi. Českým bankám, podnikům a korporacím jsou zasílány výzvy k investiční státní půjčce německy s německými složenkami a německými tiskopisy. Až se znovu začne v červenci oslavovat Husovo češství, ať se důrazně připomene zaječí povaha falešných Husových otitelů, kteří ženou prtem jen toho, kdo před nimi utíká.

OBRANA.

Proti nenávisti sektářů a bezvěrců. Že už naše národnost se přejídá všem lidem, kteří neztratili poslední špetku rozvahy a poctivosti, patrně ze slov Pavla Váša v pokrekářských »Lid. novinách«: »Násilné zabírání chrámů, kácení soch, vysmívání náboženským obřadům — to není český způsob řešení náboženských otázek, jak k němu dospěl vývoj u nás již ve stol. 17. A je nadmíru pochybné, lze-li z historických vzpomínek budovat novou církev. Ti, kdo umírali dne 21. června na Staroměstském náměstí, věřili celou duší v Ježíše Krista. Víru v Boha nelze nahradit politikou. Tak vedou nás vzpomínky na krvavé pondělí r. 1621 k ryze českému úsilí o snášelivost náboženskou a ryzí lidství. Vítězové mohou být velkomyslní, a nevzdávající se v ničem svých práv, smějí být šetrní k odpárci. 21. červen nechce v nás rozdmýchat nově nenávisti, nýbrž přesvědčovat o potřebě lásky. Neboť ta jest silnější smrti a jen z ní rodí se nový život.«

K tomu poznámku. Katolíci nyní nejsou přece občanstvem poraženým, protože jiným vrstvám národa nevypověděli boj a jinověrců neutlačovali ani před válkou. Hrozí se boje občanského z lásky k vlasti, ačkoli by zavří tyraní volnomyslenkářů splakali nad svou výpravou. kdybychom chtěli proti stupňovanému útisku fysickému organizovat na obranu mohutné fysické síly vlastní. Tu je přece vidět, že bělohorského vítěze zatracují právě ti, kteří mají chuť k páchání násilí takového, jaké řádilo za třicetileté války. Ale při své zlobě prozrazují větší zbabělost než stavovští povstaletelé r. 1620, kteří po bitvě na rychlo s hlavami až k zemi schýlanými vítěze odprošovali. Zatím co vpadali do katolických kostelů českých s hrubostí asiatskou, ve smíšeném území úzkostlivě se stěžují pohměvat — katolíky německé. V Praze zabrány místnosti klášterů českých pro školy a kanceláře. Ale na valné hromadě Národní jednoty severočeské nařkáno, že ve zněmčeném území řády kapucínů a křižovníků české školy »z far vyházely«. Nuže — a na tuto odpověď katolíků genitálních junáctví české se odmítalo. Zato si schlazuje žábu na vlastní krvi, spojujíc se

k tomu cíli se zednářstvem německým a židovským, což ovšem národní volnosti pramálo prospěje.

Promyšlené plány na rozvrat a ujačnění křesťanstva. Skutečný vývoj věcí potvrzuje jasně důležitost písemných dokumentů předválečných o složitých plánech sionistického židovstva. Nyní se objevují nové doklady, jak nynější triumfální pochod synagogy byl dávno promyšlen. V »Documentations catholique« uveřejněny sionistické plány z r. 1879 na opanování světa. Když pařížská »Opinion« přinesla tajné ty texty v plném znění, vzbudila obrovskou sensaci. Světová aliance israelská hned texty prohlásila za falešné, ale »La Croix« a jiné listy dokázaly jejich pravost. Není to ve skutečnosti protokol sionistického sněmu v Bernu r. 1897, nýbrž spis žida Ashera Ginzberga z Oděsy, který byl členem »Kahalu« (ústřední židovské rady). Psal pod jménem Achad Haam.

Uvádíme zde aspoň některé myšlenky z hluboce promyšleného plánu tohoto: »Tisk jest v rukou vlád velmocí, která ovládá veřejné smýšlení. Tisk pozdvihuje životní touhy chabé a často i působí nespokojenost. Vlády však nedovedly využít této mocnosti, ona padla do našich rukou. Tiskem jsme si získali vlivu, ačkoli jsme zůstali za kulisami. — Stačí dát davu moc, aby vládl sobě samému, aby se z něho stala hned zmatená směsice. Od té chvíle povstávají rozpory, které hned přecházejí v konflikty sociální. Státy jsou v plamenech a jejich význam mizí. Ať si je stát hotov svými vnitřními záležitostmi, anebo ať je vyčerpán věcmi zahraničními, válkami, ten jest zničen a — jest v naší moci! — Všechny prostředky vyvoláme světovou hospodářskou krizi a to hlavně za pomoci peněz, které jsou v našich rukou. Ponenáhlu vyhodíme na ulice ohromné davy dělníků v celé Evropě. Tyto davy budou šťastny, budou-li se moci vrhnouti na ty, které — ve své nevědomosti — nenávidějí od let dětských. — Zvýšíme mzdy dělnictvu, ale to jim nepomůže, neboť zároveň zdražíme potraviny pod záminkou špatné sklizně. — Postaví-li se některý stát proti naší cestě, budeme nuceni mu odpovědět válkou

— sousedního státu (1). Ale kdyby se několik států spojilo proti nám, bylo by třeba odpovědět jim rozpoutáním války světové. — Jakmile jsme do těchto států vstoupili, jedl liberalismu, politická organizace státu se změnila. Státy byly nakaženy smrtelnou nemocí, rozkladem krve. Nezbývá, než očekávat jejich konec. — Jakmile naše vláda bude definitivně uznána, bude konec úbože svobodomyšlných idealistů. Až do té doby nám budou prokazovat velmi dobré služby svými fantastickými teoriemi a proto budeme se pokoušet všemi způsoby o to, aby veřejné mínění se naklonilo ke všemu, co jest pokrokové nebo svobodomyšlné. My jsme to, kteří jsme s úplným úspěchem obrátili hlavy bez mozku socialismu za pomocí pokrokových teorií; mezi nevěřícími (křesťany) není člověka, který by byl schopen prohlédnouti, že za objevy materiálními i vědeckými jest za sloven „Pokrok“ vždy nějaká šalba.

© komunistu důmyslný žid onen napsal: „Ještě neporozuměli a také ani to nepochopí, že tato bláznivá myšlenka jest proti základnímu zákonu přírodnímu. Příroda od počátku světa tvořila jednotlivce od sebe vzájemně rozlišné, aby dala každému zvláštní povahu. Skutečnost, že jsme přivedli nevěřící (totiž křesťany) k myšlence tak křemné, zkrát není jasným důkazem, jak úzký názor mají na život? V tom spočívá naše největší naděje v úspěch.“

Myšlenky toho plánu, které svou smělostí rozpalují krev, zále vynecháváme. Tyto slabší ukázky stačí a jsou svědectvím, že vyšly z hlavy důmyslné, prozíravé. Proč se jenom židé příliš rozčilovali nad tím prozrazením? Vždyť na př. v Rusku šlo a jde všechno podle tohoto plánu. Co urveřejnila „Hlídka“ o cilech židovstva v Rusku dávno před válkou, to ve světovém zápolení prováděno přesně jako podle maršruty. Nač tedy popíratí plány, které zcela zřetelně vcházejí v život v širokém slohu? A jedná-li se někde přece o spis toho směru podvržený, proč židé proti realizaci takových plánů před velkými davy nebojují? A jak mají radikální tisk za rukou, patmo z tohoto přenápádného zjevu. Čím ostřejším jedem střká i u nás radikální časopis po církvi katolické, tím úzkostlivěji se vyhýbá kritice i nejkřiklavějších přehmatů židovských. A tohle je prý pokrokové — vlasteneckví!

O náboženství ~~člověka předhistorického~~ v posledních letech zvláště učenci katoličtí přinesli nové, velice zajímavé objevy. O to má zásluhu zvláště katolická universita v Paříži, která účinně se rozvíjí, tak že obrací k sobě pozornost učenců ubel všech díla světa. (V letošním letním semestru rozšířila svoji filosofickou fakultu o dvě stolice: 1. přirozeného práva a 2. křesťan-

ských zásad o právu mezinárodním. Nyní má tato fakulta dvacet stolic.)

Již před válkou měli jsme příležitost poukázat, jakými bajkami byli protikatolické frázce, že pračlověk neměl náboženství a jeho „vývoj“ ze stavu zvířecího k člověčenství že postupoval zvolna. Ve starých jeskyních totiž shledány dokumenty, že pračlověk jevil větší zájem o umění než barbarští kmenové asijsí ve středověku. V Africe seznáno, že černošské kmeny, kterých se nedotkly stíny evropské civilizace, mají čistější představy o Božstvu než staří vzdělání Řekové a Římané. Na jejich představách lze studovati významné stopy Prazjevení; možno také poznati, že barbarský stav různých národů není článkem vývoje, nýbrž odklonem od dávné kultury, spolkem dřívějšího utěšenějšího duševního stavu. — Ostatně — neoznamená nynější „bolševický vývoj“ v Rusku rovněž zpětný pochod od kultury k barbarství? Po zničení Bronsteinově jistě bude potřeba aspoň půl století, než masy ruského lidu si osvojí aspoň ten stupeň vzdělanosti, jaký měly před válkou.

Roku 1920 profesor na pařížské universitě katolické P. Th. Mainage vydal spis „Náboženství předhistorická doby starokamenné.“ Práce ta podrobně hodnotí výzkumy anthropologů za posledních 60 let. Staví do kritického světla nálezy, jež se zdály nasvědčovatí původu člověka ze zvířete a vyvrací theorii vývoje od spolu s Cantallacem, Breuilom, Bouysse'em a j. Proti pohádkám o statistickém trvání pokolení lidského odhaduje v souhlasu s jinými učenci stáří lidstva na 13 až 14 tisíc let před Kristem. Otevírá první známky kultury od kamenů tesaných až do kreseb uměleckých doby starokamenné a upozorňuje na zbytky kultury uchované v pohřebištích. Nato podrobně probírá různé formy náboženské z doby paleolitické (starokamenné). Náboženské názory dvou hlavních výsvětlení mnohé záhady pračivních sošek a kreseb posvátných; těmi se vyvracejí domněnky, jakoby lidstvo bývalo té doby bez náboženství. Sama věda přináší doklady, že lidstvo od prvních počátků mělo dosti čistý pojem o jedné nejvyšší bytosti a mravnosti a že původně převládalo v náboženství jednobožství. Patma i prastará víra v život posmrtný.

Stykem s přírodou, se zvířaty, jež byla člověku pokrmem, ale i nebezpečím, povstal kult zvířat, obdařených dle smýšlení předhistorického člověka vyšší mocí, takže kazily původní představy lepší.

Junboví politika násilí. Málokdo čekal, že radikálové po převratu začnou být tak neotesaně a nejspíše do českého katolictva. Manévry protikatolické politiky jsou tak průhledné a ubohé, že

cizina žasne nad tou »realisací vlastenectví«. Sami již za války jsme tvrdili, že katolictvo by nejraději uvítalo takovou situaci, v níž by byla konfesní strana politická zbytečná. Ohlíželi jsme se však márně po straně, která by aspoň zdaleka byla upřímně hotova hájit našich lidských práv aspoň tak, jako chrání zájmy židovstva hned stran několik. Ustavili jsme lidovou stranu, jejíž program se nevztahuje na obranu jediné konfese; v zásadách strany vidíme ochranu svobody konfesy všech. Náš program hospodářský, sociální a politický má na tak pilném zřeteli blaho národa celého, že jej po dobré rozvaze schválí jako zdravý plán na všenárodní sanaci každý upřímný a snášlivý Čech. Ale radikální agenti při utišení vln by přišli o práci a výdělek. — Proto bují proti naší straně boj tolik nenávislný, že ne my, ale naši protivníci přetvořují ji na stranu konfesní. Ten egoistický, nevlastenecký svár pokrokových stran, který tolik skutečnému pokroku všečeského vývoje hrozí, hnuší se již vážným pozorovatelným všem. Sám žádá napomíná k rozumu. V »Tribuně« totíž v pojednání o českých politických omylech se praví: »Jedna z nich je, že jsme udělali z lidové strany stranu extremistickou, ač je složením svého příslušnictva přímo předurčena k tomu, aby byla stranou středu. Že byla zahrnuta do extremistických (krajních) vod, to prozrazuje značnou politickou netaalentovanost. Nutno se přece rozhodnouti: Oč jde dnes více, o udržení státu, či o porážení církve? Jsou u nás virtuosové nevěrectví, jako virtuos hraje na housle. Jsou to lidé nevelkého duševního fondu, naučili se jen bojovat proti církvi, neumějí ničeho jiného a chtějí se uplatnit. A pro tyto virtuosy děláme ze strany, která by mohla býti stranou středu, jako v Německu, stranu extremistickou.« — Sveřepá zášť chce mocí mermo z milionů českých katolíků nadělati iredentistů; tato zloba ovšem se, netáže, zdá tak velké zatížení republika snese. A přece jest až příliš jasno, že jankovitá politika protikatolická při dalším řádném musí vésti k pokolení českého živlu. Vždyť již dnes volnomyšlenkáři, soc. demokraté, komunisté i jiní činí veliké ústupky živlům nečeským, jen aby měli pomocníky v zápolení s jádrem našeho národa — lidem katolickým.

Soc. demokratický tisk o čsl. sektě Zahradníkově. »Právo lidu« dne 8. června napsalo: »Nový

klerikalismus. Tichošlápský a nesměle utvořila se u nás nábožensky neujasněná schismatická československá církev, dovolávající se starobylé tradice a vznešených jmen národních. Tvrdila nejprve, že půjde za hesly pokroku, poctivé demokracie a bojovati bude v rámci daných zákonů za náboženskou svobodu. Neuplynulo však mnoho měsíců od jejího založení a tato nová sekta představuje v životě naší republiky velké kulturní i občanské nebezpečí, neboť nemá jasných cílů a poslání, stává se pozvolna řemeslným klerikalismem, jako dosud měli jsme katolický. Přicházejí již několik týdnů zprávy z různých končin země, že zfanatizovaní stoupenci československé církve svádějí násilné šarvátky o kostely, při kterých teče krev, lidé jsou lehce i těžce raněni. Máne se pozorovateli zdá, že se k nám vracejí časy předbělohorských pútek o kostely, církevní prebendy a kněžské zboží. Tatáž církev pořádá o nedělních dopolednech na náměstí měst klerikální parády a komedie. Tatáž církev odmítá rozluky církve od státu, chtěje se uvázati v dědictví katolické církve a zmocniti se jejích statků ku blahu kněžských bratrů československých. Pokrokové vrstvy nutno upozorniti na toto nové nebezpečí. Katolictví přešlo do života republiky v náboženské krizi. Jeho opora, habsburská dynastie, byla mu vzata, náboženská duše lidu nebyla mu nakloněna. Kněží jeho valně zproletarisováni odvážili se odboje. Zdálo se, že jimi nově založená církev československá odstraní tuto náboženskou krizi. Nepostavil se však do popředí této církve žádný velký duch, aby obrodil náboženskou otázku a jakost církevní organizace u nás. Odpadlé kněžstvo s nedostatečným průměrným vzděláním, zbaveno jsouc přísné kázně katolické, oddalo se mravní i duševní pohodlnosti, nemá jiné zájmu při budování nové své církve, nežli zájem existenčního a hmotného prospěchu. Za takových okolností přirozeně docházíme ke značnému zklamání a rozčarování. Jedno však je jisto, že československá církev zklamala, neboť utkvěla na vnějškovém, povrchním klerikalismu, zanevřela na pokrok a ani neporozuměla moderním myšlenkovým a vědeckým proudům. Hoví všedním pudům svých věřících, takže nebude-li veřejnost dosti silná, aby její klerikální alotria včas zakřídla v zájmu občanského a státního klidu, dočkáme se toho, že Poturčenec bude horší Turka.«

HISTORICKÁ HLÍDKA.

Mučený katolík v Anglii v XVI. století. Sluší litovati krutosti ortele Ferdinanda II. Ale než se vysloví přirovnání k rozsudkům jiným, má se o pravdu předem srovnávati. K. Stloukal ve známém

příležitostném spisu praví: »To nebyl trest přísného panovníka, to byla krvežíznivost orientálního tyрана, která nemá příkladu v dějinách západní civilizace.«

Podle toho Stloukal nezná ani dějiny — vlastní země. Na Staroměstském náměstí nedály se na př. popravy zdoluhavým upalováním. Zato však husité upalovali mnišky ve smolných sudech anebo podpalovaly pevně uzavřené budovy, naplněné zástupy katolíků. Paráfe Magerleina v Radkově r. 1425 obložili slámou, kterou obvázáli. Zapálili ji a nechali ubožáka v hrozných bolestech běhat a se potáceti, až dokonat; pak mrtvé tělo ještě vhodili do vařící vody v pivovaru. Netrestali tu politickou revoluci, nýbrž neochvějnou stálost zbožného muže ve víře. Při obležení Mostu r. 1421 jednoho zajatce hodili do ohně nespoutaného. Ten vyskočil sedmkrát z ohně, prose za smilování, ale po každé se smíchem vrhán do plamenů znovu.

A což to mučení katolických kněží od protestantů! Katanování sv. Jana Sarkandra protahovalo se na týdny. Než tento statečný kněz zemřel, vytrpěl větší muka než 27 odsouzenců roku 1621 na Staroměstském náměstí dohromady. Jak tedy smí Stloukal pronášeti posudek tak náhlý a příkrý?

Ale ještě hroznější muka připravována dávno před Bílou horou katolíkům anglickým. Strašné katanování to tím méně dá se omluviti, uvážíme-li, že mučedníci netrpěli pro vzpouru politickou, ale skutečně za své náboženské přesvědčení. Procesy jsou hrůzyplné zvláště od r. 1581, protože Alžběta snažila se všem úsilím vyhladiti ve svém státu katolictví zcela. Všude bylo plno špehounů, kteří za tučnou odměnu přiváděli oběti ke krvavým žertvám. Byly souzeny i myšlenky. Vězňové byli tázáni, zdali dle jejich mínění může papež vyobcovati královnu, zdali považují Alžbětu za hlavu i v duchovních věcech atd. Používalo hojně i falešných svědků. Zatčení byli vězněni v děrách nejhorších, uvázáni jako dobytek k jeslím, do nichž házena pošohilá potrava. Zapřahováni k mlýnskému kolu a poháněni bičem jako zvířata.

Mučení při výslechu ovšem v tehdejší době nebylo vůbec žádnou zvláštností. Ale představme si, jak 13letý byl dán do skřipce, jak byl roztahován a dotazován, co soudí o bule papeže Pia V. (Chlapec jí vůbec neznal.) Když časté mučení před obecenstvem působilo veliký rozruch, Richard Topcliffe dostal právo mučiti kněze ve svém domě tak, jak sám za dobré uzná. Tento netvor vymýšlel si se zálibou muka nová. Ten vymučil strašným způsobem každé vyznání, jakého si přál; posmíval se modlícímu se ještě před smrtí.

A ty popravy! Na popraviště velice vzdálené odsouzenec byl přismýkán, jsa připoután na rohožce, uvázané na koňském ohonu. Co byl vlečen blátem londýnským, zástup anglikánských kněží ho přemlouval k bídě. Pak proveden rozsudek, který zněl: »Buďtež pověšeni, odříznuti, živí na

zem položeni; vnitřnosti jejich buďte z těla vytrženy, a když ještě žijí, spáleni!« Tak zhynulo na 130 kněží a 60 lajků, nepočítáme-li ani 60, kteří při předběžném mučení zemřeli nebo těžkou vzbou byli utrápeni.

V Irsku již za Alžběty došlo k tak strašnému pronásledování katolíků, že jeden z anglických vojenských velitelů (lord Grey) napsal královně: »Mimo mrtvol a popel zůstalo v Irsku málo toho, nad čím Vaše Veličenstvo bude moci panovati.« Když vzplanul mezi anglickým protestantstvím a irským katolictvím ještě později zápas na život a na smrt, byli vražděni zajatí Irové po tisících. Vražděny chladnokrevně ženy i děti, kněží upalováni, kostely drancovány a bořeny. Tehdy na 40.000 Irův uteklo se do cizích zemí a 20.000 prodáno za otroky do Indie (mezi nimi na jednu na 1000 děvčat). A takové barbarské zločiny pak ještě pokračovaly. Zkrátka katolíci v Anglii a Irsku již před Ferdinandy i po nich zkusili mnohem hroznější muka, než čeští sektáři působení Habsburků. — I z řadění protestantů v jiných zemích lze poznati dostatečně, jak zběsile bylo katolictvo souženo a hubeno. Vyslovil tedy Stloukal velikou nepravdu, jestliže v tyranii staví Ferdinanda na místo první.

Někdo řekne: Nemají si katolíci s protestanty co vyčítat. Odpovíme však: Iníkolí. Protestantský fanatismus byl mnohem horší a porušoval lidská práva mnohem zpuštěji, nemaje k tomu žádné vážné legitimace.

Katolíci angličtí však nejsou tolik roztrpčeni, aby chtěli vytýkati nynějšímu protestantskému spoluobyvateľstvu, co dávni předkové spáchali. Touží po pokoji a milují ušlechtilé závodění mravní, neslibující pohanským způsobem pomstu, která by snadno vyvolala odvetu. Jen v naší zemi sektáři a bezvěrci rozpalují na škodu národa celého pohanské vášně a přímo provokují, aby katolíci navzájem něco pověděli z minulosti šlechticko-protestantské.

Význam české historie násilně se zatemňuje a mate od těch, kteří z dávných náboženských zápasů usilují kramářiti pro vlastní demagogickou politiku a z nejrozumnějších dějinných událostí vyráběti střešný prach proti katolicismu. Proto na př. náhonci radikálních stran úzkostlivě se vyhýbají rozprávám o krutém několikerém pronásledování husitským Českých bratří, o nejprudších svárech českých protestantů, kalvinistů a Bratří před Bílou horou i po ní. Proto se přestrojuje Hus každou chvilí do jiného roucha — ale skutečná nauka jeho na radikálních schůzkách se nevykládá. Politici agentů potřebují Husa protestantského, revolucionáře rázu zavřího protestanta ze století XIX. Proto také v minulém století hlavním kate-

chismem o Husovi byl u nás podvodný spis německého protestanta novověkého, který se představoval jako »očitý svědek upálení Husova Pogius«. Slátání těch ubohých lží jest tak komická, jako by ji sesumíroval Vavřinec Lebeda ve »Švanda dudákovi«. Teprve důrazný protest dra Kalouska proti tomu mrzačení českých mozků poněkud fanatiky zarazil. Ale představy onoho »Pogia« šláp v tradici evangelicko-liberální dále. A těmi žkalnými názory bouchá se do církve dál hlava nehlava. Jen když se šíří náboženská anarchie.

Co záleží radikálům na nové stavbě náboženské — třebaš, i ve smyslu tradic husitských? »Náš národ první pustil žilou klerikální hydře, my jsme první očistili evangelium, my jsme dali lidu bibli; my jdeme za Husem cestou náboženského obrození.« Jest to ovšem lež na lež. A kam radikál v sačce náboženském šlápne, tam všecky květy vadnou — zrovna jakoby byly posypány solí.

Jaký pak jest výsledek toho husitského »svěrázného« úsilí nyní v osvobozené vlasti, kdy republika trvá již skoro tři léta! Lžihusité se zájmem poslouchají anglickou harmoniku a trumpetu, hovoří s nadšením o buddismu; sekta, která potírá základní názory Husovy, teprve přemýšlí, jakou nauku si má osvojit — a vybíjí kostely. A tohle má být pokrok, vývoj »opravdového úsilí« za celých pět století? Sektáři nynější jsou bezradnější než Rokycana a Koranda. Má národ čas čekat nových pět věků, než falešní ctitelé Husovi nějakou pevnou nauku vytvoří? Kdyby se jim bylo vážně jednalo o skutečnou víru, bývala by ke kladení jejích základů nejvhodnější právě doba, utrpení před převrácením. V takové krizi dozrávají v duších ušlechtilých nejkrásnější idey. Ale radikál tu stojí jako nejubožší úpadkář a žebrák, rozhlížel se na několik stran jako plachý zajíc.

Mladý filosof a kritik dr. J. L. Fischer v pokrokové revui »Nové Čechy« (v č. 8.) dŕvozuje, že národní tradice se má pokládati za studijní předmět, jež nutno zvládnouti, aby se stal možným krok přes ně. Zvládnouti znamená zhodnotit. Zvládnutí tradice stane se kritikou minulosti. Právě dále: »Pejali jsme odkazem řadu hodnotících soudů, které opakujeme bez rozmyslu; naučili jsme se dívat na minulost určitým pohledem a neptáme se, je-li zrovna tohoto pohledu nezbytně zapotřebí. Když pak někdo se odváží nedbatí ho, byl zasypán výtkami reakcionářství... Narážím na Pekařův spor s Herbenem o Jana z Pomuku. Mohl bych na něm názorně ukázat, jak národnostní a protijimský zájem to byl, který diktoval naše pojetí celé české minulosti. Hledali jsme v ní jen, co bylo v souladu s ním, ostatku buď nedbali nebo činili násilně souhlasným. O Havlíčkovi a Palackém dovedeme odliškovati jen několik naučených frází; Hus a husitství jsou nám prostřed-

kem k demagogickým tirádám (nabubřelým řečem); i českobratrství atd. Kdybyste se však zeptali sebe, čím to vše, celá naše tradice, má být dnes, jaká jest její přítomná hodnota pro vás, byli byste se svou odpovědí na rozpácích.

Ano — jen bezmyšlenkovité papouškování protikatolických frází; radikálové naprosto nechtějí srovnávat pozitivní hodnoty katolicismu s hodnotami sektářství, třebaže zvláště starobylosti Prahy tak jasně svědčí, jak naše kultura jest zbudována výhradně na základě katolické. Nechtějí mysliti a tím méně se snaží domysliiti.

Neklerikální učenci o protestantských povstalcích. Prázdné parádní deklamace staroliberalní se přejíždají. Proto také skuteční dějepytci nabývají odvahy k vyslovení těch pravd, jež katolíci předkládali národu dávno. Ba někteří nekatoličtí historikové ve své nepřiznivé kritice strůjců povstání z roku 1618 jdou ještě dále.

V »Tribuně« Josef Salaba nazývá Thurua, Šlika a Kolonu z Felsu cizinci, Anhalta démonem, Thurna mluvku a Roupova hlupákem českých dějin, všecky tři pak dohromady sketami a národními darebáky, jež nutno v tuto chvíli postavit na prahy, ježto byli strůjci našeho utrpení a ponížení. Svoji úvahu končí slovy: Snad po většině přednášek atd. slyšíme plačtivé lkání o Břé hoře a jejích následcích; ale, že jsme si to, bohužel, i sami zavínili z velké části, i kdo to byl — o tom se dosti jasně nemluví. Nelze si představit hned tak něco lehkomyšlně i zhrkle připraveného (t. j. nepřipraveného vlastně, ač dalekosáhlého) a něco tak naivně i beze střízlivé politické kalkulace prováděného, jako byla česká revoluce před 300 lety r. 1618. (Vzpomeňme jen na výsledky dokázanou schůzi u Montágu den před defenestrací 22. května 1618, již se účastnil i Budovec.) Buď měli včas přestat a nevěřit Anhaltovi, či vytrvat mužně dále v boji a ne se hned po jediné krátké bitvě úpině vzdát. Zde zasluhuje celé série lidí našeho odsouzení. Proč? Ježto jich vinou trpěly pak nevinně celé generace přes 250 let, i my ještě; o strašné a dlouhé 30leté válce nemluvě. Za viny cizí. Na Staroměstském náměstí bylo tehdy sřato i několik Němců (hr. J. Ondřej Šlik, falcký rada Rűppel atd.). To jsou nevývratná fakta. A my se musíme dívat na svou minulost také okem jasným i kritickým i hledati pouze fakta bez přitěže sentimentality, již si zastíráme pravdu.

Prof. Kybal (nynější vyslanec v Římě) napsal: »V novověkých dějinách českých nebylo dosud události osudnější nad přijetí německé víry, která v českém prostředí 16. stol. byla politicky rozkladná, kulturně surová a jazykově cizácká.«

Sám Arnošt Džurka prohlašuje, že porážka lutherské šlechty zachránila český národ od německé krvavé (vpádu).

Příjemné obydlí

připravíme sobě levným nákupem dobrých a
trvanlivých barev na podlahy, okna, dveře a fasádu v centrální drogerii

Jan Vaněk, Hradec Král.

PRAVDU O JANU HUSOVI

ZVÍTE ZE SPISŮ J. SAHULY. Kč

Z husitství do protestantismu díl I-VII 18 30
Význam a důsledky husitství díl I-II. 5 28
Pokrok v době Karla IV. a v době husitské 1 90
Laskavé objednávky vyřizuje obratem poštou
Cyklo.-Metodějské knihkupectví
G. Franci v Praze, Melantrichova ul. 536
aneb každé knihkupectví

ZVONY a světovně nej-
dokonalejší hudební
náčinje ze dřeva
a kovu

dodává nejstarší továrna

V. F. Červný a synové,

společnost s r. o.

v Hradci Králové,
Malé náměstí.

Katol. spolkům a ochotn. jednotám!

Paramenta, prapory

kostelní prádlo a bohoslužebná náčiní
v nejvýhodnějších cenách nakoupíte
u doporučené fy.

Josef Maškudiz
Nový Hradec Králové.

Nové kalichy, cibore v ohni zlatené od 600 Kč,
znovuzlacení kalichů a ciborí od 200 Kč.
Vyžádejte si ceny, nežli objednáte jinde!!

Kostelní nádoby,

kalichy, monstrance atd., klenoty, notářské
prsteny, hodiny, jídelní přístroje, opravy a
znovu zlacení odborně a levně provádí

JAN STANĚN,

pasíř a ciseleur, stálý přísežný znalec zem-
ského trestního a okresního soudu,
Praha I.-979, ul. Karoliny Světlé, 12 n.

Spiritismus

populární spis prof. Dra. Novotného

již vyšel.

Cena Kč 5-70.

Objednáte v

Družstevní knihkupectví v Hradci Král.

Nové hry

v „**Lidovém jevišti**“:

sv. 12.: *Sklenice čaje*; veselohra o 1 jednání.

Cena Kč 1 90

sv. 13.: *Dort na cestách*; dort o 2 jedn. (veselá
úlohy ženské)

Cena Kč, P 90

sv. 14.: *Faraonové*; fraška o 2 jednáních.

Cena Kč 2.-

sv. 15.: *Marbaniš*; obraz ze života o 5 jednáních.

Cena Kč 4 70

sv. 16.: *V doupěti*; šert o 1 jedn. (veselá úlohy
ženské.)

Cena Kč P 90

Objednávky vyřídí

„**Družstevní knihkupectví**“ v Hradci Králové.

OZDOBOU

všech farních úřadů a spolkových místností
bude zajištěna

obraz J. M. nejddet pána

DR. KARLA KAŠPÁRA,
biskupa královéhradeckého,

ktej možno objednat v ranném provedení
a ve všech velikostech v uměleckém foto-
závědě fy

J. F. LANGHANS V HRADCI KRÁL.
Adalbertinum.

Pohlednice

s obrazem nejdp. biskupa

Dra KARLA KAŠPARA

na křídovém kartoně, kus za 40 hal.
zasílá Bisk. knihtiskárna v Hradci Králové.

HARMONIA

pro školy, kostely, salony a koncerty,
solidně stavěná, nejlevnější dodává

FR. ZÁBSKÝ,

výroba harmonií,

Hradec Králové — Malšovice.

—: Vyžádejte si můj velký illustr. ceník. :—

MEŠNÍ VÍNA

saručeně přírodní, neporušená, prvotřídní jakosti

Za 1 litr

Nejjemnější prima druh roč. 1917 . . . à Kč 14.50

Velmi jemný druhý druh roč. 1917 . . . à Kč 13.50

Jemné čisté třetí druh roč. 1919 . . . à Kč 12.50

Vino jest úplně čisté a způsobilé k stáčení do lahví

Dodává v sudech od 50 litrů výše chvalně známá firma:

Alois Cílek, přísejný dodavatel mešních vín
a soudní znalec vín.

Založeno r. 1897. v Rumpolci. Založeno r. 1897.

LADĚNÉ ZVONY

ve všech tóninách a ve všech velikostech dodá Vám jediná česká firma, která se odborně těmito
dodávkami zabývá a jest první východočeskou firmou laděné zvony dodávající.

Račte adresovati přesně:

28

VÁCLAV ČERVENÝ, HRADEC KRÁLOVÉ 550.

Některá dobrozdání:

Podepsané představenstvo obce Hostišové
vyslovuje Vám tímto za dodaný Vámi (65 kg)
zvon, který ačkoliv malý, přece obdivuhodně
jasného a lahodného zvuku, svoje plné

pochvalné uznání

a doporučuje Vás co nejsteleji přísluší všech
kompetentních obcí resp. korporací.

Petr Zapletal, starosta v Hostišově.

Zasláný zvonek (12 kg) se mi líbí; lahodný
jeho hlásek mile zní při klekání a při mši sv.
o pozdvihování. Těším se skoro nedočkavě na
druhý zvon. K nastávajícímu Novému roku
přeji Vám hojnost zdraví, spokojenosti a Božích
milostí. Záved Váš jsem doporučil obcím pří-
slušeným Volešnici a Malčínu.

Srdečně Vás pozdravuje v úctě oddaný

Vítězslav Vlach, farář v Lučici.

Od nového roku v důsledcích úprav ve slévárně můžeme dodat každé
množství velkých zvonů bez výpomoci sprátených firem.

Dotazy zodpoví také Královéhradecká Bankovní jednota v Hradci Králové.

Zvon (70 kg) došel v pořádku a má krásný,
čistý hlas. Jsem úplně spokojen.

Jakub Hudeček, farář v Huštěnovicích.

Dovoluji si Vám oznámiti, že jsem s oběma
zvony (65 kg a 235 kg) úplně spokojen; při
dané příležitosti rád Vaši solidní firmu odpo-
ručím. Zvláště větší zvon (235 kg) má velmi
dojemný tón a ovládá celé okolí. Až bude po-
třebný obnos pro třetí největší zvon pohotově,
tu si dovoluji otázkati se zase Vaší ctěné firmy
na podmínky.

Jaroslav Soušek, farář v Místě.

S dodanými zvony (7 q a 4 q), které jste
mým prostřednictvím dodal, jste objednatel
na nejvyšší míru uspokojil. Očekávám netrpe-
livě další zvony 10 q, 8 q a 3 q a rovněž
prosím o rychlé zaslání objednané řady 7 ma-
lých zvonů.

Rudolf Ritter, Užhorod.

Opchází dne prvního každého měsíce. Předplatné ročně 24 Kč. Jednotlivé číslo 2 Kč. Odběratelství končí jen písemnou odpovědí. Číslo účtu poštou. Úřadu šek. v Praze: 49.080 (Tiskové družstvo). Číslo telefonů: 94 (Tiskové družstvo).

O Hradci Králové, dne 1. srpna 1921.

Dr. Jan Konečný:

Bartolomějská noc a původcové krvěprolití.

V boji proti katolické církvi vytýkají nepřátelé velmi často katolíkům nesnášlivost římské církve vůči jiným náboženským vyznáním a poukazují se zvláště zálibou na Bartolomějskou noc. Posluchači neznají všeobecných dějin dávají se při tom snadno uchvátiti nesprávnými vývody stranického řečníka, který někdy buď sám nezná všech okolností hrozného krvěprolití v noci před svátkem sv. Bartoloměje ze dne 23. na 24. srpen 1572, anebo zámyslně »dělá« dějiny tak, aby posluchače proti Římu naladil.

Jelikož se mi již několikráte na různých schůzích stalo, že právě tato událost byla kladena za vinu katolické církvi, podám zde dle nejnovějších historických pramenů francouzských alespoň krátce výsledek kritické práce historické o této otázce, abych nestranného čtenáře dle zaručené pravdy informoval a jalovost fráze o spolumíně církve na noci Bartolomějské dokázal.

Noc Bartolomějská, v níž padlo za obětí kolem 3000 francouzských kalvinců »hugenottů«, souvisí úzce s nábožensko-politickými boji v druhé polovici 16. stol. ve Francii.

Francie nebyla náchylná přijetí náboženské novoty, jež v Německu a ve Švýcarských nalezly mocný ohlas a vyvolaly společenské i politické bouře v oněch zemích. Sám Kalvín, ač francouzského původu, musil prchnouti ze země a uchýliti se do Švýcar, kdež našel velmi četné přívržence a získal si jako bystrý a výmluvný řečník i literát, jakož i obratný organizátor nemalou autoritu. Avšak spisy německých protestantů byly ve Francii tou-

žebně čteny a tak zapustily myšlenky reformační brzy kořeny ve Francii a našly přízeň i na nejvyšších místech. Zatím co králové francouzští pronásledovali doma hnutí reformační, podporovali je v Německu.

V jižní Francii byla připravena půda reformaci starým náboženským hnutím Waldenských, basírujícím na výkladu evangelia bez ohledu na autoritu učící církve. Za králů Jindřicha II., Františka II. a Karla IX. rozšířila se protestantská nauka v jižní Francii velmi silně hlavně mezi šlechtou. Stoupenci nové této nauky nazývali se »hugenotti« pravděpodobně dle obdoby se švýcarskými spříseženci, kteří sluli »Eidgenossen«. Počátkem druhé polovice 16. stol. byli již tak mocni, že mohli odbývati r. 1559 v samé Paříži svou první synodu, na níž přijali Kalvínovu církevní kázeň a zřízení presbyteriální, vydali vyznání víry »Confessio Gallicana« a stanovili trest smrti na kacíře, t. j. na katolíky, jichž přece byla převážná většina. Tato kalvínská nesnášlivost nemohla jistě zůstat bez povšimnutí u katolíků, jimž vyhlášen byl na oné synodě vyhlazovací boj. K hugenottům přidali se Bourbonové, toužící zmocniti se vlády a sice král Antonín z Navarre a jeho bratr Ludvík, princ z Condé. Tím stali se hugenotti mocnou politickou stranou, jejíž poměr se během času tak utvářil, že musilo pro zmíněnou již nesnášlivost hugenottů nutně dojíti k občanské a náboženské válce, která také r. 1562 vypukla a trvala s malými přestávkami po celých 30 let.

Vůdcové hugenottů snažili se především nabýti vlivu u dvora. Až dosud byli

však nejvlivnějšími činiteli u královského dvora rozhodní katolíci: vévoda František Guise a jeho bratr, kardinál Karel Lothrinský. Proti nim postavili se nyní stoupenci hugenottů princ Condé s vůdcem hugenottů admirálem Colignym z rodu Chatillons.

R. 1560 sosnováno spiknutí v městě Amboise, jehož účelem bylo odstraniti katolické Guisy a vydati královskou rodinu do rukou princů Condé. Spiknutí to minulo se však s účinkem. Za vlády slabého Karla IX. snažila se jeho matka — horkokrevná a ctižádostivá Florentinka — Kateřina z Medici, která dle výroku papežského vyslance u francouzského dvora Salvatiho ani v Bohu nevěřila a byla rozhodnou stoupenkyní macchiavellismu, dovolujícího knížatům k dosažení jich plánů každého prostředku, rozeštvati katolíky a hugenotty a vládnouti tak sama.

To dodalo hugenottům tolik odvahy, že rozhlásili již r. 1560 po celém Německu, že do neděle »Reminiscere« vyhubi všechny »katolické popy« ve Francii. To se ovšem nestalo, ale zato pobořili a spustošili hugenotti v Paříži, Niemes, Montpellier a na jiných místech 50 katedrál a 500 jiných chrámů a jediný hrabě Montgommery dal povraždit 3000 katolíků bez ohledu na věk a pohlaví, nešetře ani nemluvnat. Kromě toho bořili hugenotti obrazy a sochy a šlapali drzou nohou konsekrované hostie, jež z ciborií vyhazovali. V boji mezi hugenotty a družinou vévody z Guise, při čemž vévoda byl raněn, zavražděno bylo r. 1562 60 hugenottů.

Hugenotti obraceli se nyní o pomoc do Anglie a Německa a uzavřeli téhož roku smlouvu s královnou anglickou Alžbětou, již jí postupovali město Havre a slíbili Calais. Anglické vojsko zabralo náto Havre a Dieppe »ke cti Boží a k vyplnění svatých přání Alžbětiných«. Takové jednání nazýváme až dosud vlastizradou. Při obléhání Orleanu padl vůdce katolíků František z Guise zavražděn Poltrotem, stájmistrem admirála Colignyho. Zavraždění vůdce katolíků nebylo však jedině dílem hugenottů. Za nimi stála lstivá a vládychtivá královna-matka. František z Guise stál totiž r. 1563 na vrcholu své moci u dvora a v řízení záležitostí politických, což těžce nesla ctižádostivá žena-královna. Mnozí francouzští historikové se domnívají, že Kateřina ozbrojila sama Poltrotu, avšak určitě toho říci nelze. Jisto jest dnes tolik, že k

osudné smrti vůdce katolíků rozhodně přispěla a radovala se netajeně ze smrti svého soka.

Konečně po dvojím uzavření míru a dvojím novém vzplanutí války, v níž zvítězila přes pomoc německou vojska královská, uzavřen byl r. 1570 náboženský mír v St. Germain en Laye, jímž měla býti náboženská válka úplně skončena. Hugenottům zajištěna byla v celé Francii náboženská svoboda vyjma Paříž, přístup do státních úřadů a jako záruka míru byly jim vydány pevnosti La Rochelle, Cognac, La Charité a Montauban. Avšak noc Bartolomějská rozvířila hladinu sotva uklidněnou znova a trvalého smíru dosaženo bylo teprve ediktem Nantským r. 1598.

Po smrti vévody Františka z Guise a pokoření celého rodu nabyt největšího vlivu u královského dvora vůdce hugenottů admirál Coligny. Kateřina domnívala se nyní, že bude moci úplně samostatně vládnouti, avšak brzy se přesvědčila, že admirál kříží úplně její plány. Nerozhodného krále nabádal k nepřátelství s Filipem španělským, ochráncem katolíků a k podpoře nizozemského odboje. Kateřina viděla nyní, že král je úplně v moci Colignyho, jenž se nijak netajil úmyslem odstraniti královnu-matku ode dvora. Nyní starala se Kateřina, jak by se zbavila nového soka, nebezpečnějšího než byl vévoda František z Guise.

Vítanou příležitostí byla jí svatba nástupce trůnu, hugenotta Jindřicha z Navarre, se sestrou Karla IX. Markétou, katoličkou, dne 17. srpna 1572, již se účastnil výkvět francouzské šlechty — hugenotti. Již tehdy uzrál v ní plán odstraniti admirála vraždou rafinovaně nalíčenou ode dvora. Přemýšlela jen, jak by odvrátila podezření od sebe a vzbudila mínění, že zločin byl spáchán z nevraživosti odstrčených soků admirálových — Guisů. Že z toho vznikne nová válka občanská, mohla Kateřina snadno předvídati. Co jí však na tom záleželo? Jen když dosáhla svého cíle! Od července r. 1572 pozoroval vyslanec florencký čilé styky královniny s madame Nemours, znovu provdanou vdovou po Františku Guise. Francouzský historik Mariéjol poznamenává k tomu: »Královna vyjednává s madame de Nemours podrobnosti zločinu.«

V den svatby nebylo možno provésti zamýšlenou vraždu. Věc byla oddálena o

šest dní. Dne 22. srpna čekal zjednaný vrah Maurevert s revolverem v ruce v domě pronajatém od důvěrného přítele Guisů na admirála Colignyho. Když tento se kol 11. hodiny dopolední ubíral kolem onoho domu, vystřelil naň Maurevert, avšak nezastřelil ho, nýbrž ranil ho jen na pravé ruce a levé paži. Maurevert prchl, aniž by se byl nějak znepokojoval svým činem. Vždyť za ním stál sám král Karel IX., jenž se dokonce neštítel vystavit pro něho doporučující listy na krále španělského Filipa II. a papeže, v nichž žádá o přízeň a laskavost pro »dobrého služebníka a poddaného, jenž si svou horlivostí přivodil nenávist těch, kteří opovrhli katolickým náboženstvím«. Avšak papež byl nesmírně podrážděn, že Maurevert byl přiveden do Vatikánu a nazval jej vrahem. Století 16. bylo vyplněno ve Francii politickými vraždami, k nimž najímány byly osoby vyšších stavů, žádná luza, a které se svými úmysly nikterak netajily.¹⁾ V těchto dobách zmatků bylo málo politiků, kteří by nepovažovali vraždu za krajní a nejvyšší prostředek k vítězství.

A již několik měsíců před nocí Bartolomějskou mluvilo se všude po Francii a také jinde v Evropě o krvavých exekucích, ke kterým se Kateřina uchýlila. Přesného provedení krveprolití noci Bartolomějské však dle historických pramenů Kateřina neustanovila, nýbrž ponechala dalšímu vývoji věcí. Když atentát na Colignyho se nezdařil, snažila se Kateřina uvědomiti krále o záležitosti, o níž také dobře již dříve věděl. Protestanté činí zodpovědný za atentát dvůr a nikoli Guisy. Od soboty 23. srpna přicházejí jejich předáci arogantně do Louvru, vydávají manifest a žádají slovy nanejvýš rozhořčenými satisfakci do 24 hodin, prohlašující zcela rozhodně, nebude-li jim vyhověno, že si zjednají zadostučinění sami.

V tomto těžkém postavení rozhodla se Kateřina dáti povraždití všechny předáky hugenottů. Nesmělo se mrhati časem. Obyvatelé pařížští pobíhali rozčileni sem a tam, Guisové zbývali k své obraně, protestanté chystali se k otevřenému boji. Rádeové královny vidí jedinou záchranu v povraždění hugenottů počínajíc jich vůdci. V posledním okamžiku podařilo se

pomstychtivé matce získati souhlas krále. Úlohy byly rozděleny. Jindřich Guise povolán byl do Louvru a obdržel rozkaz zavraždit Colignyho. Rozkaz ten mu ovšem nebyl nepříjemný. Byl totiž pevně přesvědčen, že Coligny byl mravní příčinou zavraždění jeho otce Františka Guise před 9 lety. Proto spěchal rád v noci z 23. na 24. srpen na znamení zvonu do bytu Colignyho, aby pomstil smrt svého otce a zavraždil nenáviděného soka za pomoci svého služebníka Jana Janovitze, zvaného Besme. Vražda Colignyho nezůstala ojedinelou. Rozkacené masy vtrhly do domů hugenottů a vraždily nemilosrdně nejen vůdce, nýbrž všechny stoupence nové víry. Brzy donesena zpráva o násilnostech v Paříži do ostatních měst ve Francii, hlavně do Orleansu, Lyonu a jiných — a tragedie pařížská opakovala se po celé Francii až do 5. hodiny odpolední 24. srpna, kdy dán byl rozkaz zastavití veškerého nepřátelství. Přes to však bylo ještě vražděno na různých místech dále.

Počet obětí byl později odhadován až na 100.000 přes to, že sami protestantští pastoři udávali v listinách ztrát pouze 786 obětí noci Bartolomějské. Věhlasný anglický historik John Lingard poznamenal k tomuto výkazu, že asi dvojnásobný počet udaných ztrát by odpovídal pravdě. Jisto jest, že katolíci, vyprovokováni hrubým šovinismem²⁾ protestantů, povraždili 3 až 5 tisíc hugenottů, jak dnes všich-

²⁾ Chauvinism, jímž vyjadřujeme krajní mstivou nesnášlivost, odvozen jest od jména Chauvin, t. j. Kalvín. Nedivme se proto, že i katolická většina francouzská počínáním protestantů byla nanejvýš rozhořčena a dala se strhnouti k činu, s nímž žádný rozvázný člověk nemůže souhlasiti. Chceme-li vniknouti hlouběji do psychologie davu, uvažme, čeho se dopustili hugenotti v krátké době před nocí Bartolomějskou na katolících. Baron z Adrets donutil své syny koupati se v krvi katolíků, v St. Sever bylo hozeno 200 katol. kněží do propasti; Coligny dal v Sully 35 kněží zavraždit a jejich mrtvoly hoditi do Loiry. Briquemaut, předák hugenottů, chodil vyzývavě r. 1569 s řetězem na prsou, zhotoveným z uší povražděných kněží. Vzpomeňme též, co již dříve bylo řečeno, že téhož roku bylo v Orthès 3000 katolíků porubáno. A nyní mohl by se někdo ještě diviti, že poštvaný lid srotil se v noci Bartolomějské k odvetě?

¹⁾ Srov. Pierre de Vaissière: »De quelques assassins«, Paris, Émile Paul 1912.

ni vážní historikové Francie udávají. Z toho připadlo na Paříž asi 2000.

Tragické události noci Bartolomějské zmocnili se ihned historikové protestantští a vylíčili ji ve světle úplně stranickém, připisujíce její původ katolíkům, ba i papeži a církvi. Katolíci, vědomi své neviny na vypuknutí hrozného krveprolítí, nezapomínali se vůbec touto otázkou, jak správně poznamenal Henri Hauser, universitní profesor v Dijonu, ve svém díle: »Les sources de l' Histoire de France, XVIe siècle, Les guerres de religion (1559 — 1589). Paris, Alphonse Picard, 1912.« Doufali totiž, že pravda musí zvítěziti.

Avšak zaslepená stranickost neuznává majestátu pravdy a tak i celá hrůza noci Bartolomějské byla pozvolna přičítána jiným původcům než těm, kteří ji vyvolali. Trvalo to dlouho, než historická pravda mohla zvítěziti a napravit to, co lehkomyslnost katolických historiků proměškala. A jest nám nemalým zadostučiněním, že právě kritická historie z konce minulého století postavila noc Bartolomějskou do pravého světla. Tak píše na př. Hector de la Ferrière¹⁾: »Tak byla to až do posledního okamžiku, jedině Kateřina Medici, která za pomoci vévody z Anjou vše spáchala a zařídila. Nuncius Salviati to potvrzuje ve svých zprávách. Noc Bartolomějská jest její vlastní pomstou, jest to zločin, spáchaný ze strachu. Náboženství nemělo s tím nic společného.«

I Mariéjol²⁾ poznamenává: »Kateřina Medici chtěla zavraždit Colignyho, aby se zbavila soka. Když však rána selhala, byla puzena strachem zničit celou stranu.« A de Vaissière³⁾ praví: »Jedině Kateřina jest zodpovědná za vše.«

A nyní těžme se, jak je to možno, že

¹⁾ La Saint-Barthélemy 1892.

²⁾ Histoire de France (Lavissee) t. VI. 1904.

³⁾ »De quelques assassins« str. 141.

Srovn. k celému článku: F. Pinardel: »Encore la Saint-Barthélemy. A propos d' une communication récente«, v Revue pratique d' Apologétique T. XVII. str. 518—531. Paris, Beauchesne 1914.

za zločiny vládychtivé ženy činí nepřátelé katolicismu zodpovědnou církev?

Z Paříže byla poslána dne 28. srpna 1572 úřední zpráva o hrůzách noci Bartolomějské papeži Řehoři XIII., která dne 5. září do Říma došla a byla tohoto znění: »Coligny sosnoval spiknutí, jehož účelem bylo zavraždit pana krále, královnu jeho matku, pány bratry a všechny katolické prince a hodnostáře jejich družiny, aby tak dosazen byl král jeho náboženského vyznání a aby každé jiné náboženství než jeho bylo v království vyhlazeno.«

Nato zpíváno bylo návodem kardinála Karla Lothrinského 5. září v Římě slavné »Te Deum« na poděkování Bohu za zachranu královské rodiny a 8. září konáno bylo děkovné procesí. Po vykonaných slavnostech došla do Říma jiná zpráva — a sice od papežského nuncia Salvatiho, v níž vylíčen byl pravý stav věcí. Touto zprávou byl papež Řehoř XIII. tak dojat, že hořce zaplakal nad oním »nedovoleným a od Boha zapověděným jednáním krále.«

Táži se nyní: Schvaloval papež nelidské jednání Kateřiny a Karla IX.? Žádný soudný čtenář tak tvrditi nemůže a to tím spíše, jelikož známe dobře ještě z doby poslední evropské války, jak úřední zpravodajství v různých státech vypadá.

Celá záležitost byla rázu čistě politického, neměla nic společného s konfesí. Zůstala-li Kateřina až do smrti katoličkou, nečinila tak z přesvědčení, nýbrž zase jen z politiky, vidouc, že většina národa zůstala věrna církvi. Správně poznamenává F. Pinardel⁴⁾: »Náboženství jsouc daleko toho, aby jí bylo vděčno začkoliv, musí býti proti ní a zavrhnouti otevřeně její zločinné podniky, jež sama svým jménem podnikla, jakož i různice, jež roznítla ke škodě náboženství.«

Církev a náboženství neměly nic společného s nelidským krveprolítím noci Bartolomějské.

⁴⁾ Uved. práce str. 530.

NAVŠTÍVENKY ve vkusném a levném provedení nabízí
BISK. KNIHTISKÁRNA V HRADCI KRÁL.

Václav IV., viklefiště a vzdoropapež Jan XXIII.

Jak se vyrábí krátce a s řízností přímou starokaprálskou protikatolická historie, o tom svědčí tyto řádky Českého Slova ze 14. července t. r.: »Hus vystoupil proti největšímu ohavníku na stolici papežské Janu XXIII., bývalému pirátu Cossovi, jenž svého předchůdce Alexandra V. otrávil, by na jeho místo nastoupil . . . Nyní se naši klerikálové vrhají na Husa proto, že neuznával autority lotra, jehož se sám sněm zříkal a jej sesadil. Na jedné straně hájí autoritu tohoto ničemy . . . na druhé straně tupí památku muže nejčistších mravů, velikého Čecha a velikého člověka« (Husa).

Poučme se z historických dokumentů, kolik tu lží a nespravedlivých výtek v několika řádcích.

Naprosto »klerikálové« se nevrhají na Husa pro odpor proti nepravostem a pravomoci Jana XXIII. Teď jest všude jisto, že tento chytrácký despota nebyl zákonitou hlavou katolické církve, ale že byl vzdoropapežem. A kdo pak nutil viklefiisty, aby právě k tomuto Janovi hleděli jako ke skutečnému, legitimnímu nástupci sv. Petra? Sám dvůr královský v Čechách a stoupenci viklefismu u nás přispěli — třebaže bezděčně — k vyvrcholení zmatků církevních, k stupňování dvoj- a trojpapežství. Jejich vinou bylo, že vedle moci papeže skutečného a jednoho vzdoropapeže utvrdila se moc vzdoropapeže druhého — Jana XXIII.

Radikální rozhodující kruhy české měly aspoň trochu zřetele obracet k církevní politice Karla IV., kterého sám Hus nazval světlem knížat. Bylo v živé paměti, že rozkol církevní r. 1378 byl dílem politických intrikánů francouzských, tolik žárlivých na mohutnou sílu zemí koruny české. Vědělo se, jak rozhořčeně Karel protestoval proti vzdoropapeži Klementovi VII., pokrevně spřízněnému s královským rodem francouzským. Karel jako císař a král a jako uznaný vrchní ochránce katolické církve vyslal své delegáty ke všem dvorům katolických vládařů s výzvou, aby zůstali věrni zákonitému papeži Urbanu VI., reformujícímu církev obecnou. Téhož roku bohužel Karel zemřel, takže marnivému Klementu VII., povyš-

nému za pomoci Paříže od ~~apurných~~ kardinálů francouzských, značně se ulevilo.

Čechové zkrátka věděli, že by byl moudrý Otec vlasti vždycky zůstal věren stolci Urbana VI. a jeho nástupců. Proto také české království po smrti Urbana VI. náleželo k poslušnosti jeho nástupců, charakterních mužů Bonifáce IX., Innocence VII. a Řehoře XII. Tedy dle staročeské tradice. Ale tato tradice protřena a pošlapána z politických důvodů Václava IV.

Mimo jiné i proto, že Václav IV. dopouštěl se na duchovenstvu neomluvitelného násilí, sesadili jej tři kurfiřti duchovní r. 1400 a za protikrále zvolili Ruprechta Falckého. Ruprecht přihlásil se k poslušnosti Řehořově, takže papež v boji politickém nemohl poskytnouti Václavovi podstatné ochrany k znovunabytí bývalých práv v říši německé. Obrátil tedy Václav zřetel k pomoci jiné. Směr ten naznačil již panovník-intrikán Zikmund, když r. 1403 v Čechách poslušnost Řehořovu zakázal.

Řada kardinálů jak Řehoře XII. tak vzdoropapeže Benedikta XIII. sešla se r. 1408 v Livorně a prohlásila své spojení; tito spojení hodnostáři vypověděli oběma papežům poslušnost a svolali na rok 1409 do Pisy koncil, který měl zvoliti papeže nového nad celou církví. Řádný obecný sněm však měl svolati zákonitý papež, aby se předešlo kupení zmatků ještě větších. Při tom měli kardinálové dobře změřiti své síly. Vždyť bylo předem patrné, že ve svém politickém zájmu někteří vládaři budou udržovati dále moc papežů dosavadních — a že místo jednotné správy tak vznikne papežská trojice. To předpověděl sám Ruprecht.

A kdo usiloval nejhorlivěji o volbu nového papeže, jemuž měla býti kořistí země česká? Byl to právě nepokojný a panovačný kardinál Balthasar Cossa, jehož nazval Řehoř XII. již r. 1408 odchovancem bezbožnosti a synem zatracení. Viklefiště, kteří tak horlivě přes ráznou opozici arcibiskupa Zbyňka Zajíce akci kardinálů podporovali, měli nebo aspoň mohli charakter Cossův znáti; a podle charakteru toho mohli se snadno domyslit, zdali se Cossovi jedná o skutečnou

reformaci a uklidnění církve. Cossa dobře věděl, že se nemůže stát papežem hned sám. Zatím tedy konal předběžné přípravy, vyšlapával si postranní cestičky a staral se o zvolení starce, po jehož bedrech by se obratně vyšplhal výše. Tedy našadl všechny páky, aby se stal papežem málo prozíravý kmet sedmdesátiletý, kardinál Petr Philargi, který po stránce politické prozrazoval na téměř Cossovi velikou závislost. Philargi skutečně byl 26. června zvolen a nazval se Alexandrem V. Pozoruhodno, že za několik dní po volbě (1. července) po promluvě nového papeže hned právě Cossa prohlásil několik dekretů, jimiž počínání kardinálů schváleno. — Ačkoli pak r. 1410 bylo Říma na Ladislavovi zpět dobyt ve prospěch Alexandra V., na přání kardinála Cossy papež zvolil své sídlo v Bologni, kde byl sám Cossa legátem. Zkrátka, intrikán chtěl mít Alexandra v jemně připraveném zajetí, snažil se už tehdy vládnouti nad církví sám. Dobře spekuloval, že stařec brzy zemře. Alexander skončil již 3. května 1410, tak že se netěšil svému povýšení ani 11 měsíců. A hned za dva týdny po smrti Alexandrově zvolen (17. května) za papeže Cossa. — Jestliže volba skoncována tak rychle, patrně, že měl tento sobecký šplhavec všechny síle již předem účelně nastrojeny.

Přihlédněme blíže, jaký podíl měla na trojpapežství naše země. Bylo v zájmu církevní reformace nutno, aby se Čechové přidávali k Pise, k Alexandru V. a Janu XXIII.? Sám Flajšhans praví: »U arcibiskupa Zbyňka je věrnost papeži římskému, Řehoři XII., vysvětlitelná a pochopitelná. Řehoř sám byl stařec osobně veškeré úcty hodný; byl na straně římské, již se Čechové vždy přidržovali; se Zbyňkem vycházeli vždy v dobrém; u zodpořilých kardinálů bylo lze hledati také pohnutky zistné. Jejich ruka — Balthasar Cossa, pak Jan XXIII. — byl pověstný svou násilností a lakotností, jejich hlava — kardinál Petr Filargo, pak papež Alexander V. — byl lstivý a schytralý Řek, jenž pro tiaru opustil jejího zákonného nositele.« (M. J. Hus, 182.)

Viklefista Jeronym Pražský velice obratně pracoval k tomu, aby se vrhly rozhodující kruhy české do proudu zodpořilých kardinálů.

Ovšem tu byla velice palčivá otázka, jaké stanovisko zaujme proslulá pražská universita. Vždyť tehdy vliv universit na církevní politiku byl velmi významný. Pražská universita dle staročeské správné tradice velkou většinou stála po boku Zbyňkově proti úmyslu královu. Proto viklefisté snažili se svůj vliv na vysokém učení posílit, aby byla přehlasována obrovská převaha těch, kteří se vyslovili pro poslušenství Řehoře XII. Spor o tři klasy na univesitě propukl jednak z důvodů národnostních, jednak církevních. Katolíčtí protiviklefští mistři čeští sami pomáhali k třem hlasům živlu českému, odloživše obavy o víru a církev. Také jiní vlivní čeští katolíci prostředkovali u krále ve prospěch tří českých hlasů. Nevěděli ještě, jak se změněných poměrů využije k mocnému postupu viklefismu — a na konec k vypuzení českých katolických doktorů z university. O to šlo silně viklefistům, aby získali papeže, jehož moc byla by značně závislá na králi českém, takže by pak nemohla papežská stolice rázně vystoupiti proti mohutnění viklefismu, podporovanému královským dvorem. Flajšhans v příčině zápasu viklefských mistrů dí: »Byla tedy u mistrů českých nejen snaha opravná, která je vedla po bok kardinálů, byl to pud sebezachování, který vsadil nyní na poslední kartu a musí vyhrát.« (L. c. 182.)

Král vydal památný dekret kutnohorský 18. ledna 1409. Cizinci hromadně opouštěli universitu i Prahu. Nyní tedy valně zeslabená universita stala se oporou královny politiky a sněmu v Pise přes odpor arcibiskupa Zbyňka. Již čtvrtý den po vydání dekretu (22. ledna) vydal Václav IV. nařízení, jímž zakazoval všechněm vůbec a zvláště osobám duchovním jakéhokoliv úřadu nebo důstojnosti přijímání a poslouchání listů Řehoře XII., ať se týkají jakýchkoli práv a milostí; nechť jsou zastaveny jakékoliv platy ve prospěch pokladny Řehořovy, dokud nebude jednotu církve obnovena. Poručeno všem úředníkům královským, jakož i konšelům měst, městeček i vesnic, aby každého, kdo by se zákazu protivil, jali a předvedli před krále.

Najednou tedy začal papežovati a reformovati dle osobní politiky sám král. Byl-li k tomu schopný, napovídaly prů-

zračně již skutky minulé a prozradily tím žalostnější činy následující.

Dne 16. února král učinil v Praze s legátem obojího sboru kardinálů Landulfem smlouvu, kterou zaručena Pise vydatná podpora. Landulf pak navzájem ve jménu svých zmocnitelů prohlásil, že koncil uzná Václava za jediného pravého krále římského; také se postará o to, aby i příští papež uznal Václavovu plnou pravomoc nad Německem a aby mu pomáhal vši mocí k pokoření Ruprechtovu. Dne 15. března král jmenoval slavné poselstvo ke koncilu. (Tomek: Dějepis města Prahy III, 470—1.)

Viklefisté jásalí, jejich propaganda zmohutněla. Když arcibiskup vyhlásil interdikt, následovala veliká násilí na duchovenstvu; jmění církevní loupeno a zabavováno. »Na jaře a v létě r. 1409 moc arcibiskupova byla v Praze úplně zlomena a zničena«, praví Flajšhans. (M. J. Hus, 198.) Arcibiskup byl nucen prchnouti z Prahy a konečně pod nátlakem přemoci světské vydal 2. září prohlášení, že přistupuje k poslušenství Alexandrovu. Kde pak zůstala tedy ta »všemohoucnost« církve tehdejšího věku, o níž se tak rádo nyní bájí? Autorita vrchní správy církevní byla zcela pokleslá právě proto, že byla roztržena; stávala se míčem v rukou zpupných světských vladařů, kteří sami podporovali nejkřiklavější svatokupectví a jiné zlořády.

Viklefisté u vědomí své přemoci docela lživě obžalovali arcibiskupa Zbyňka z kacířství o svátosti oltářní, takže na Zbyňka došel 8. prosince 1409 púhon k osobnímu zodpovídání u papežské stolice. Radost viklefistů nad ochotou papežského dvora ovšem dlouho netrvala, protože poselstvo arcibiskupovo dokumentárně žaludnou síť viklefistů osvětlilo. (Sedlák: M. J. Hus. Novotný: M. J. Hus I, 387.)

Alexander V. choval se k viklefistům velice opatrnicky, ale přece jen proti nejkřiklavějším jejich výstřednostem byl nucen protestovati, takže mezi Husovými stoupenci nastalo rozmrzení. Přes to však česká země se poddala jeho zlopověstnému nástupci Janu XXIII. A přece se u nás poznalo dokonale, že podporou Pisy netoliko rozkol církevní se neodstranil, nýbrž naopak rozšířil — a že nový papež svou povahou a autoritou jednoty ve vrchní správě církevní naprosto nezjedná!

Hus docela nastoupení tohoto Jana oslavil kázáním 28. srpna 1410, v němž prosil Boha, »aby papeže našeho Jana XXIII. uchránil od zlého a milostivě ráčil mu poskytnouti, aby byl sůl země, světlo světa, město a svítlna.« Pak prý Jan bude nepochybně »otcem svatým, andělem Páně, mocí Petrem, pomazáním Kristem.« (Flajšhans l. c. 241—2.) Jak bylo Husovi, když se do této chvaloreči nutil? V Praze přece se o Cosovi vědělo mnoho. — ale málo dobrého. Před 2 měsíci lepšího jeho předchůdce (Alexandra) Hus sám rovnal k Belialovi a Antikristovi. Flajšhans soudí, že to kázání bylo Husovi takřka uloženo od krále. Tomu byla osobní politika v říši nade všecko, ačkoli v tehdejší době nebylo přílišnou ctí zváti se panovníkem německým, v říši tolik rozhárané, kde královská moc znamenala pramálo.

Sám Ruprecht sedl do trní. Když 18. května 1410 zemřel, dělali si právo na korunu německou jak Václav tak jeho bratr Zikmund a markrabí Jošt. Takto k trojpapežství přistoupilo r. 1410 trojcísařství. U některých Němců vadila Václavovi jeho příchyllost k viklefismu, takže přistoupením k Pise k své mrzutosti získal velmi málo. Po smrti Joštově (17. ledna 1411) Václav se Zikmundem se dohodli. Veškeré skutečné starosti krále římského a císaře německého přejal Zikmund; Václav podržel si jen okázalé vystupování a titulatury na listinách. A proto bylo potřebí spojení s Pisou proti zákonnému papeži Řehoři XII.?

Jan XXIII. věděl, proč proti šíření zřejmých bludů viklefských postupuje velice zvolna; vždyť sám potřeboval silné opory mocné říše české. Ale k upokojení křesťanstva jiných zemí a konservativců českých musil stoupence Husovy do příslušných mezí odkazovati přece. Hus byl obeslán k osobnímu zodpovídání. R. 1410 však věc Husova stávala se politickou a splývala úplně se zájmy královými. (Novotný l. c. 463.)

S dvorem tohoto Jana XXIII., povýšeného za podpory české, Hus utkával se v zápasu. Proti odpustkům tohoto Jana Hus vystoupil. Tento Jan konečně sliboval v Kostnici Husovi ochranu. Jednalo-li se viklefistům jen o ryzí reformaci, proč stále udržovali styky s dvorem Janovým? Proč nepřestoupili k poslušenství Řehořovu? Vždyť přece viděli zřejmě, že troj-

papežstvím v samé české zemi za podpory králový kurs svatokupectví stoupá. Rozsáhlé kanceláře každého papeže vyžadovaly značného nákladu a proto taxy se zvyšovaly. Při tom se přižívovali obratně chamtiví dvořané vládařů. Panovníci sami dali si svou věrnost k vzdoropapežům platit z jmění církevního, z něhož odměňovali své milce zvláště tučnými prebendami.

Proto také Jan XXIII. dovoloval Václavovi, aby platil svým dvořanům — leckdy výhradně za služby osobní — výnosnými úřady církevními. Na př. po smrti uštvaného Zbyňka nátlakem královského dvora byl jmenován arcibiskupem dvorní lékař Václavův Albík z Uničova, rodem Němec, který byl právě vdovcem.

Ten ovšem theologicky vzdělán nebyl; zato byla známa jeho hrabivost. Dal se vysvětit na podjáhna teprve tehdy, když Jan XXIII. k povýšení přivolil. Pak vysvěcen na kněze. (Tomek I. c. 511.) Jistě zaplatil Janovi vysokou taxu. Osobním lékařem Václavovým zůstal dále.

Protože však Albík brzy seznal, jak veliké sváry byl by nucen v církvi klidnit, smluvil se o svou prebendu kramářsky (způsobem zřejmě svatokupeckým) s jiným Němcem, Konrádem (Kunratem) z Vechty, biskupem olomouckým. Tento Konrád byl tak obratným šplhavcem, že by ho důvtipem málokterý moderní kariérista předstihl. Byl rodem cizinec. Vestfálské hrabství Vechta bylo jeho vlastí. R. 1395 zvolen za biskupa ve Verden; ale řádný papež Bonifác IX. odepřel potvrzení. Přissál se tedy Konrád ke králi Václavovi a stal se svou úslužností jedním z nejmilejších jeho dvořanů. Byl českým dvorem hojně odměňován — za reformaci ovšem nikoli. R. 1404 dostal výnosné probošťství mělnické, r. 1405 stal se královským podkomořím. Od r. 1408 zastával úřad královského mincmistra. R. 1408 byl již biskupem olomouckým. Vidíme ho všude tam, kde byly tučné důchody, ať to byla hodnost světská či duchovní.

Tomuto Konrádovi postoupil Albík arcibiskupství. Konrád postoupil své biskupství olomoucké tehdy zase nejvyššímu kancléři královi Václavu Králíkovi z Buřenic, který již držel z milosti králový probošťství vyšehradské; toto probošťství sám Králík postoupil Albíkovi jako hmotnou náhradu za statky arcibiskupské.

Tak rukou svornou a nerozdílnou pod patronátem královým obsadili si velice důležité úřady dva kramáři němečtí s jedním českým.

Flajšhans praví, že Králík z Buřenic byl »muž života pohodlného a veselého«. O zmíněných trhovcích dokládá: »Koncem roku 1412, nečekajíce ani svolení papežského, se také skutečně vzájemně ve správu svých nových beneficí uvázali. Stvrzení kurie (papežského dvora Janova) dalo na sebe dlouho čekati; stálo zajisté mnoho peněz; ale konečně přece došlo. Albíkovi udělen titul arcibiskupa caesarijského a 17. července 1413 nastolen také Kunrat na stolec arcibiskupský.« (M. J. Hus, 316.)

Bylo tudíž lehce pochopitelné, proč se hrabivec-arcibiskup všemožně vyhýbal řádnému vyšetřování bludů viklefských, čím dále křiklavějších. Závisel na milosti a přízni královského dvora zrovna tak jako viklefsté. Zatím co nejučenější a obětaví katoličtí reformátoři čeští byli z Čech vyháněni, tento spekulující Němec v klidu a míru počítal kopy grošů, připravované k odvezení příbuzenstvu do Vestfálska. Zabýval se také alchymií. Jestliže viklefsté tak často tepali svatokupectví frázemi povšechnými, tu měli nejživější příležitost k praktickému potírání kněžské simonie a lakoty. Váhali však páliť si prsty.

Tu se vtrhává neodbytně otázka: Kdo pak měl zahajovati v Čechách vážný a úspěšný boj proti svatokupectví, jestliže Jan z Jenštejna a Zbyněk byli uštváni a pak z protekce královské v čelo české provincie církevní postaven svatokupec? Za takové situace protisvatokupecké deklamace byly pouze prostředkem agitacním.

Když došlo později k vojenskému zápasu husitskému, Konrád s počátku byl v zájmu osobním na rozpacích, ke které straně se přikloniti; nebylo totiž jisto, který tábor zvítězí. Po vítězných bitvách Žižkových však 22. dubna 1421 přestoupil k husitům, kteří německého svatokupce za svého arcibiskupa uznali ochotně. Metropolitní kapitola proti tomu přestoupení rázně protestovala; sama raději ve vyhnanství strádala, než by bývala za stříbro svou víru zradila. Konrád pak arcibiskupské statky dílem dal v zástavu, dílem rozprodával, předvídaje chytře, že by po-

zději propadly husitské konfiskaci. Peníze stržené zasílal svým příbuzným do Vestfálska. (Srv. Borový: Antonín Brus, 1—2. Ottův slovník nauč. XIV., 729.) — Konrád byl první a poslední husitský arcibiskup. Takové poměry se utvářely pod patronátem Václava IV., Jana XXIII. a za překvapující tolerance viklefištův.

Naprosto není potvrzeno, že by býval Jan XXIII. ve svém mládí pirátem, třebaže tak tvrdí jeho jeden současník. Druzí vrstevníci tvrdí, že studoval v Bologni a dosáhl dvojího diplomu doktorského v právech. (Samsour: Církevní dějiny obecné, 648.)

A co s tím otrávením Alexandra V.? Tak bylo sice na Jana žalováno, ale zločin dokázán nebyl. Nebyly žalovány také na Husa přečiny, jichž se nedopustil? Denis otravu onu rozhodně popírá. Praví: »Nic není méně dokázáno a nic méně uvěřitelné.« Denis docela tvrdí, že historie k Janu XXIII. jest přísná. Tento muž prý sdílí osud všech přemožených. Protestantští spisovatelé radostně opakovali žaloby Theodorika z Nieheimu (Dětricha z Niemu) a katolíci váhali protestovati proti soudu koncilu kostnického. (Hus et la guerre des Hussites, 103.) Zkrátka katolíkům nezáleželo na obraně muže, který byl obecným sněmem katolickým odsouzen dříve než Hus a který v samé Kostnici

před svým uvězněním Husa dle možnosti bránil.

Tím méně by se vzrušili katolíci nynější, kdyby zločiny přičítané onomu vzdoropapeži, spojenému s Václavem IV., byly fakticky dokázány. Ale na historický důkaz o oné otravě ještě musí České Slovo čekat; jest však otravou mozků prohlašovati pověst za dokázanou pravdu.

Katolická literatura česká jak v minulém tak nynějším století psala o Janu XXIII. přísně a žádné jeho dokázané nepravosti neomlouvala. Katolíci však nemohli souhlasiti s Husovou opozicí proti papežství vůbec (opakovanou ze spisů Viklefových.)

A teď srovnajte ještě jednou, kolik lží odvažuje se vychrliti Č. Slovo v několika řádcích. Kteří katolíci se vrhají na Husa, že neuznával autority lotra? Kteří hájí autoritu »toho ničemy«? Kterým nespravedlivým způsobem tupíme památku Husovu? Kde jest světlý důkaz, že Cossa byl pirátem a Alexandra otrávil?

Jsouce vyprovokováni hrubou sukovicí radikální, vyložili jsme skutečnou situaci za Husa šíře a zcela otevřeně — bez nevolnických, byzantských úklon husitskému pokroku. Měli jsme uvést dokumenty ještě výmluvnější. Ale uvedené stačí zcela k posouzení prolhanosti lži husitského tisku.

KULTURNÍ HLÍDKA.

Protestant o mohutnění katolické církve. Nepřímými denními doklady vítězného postupu katolicity jsou válečné skřeky našich odpůrců a otravné pumy, vrhané do tábora našeho. Nekalé, zvrhlé zbraně protikatolické ofensivy prozrazují, že cítí mdlobu svých argumentů historických, sociálních, morálních — zkrátka všech mravně přístupných. Proto vyjevený křik a násilí za násilím, což však jest zoufalým bojem poslední úskočné rezervy. Když výbojný vlk dokonává, vyje nejzuřivěji, odkrývá tak malomoc dravé hltavosti.

Vysoce však zajímá, že vynikající jinověrci sami přímo vyznávají, jak protestantismus rychle hyne neduhem vnitřním, zatím co triumfuje mocně idea katolická. Po skončení světové války v Německu někteří evangeličtí duchovní stýskali otevřeně, že protestantství leží v rozvali-

nách. Vždyť mu ubyla hlavní opora — vojáků tvrdá pěst kaiserismu Vilémova. Elegické hlasy ty ozývaly se znovu a znovu. Ředitel Bodeschwingova protestantského ústavu v Bebelu u Bielefeldu dr. Jäger v časopise »Bethel« uveřejnil článek »Světový převrát«. Zde praví: »S královským trůnem pruským a ostatních knížecích trůnů shroutily se také zcela německé evangelické zemské církve. Všecky pokusy o podepření jejich církevním sněmem a církevním svazem jsou bez vyhlídky. Jen hnutí rozhodného křesťanství, jež by celý národ náš zachvátilo, mohlo by vytvořiti novou, životaschopnou německou národní církev. Protestantismus dohospodařil. Dědictví jeho nastupuje Řím, jehož řády v severním Německu, Holandsku a Dánsku nezadržitelně pronikají. V Rusku stejně jako na Balkáně vznikají nová arcibiskupství a biskupství. Římský papež pova-

žován jest západními velmocemi samozřejmě jako jediný zástupce křesťanské církve. Vítězné vědomí jest na římské straně tak veliké, že v katolických univerzitních městech pronesen byl již výrok, za deset let že bude Německo katolickým.

Tak tedy dopadla protestantská církev »národní«, která se stala dobrovolnou služkou německého šovinismu. Jestliže z důvodů germanizačních podporovala obrovskými penězi chudokřevný protestantismus za hranicemi, měla raději apytovat hlavní podmínky vnitřního zesílení svého a pravý nadpřirozený úkol skutečné společnosti Kristovy. Kde se stává církev pouhým parádním střípcem na praporu nacionalismu, tam se brzy odhodí jako nepotřebná veteš od samého praporečníka. Církev nesmí býti pouhou přízdobou buď politiky nebo hnutí sociálního či kulturního nebo jiného. Naopak musí býti kvásem, pronikajícím všecho, vládkyní duchů, neochvějnou strážkyní kategorických imperativů evangelia. Když páchali protestantští Prusové hunské zločiny v Belgii, Srbsku a jinde, když zcela zřetelně ohlašovali ujařmení jiných národů, duchovním pohlavářům protestantismu nastávala povinnost zvolati se sv. Petrem: »Více sluší poslouchati Boha než lidí.« Ale pastoři naopak pomáhali generálům zcela dobrovolně a jásavě — na což klademe důraz. Vždyť docela protestantské duchovenstvo prosilo, aby se mohlo účastniti války se zbraní v ruce. Aspoň mírové listy papežské měly vyburcovati ze spánku protestantské svědomí, které ztvrdlo tak, že vlastně hlavní složku náboženství spatřovalo v nacionalismu, s nímž se shroutilo. Zrovna tak v Rusku nedůtklivá církev národní připravila samé carské politice zkázu. Slepý slepého vedl do jámy.

Historie podává i jiné pádné doklady, že církev naprosto neprospěje národu, kleká-li před jeho představiteli podprůměrného charakteru, ozdobenými ozdnaky národními. Jde-li jí o národní etiketu a tuctové nacionální fráze víc než o Desatero, pak spolupracuje pohodlně, ale nesvědomitě k ponížení toho národa. Jen dobře uvážiti, jak mluvil k vlastním pokrevencům Kristus, sv. Jan Křtitel a sv. Štěpán. A přece svůj lid milovali.

Jäger poukazuje dále na sjednocovací pokusy amerických sekt a pohanů indických s islámem. Dokládá: »Stále rozhodněji jedná se o celé lidstvo a stále zřejměji o říši Kristovu nebo Antikristovu.« — Tedy nacionalistické deklamací, navazováním solidarity různonárodní netoliko po stránce hospodářské a sociální, nýbrž i náboženské. A toto hnutí nezastaví žádná staromódní, bezobsažná lyrika, matoucí základní poj-

my pravdy. Různé církevní společnosti t.hnou k splynutí; krystalisují se stále určitěji mezinárodní obrovité náboženské svazy. Při tom do církve katolické hrnou se nové davy jako létavice do slunce. Nynější protestantské trosky nutí samy evangelické theology k důkladnému sebezpytu a nestrannému přemýšlení o vnitřní síle církve, která vítězně zdolává zpěněné přeboje sektářství po 19 století.

Zase zákeřný útok na evangelium odražen. Žádná kniha na světě nezakusila tolik útoků záluďné pavědy jako Nový zákon; ale také žádný historický spis tak vítězně neobstál v tisíciletém zápolení s prohnanou kritikou. Kdyby vůbec bývalo možno popřiti pravdivost zpráv Nového zákona, bývalo by se tak stalo jistě již v I. století po Kristu. Kristus nežil v době a zemi opředené tékavými mytickými pověstmi, žil v čase historickém, kdy bylo kritiky v celé obrovské državě římského imperia plno. Kristus chodil středem učených filosofů, řečníků, právníků, kněží různých vyznání atd. V Jerusalemě samém byli nejnebezpečnější podráždění učenci židovští. A cihle — ti všichni neodvážili se popírati ani Kristovy zázraky. V době, kdy apoštolé šířili evangelium v celém Středomoří, žily statisíce svědků Kristových slov a činů. Ale místo »zdrucující kritiky« sami filosofové přihlašovali se do církve Kristovy a pečtili pevnou svou víru vlastní krví.

Proč Nero zahájil tak děsné, krvavé pronásledování křesťanstva, měl-li možnost zastaviti nové náboženské hnutí historickými protidůkazy? Panoval v letech 54—68, kdy bylo tolik očitých svědků netoliko ukřižování, ale docela i mládí Ježíšova. Vědecká komise, protokoly sepsané s vážnými svědky, vyhlášky uveřejněné po bedlivém vyšetřování byly by zasadily křesťanské společnosti mnohem těžší ránu než tisíc bezohledných katanů, kdyby — byli apoštolé šířili omyly. Vždyť Palestina byla velice důležitou částí císařství římského a převážná většina židů nenáviděla Krista i po ukřižování.

Nebylo potřebí ani vývraceti apoštolskou historii o Kristu celou. Stačilo dokázati omyly některé a tak podvráttiti důvěru i ve slova pravdivá. Ba docela bývaly by smrtelně hnutí křesťanské zranily i jasné vědecké důkazy, že apoštolé přikládají některým zjevům ze života Ježíšova význam zcela nesprávný. Ale — proti nauce sv. Petra měli římskí boháčci a inteligenti výhradně katy, hranice, mučidla, šelmy v církvi a pod.

Jestliže tudíž věda nedovedla potřiti zvláště evangelickou historii života Ježíšova v I. století, čím méně se jí to podaří nyní.

Evangelium bylo zákeřně přepadáno s nejrůz-

nějších stran — ba i s protilehlých hledisek. Největší hluk natropil pověsný Renan právě svým úlisným pokrytectvím. Popíral božství Kristovo a řadu Ježíšových nejvýznamnějších činů, ale při tom přímo odporně markýroval velikou úctu k Spasiteli. Tak se snažil buditi důvěru prostomyslných davů. Nyní Renanův »Život Ježíšův« jest rozpitván vědou tak důkladně, že žádný odborný znalec doby Ježíšovy spís ten vážně nebere.

Ale po Renanovi vystoupili jiní, kteří se snažili bankrot pavědy zatušovatí nástroji jinými; k zákeřným přepadům dochází z jiných front. Na př. mnoho hluku natropil v Německu od r. 1910 Planitz, který vydal list, připisovaný Benánovi, egyptskému lékaři a příteli prý Ježíšovu. Planitz vydal celé svazky pavědeckých poznámek k listu tomu. List ten všelicos z evangelia připouští jako pravdu, aby se mu podvádění v jiném směru tím spíše zdařilo — a aby božství Ježíšovo bylo popřeno.

Učenci odmítli Benánův list jako padělek, ale zednáři, okultisté a socialisté rozkřikovali do světa »triumf nového prozkumu.«

Nyní však profesor berlínské university dr. Karel Schmidt spolu s egyptologem dr. H. Grapovem položil Planitze na obě lopatky, tak že šarlatánovi došel dech zcela. Planitz před uveřejněním listu ani jediným vědeckým dílem neprokázal znalosti koptštiny nebo egyptštiny; ale vymyslel o Benánovi, sv. Pavlu, Philonovi atd. román přímo nemožný, používaje prací jiných obyčejných šarlatánů, zvláště Lañtha, jehož práce o Mojžíšovi byla vědou přímo odsouzena.

Planitz neodvážil se vychvalovaný rukopis ukázati. Tvrdil, že jej koupil učenec Rabenau (neznámá veličina!) v Egyptě. Když Rabenau zemřel, rukopis prý se ztratil. Jedná se tu o překlad koptický bohejského nářečí z V. století. Byl prý napsán na závitku papyrusu. Ale i nejstarší koptické památky literární jsou pořízeny v knižní formě, nikoli na závitcích. Texty v bohejském nářečí z V. století vůbec neexistují; nejstarší jsou teprve z IX. století.

Planitz místo nových objevů opisuje z Lautha a jiných i — s textovými chybami. Opisoval celé části z Lauthových prací, ale chytrácky o své předloze pomlčel, aby zakryl vlastní ignoranci. Středem listu jest Benánova modlitba k bohu Slunci. Ale ta celá jest vykradena z Lautha. — Planitz docela do listu vsunul i legendu o Veronice, kterou složil dle slov Tertuliánových (kolem r. 200) a legendy západní, ucelené teprve ve XIV. století.

Dr. Schmidt odkrývá i jiné kriminální podvody Planitzovy a dokládá: »V celé své nahotě

stojí tento prohnaný a nesvědomitý literární podvodník před námi.« Praví, že působí jako rouhání, jestliže Planitz (k nalákání důvěřivců) umístil na úvodním listě II. svazku znamení kříže se slovy: »In hoc signo vinces« (v tomto znamení zvítězíš).

Zkrátka máme tu co činiti s neomaleným velkopodvodníkem, na kterého i těžký žalář byl by trestem malým.

Pokusy takových Planitzů mají aspoň ten dobrý výsledek, že učenci při odrážení lží ještě více prohloubí znalost doby Kristovy; evangelium, procházející výhni nejrůznějších zkoušek, zář leskem tím nádhernějším.

Habsburské plíle. Znovu hlaholí pověsti, že Habsburk Karel vztahuje svou ruku jak na Maďarsko tak na Rakousko. Má-li kdo opravdovou hrůzu před možností habsbursko-monarchického převratu, pak jsou to právě čeští katolíci. Jak ti byli zdeptáni a spoutáváni právě za světové války, toho nezapomeneme nikdy. Teď se nám kradou kostely, ale za Habsburků jak byrokrati konservativní tak volnomyšlenkářští snažili se nám krásti duši a překrucovat Desatero přes všecky výstrahy papežského stolce. Vídeň pomáhala cizím židům obohacovati se i ze jmění kostelního. Habsburská sláva udržovala se potud, pokud vídeňští židé půjčovali; když odepřeli r. 1918 další úvěr, arcivévodové rychle přechali do Švýcar. Národ náš nesmí býti po druhé předmětem židovského velkokšeftu, kterému se přezdívala politika. A jest známo, že Karel podnikl rozvídku do Maďarska za účinné politiky židovské. V naší republice jest sice úplatných individuí dost; ba i většímu dílu tisku určuje směrnici tlak kapitalismu cizáckého. Ale lidovci tu stojí semknuti jako neúplatná a neochvějná národní stráž proti Habsburkům, i kdyby tisíc nových Šmerálů a Švihů z důvodů blahobytných měnilo náhle svou barvu. To nutno pověděti předem na všecky adresy. Lidovci mohutní stále více vlastní silou a k svým právům si dopomohou zcela jistě i bez pomoci cizáků. Habsburkové u nás svou roli dohráli zcela — zvláště svou nejapnou a žalostnou politikou církevní a národnostní.

Krach rakouských socializovaných podniků.

»Venkov« píše: Jak to dopadá v Rakousku se socializovanými podniky, ukazují tyto číslce: Vídeňský arsenál pracuje se schodkem 111.6 milionu, průmyslové závody ve Fischamentu se schodkem 42.8 mil., Wellersdorf 94.4 mil., Wörther 47.8 mil., Klosterneuburg 12.4 mil., v celku tyto závody pracují se schodkem 309 milionů. Rakouský stát, aby nedoplácel sám, vrací nyní tyto podniky zase soukromému kapitálu potud, že mu bude ponechána účast až do 60 procent.

ROZMANITOSTI.

Ruská vláda bolševická sama doznává, že nejvlivnější její předáci Trocký, Radek, Zinověv, Litvinov, Štěklov a Kameněv jsou židé. (Poruštili si jména židovská.) Naproti tomu prý Lenin, Čičerin, Lunačarskij a Krasin pocházejí z krve křesťanské. — Mistr Jirásek vstoupil do česko-bratrské (evangelické) církve u hronovského seniora Šáry. Tím — při nejmenším — označil za zbytečnou čsl. sektu, která právě Jiráškových spisů a zásad se dovolává s uctívou služebností. — »Nár. listy« 29. května žalují, jak hrad Bezděz pustne. »Gotická kaple z konce třináctého století, tento skvost umění stavitelského a kamenického, dosud pěkně zachovalá, trpí deštěm, jenž vniká okny... Na gotické klenbě z hnijících šindelů roste tráva a křoví... Jest nutno, aby bylo přikročeno k opravě této vzácné, české památky ze středověku, jež dokumentuje vyspělost lidu českého, jeho smysl pro velké a krásné.« Dobře. Ale odkud se budou udržovati jiné starobylé památky církevní, až se kostelům jejich jmění odejme? To jest přece také otázkou české kultury. — Soc. demokraté slibovali triumf nového názoru světového a rajskou úpravu společenských poměrů. Zatím však v době, kdy chtěli důvěřivci sbírat zralé plody socialistických palem, rudí sami mezi sebou svádějí boje krvavé — i u nás. Na př. v sále »Bezovky« na Žižkově 25. července měl mluvit k soc. demokratům dr. Soukup. Ale na 300 komunistů, kteří násilně vnikli do sálu, začalo strašně řádit. Bojováno holemi a klacky tak urputně, až byly krví potřísněny i dveře. Teprve přivolaná stráž pomohla obleženým soc. demokratům. Senátor dr. Soukup, který v minulých letech dovedl rozeštvát ke krajnímu radikalismu, byl davem zatlačen do hostince v Husově třídě a pak teprve pod ochranou stráže se dostal do »Bezovky«. Při vycházení účastníků schůze došlo k novým výtržnostem. Tudiž stará soc. demokracie ráj neušetřila ani při nejlepší vůli pro svou malomoc; a jak radikální vnukové starých soc. demokratů (komunisté) »promění tvářnost země«, naznačuje ruský hladomor. V týž den, kdy bouřila »Bezovka«, porvali se soc. demokraté s komunisty na kongresu odborových organizací v Lille. Padly i tři rány z revolveru. — Komunistickému poslanci Ad. Hoffmannovi v Berlíně byl vykraden byt. Při té příležitosti dověděla se i širší veřejnost, jak rozuměl rovnosti majetku a jaký byl vlastně jeho soucit s proletariátem. Ukradena mu spousta zlata a klenotů — ba i diamanty. Hoffmann žije ne jako »buržouš«, ale jako zraněný kavalér. Z policejního raportu

vysvitlo, že komunista ten má kromě nádherného bytu v Berlíně u téhož města vilu. Nejhráznějšího šatstva měl jako hrabě. Jeho paní nosila spony s tyrkysy a perlami, přívěsky s rubíny a smaragdy. Ukradeny také přeskvostné prsteny pana manžela. A to jest muž, který byl od vlády Bronsteinovy poctěn řádem Rudé hvězdy. Iu — rozuměl kšeftu s lidskou hloupostí zrovna tak dobře jako židovští komisaři v Moskvě. — Neustále radikálové protestují proti žalobám hliníkovců na české inteligenty; marně však čekáte, kdy českým provinilcům radikálové důkladně promluví do duše. Minulý měsíc skončil sebevraždou primář nemocnice v Lučenci dr. Slavík, který odpadl od církve a svou nevěrou okázale se chlubil. Prozradilo se totiž na něho, že v krátkém čase zničil na 800 dětí před narozením. Za takovou »záchranu slovenského lidu« ovšem každý poděkuje. — Kdyby francouzská vláda neudržovala školy beznáboženské uměle (i za peníze katolických poplatníků), ohlásily by velkou většinou náhlý krach. Dle sdělení »La Croix« jsou v Saint-Séglin dvě školy státní a dvě katolické. Po 8 let neměly ony státní ani jediného žáka, ale přece po celou tu dobu byli na obou státních školách placeni učitelé a učitelky. (Všechny děti z obce navštěvovaly školy katolické.) Patrně, že u katolíků z lásky k společné vlasti se vyvinula trpělivost velká. — Dr. Soukup v žalu nad kopanci komunistickými napsal v »Social. Pravdě« o Šmeralovi: »To je všeho schopná, bezcharakterní sketa. Nejhorší Rakušák, stojící dnes v popředí komunistické propagandy, nejpokornější otrok Habsburků, autor nejponiženějších článků za doby války, nejzavilejší odpárc našeho státní samostatnosti, nejdůvěrnější přítel c. k. policie a Coudenhova, on, který za války zpupně odmítal deputace hladových žen — tento dr. Šmeral se odvažuje psát o poctivých dělnících jako zrádcích?« Vída, vída, s kým tedy dr. Soukup za války družně pracoval, obviňuje z bezcharakternosti občany jiné! Ke všemu jest v čerstvé paměti, jak v dlouhém článku dr. Soukup nejvšelejším tónem bral Šmerala v ochranu proti výtece rakušáctví, jak dojemně líčil jeho »obětavost«, statečnost a poctivost! A přece velmi dobře znal i výrok, jímž se Šmeral přiznal k touze stát se rakouským ministrem. Bylo chování Soukupovo charakterní? Tehdy lhal Soukup vědomě, podváděl statistické davy k vůli tomu, aby zachránil bezcharakternímu blahobytníku vynikající postavení ve straně. Tedy ve prospěch jedině obětované zájmy množství, balamcení lid. A tohle je

prazvláštní akce demokratická. Co tedy soudí o povaze Soukupově sami přemýšlející jeho stoupenci? — Druhá listina humánních darů Sv. otce

vykazuje 12 milionů lir. Sběrka pro hladovící v Číně vynesla 350.000 lir.

OBRANA.

K oslavám Husovým. Celý národ má býti vzýván k oslavám takových velikánů, kteří sledovali prospěšné cíle všenárodní. Jestliže některý z těch vynikajících mužů prudce se stavěl proti zásadám posud vyznávaným celými miliony českých duší a jestliže rozpoutal — třeba bezděčně — bratrovražedný boj, nechť ho oslavují ti, kteří s ním souhlasí. Ale nutí-li se k slavnostem těm i jinak smýšlející, pak jest to zavádění nesvobody a památka zemřelého velikána stává se nástrojem prazbytečných národních různých. —

Ačkoli Karel IV. stal se největším dobrodínem národa a jakkoli se neutkal s jinověrci v krvavém zápolení, nenaléhají katolíci, aby z úředního nařízení celý národ mu vzdával slavnostní poctu. Jsou tu totiž také volnomyšlenkáři, kteří by reptali — a ti jsou také částí národa.

Zato však naši protivníci rozumějí snášelivost jinak. V institutech veřejných, které jsou pro lidi všech vyznání a všech stran, rozvěšují obrazy mistra Husa, které — jak nyní dokázáno — ke všemu neodpovídají skutečnosti. Ve školách z testamentu Husova visí na stěnách právě ta slova, která nemluví o Bohu, ale hlavní — náboženská část odkazu mistrova schválně jest vynechána. —

Demagogi našich nepřátel usvědčuje zvláště ta okolnost, že k poctě předkládá se nikoli Hus historický, skutečný, ale Hus zkreslený, upravený pro potřebu protestantů a volnomyšlenkářů. Ačkoliv zločinný pamflet protestantský Lžipogiův o Husovi (šířený v překladu z německého od českých evangelíků) byl vědou dávno popraven důkladně, ctí se Hus dále v duchu toho spisku podvodného, Hus zfalšovaný, mnohobřící a téměř nic nebudující, Hus krajně protikatolický, ačkoliv skutečný Hus z církve obecné naprosto vystoupiti nemíní a sektu národní založiti nechtěl. Takový zfalšovaný Hus, takový uměle sestrojený nástroj na potírání katolického názoru světového se přirozeně katolickému lidu věřícímu zamlouvati nemůže; jest přímo povinností reprezentantů katolictva, aby protestovali rázně proti dráždění věřících liberálními vymyšlenkami a zřejmými lživostmi.

Kdo vkládá do ducha Husova zásady, které v něm nebyly, dopouští se i na něm násilí. A jest-

liže se pompésně hlásá, jak Hus probojoval svobodu, ale hned zároveň jména téhož Husa se zneužívá k tyranisování těl i duší katolických, pak tu vidíme obmyslný cirkus, který zaslouží přísného pokárání ode všech občanů poctivých.

Uvažme dodatkem, že Hus přibrán oficiálně za symbol a jaksi za protektora určitých konfesí nekatolických. Kdo tedy smí nutiti katolíky, aby se klaněli zkreslené, nehistorické podobě patrona jiných vyznání? Protestanté neoslavují ani sv. Václava ani Arnošta z Pardubic; my jich k tomu nenutíme, ačkoli se ví, že tito mužové, zasloužili o národ celý, neublížili sektám nynějším, poněvadž tyto ještě neexistovaly. Má-li býti vláčen katolík k slavnostem, z nichž číší proti němu pohana a posměch, pak to výrazem svobody a snášelivosti není. Tolik aspoň k nedávným ostrým kritikám stanoviska slovenských katolíků.

Návrh na prohlášení dne Husova za národní svátek podal nář. soc. poslanec Jan Pelikán se svými soudruhy. V návrhu tom se praví: »Za dny sváteční uznávají se dny mnohých svatých, neznámých to veličin, vnucených obyvatelstvu církví i bývalým státem.« Prý nedostatek piety zákonodárního sboru a státní správy uráží národní i státní cítění velké většiny obyvatelstva tohoto státu, které den 6. července světi bez oficiálního prohlášení.«

Jest potřebí již v samém stručném návrhu lháti tak odporně? Které svátky »neznámých veličin« byly českému lidu vnuceny bývalým státem? Ačkoliv Habsburkové byli na svou moc a minulost tolik hrdí, nevnutili nám jediného svátku, který by zvyšoval lesk jejich domu. Na císařovy jmeniny měly školy prázdno, ale za svátek ten den se nepovažoval. Že ke konci války dály se v podobném směru náběhy, nezapomínáme. Ale faktum jest, že nám Rakousko žádného svátku nevnutilo. Zato obdivovatel Voltairův Josef II. zrušil některé svátky, které podrželi i husité. Týž Josef II. vydával zákazy pouťi svatojanských. —

Ještě sukovitější jest lež druhá. Opravdu váháním zákonodárního sboru se uráží »národní i státní cítění velké většiny obyvatelstva tohoto státu?« Roztřídíme-li obyvatelstvo české politicky, mějme na zřeteli, že strana lidová má co do počtu volebních hlasů místo druhé; a ta o zve-

dení Husova svátku nežádá. Ze strany agrární a nár. demokratické by chtěli mít z 6. července den zasvěcený jen občané někteří. Jest pravdou nepopěrnou, že většina národa na zavedení svátku Husova nenaléhá. Krámy a živnosti se zavíraly v ten den velkým dílem jen ze strachu před terorem radikálů, jako na př. r. 1906 a jindy z bázně před socialisty. A teď dále! Chtějí ten svátek Němci, Maďaři a Poláci v naší republice? To přece každý vidí i bez přihlídnutí k statistickým datům, že valná většina obyvatelstva rozhodně ten den světit nechce a že by tedy žádané ustanovení vyvolalo prazbytečné různice, jež by státu neprospěly. Konečně jest známo, že by se toho dne nevyužilo od radikálů k skutečné oslavě upáleného mistra, nýbrž k politickému kramáření s jeho památkou. Jestliže se k Husovi blásí horlivě sami komunisté, pracující k rozkladu křesťanství i státu za cizí žold, pak byl Husovi vnucen patronát nejodpornější.

Ostatně oficielním světcem stal se nyní Hus čl. sektě. Je-li tohle dovoleno, pak přece nesmí vláda nutit všechno obyvatelstvo k uctívání světce určité náboženské společnosti. Cizina by na př. spráskla ruce, až by se dověděla, že němečtí židé jsou nuceni k svěcení památky středověkého českého vlastence a reformátora, který ani v Kostnici své vystoupení z církve obecné neohlásil. —

K odstranění nynějších zmatků a lepšího vyjasnění pojmů by mnohem lépe posloužil návrh zcela jiný. Stát by si totiž měl vzít památku Husovu v ochranu proti politickým kramářům, hltavým vyžiračům republiky a podvodným demagogům, kteří na schůzích místo skutečného poučování o životním úkolu Husovu pravdu zastírají a imputují mu zásady moderního ražení, kterých nikdy neměl.

Dobře také pamatujme, že památku Husovu nikdy neslavil národ veškerý a že při husitských oslavách v XVI. století místo utvrzení nábožnosti a vlastenectví páchány hlučné a hodně hrubé demonstrace proti pokojným Čechům katolickým. Teď by památky Husovy bylo zneužíváno k různicím ještě větším v lůně českého národa. K vůli schlazení pohanského vzteku na katolících by chtěl oslavovat Husa radikál každý; ale se svíčkou musíš do dnes hledat radikála takového, který zná aspoň hlavní body Husova katechismu. Známe příčinu. Husův katechismus jest v příkrším rozporu se zásadami moderních pokrokářů než katechismus katolický. — A největším znehodnocením památky Husovy by bylo, kdyby jméno tohoto středověkého theologa mělo sloužiti za přízdobu a prostředek agitací

poslancům vyhazujícím křesťanské náboženství ze školy.

Záludné manévry pokrokářské. Co podnikají v Čechách radikálové na úplné potlačení katolické víry, vidí každý zřetelně. Veřejně ohlašují, že musí náboženství ze škol. Pokrokové učitelstvo přihlašuje se většinou k bezkonfesi a tupí před dětmi články katolické víry. Boří se památníky katolického vyznání vandalsky, sektáři spolu s komunisty a volnomyšlenkáři vybíjejí katolické chrámy a vyhánějí z nich katolický lid. Před sčítáním vynucovány odpady zločinným lhaním a surovým nátlakem. Agenti nevěry a sektáři dům od domu hauzírovali s balamucením do nebe volajícími.

Ale pardálové se vši bezcharakterností doveudou na sebe vhodit kůži beránčí tam, kde by se ostré zuby vylámaly. Teď, kdy na Slovensku zmohutněl živelný odpor proti násilnické propagandě volnomyšlenkářské, pojednou prohnání radikálové pokrytecky se diví, jak jsou »pomlouváni«. To se ukázalo i o sokolském sletu v Žilíně, jak nejapně prozrazuje 25. června sama »Nár. Politika«. Píše o Slovácích sledujících sokolský zájezd do Žiliny: »Věříte v Boha?« hádají ženy o urostlém sokolu. »Máme Pána Boha jako vy, jen si to nepletete s farářem.« Ženy se dívají do dálky a přemýšlejí. Jen ještě trochu vytrvat, pohrdat štváním zapražených mozků a rozhodnutí přijde.

A tyhle odporně farizejské řádky neostýchá se uveřejnit deník, který zcela dobře ví o odpadlických kancelářích, o pustém povykování proti katolickým dogmatům na táborech lidu, o vyzývání učitelstva ve škole, aby děti odpadly od víry. »Nár. Politika« ví, jak veřejně se posmívají demagogové na schůzích Kristovu zmrtvýchvstání, odplatě záhrobní, jak surově mluví o sv. apoštolech atd. Ale otočí se lehce a tupí protivníky pokrokářského a socialistického řádění lží o »štvání zapražených mozků«. Kdo pak vlastně števe? Každá nekatolická konfese má pokoj, proti žádnému sektářskému katechismu nezahajují katolíci ofensivu. Zato však právě našinci jsou zuřivě pronásledováni.

Kdo pak si plete víru s farářem nejvíce? Jsou to přece protikatoličtí fanatikové. Z nejstarších pergamenů vyjímají, co se o kterém farářovi psalo před 500 lety a na základě toho vyzývají k odpadům od katolicismu. Pro faráře, ba docela pro stranickou politiku šlapou po našem katechismu.

»Máme Boha jako vy«, lže se s drzostí stároliberální prostým ženám slovenským. Odporuje katolický, slovenský Bůh protikřesťanské štvání a lhaní volnomyšlenkářské? (Takové řádění schvalují a podporují pokrovní sokolové.)

Ten Bůh slovenského lidu také nedal schválení volnosti svědomí a víry, jak ji nabízí čsl. sekta; vždyť tu jest nejkřiklavější rozpor s evangeliem. »Máme Boha jako vy.« Kdyby Slovák začal mluvit dle evangelia o věčných trestech, pokrokáři se mu vysmějí. Katolický Bůh také neodporučuje, aby bezkonfesní učitelé agitovali horlivě pro rozmnožení čsl. sekty a při tom zůstávali bez víry dále. Ten »bůh« pokrokářský neuznává sedmi svátostí, ta protikatolická vymyšlenina připravuje otrocké ujařmení lidu skutečně věřícího, jak dokazují Bartoškovy návrhy. A které sokolské jednoty proti těm zámyslům násilnickým se odhodlaně postavily? Zdali pak sokolské ústředí aspoň pokáralo ty sokoly, kteří se účastnili vybíjení katolických kostelů? A jest snad štváním katolická sebeobrana?

Ze slov, jakými jsou podváděni Slováci, patrně zřetelně, kterým rozeklaným jazykům účel posvěcuje odporné prostředky farizejské. A »Nár. Politika« ještě přijímá nad tím nejkřiklavějším přebarvením skutečnosti patronát.

Jsou katolíci horší než Mohamedáni? »Nár. listy« 26. července sdělují o kongresu muslimanů z Jižního Srbska ve Skoplji toto: »Na kongrese muslimani žádali vlastní školství obecné, které by spravovala Jugoslávská muslimanská organizace podle svých osnov, ale stát by školy platil. Dále žádají školy pro vzdělání učitelů a muslimanskou universitu. Žádají, aby agrární politika se řešila s ohledem na ně. Zabavené pozemky aby se jim zaplatily v ceně dnešní. Žádají úřednictvo, které by bylo nakloněno mohamedánskému živlu. Učitelky, ovšem placené státem, mají býti ustanovovány po návrhu muslimanské organizace.«

Jest jisto, že většina těchto požadavků vtěl se ve skutek. Vždyť sami Turci dovolovali ujařmeným křesťanům školy konfesní. Muslimanů je v Jugoslavii malá menšina. Katolíků však v naší republice většina; ale katolickým dětem vnucují se do škol za učitele fanatické bezvěry nebo sektářství; a tito učitelé pronásledují nadto vychovatele katolické. Tedy tyranie horší než v Turecku. (Mluvíme tu o notorických fanatických bouřlivácích.) Zato cizí židé němečtí, kteří k nám nedávno přivandrovali, naprosto si nemohou

na konfesní útlak naříkat. Tázeme se: Má se s katolíky českými zacházet hůře než s Mohamedány v Jugoslavii? A dopustí katolické občanstvo, aby jeho práva v civilisované republice byla oklestěna hůře než v Turecku anebo v černošských koloniích?

OZDOBOU

všech farních úradů a spolkových místností
bude zajisté

o b r a z J. M. nejdůst. pána

DR. KARLA KAŠPARA,

biskupa královéhradeckého,

který možno objednat v různém provedení
a ve všech velikostech v uměleckém foto-
závodě fy

J. F. LANGHANS V HRADCI KRÁL.,
Ana bertinum

HARMONIA

pro školy, kostely, salony a koncerty,
solidně stavěná, nejlevnější dodává

F. R. ZÁBSKÝ,

výroba harmonii,

Hradec Králové — Malšovice.

—: Vyžádejte si můj velký illustr. ceník. :—

Paramenta, prapory

kostelní prádlo a bohoslužebná náčiní
v nejvýhodnějších cenách nakoupíte
u doporučené fy.

Josef Neškudla

Nový Hradec Králové.

Nové kalichy, cibore v ohni zlatené od 600 Kč,
znovuzlacení kalichů a ciborí od 200 Kč.
Vyžádejte si ceny, nežli objednáte jinde!!

ZVONY a světoznámé nej-
dokonalejší hudební
nástroje ze dřeva
a kovu

dodává nejstarší továrna

V. F. Červený a synové,
společnost s r. o.

v Hradci Králové,
Malé náměstí.

Kostelní nádoby,

kalichy, monstrance atd., klenoty, notářské
prsteny, hodiny, jídelní přístroje, opravy a
znovu zlacení odborně a levně provádí

JAN STANĚK,

pasíř a oiseleur, stálý přísední znalec zem-
ského trestního a okresního soudu,
Praha I.-979, ul. Karoliny Světlé, 12 n.

Znamenné spisy Dra J. Kluga
v překladu
Dr. Ferd. B. Černevského, O.S. Aug.
Boží Slovo a Boží syn Kč 7.—
apologetické úvahy.

Otázky životní Kč 6-20

Laskavé objednávky obratem pošty vy
řizuje Cyrillo-Methoděj. knihkupectví
GUSTAV FRANCL V PRAZE.
Melantrichova ul. 536. Palác měst. spořit.

Kostelní práce

pozlacovačské, polychromie soch, oltářů
a veškeré opravy,

provádí dokonale za ceny levné

Jos. Řehna, dř. A. Ontl,

odb. závod v Hoře Kutné, Havl. nám.

Mnoho pochv. dop. po ruce.

MEŠNÍ VÍNA

zaručené přírodní, neporušená, prvotřídní jakosti

Za 1 litr
Nejemnější prima druh roč. 1917 . . . a Kč 14-50
Velmi jemný druhý druh roč. 1917 . . . a Kč 13-50
Jemné čisté třetí druh roč. 1919 . . . a Kč 12-50
Vino jest úplně čisté a spůsobilé k stáčení do lahví
Dodává v sudech od 50 litrů výše chvalně známá firma:

Alois Cílek, přísečný dodavatel mešních vín
a soudní znalec vín.

Založeno r. 1897. v **Humpolci**. Založeno r. 1897.

LADĚNÉ ZVONY

ve všech tóninách a ve všech velikostech dodá Vám jediná česká firma, které se odborně těmito
dodávkami zabývá a jest první východočeskou firmou laděné zvony dodávající.

Raďte adresovati přesně:

28

VÁCLAV ČERVENÝ, HRADEC KRÁLOVÉ 550.

Některá dobrodání:

Podpsané představenstvo obce Hostišové
vyslovuje Vám tímto za dodaný Vámi (65 kg)
zvon, který ačkoliv malý, přece obdivuhodně
jasného a lahodného zvuku, svoje plné

pochvalné uendní

a doporučuje Vás co nejvřeleji přízni všech
kompetentních obcí resp. korporací.

Petr Zapletal, starosta v Hostišově.

Zaslaný zvonek (12 kg) se mi líbí; lahodný
jeho hlásek mile zní při klekání a při mši sv.
o pozdvihování. Těším se skoro nedočkavě na
druhý zvon. K nastávajícímu Novému roku
přeji Vám hojnost zdraví, spokojenosti a Božích
milostí. Zároveň Vás jsem doporučil obcím při-
řazeným Volebníci a Malčínu.

Bratři Vás pozdravuje v čestě odůmy

Vítězslav Vlach, farář v Lučici.

Od nového roku v důsledcích úprav ve slévárně můžeme dodat každé
množství velkých zvonnů bez výpomoci sprátených firem.

Dotazy zodpoví také Královéhradecká Bankovní jednota v Hradci Králové.

Zvon (70 kg) došel v pořádku a má krásný,
čistý hlas. Jsem úplně spokojen.

Jakub Hudeček, farář v Huštěnovicích.

Dovoluji si Vám oznámiti, že jsem s oběma
zvony (65 kg a 235 kg) úplně spokojen; při
dané příležitosti rád Vaši solidní firmu odpo-
ručím. Zvláště větší zvon (235 kg) má velmi
dojemný tón a ovládá celé okolí. Až bude po-
třebný obnos pro třetí největší zvon pohotově,
tu si dovolím otázní se zase Vaši ctěné firmy
na podmínky.

Jaroslav Soušek, farář v Místkíně.

S dodanými zvony (7 q a 4 q), které jste
mým prostřednictvím dodal, jste objednatel
na nejvyšší míru uspokojil. Očekávám netrpe-
livě další zvony 10 q, 6 q a 8 q a rovněž
prosim o rychlé zaslání objednané řady 7 me-
lých zvonnů.

Rudolf Ritter, Ušhered.

OBNOVA

Revue čsl. strany lidové.

Čís. 9.

Ročník XXVII.

Objednává se dne prvního každého měsíce. Předplatné ročně 24 Kč. Jednotlivé číslo 2 Kč. Odběratelství končí jen písemnou výpovědí. Číslo účtu poštov. úřadu čech. v Praze: 49.080 (Tiskové družstvo). Číslo telefonu: 94 (Tiskové družstvo).

O Hradci Králové, dne 1. září 1921.

Truchlivá jubilea.

U nás ani ze slavností nevycházíme. Ale ohňostroje srší oslnivými jiskrami výhradně kolem takových historických vzpomínek, jichž se dá obratně využít k tepání katolicismu. Zato tiše jako plaché myšky chodí lžihusitští rytíři kolem historických dokumentů, které žalují na vášnivě boření, pálení a drancování sek-tářské. —

Chrám Svatovítský měl truchlivé jubileum r. 1919. Cizák Fridrich Falcký spolu se svým dvor. kazatelem Skultetem r. 1619 zpustošili dóm, založený Karlem IV., vandalsky. Kdyby byl Koniáš. zničil knih stokrát víc, než skutečně učinil, nebyl by ještě způsobil tolik škod, co dvůr Fridrichův ve třech dnech v českém velechrámu. Umělecké předměty, tehdy zničené, měly by nyní cenu jdoucí do miliard.

Roku 1920 měl žalostné jubileum staroslavný Vyšehrad. Když ho husité dostali r. 1420 do své moci, měli si živě připamatovati jeho význam historický, ale též jeho úkol pro budoucnost. Fanatické zpustošení hradu již získaného nemohlo ani síle husitismu prospívati. Palacký konstatuje: »Po poledni téhož dne (kdy Vyšehradu dobyto — pozn. red.) vedrala se chátka pražská násilím do hradu, i počala hned se hřmotem tepati v kostelích obrazy, oltáře, varhany a ozdoby všeliké; na zejtrí pak 2. listopadu hrnulo se tam celé téměř obyvatelstvo pražské a jalo se bořit netoliko zdi hradní k Novému městu čelící, ale i kostely samy, i domy kanovníků, ba i palác královský; takže staroslavný ten hrad, někdy kolébka monarchie české, ztratil od té doby až podnes všechnu někdejší krásu a slávu svou. Věci na něm nalezené nošeny jsou hlučně do Pra-

hy; i byl při tom dav lidu vstupujícího a scházejícího tak veliký, jako býval prý někdy ve dnech ukazování svátostí říšských.« (Dějiny III-1, 423—4.)

Tomek líčí zpustošení Vyšehradu podobně. Pravi, že z pokojů a síní paláce zůstaly státi jen smutné ssutiny. »V domích a kostelích bral při tom každý, co mohl a odnášel do města; i trvalo tak celý den, že chodili lidé jedni sem, druzí zpátky, kořisti hledíce.« — (Dějepis města Prahy IV, 113.)

Zločin ten se nedá omluviti ničím. — Kdyby bývalo dobyto Vyšehradu těžkým útokem, pak by se dala vysvětliti pustošivá vášeň prostých vojinů. Ale vyšehradská posádka dle předchozí úmluvy s husity postoupila hrad Pražanům teprve po útěku vojska Sigmundova bez boje. Husité jí docela děkovali za dodržení slova a půjčili vycházejícím obráncům i vozy, aby si své věci odvezli. Na kom se tedy vlastně husité mstili? Na vlastním majetku ceny nesmírné. Tu neplatí výmluva, že bylo těžko postavit se na odpor drancujícímu množství; spíš se vtría otázka, kdo ten drancující lid k takové divokosti vychoval. Vítězné husity tehdy vedli mužové většinou inteligentní a šlechtici zkušení, kteří dobře znali stinné stránky a důsledky takového vandalství. Přísným zákazem a rozestavením silných stráží by se bylo rozhodně zabránilo loupení a zpustošení.

V květnu téhož roku husité obrátili v rozvaliny téměř celou Malou Stranu a krátce nato Hradčany i s dvěma předměstími.

Jak byla Praha kulturně »reformována« po bitvě na Vítkově, napovídá světle

již zásadní rozhodnutí husitských radikálů. Dne 4. srpna totiž levé křídlo pražských husitů na Novém městě schválilo žádost Táborů, aby byly ničeny všechny městské kláštery a přebytečné (!) kostely. A tak žkázonosný severák zadul ještě ostřeji do útulků modliteb, vědy a umění, o nichž husité dobře věděli, že se tak brzy nahradit nedají. Bořen klášter Zderazských křižovníků, klášter dominikánský, Zbraslavský, Servitů, Svatoambrožský atd. Podobně se tehdy pokračovalo v jižních Čechách.

A což teprve teskných jubileí letos, co chmurných vzpomínek na rok 1421! Tehdy vypálen klášter chotěšovský, vydrancován kladrubský.

Po dobytí Chomútova (16. března) bylo pobito na půl třetího tisíce mužů, kteří již odpor klásti nemohli. Ženy tábořské s osiřelých manželek a panen strhávaly oděv, vydíraly jim peníze; naposledy je zavřely v jedné chyši a upálily. Rovněž nastalo strašné vraždění po dobytí Berouna (26. března). Husité vyvedli před město 37 kněží a mnichův i s farářem a dále tři katolické mistry university pražské. Ty všechny dle svého obyčeje zavřeli do jedné jizby a upálili.

Když dobyto (17. dubna) Čes. Brodu, připravena měšťanům podobná krvavá lázeň jako v Chomútově. Dvě stě z těch katolíků, kteří prchli do kostela, bylo i s chrámem spáleno. Kterým se podařilo z plamenů uniknouti, byli za městem usmrceni buď ohněm nebo cepem (mezi nimi 18 kněží i s farářem). Pak nastalo pálení kněží a mnichů v Kouřimí a Kolíně. Dílem vypáleny a dílem pobořeny kláštery: Opatovický, v Sedlci, v Pardubicích, Podlažicích a jinde. V Chrudimí vypálen klášter a mniši po dlouhém týrání upálení.

Po dobytí Jaroměře katolické obyvatelstvo odcházející svlékáno ze všeho šatstva. Upáleno 21 kněží a mnichů, odmítajících přestoupení k husitské víře.

Když 7. června husité opanovali Pražský hrad, vybízel Jan Želivský zdivočilé radikály k pustošení památek ceny nezměrné. Tudíž již 10. června započato s pálením a rozbíjením starobylých obrazů a nádherných desek svatovítských oltářů. Kdyby byli nepostavili se na odpor mírní kališníci, byli by radikální bojovníci husitští rozbořili hrad i se Svatovítským dómem.

Zpustošen a pak zapálen klášter v Doksaněch. Prchnuvší jeptišky dohoněny a šaty s nich strhány. Klášter v Oseku vyplněn a pak zapálen. Po dobytí Blatné upáleno mnoho kněží, rytířův a pánošů.

Podobně se tužili husité ten rok na místech jiných. Bylo by tedy smutečních jubileí v tomto roce dost a dost.

Pokud kde co katolíci velkolepého zbudovali, tam měli sektáři se svými cepy a požáry na pilno, jen aby se co nejvíce ztlumil lesk staročeské kultury. Bezohledně ničeny i obrovské knihovny, které by nám tolik nyní pověděly o historii našeho lidu. Na statisíce starých vzácných pergamenů však oněmělo navždycky. Ale k obtížné práci kulturně-tvořivé, budující — nedostávalo se zhoubcům ani chuti ani schopnosti.

Aspoň vůdcové husitských vojsk mohli dobře předvídati, že tam, kde se bezohledně boří, bude nutno brzy stavěti znovu, nemá-li velká část samého husitského lidu zhynouti mrazem. Kde katolíci cepem zdoláni, tam přece byly budovy na čas vyklizené největším dílem neškodné. Sektářská hrdość však měla svou zvláštní logiku, kterou neschválí žádný moderní kritik, mající aspoň trochu úcty k trofejím české vzdělanosti.

Následující léta ovšem sektářští Čechové v boření a pálení pomníků české kulturní vyspělosti houževnatě pokračovali směrem naznačeným. Při tom ovšem pálení kněží a mniši dále jak na hranicích tak napěchovaní do sudů smolných. Pozoruhodno zvláště, jak dobývání r. 1422 proslulého Karlštejnu, této přední pýchy a klenotnice státu českého, která uváděla cizince svým majestátem a krásou v úžas. Dle staré zprávy bylo vmetáno do hradu velikými praky »9032 kamenův, 1822 soudkův smradu a 22 soudkův ohně. Smrad ve hradě byl tak nesnesitelný, že obleženým počaly zuby viklati se a vypadávat, kteréžto však léky z Prahy tajně dodávanými zase prý sobě tvrdili.« (Palacký III/2, 174.) Tomek praví, že byly přiváženy k tomu zvláštnímu způsobu dobývání z Prahy »soudky naplněné mrchami a nečistotami ze záchodů«. (Tomek IV, 253.) Ovšem vojna není mazlením a vynucuje často bezohlednost. Ale kdo chce viděti v katolickém prostředí temno a v husitském jás kulturního rozvoje, nechť srovná, jak zacházeli se skvělým

založením Karlovým husitští Pražané ve spojení se Sigmundem Korybutem.

Král uherský Sigmund ovšem vodil do Čech rotu násilnické a plenící; prozrazoval krutou bezohlednost. Ale ony cizí voje netvrdily, že přicházejí reformovat a hubily majetek národa jim cizího. A Sigmund při všem netajeném hněvu se staral, aby Praha nebyla bořena zbytečně.

Po své porážce na Vítkově nedopustil král bombardovati město, nechť je ničiti své rodiště. Tomek vhodně podotýká: »Spáleniště Malostranské ukazovalo, že se Pražané spouští tolik nehrozili, aby snad jimi se dali pohnouti ke vzdání. Ale někteří rozzuření němečtí velitelé přece jenom nařídili střelení z děl. A tu dle téhož Tomka »Sigmund, jak o tom zvěděl, zakázal a překazil to, i učinil proto ostrou důtku knížatům, aby mu zbytečně nekazili jeho dědictví.« (Tomek IV, 83.) Ovšem zákaz nevytryskl z nějaké lásky k národu českému; ale král měl aspoň tolik rozvahy a prozíravosti, že chtěl raději panovati nad řádným velkoměstem než nad vylištěnými zříceninami. Husité však bořili nad vlastními hlavami. Kupili ssutiny, kde pak byli nuceni stavěti znovu. Uřezávali větve, na nichž seděli.

Ačkoli německá soldateska páchala tehdy kolem Prahy pohanské krutosti, chování samého krále zůstalo u samých Čechů v dobré paměti. Když pražští kališníci popravili r. 1422 tajně vůdce novoměstských radikálů Jana Želivského, tito začali na odvetu pustošiti strašně. Současný letopisec napsal: »Stala se jest v Praze větší škoda, než když jest král Sigmund ležel okolo Prahy, maje lidu více než sto tisíc.« (Staří letop. čeští, 51.)

Tedy jen spravedlivě rozdělovati světlo a stín na obou stranách! Jinak se nám dějepis nikdy nestane skutečným učitelem života, nýbrž tmavým bludištěm. Vybe-

rou-li se z řetězce historie tendenčně jen některé články a spojí-li se umělkovaně v řetízek nový, stane se i ze skupení dějepisných faktů v rukou eskamotérů velká lež.

Kdo tvrdí, že ho k odsouzení Koniášovu nutí neodbytné kulturní zásady, nesmí zapomínati, že tytéž zásady ostřeji mají směřovati proti Arcikoniášům husitským. Kdo se chlubí, že velebí husitské hnutí ze svobodomyšlnosti a z žalu nad upálením reformátorů, nechť pokárá náležitě upálení dlouhé řady těch kněží a mnichů, kteří zhynuli husitskou rukou výhradně pro své přesvědčení. Ti klerikové, kteří při volbě mezi odpadem a hranicí zvolili raději hranici, jistě nebyli zlí; zemřeli za svobodu svého přesvědčení, takže jejich popel nezaslouží hrubých kopanců od nikoho.

Když husitská válka dozuřila, byla naše vlast mnohem hůře zdrancována a zpustošena než kraje německé a maďarské, kudy husitští bojovníci se brali. Tyto rozvaliny a pustiny u nás byly z největší části dílem samých kacířských Čechů. Jaká tohle byla obrana vlasti? Kdo tedy horuje pro rozvoj umění a hájení národního majetku, kdo jeví odpor proti drancujícím cizákům, tím přísněji má kritisovati domácí kazisvěty české; odsouzení domácích škůdců jest tím nutnější, že na př. mezi táborskými voji v posledních válečných letech bylo plno cizích loupeživých dobrodruhů.

Tedy jen spravedlivě na obě strany! Jestliže se hlučně ohlašuje některé jubileum, svědčící ve prospěch sektářů, nechť se také postaví naproti jubileum smutné, aby historická výchova lidu vedla k zralým úvahám, k moudrému srovnání — a nikoli do tmy a k slepému fanatismu, který našemu lidu nikdy neprospěl.

Dobrý katolik může býti zároveň dobrým Čechem.

*Řeč dra. J. Konečného, proslovená na táboru lidu na Hemžích
dne 15. srpna 1921.*

Doba naše se nazývá se zvláštní zálibou dobou kritickou. A jako taková tvrdí o sobě, že přijímá jen to za pravdu, co náležitě uvážila a

posoudila a co následkem toho nečiní rozumu žádného nástlí, aby to beze všeho přijal jako pravdu. Tím staví se náš člověk do tradice Hu-

sových, jenž vyzýval často k hledání a osvojení pravdy. Na druhé straně volal však též Hus: »Pravdy každému přejte!«

Přijímatí za pravdu jen to, co jest pravda, jest věc nejen chvalitebná, nýbrž i naprosto nutná. Rozum lidský jest nejvyšší schopnost duševní a proto má býti pravým a nejvyšším dobrem, po němž touží — pravdou — uspokojen. Ani náboženství nežádá víry slepé. Apoštol národů sám vyzývá své věřící, aby prokazovali rozumnou službu Bohu. Proto i my, katolíci, vítáme upřímně snahu naší doby po pravdě a přejeme si snažně, aby pravda vždy a ve všem, v životě soukromém i veřejném vítězila, neboť pravda vysvobodí nás.

Na druhé straně však musíme zdůraznit, že velikou překážkou na cestě k pravdě jsou různá denní hesla, pouliční fráze, jejichž úkolem jest znásilňovati svobodu myšlení a znemožňovati dosažení pravdy. A skutečně jsou také největší závadou veškerého pokroku taková bezduchá a stranická hesla, která zatemňují klidnou rozvahu a vnucují předem posluchačstvu něco, co neodpovídá pravdě. —

Případá mi to tak, jak kdysi psal vynikající lidový spisovatel moravský Václav Kosmák ve svém »Kukátku.« Na vojenském cvičišti velkoměsta odbývá se výcvik vojáků. Jeden z nováčků, jménem Cibulka, nemůže se dlouho vpravit do počátků vojenského umění. Setník udělá s ním krátký proces. Zavolá desátníka a nařídí mu, aby do poledne byl se základními pojmy pochodu s Cibulkou hotov. Desátník si vezme nyní nováčka Cibulku stranou — pronese k němu několik výrazných vět a řekne mu předem, nenaučí-li se do poledne maširovat, že dostane několik dní kasárníka. Poté začne s ním pracovat. »Co ti teď řeknu, to si pamatuj jako evangelium! Když ti řeknu »Habt acht«, vzpřímiš se jako svíce, prsa vypneš, břicho schováš a budeš čekat na další povel. — Pak ti řeknu »Marš«, to jest, abys šel. Vykročíš levou nohou, pak pravou a půjdeš nyní tak dlouho, až ti řeknu »halt«, t. j. zastavit. Dokud neuslyšíš toho povelu, půjdeš stále přes hory i doly, ba kdyby tam i voda byla, půjdeš i přes vodu, však tě čert nevezme a jak jsem již řekl, půjdeš tak dlouho, dokud neřeknu »halt« — zastavit!«

Cibulka si vzal toho důrazné ponaučení k srdci a brzy dělal k spokojenosti svého cvičitele, pana desátníka, veliké úspěchy. Náhle však zavolal setník desátníka k sobě a mluvil s ním přes půl hodiny. Když se desátník sháněl po Cibulkovi, nebylo ho nikde. Hledali ho v kasárnách, po hospodách i v jeho rodné obci, hledali ho i

v rybníce, zda se v něm, jda dle rozkazu vodou, neutopil, ale Cibulky nebylo nikde.

Konečně po roce, když už náš desátník byl šikovatelem, cvičilo naše vojsko na témž místě. A tu přichází ze zdáli uprášený voják, jde odměřeným vojenským krokem vedle cvičiště — avšak nezastavuje se ani na okamžik, jde dále — až konečně zavolá naň šikovatel »halt«. Na otázku, kde byl, odpovídá, že putoval kolem světa. Přišel k národům divokým, hnědé pleti, viděl lid žlutých tváří a malíčkových očí a s copem, šel přes dvoje moře, jelikož se naučil doma vodu šlapat a tak po tolika svízelných přišel konečně nazpět. »A proč se's tehdy nezastavil, když mne zavolal setník?« tázal se udiveně šikovatel. Cibulka mu však klidně řekl: »Poněvadž mi nikdo neřekl »halt!«

Vážené shromáždění! Tato veselá historka se výborně hodí na naše poměry. Do lidu se hodí heslo, pouliční fráze, postrádající veškerého pravdivého podkladu a lidé uvěří takové frázi, ona putuje od úst k ústům a stává se pomalu všeobecným heslem — ohromný počet lidí jde za ní, přísahá na ni ne proto, že je pravdivá, ale proto, že o ní neuvažuje nebo ani uvažovat nechce, ba že ani nechce mnohdy slyšet správného výkladu takové fráze.

K těmto moderním heslům patří dnes také tak často opakované heslo: »Dobrý katolík nemůže býti dobrým Čechem!«

Popřejme si dnes alespoň trochu vážné a nestranné úvahy, zeptejme se, co o té otázce praví samo evangelium a jak se jeví otázka tato ve světle našich dějin — minulých i přítomných!

Může býti dobrý katolík také dobrým vlastencem, t. j. může milovati svou vlast, svůj lid i jazyk? Může z lásky k těmto přinášeti i oběti hmotné i duchovní?

Pro nás jsou v první řadě směrodatná slova našeho Mistra a Pána Ježíše Krista. Počínaje učitelskou a mesiášskou činností svou — vystupuje především mezi svými krajany v Galilei a začíná v synagoze Nazaretské svůj výklad Isaiáše proroka. Za apoštoly volá své vlastní lidi — prosté rybáře Galilejské. Je posílá v první řadě k svému národu, říká jim: »Na cesty pohanů nechoďte!« Národ svůj i zemi se vším, co k ní patří, miluje tak, že vida město Jerusalema, odsouzené pro zarputilost svou v úradku Božím ke zkáze, pláče nad ním a volá: »Kolikrát chtěl jsem shromáždit syny tvé jako slepice shromažďuje kuřata pod křídla svá, a nechťel jsi. Neboť přijdou na tebe dnové, ve kterých nepřátelé obklíčí tě naspem a oblehnou tě a sevrou tě se všech stran a na zem povalí tebe i dítky tvé . . a nenechají v tobě kámen na kameni, poněvadž

jsi nepoznalo času navštívení svého.« (Srv. Luk. 19, 41—47.)

A za tento národ nevděčný se Kristus ještě v posledním okamžiku modlil. Platilo-li slovo Spasitelovo: »Tak svět světlo vaše před lidmi, aby viděli skutky vaše dobré a velebili Otce vašeho, jenž je v nebesích« o všech lidech, s nimiž apoštolové a učedníci jeho přijdou do styku, tím spíše platilo to o těch, s nimiž ve svazku národním žili. Nabádal-li k lásce k bližnímu se stanoviska lásky ke Kristu samému — platilo to zajisté v první řadě pro členy národa židovského.

Apoštolové byli také plni ducha vlasteneckého. Všude hlásili se veřejně, že jsou z národa židovského. Apoštol národů Pavel, maje býti již natahován na kolo a mučen v Jerusalemě, odpověděl tisícníkovi na jeho otázku: »Pověz mi, jsi-li ty občan římský« (Sk. apošt. 22, 27) — »Já jsem.«

A nemohlo býti ani jinak! Ti, kteří byli učedníky Kristovými, nazírali na život a jeho poměry se stanoviska vyššího, spatřující v životě i v různých jeho okolnostech vůli Boží. A zajisté je to vůle Boží, že patříme k onomu národu, že žijeme v té nebo oné zemi, spojen tolika nejrozličnějšími páskami kulturními, sociálními, hospodářskými a jinými s ostatními spoluobyteli té země, již nazýváme vlastní, svou vlastí. Kdo rozumí aspoň poněkud duchu křesťanství, musí zcela rozhodně říci, že dobrý křesťan má býti v duchu svého vyznání i dobrým vlastencem. Dějiny světové jsou toho nejlepším důkazem, nejvýmluvnějším učitelem.

A pohledme nyní na dějiny naše! Křesťanství dostává se k nám sice již před příchodem Soluňských věrověstů, ale pro různé překážky, mezi nimiž hlavně jazyková a politická hrála důležitou úlohu, nemohlo zapustiti hlubších kořenů. — Teprve po příchodu sv. Cyrila a Methoda začíná utěšeně zkvétati. Je sice pravda, že mužové títo přišli k nám z východu — z říše Michala III., císaře Východořímského. Ale právě tak jest dnes také jisto, že apoštolé Soluňští byli pravověrní, žádní stoupenci rozkoľu Fotiova a že jako takoví také ochotně r. 867 poslechli pozvání římského papeže Mikuláše I., aby vydali před ním počet ze své misijní činnosti. Mikuláš nedočkal se jejich příchodu. Jeho nástupce Hadrian II. vyšel jim vstříc, objal a políbil je a posvětil oba na biskupy. Method vrátil se na Moravu, aby jako arcibiskup říše Velkomoravské—Panonské řídil novou církevní oblast — takže jeho pravomoc sahala nejen na Moravu, nýbrž i do Čech, na Slovensko a snad i do Chorvatska.

To je počátek našeho křesťanství. A jak mocně povzbuzuje každého věrného Čecha-katolíka,

aby kráčet ve šlépějích prvních apoštolů, jež svět křesťanský nazval apoštoly Slovanů! — S věrou přinesli nám také vlastní písmo — Glagolici zvané — dopomohše nám také k tomu, že mohli jsme vstoupiti na jeviště dějin jako národ kulturní. —

Než sv. bratři Soluňští znamenají pro českého katolíka ještě více. Ideou Methodovou bylo spojití Slovanstvo páskou náboženskou a národní — spojití je páskou slovanské kultury a učiniti je schopnými odporovati všem útokům vzrůstajících nepřátel, kmenů germánských a maďarských. Hle, jak velkolepá to idea náboženská, kulturní a národní, která tanula na mysli prvnímu hlasateli křesťanství u nás! Kam bychom byli již dospěli, kdyby Rostislav a hlavně Svatopluk byli pochopili velkou ideu Cyrilo-Methodějskou!

Táži se nyní: »Má se upřímný Čech báti otevřeně říci, že je zároveň katolík, pohlédne-li hned na počátek svých kulturních dějin?

Katolicismus vychoval nám však, bohudíky, během 10. století celou, nepřehlednou řadu velikých mužů — pravých velikánů dějin, kteří byli nejen upřímnými syny církve, ale také zároveň vzornými syny své vlasti. Literárně, kulturně a hospodářsky tkvíme hned ve svých počátcích hluboko kořeny v katolicismu. První naše staročeské hymny jsou rázu náboženského, katolického. Postava mírumilovného panovníka světce — Václava — jemuž národ český svou zemi i svou korunu zasvětil a k němuž vzhlížel vždy v dobách těžkých jako k svému orodovníku a pomocníku u Boha, zůstane vždy v dějinách českého národa velikánem — dědicem české země. Nezapomínejme, že i legie ruské při svém ustavování zřídily pluk sv. Václava!

A jděme dále na své pouti dějinami našeho národa! První český biskup Slavníkovec Vojtěch, muž života svatého, šířil touto svatostí a učeností slávu čes. jména v Uhrách, Itálii a Polsku. Nad hrobem jeho v Hnězdně čněl k nebi první arcibiskupský dóm a mocný Otta III. přiměl hned po smrti českého (997) velekněze opata římského kláštera sv. Bonifáce a Alexeje k napsání životopisu tohoto světce. On to byl, jenž zakoupil pro mnichy Benediktiny les »Šárku« a kníže Boleslav II. vystavěl tam pro ně klášter Břevnovský, jenž se stal kolébkou kultury v naší vlasti.

Mniši to byli tehdy, kteří byli jedinými učiteli národů a to nejen v ohledu kulturním, nýbrž i hospodářském a sociálním. Hlavy států se tehdy o vzdělanost nestaraly. Tyto křesťanské řády byly učiteli lidu v mýtní neprostopných lesů, v zakládání rybníků a zahrad, ve vzdělávání půdy, v řemesle i obchodu.

Z klášterních cel, nad jejichž vchody bývalo

napsáno: „Modlí se a pracuje“, vycházela všechna středověká vzdělanost nejen u nás, nýbrž i v celé Evropě. —

Kdo zná alespoň poněkud umělecké tvorby, jež vycházely z kláštera Sázavského a jež ještě podnes najde odborník na různých místech naší vlasti — (myslím na př. nádherný triptych na oltáři kostela Panny Marie v Kutné Hoře), kdo zná ty drahocenné a dnes nezaplacené miniaturní rukama psaných, ty nesčetné rukopisy, jež nám závidí cizina a lichž jsme měli před válkami husitskými jako první národ v Evropě na 4500, kdo rozváží, co znamenal řád praemonstrátů a cisterciáků nejen pro vědu, nýbrž i pro vzdělání širých lánů ladem ležící půdy a nepřístupných lesů, ten musí doznati, že bez katol. církve v Čechách nedalo by se v oněch dobách o takovém stupni kulturní vyspělosti ani mluvit.

A tu by se měl katolík, český katolík, pravím, stydět za to, že je Čech? Celá historie musí až do konce 14. stol. vydati katolíkům to nejskvělejší vysvědčení vlastenectví.

A co říci mám teprve o zlaté době, Karla IV., Otce vlasti, panovníka ducha hluboce věřícího a vlastence skutku? Kdo nechce věřit slovům, ať pohlédne jen na umělecké památníky oně doby a pozná, co znamenala pro naše kraje kultura proniknutá duchem právě zbožnosti, kultura v duchu katolickém!

Odmyslíme si jen ty nádherné, svérázné stavby, na nichž pracovala ruka nejen cizince — Matěje z Arrasu a Petra Parléře, ale zároveň i umělecká ruka domácí, jejíž dovednost byla právě všestrannou podporou vlasteneckého krále vypěstěna, a co nám zbude z naší starobylé Prahy? Dóm Svatovítský, Karlov, Karlštejn, chrám Matky Boží před Týnem — koruna Sv. Václavská a korunovační skvosty, jež tento panovník znovu opatřil, když lehkomyšlný otec jeho Jan Lucemburský je byl zastavil, hlásají až dodnes slávu největšího vlastence — Karla IV., věrného syna církve katol., žáka Petra Rogera, pozdějšího papeže Klementa VI.

Ať popatříš v Praze kamkoliv, ta stověžatá Praha mluví k Tobě, ať jdeš po Karlově mostě z Nového Města na Hradčany anebo naopak — ukazuje ti velké skutky křesťanské kultury.

A co říci mám o školství našem za Karla IV.? Nesčetné školy farní, klášterní, děkanské a konečně i slavná Karlova universita zřízeny byly péčí tohoto panovníka za pomoci církve katolické. Karel IV. byl duch slovanský. Kdo zná, jak Karlovi záleželo na tom, aby Slovanstvo kulturně a nábožensky sjednotil a upevnil — míním zde především jeho vyjednávání se Štěpánem Dušánem, carem srbským, o jednotu s Římem, pozná

okamžitě, že muž ten vstoupil do šlépějí veliké katolické idey věrověstů Soluňských sv. Cyrila a Methoda. Povýšením biskupství pražského na arcibiskupství (1344) osamostatnil panovník ten Čechy také po stránce církevní od nadvlády Mohuče, takže se nyní život církevní mohl vyvíjet v přímém spojení s apoštolskou stolicí.

Universita Karlova (1348), první svého druhu ve střední Evropě — dříve než ve Vídni, Krakově a Lipsku, na níž působili věhlasní učenci domácí, stala se kolébkou nové kultury, podporovanou bohatě panovníkem, knížaty a hlavně jejím kancléřem, prvním arcibiskupem pražským — učeným praktikem Arnoštem z Pardubic.

Odtud vycházeli mužové, hlásající slávu českého jména po celém světě. A což domácí řemesla, obchod, zemědělství a jiná odvětví lidské činnosti? Kdo by nevěděl, alespoň při průměrné znalosti dějin naší vlasti, že rozkvět jejich byl právě v době Karlově?

Pořádek a pokoj v zemi, hlavní podmínka rozvoje věd duchovních, byly údělem naší vlasti za vlády Karla IV. Němci se divili tomuto pořádku v Čechách a známo bylo také, co si o nás vyprávěli. „V Čechách“, říkali tehdy Němci, „může cestovat nemluvně se zlatou korunou na hlavě a nikdo mu ji neukradne!“

Doba Karlova byla také dobou slavných katol. učenců. Uvádím jen na př. mistra Vojtěcha Raňkova, rektora university pařížské, českého našeho učenice-filosofa Tomáše Štítného, Jana Středu, pozdějšího biskupa litomyšlského, Jana z Jenštejna, jemuž sám král francouzský nabízel důstojenství na universitě v Paříži.

Kamkoliv se jen tehdy Čechi poohlédli, všude našel učenice Čechy na universitách nejrozumnějších národů: v Paříži, Bologni, Padově, Krakově, Vídni a Heidelbergu.

Sám protestant Denis před odchodem svým z Prahy stavěl našemu vysokoškolskému studentstvu dobu Karlovu za vzor a ideál. A nikdo mi neupře, že tento muž ducha dějin českého národa znal a jako protestant katolíkům jistě nenadržoval.

Kromě toho postarala se církev také sama o očistu mravní. Slavní kazatelé reformátoři Jan Milíč z Kroměříže a Matěj z Janova provedli mnoho pro obrodu mravní v naší zemi. Měl by se proto český katolík ve své vlasti stydět, že je katolíkem a uhýbat se před těmi, kteří nemají ani tisíc díl zásluh pro náš národ?

Český národ katolický vždycky prospíval a byl vzorem národům jiným.

Přišly smutné, bouřlivé doby na náš národ. Nechci upíratí době husitské ducha hrdinnosti a národního nadšení, ale tolik jen podotýkám, že ve

všeobecné kultuře doba ta za dobou katolickou silně pokulhává.

Pokrokový spisovatel Hilbert napsal o tom v Časopise pokrokového studentstva: »S husitismem nastupuje doba pustoty, nenávisti ku kráse, obrazoborectví dušemi i ohněm, poušť na celý věk a odvrácení se od kráasy na celé púltisíceletí. Co také máme, máme jen zradou na Husovu ideálu.«

A když konečně po Bílé Hoře, která mimochodem řečeno, jak také Denis sám poznamenal, aspoň negativně nás zachránila před germanisací, nastaly doby klidnější, byli to opět katol. kněží a konečně i mnozí Jesuité sami, kteří vyšedše z české krve, čest svého národa před světem hájili a v učených spisech svých ukazovali, že národ český byl a jest národem kulturním. Mám především na mysli Bohuslava Balbína a jeho spis »Bohemia docta« (Učené Čechy) a učeného mathematika z Tov. Ježíšova P. Vydru.

A když snahy centralistické Marie Terezie a velkého germanisátora na trůně habsburském Josefa II. snažily se udusit český národ, jazyk jeho umlčet, hle, u kolébky probouzejícího se národa stojí opět katoličtí kněží-buditelé.

Dobrovský, Dobner, Faustín Procházka, faráři Puchmajer a Ziegler, stojí v jedné řadě s předními pracovníky laiky: s Palackým, Jungmanem.

Poslyšme jen, jak nebojácně budí náš první probuzenský básník Ant. Jaroslav Puchmajer (1769—1829), jehož fara v Radnicích u Plzně stala se útočištěm nejen spisovatelů, ale i kulturním ohniskem celého kraje a sídlem prvního čtenářského spolku (1818), v proslovu k druhému almanachu družiny puchmírovské, mnohé ospalé, lhostejné Čechy k bdělosti a obraně proti nevděčným Nečechům a přistěhovalcům, kteří jako vosy z hnízda se vyrojivše a po Čechách se rozhnízdívše, odevšad, i z těch nejčeštějších míst, jazyk náš vypíchnouti se snažili: »My ubozí Čecháčkové aspoň politování jsme hodni, že jazyk náš tak zvučný a líbezný, tak vyřetěný a bohatý, všude se tlačí a víc a více se trati a hyne. Ze škol, kostelů i radních domů se vyhání: ba i při společném shledání leckterý darebák, ledva několika slovům z románů a komedií německých se naučiv, již za češtinu jako za kabát svého děda se stydí a raději by oněměl, než by se přemohl slovo české z úst svých vypustiti. My Čechové, neodrodili potomci slavných předků, kteří právě v těchto hrozných časech trůn královský prsy i životy svými zaštititi jsme spěchali, zasluhujeme, aby pro tuto tak jasně a patrně osvědčenou lásku a věrnost k vlasti a králi jazyk náš byl udržován a obhajován. Proto by měla prosba stotisíců věrných Čechů za ochranu jazyka našeho proti bezprávným nátlakům všech Nečechů pokorně býti polo-

žena k nohám královského trůnu a došla by jistě vyslyšení.«

A co říci mám o kněžích buditelích na Moravě, o Škorpíkovi, Volném, Bílém, Dědkovi, Kuldovi, Soukupovi, Procházce a apoštolu všeslovanství Wurmovi, kteří se skupili kolem kněze učence, spisovatele a básníka Frant. Sušila a jejichž literární práce ovládalo heslo Sušilovo:

»Dvě krásy spanilých mé duše ovládnulo stánek: zemská jedna, druhá s výšín posla nebes.

Církev a vlast — ty v mojích miluji sestersky se nadrech,

každá půl, každá má moje srdce celé.«

Tito horliví katoličtí kněží, proniknutí láskou k církvi a vlasti, založili r. 1850 »Dědictví sv. Cyrila a Methoděje« na popud Bílého a Kalivody, jež vydalo za 20 let svého trvání na 400.000 svazků dobrých českých knih, jimiž vzbuzována byla láska k jazyku i zemi české nejen na Moravě, nýbrž i na Slovensku.

A ve Slezsku byli to rovněž katol. kněží Vyhřídál, Palkovský, Lužný, kteří svou činností prosadili prvního českého kandidáta do říšské rady. Rovněž zakládání knihoven, uvědomování zgermanisovaného lidu jest jejich dílem.

Toť v běžných rysech krátký přehled práce pro jazyk a národ našich katolických předků v Čechách a na Moravě. A měl bych ještě uvádět, jak osvědčili katolíci čeští svou lásku k národu a vlasti, když prezident Masaryk za hranicemi vyjednával naši samostatnost? Sám prezident dal katolickým Čechům americkým to nejlepší vysvědčení a vůdci těchto katolických Čechů amerických byli jejich vlastenečtí kněží, kteří ani v nové své vlasti nezapomněli napomenutí vlasteneckého kněze praemonstrátského Boleslava Jablonského: »Ctěte svůj jazyk, zvyky své i práva, dokažte skutkem, že jste Čechové a vlasti naší vzejde opět sláva, kterou se skvěli slavní předkové!«

Český katolík byl, jest a bude vždycky také dobrým českým vlastencem. Jeho náboženské ideje a jeho dějiny jsou toho neochvějnou zárukou!

Pohlednice

s obrazem nejdp. biskupa

Dra KARLA KAŠPARA

na křídlovém kartoně, kus za 40 hal.
zašle Bisk. knihtiskárna v Hradci Králové.

KULTURNÍ HLÍDKA.

**Sklon k Římu mezi protestanty opravdu vě-
řícími jest stále patrnější.** V oficiálním měsíčníku
německo-protestantském oznamují se i nábožen-
ské spisy katolické a docela i statí z katol. ka-
techismů. V květnovém čísle pastor Jaensen pra-
ví, že není správně, aby byl pastýř volen od o-
veček. (Vždyť také zvláště v Americe pocítují
protest. sekty stíny takové laické volby. Pastor
zvolený obyčejně v obci narazí na rozmrzelou
protistranu, která volila kandidáta jiného. Těžko
mu také vystupovati proti zlořádům / vlastních
voličů, jelikož mu hrozí ztráta existence. Někte-
rý pastor jest nucen stěhovati se s místa na mí-
sto jako Ahasver. Pozn. red.) Dále praví Jaen-
sen, že protestantismus zavrhl papežství, ale sám
dospěl k luzovládě; litovati jest, že zmizela úcta
svatých; sv. zpověď prý jest svátostí, ale dru-
hého řádu.

Nové hnutí protestantské zavádí brevíř, do-
poručuje bohoslužebná roucha a s úctou mluví
o evangelických slibech a klášterích.

**Starořecký vojevůdce pohanský a moderní bar-
bari.** Nejslavnějším králem spartským byl Agési-
laos (442—357 před Kristem.) Jak se choval k
náboženskému citu obyvatelstva přemoženého?
Po velkých vítězstvích v Malé Asii vracel se
r. 394 domů skrze Thracii a Makedonii. V cestu
se mu postavili u Koroneie Thébané a Argejští.
Agésilaos je slavně přemohl. V bitvě té utřžil
několik ran a byl silně rozčilen za záštiplné, vla-
stizrádné výpravy Řeků samých, kteří z hněvu
nad zmohutněním Sparty schystali válku občan-
skou. Přes to však zachoval se velice šlechetně
k těm poraženým bojovníkům, kteří hledali úto-
čiště v chrámu Minervině. Dal přednost zbožno-
sti před hněvem; zakázal ublížiti vojínům, hle-
dajícím útočiště v chrámu. Cornelius Nepos k
tomu dodává, že Agésilaos považoval chrámy
za svaté netoliko v Řecku. »Také u barbarů s
největší zbožností všechny obrazy a oltáře zacho-
val.« Divil se, že nejsou pokládáni za svatokrád-
ce ti, kteří ublížili pokorně prosícím bohy a že
nejdou stíháni těžšími tresty zlehčovatelé nábo-
ženství než ti, kteří svatyně olupují.

Takové zásady byly domoven u vojenského
velitele pohanského, jemuž ještě nezářily ani čer-
vánky vznešeného evangella. Přirovnajte k to-
muto muži barbary moderní, kteří s fanglí po-
kroku vráželi do chrámů slovenských, v nichž
tropili pusté maškarády s rouchy bohoslužebný-
mi. Vzpomeňte, jak v samé Praze byl v ko-
stele uprostřed bohoslužeb fackován katolický

kněz a jak na mostě se ozývaly před sochou
sv. Jana zvlčílé hlasy: »Máme ho smočit znovu?«
Připomeňte si, jak za dobývání katolických ko-
stelů čsl. sektou hlavní úderné sbory komuni-
stické s rykem páčí brány, rozdávají rány a
pak uvnitř přijímají pochvalu sektářskou. A to-
hle má býti pokrok kultury a — svobody. Staří
Římané podmaněným židům ponechali nábožen-
skou svobodu, volnost bohoslužeb a samospráv-
nou dispoici s velechrámem. Katolíci čeští ne-
byli u nás mocí zbraně podmanění; naopak bez
jejich obětavého působení by nebyla vešla re-
publika v život. Ale na př. ve Skutči sektáři
po opanování jednoho kostela krvavě dobývali i
zbývajícího chrámu druhého, aby tisíce katolíků
v kolátuře přišlo o místa bohoslužebná vůbec.
Volnomyšlenkáři dále poroučejí vyhoditi nábo-
ženství většiny lidu českého ze škol a docela
zakazují zřízení i soukromých katolických škol
náboženských. Srovnajte řádění moderních otro-
kářů se stanoviskem pohanského vojáka Agési-
laa a jiných pohanských předáků. — Konečně —
vždyť ani sveřepí Turci v krajích ve středověku
opanovaných nedusili náboženskou svobodu kře-
stánů tak, jak ji chtějí škrtiti u nás volnomy-
šlenkáři — vtírající se do popředí civilizačního
rozvoje. —

Návrh laické morálky. Již r. 1903, kdy prý bylo
Rakousko »klerikální« a pokrokový učitel »pro-
následovaným mučedníkem«, napsal v 7. čísle
»Český Učitel«: »Nepřiznáváme práva rodičům,
aby již od mládí dětem směli vštěpovati cokoli
z přesvědčení svého a víry své, byť to bylo i ná-
boženství.« Ovšem dle téhož listu na druhé stra-
ně měli rodiče netoliko právo, ale nejprísnější po-
vinnost platit na pokrokového učitele, který sám
chtěl vzítí svědomí cizích dětí do kleští svého
»přesvědčení«. Mladiství podučitelové vtloukali
do hlav i občanů zralých své fantastické domněn-
ky, sebrané lehce z tenoučkových pamfletů; a kte-
rý občan odporoval, tomu se nadalo v novinách.
Zato však inteligentní otec dle strohého diktátu
pokrokářského neměl práva sdíleti se o svůj svě-
tový názor s vlastní krví. Že to byl útok na prá-
va a svornost nejpotřebnější spořádané společen-
ské jednotky (rodiny), přisvědčí každý.

Ale despotický onen zákaz byl také krajně ne-
pedagogický. Dítě přece od nejútlejších let musí
býti vychováváno na základě některého světového
názoru, má-li se z něho státi bytost ucelená. Má
se mu říci netoliko, co má činiti, ale také proč;
a tu nastupuje služba přesvědčení. Čtete Komen-

ského a jiné velké pedagogy a seznáte světle, jak tu pisatel kopal do základního pedagogického pravidla. Vychovat děti mravně a nechat je teprve ve věku dospělém hledat osu, kolem níž by se otáčely jejich skutky — jest nemožností. Kdo ten nápad hlásá, podobá se hudebníkovi, který na před učí dítě hrát a později teprve vysvětluje, co je škála, půltón — a co jsou noty, tedy co jest základem nauky hudební.

Rozumí se, že zmíněný zákaz byl výsledkem slepé protikatolické zloby.

Ted' po vyhlášení války proti náboženství na život a na smrt uvážlivější pokrokaři sami na volnomyšlenkářské vůdce naléhají, aby konečně předložili svoji určitou, systematicky propracovanou náhražku pedagogickou. Volnomyšlenkáři dlouho se kroutili, vytáčeli, krmili raději »svobodu« než věcnou směrnicí. Ale byli k určitému vyjádření přinuceni.

Tudíž v květnovém čísle volnomyšlenkářského »Komenského« uveřejněn návrh Květuše Plecera.

Aspoň něco z jeho pokynů, jak učit. »Bůh — Boha nelze viděti; není to osobnost, bytost, ale jest vším tím, co lidi lidmi činí.« Taková zásada zcela nevědecká, básnická a mlhavá však nemůžeme žádným podmětem k opravdovému pěstění mravouky. Tu slovo »Bůh« ztrácí vůbec zvláštní význam a nevede vůli lidskou k pocitu zodpovědnosti. Vůle jest nakloněna ke zlému a proto ctnost vyžaduje sebezáporu, velice značného zvláště za nynějšího demoralisujícího chaosu. Duši nutno tedy připíati k živému, osobnímu vzoru dokonalosti jako révu ke stromu. Názory, o tom, co »lidi lidmi činí«, jsou dle politických a sociálních směrnic nejrozumnější. Vždyť mezi komunisty se považuje za vznešený projev lidství teror; pokrokaři odporují mrskati nynější generaci českých kato-

liků za to, co činili u nás cizí katoličtí žoldnéři před pěti stoletími. Někteří volnomyšlenkáři prohlašují za chvalitebné umělé potraty; soc. demokraté pokládají právo na soukromý majetek za bezprávi, liberálové pak brání kapitalismus atd. Zkrátka bohů tolik, kolik stranických skupin a skupinek. I prchavá nálada jednotlivců staně se bohem. Osa správného žití ztracena.

Plecer také chce, aby se učilo: »Smrt jest proměna, které netřeba se lekat. Co po ní přijde, o tom nepřemýšlejme, protože přivádí k pověrám.« — Zkušenost však učí, že nejvíce pověr z bázně před smrtí vyrostl se právě v hlavách těch jednotlivců, kteří nejsou autoritami řádně o posmrtném životě poučení. Na př. odpad od katolicismu jest pařeníštěm pověr spiritistických. Stokrát říkejte i materialistovi, že smrti netřeba se lekat, vrozenou touhu po životě posmrtném v něm nezardousíte. Nepomůže tu ani fráze, že umírající člověk bude žít dále ve svých potomcích.

A teď spojme dohromady ony dvě nauky: »Není osobního Boha — nepřemýšlejme, co po smrti přijde!« Tak se otvírá brána nejrozumnější zvůli, tak se podporují nejzlobnější rozmary vůle, která přece musí vědět, proč koná a konati má dobro i při těžkém pozemském strádání, když tu jest plno lákadel k nepoctivému zpřijemnění života. Není-li tu tedy pevného podkladu věroučného, pak strom ctnosti uschne; vždyť občan vidí, že zvláště nyní nepoctivým lidem se žije nejrozkosněji.

Tuhle jsou tedy ty tak dávno slibované objevy pokladů volnomyšlenkářských. Marně na nich žádáte, aby konečně opravdu vědecky dokázali, že není ani osobního Boha ani života posmrtného. Přes to však staví svoji mravouku na základ — vybájených domněnek a rozmnožují tak zmatek.

HISTORICKÁ HLÍDKA.

Napomenutí stále časové. Když po smrti Vladislavově (r. 1516) zmohutněly stavovské sváry, napsal ušlechtilý katolický kaválr Vilém z Pernštejna tato slova varovná: »Milí pánové, račte mysliti na toto království! Nebudeme-li ve svornosti všickni tři stavové a práva nebudou-li míti svého průchodu, všechna jednání nemohou stát na základu stálém ani na bezpečném. Jest boží dopuštění: od pohanův ani od křesťanův z milosti boží nejsme kažení v tomto království; máme-li sami je kaziti? Jaká naše hanba i také po našich smrtech, jaké bude o nás připomínání v jiných

královstvích a zemích!« — Nehodí se ta slova ještě více na dobu přítomnou? Na útisk Turka, Vídne a Berlína už naškati nemusíme. Ale Čech Čechu nejfanatičtějším nepřítelem. A největší rozkoš živlů »protiřímských«, mohou-li společnými výpravami rdousiti české katolíky! Zato cizáci roztahují se u nás nerušeně a hodně pánovitě.

Směr českého vlastenectví za války sedmileté. Jaký odpor měli poctiví Čechové proti »dobrodiní« pruského protestantismu, o tom podávali mimo jiné svědectví i zápisky solnického Antonína Lukavského, v nichž se při roku 1758 praví:

„Zle, mamánko, zle, Brandeburk je zde“ — mohli bychom psát napořád, kdyby nám jen do zpívání bylo. A je zle, opravdu je zle! Pohaní jsou ti nedožraní Němci a za mák milosrdenství neznají! . . . Obilí v nic uvádějí, odhánějí dobytek, lid násilně obírají a jako od Sodomy utržení smilní! Pohaní jsou a nic jiného! Do Božích muk pod Opočnem jako do nějakého terče stříleli a na statul svatého Jana, našeho milého patrona, roztrhanou vojenskou hazuku hodili, pušku mu nastrčili, hrozně se posmívajíce. Bůh je zatrat! Lidé naši znamení s nebe očekávali, hrozně pro to plačící. (Časop. čes. mus. z r. 1848, 89.) Tu je vidět, zdali český lid jen z nechuti trval při katolické církvi a zdali mu byl svatojanský kult „vnucen“.

Sama povaha krvavého Bedřicha II. odpuzovala každé srdce křesťanské (netoliko katolické). Napsal: „Dlužno smlouvu zrušiti, škodí-li nám. — Já alespoň slovem „politika“ rozumím — šáliti jiné.“ Se zálibou opakoval, že „musí českou holtu přivést k rozumu“. Když r. 1672 vytáhl se spojenci francouzskými a saskými na Moravu, postaral se chytře, aby pruské vojsko předhonilo spojence k vůli nahrabání kořisti. Dal rozkaz svým velitelům: „Je vůle má, abyste na místech, kam vtrhnete, sebrali vše, co jen možno. Moji spojenci, kteří postupují za vámi, nenaleznou ničeho.“ Také ohlásil: „Chci na Moravě po libosti hospodařiti a bez odporu odváděti domů peníze, koně i rekruty.“ (Jak dovedl Bedřich přímo barsky nutiti zajaté Čechy k spolupůsobení při válečných akcích, jest známo odjinud.)

Tohoto krvavého muže zvali evangelíci z Chrudimska r. 1774 k opanování Čech; tomuto nabízeli veškerou podporu, přirovnávajíce jej ke Gedeonovi a poukazující na obdržení koruny nebeské za nový loupežný vpád. (Sursum v č. 6—7, 115—17.) A přece hujskou povahu tohoto sobeckého voltairiána dobře znali ze skutků dřívějších. Jaký div? Vždyť předkové těch evangelíků v století předcházejícím vodili do českých mív z ciziny dravou protestantskou soldatesku saskou a švédskou, která loupila a odvážela to, co zde ještě českému lidu po dřívějších bojích zbylo.

Jest tudíž snadno pochopitelné, proč v jádru lidu českého se zakotvilo hluboké roztrpčení proti bezcitným protestantům germánským.

Soumrak romantických deklamací. Nyní se potvrzuje skvěle, jak bylo dobře, že katolíci stáli neochvějně v pravdě, i když veliké davy z tendencí politických a protifirských překrucovaly smysl našich dějin. Sotva letos dozněly poslední prudké výstřely pro popravu 27 náčelníků česko-německé revoluce z r. 1621, v samém „Českém Slovu“ se přihlásil střízlivý úsudek o Bílé Hoře. Dr. J. Salaba tam napsal:

„Pohledme na události r. 1618 a 1619, na vznik i vývoj toho povstání. Revoluce ta povstala sice zúmyslně — vlivem strany falcké a smluvena 22. května 1618 na schůzi v paláci Smiřického den před defenestrací. V národě neměla však kořenu a byla fakticky nepřipravena. Vůdci hlavními byli opět cizinci a Čechoněmci: Thurn, Šlik, Kolonna z Felsu, Vletzhum, Fruveynové atd., jakožto řečníci, politikové a vojáci. Ostatně tento strašlivý Thurn byl i později vůdcem, jednatelem i zástupcem české emigrace za hranicemi ve vyhnanství dávno ještě po Bílé Hoře. Pokud tu byli i někteří vůdcové Češi (Roupov, Budovec a j.), ti stáli úplně pod vlivem protestantů z Německa (Anhalt), jimž důvěřovali slepě. Takový byl vznik i průběh této naivně i lehkomyšlně začaté i stejně lehkomyšlně i naivně prováděné revoluce — k vůli dvěma českoněmeckým městům. Měli-li až do volby Bedřicha Falckého (v srpnu 1619) Čechové aspoň jakýsi vliv na události, nelze říci, že by ho byli po příchodu králově do země zachovali. Vliv cizinců — strany falcké — naopak stoupl, což je patrné z dvorských rádců i vojevůdců bělohorských, nejlépe. Tedy opět cizinci. Rozpaků i chabosti Matyášovy mělo se jinak užití. Pravdu měl jediný Žerotín. Vnější důvodem k revoluci byl de facto odchylný výklad majestátu Rudolfa. Ale konec konců byl tu přece jen majestát a k jeho ochraně 30 defensorů — tribunů víry. Dále státoprávní faktum, že Matyáš byl za krále zvolen a nikoli jen přijímán, čímž bylo ovoce politiky Ferdinanda I. z r. 1547 valně zmenšeno. Jestliže Ferdinandovi II. nedůvěřovali, proč ho roku 1617 přijali za krále? Nemohli se vysloviti pro Habsburka jiného, mírnějšího, více hodného důvěry? Pro sněm nebyl přece závažným rod. řád habsburský. Nestačí říci, že tu byl kvap, zmatek a hněv (Skála). Byly tu arci příčiny spodní rozhodujícími: štvání radikální strany španělské a na druhém křídle štvání strany falcké proti Habsburkům. Tedy stále vliv cizinců. Můžeme se pak diviti, že ztratili jsme „vládu svých věcí“ za takového stavu? A kdo nám ji vzal? My sami jsme ji pustili z rukou! A tak se vede člověku, který sám sebe opustí, i naivně, slepě důvěřuje jiným, a z neopatrnosti opomine svépomoci. Bojovníci za ideu, kteří takto za ni zápasí, t. j. jí pochovali na 150 let: jací to bojovníci? . . . Praví badatelé, poznávši v detailech naše nesmírné utrpení v 17. a 18. století, nemohou mlčeti i zavřítí oči před těmito základními příčinami, před sebeklamem. Před 300 lety proto jsme prohráli, ježto jsme důvěřovali vše cizincům a sobě nic. Vládu věcí svých ztratili jsme již před Bílou Horou. A nikdo nám ji nevzal. Pustili jsme ji z rukou dobrovolně sami. A sami jsme poněmčili nové kraje svou ná-

rodní nedbalostí i vlažností, i překotným přímá-
ním Němců do země, zejména v 16. stol. Ztrativše
národní bojovnost, energii i vědomí, odevzdali
jsme vládu svých věcí cizincům dobrovolně na
staletí.

Pojednou tedy prohlédnutí, ke kterému dospěli

katolíci již dávno, narážejíce na tupou svěhlavost
protivníků! Zrovna jakoby ty řádky byly vypl-
sovány z prací katolických, Kybalových a Peka-
řových! A nedávno předtím právě vešmomyšlen-
káři strany Klofáčovy na bouřlivých schůzích
mluvili obráceně.

SOCIÁLNÍ ROZHLEDY.

Kdy dojde k skutečné demokratisaci nemocen-
ských pokladen? S vypsáním voleb socialisté vá-
hají, aby oddálili důkladnou kontrolu vlastního
hospodářství. Velké platy socialistického úřed-
nictva byly nástroj na výrobu — socialistických
»buržoustů«. A při tom přes celé dlouhé období
válečné až do dneška nebyly volby. V »Dělníku«
píše Č. Landa: »Socialistické listy přinášely kaž-
dou chvíli jména lékařů, ovšem většinou židů a
jich ordinace hodiny, různé nepotřebné ozná-
mení každou chvíli, vše ovšem ve formě draze
placených inserátů. Remunerace, přijímání úřed-
níků, zpracování voličských listin po způsobu ma-
ďarských voleb, to vše dělali neustále jedni lidé,
kteří v tom mají již rutinu. A členstvo nemocen-
ských pokladen bylo tak obsluhováno, že darmo
mluvit. Od okénka k okénku doprošování, čekání,
odhánění, chikanování, hrubé zacházení s pacien-
ty se strany hlavně židovských lékařů, vyhánění
ještě nemocných do práce, nesprávné zkracování
na podporách, to vše dělnictvo prožilo a zná ten
virtšaft. Namnoze pojištěnec, chtěl-li se uzdravit,
musel teprve jít do soukromého léčení, které si
musil sám platit. Tak jest tomu i dodnes. A na to
vše platilo a platilo členstvo a platí dál, bez kon-
trole!« — Patrně tedy, že »komunistická rovnost«
by i u nás vedla k veliké nerovnosti, k roztržení
na znamenitě situované úřednické potentáty a u-
dřené poddané, nucené k velikému placení. Proto
jen ať ta lidová rovnost a bratrství nejsou jenom
na praporu!

Soc. demokracie německá slevuje dále. Hledí
zachrániti aspoň něco z tonoucího korábu Mar-
xova, dříve než padne ke dnu — s hlavními svy-

mi stožáry. Vždyť v Rusku sám Bronstein a Le-
nin »orientovali se na pravo« k zažehnání nej-
hroznější sociální bídy tolik, že odhazují některé
stěžejné zásady Marxovy.

K chystanému sjezdu ve Zhořelci připraven
návrh nového programu. V návrhu tom se mluví
o socialisaci jen takých velkých hospodářských
podniků, které se staly soukromým monopolem a
ujařmují celý hospodářský život národa. (Erfurt-
ský program žádal zrušení kapitalistického vlast-
nictví výrobních prostředků bez výhrady.) Nový
program prohlašuje, že některé podniky nejsou
posud pro socialisaci zralé a přiznává i soukromé-
mu kapitálu právo na odškodné za objekty vy-
vlastněné. Dle toho návrhu má se bráti při všech
úvahách o společném hospodaření zřetel netoliko
na zlepšení sociálního postavení dělnictva, ale v
prvé řadě na zvýšení výroby. (Tedy již se u-
znává, že strohý třídní boj může škoditi samému
dělnictvu a že spolupůsobení nedělnických živlů
jest nepostradatelné.)

V příčině zemědělství nestaví se návrh proti
selektuálnímu vlastnictví půdy; zato chce zvolna pře-
měnit velkostatky v družstevní hospodářství.
(Tedy odsuzuje spousty zaviněné zbrklostí ko-
munistů.) Proti komunistům praví, že se soc. de-
mokracie neskloní před diktaturou menšiny a že
se staví rozhodně proti každé politicko-stavovské
vládě na místě parlamentního demokratického
systému.

V české soc. demokracii není žádné sociální
myšlenky původní. Všecko podle Erfurtu, Vídně a
Berlina. Tedy program této strany bude se mě-
nit i u nás podle toho, jak rozhodne Zhořelec.

Pryč s kořistníky!

Nebát se a nekrást! Toto výborné heslo pro-
nesl již před válkou nynější pan prezident. Kdo
nekrade, jen ať se naprosto nestrachuje zkritiso-
vati vyžírače republiky. Ti, kdož jak před vál-
kou, tak za jejího průběhu setrvačně dokazovali,

že na byrokratické zlořády a protekcionářství je
nejlepším lékem demokratisace, vzali si na sebe
v republice zodpovědnost velice důležitou.

Lid čekal, že po deklamacích přijdou příslušné
skutky — a byl zklamán přímo haněbně. Poznal

v »reformujících« čelných radikálech typy zakrslých dušiček sobeckých, které sliby drze podvodnými jen chtěli vystrčit z křesel byrokraty staré, aby zaujali jejich místa a do hltavého jlcnu byrokratismu ještě tučnějších soust naházeli. — Hříchy moderních radikálů jsou horší než bezohledných kořistníků bývalých, protože zcela živočišné vyžíráni státu postupuje za průvodu oslnivých hesel o »kráse, dobru, demokratisaci a humanitě.«

Kdo si nastrčí macešku anebo některý odznak socialistický, stává se nedotknutelným, i když hrabe sebe více bez ohledu na to, jak bolestné rány zasazuje poplatnictvu svědomitému. Hrdla, hřímající proti Římu, mají kariéru nejlepší, i kdyby jejich vzdělání a schopnosti byly pod kritiku. Proto tak velký nával k radikalismu — k stolům bohatě vypraveným, k hostinám každodenním.

Státní obilný ústav měl pomoci lidu. Zatím slyšíme, že končí hrozitánským schodkem nejméně osmi miliard. Hospodařilo se pod ochranným štítem radikálních politiků za rudo-zeleného kompromisu tak, že se teď budou ždímat z vrstev málo majetných obrovské obnosy na uhrazení deficitu. —

Ale protekcionářství politické se vši odpornou drzostí vysmívá se zdravé demokratisaci hospodářské přímo veřejně. Pozemkový úřad lidem českým povolen a vládou zřízen proto, aby se pomohlo udřeným chudším. Ale zatím slyšíme o velikých platech úřednictva a byrokratickém zaopatřování politických agitátorů. — Náměstkem předsedy Pozemkového úřadu jmenován agitátor strany Klofáčovy, odpadlík Josef Svozil, který se přesvědčil, že zaopatření u »proletářů« jest mnohem výnosnější než v církvi katolické.

Dle »Lidových Novin« ministerská rada 24. srpna schválila, aby byl dán Svozil do výslužby tak, aby se mu započítalo dvacet služebních let.

Tedy patrně, že Klofáčova strana veřejně odměňuje svého agitátora na útraty státní. Jakých zásluh si Svozil získal? Neměl k úřadu tak důležitému ani patřičné vyškolenosti ani přiměřeného talentu. Legitimace politické strany dopomohla mu k postavení, jež náleželo vlastně odbornému znalci. »Lid. Noviny« nazývají Svozila tuctovým a prázdným agitátorem národně-sociálním, který odešel z Pozemk. úřadu se skandálem. (Vždyť konečně sám Klofáčův tisk ohlásil jednou, že Svozila pokládá za muže jsoucího mimo rámec strany. Pozn. Obn.) Tentýž list praví, že Svozil pro Poz. úřad »neměl nejmenší kvalifikace ani formální ani věcné«.

V úřadě nebyl ani dvě léta (a v čase služby měl ještě dlouhou dovolenou). Přes to však jako na výsměch demokratisaci započítává se mu do

pense 20 let. Rozumí se, že teď jiné protekční děti budou žádati za výhody podobné. Ale roztrpčením kvalifikovaného a svědomitého úřednictva vzroste; vždyť teď je patrné, že legitimace strany platí víc než universitní odborné vzdělání. Jest potřebí, aby tento křiklavý, provokační případ byl důkladně v Nár. Shromáždění protřepán, nemá-li býti v republice slovo »spravedlnost« provázáno ironickým úsměvem.

A teď se podívejme na pružnou postavu jiného radikála, který docela byl váfzen po převratu vládnoucími »demokraty« mezi »tvůrce Československé republiky«. Dříve hlaholily kolem hlavy kapitána Em. V. Vosky socialistické hymny. Teď však se zeptal »oud suše samého oslavence: »Co's vykonal?« Obchodní společnost Voskova konala ustavující valnou hromadu 15. července 1919 a zkrachovala brzy tak, že 16. července 1921 zavedl vyrovnávací řízení této společnosti.

Poučné věci vyšly na jevo při stání k uzavření narovnaní dne 29. srpna. Palmární a výdajová pohledávka notáře dr. Uhlíře za práce a vydání při zařízení společnosti činí 250.000 Kč. Vyrovnávací správce Bondy konstatoval, že v roce 1919 byl vykázán čistý zisk 2,244,318 Kč. Ale již r. 1920 byla vykázána ztráta přes 7 milionů Kč. — Gáže presidenta společnosti pana Vosky byla stanovena měsíčně na 15.000 K a represent. výlohy na 10.000 Kč. Ředitel Živanovič měl měsíčně 10.000 K, roku 1920 již od 1. ledna 15.000 K, kromě bytu s příslušenstvím. Kap. Voska později dostával měsíčně 15.000 Kč.

Společnost má nyní jmění nezatíženého právem zástavním skoro 15 milionů Kč, dané do zástavy obnáší téměř 18 mil. Kč. Zato však dluhy nesporné dostoupily výše přes 67 mil. K a sporné přes půldruha mil. Kč.

Vyrovnávací správce Bondy dále dosvědčil, že prodej měl býti lépe organisován; proti poklesu cen měla se společnost krýt rychlým prodejem zboží. Měla přebytečný počet úředníků, z nichž většina neměla praxe anebo byla zcela nezpůsobilá. Když byl Bondy jmenován správcem, zmenšil počet úřednictva.

K vyrovnání věřitelům bylo nabídnuto pět procent. Teď se těžce postižení akcionáři chytají za hlavu, že sedli na lep socialistovi Voskovi.

Konečně — Voska jest jen jedním z mnohých a mnohých stejných hospodářů »demokratických«. Veliký radikální flanc v počátcích republiky plátil tolik, že i rozvášní přicházeli o rozum. Ale teď už konečně po tak častém zklamání má plátit heslo. Nic jim nevěřte, nic jim nedávejte! Nevěřte jejich pokrokovosti, když k zatušování své hrabivosti křičí proti klerikalismu! Nic jim ne-

dávejte, když malováním strak na vrbě z vás chtějí peníze vysoukat. Vidíme u nich celou řadu bankrotů, jak kulturních tak finančních. Pryč

se vši bázní před vyžírači republiky a škůdci lidu českého! —

OBRANA

K volnomyšlenkářské reformě školy. Agenti bezvěry, jichž rozběhy k novým pozitivním hodnotám tak uboze zkrachovaly, pokračují v pokusech o potlačení náboženství ve školách kurážně dále takovým způsobem, aby cizina žasla ještě více nad nemotornou jejich neomaleností. Bezkrévné a bezpáteřné náhražky víry, které jinde již dávno dlouholetá zkušenost prohlásila za rakovinu a lučavku, mají se nyní mládeži prezentovat jako epochální nový objev, jako červánky slunce letního.

Ovšem v negaci jsou pánové energičtí stále; dávají náboženské morálce výpověď dříve, než se návrhy osnov na laickou morálku k posouzení zaslaly. A co ta negace v oblasti mravní již natropila, prozrazují stupňované nářky samých kruhů protikatolických.

»Vlast — vlast musí býti zachráněna před neblahým vlivem římského katechismu!« Tak houkají sýčkové v různých škálách a variacích. Nuže — chladně uvažujme, jak tu vlast hájí dosavadní morálka laická a zač vlastně ty pokrokářské deklamace vůbec stojí. Celé řady těch učitelů, kteří ohlásili vyhlazovací boj »klerikalismu« ve jménu šťastného rozvoje národnosti, přešly po převratu k vůli osobnímu zisku do tábora rudého. Komu je milejší »Rudý prapor« než naše národní hymna, ten ať netvrdí, že mu jest národnost nade vše. Ale šlo se nýze od stupně k stupni.

Již dávno se vydral »Právu lidu« stesk, že většina soc. dem. učitelů přestoupila do tábora komunistického. (Vždyť pro přítomnou dobu takový skok na houpačku druhcu jest velice výnosný.) Na den 27. srpna ohlášena schůze odborové organizace socialistických učitelů v Brně — té organizace, které se zmocnili komunisté. Tisk soc. demokratický vyzývá učitelů-soudruhy, aby z toho vyvodili důsledky. Teď ústřední vedení pokrokářského učitelstva má příležitost přemýšlet, zdali pro vlast a národnost bude ve škole užitečnější morálka komunistická než křesťanská. Ta křesťanská vyrvala školu z drápů germanisace, ale komunisté čeští utvoří spolu s německými a maďarskými jednu stranu. Takový »vývoj« rozhodně není pochodem ve stopách Havlíkových. Při tom kde kdo vidí, že postupem odkřesťanění se nepodporuje vlastenectví, nýbrž naopak rozmnožují se řady materialistického a teroristické-

ho komunismu, jehož vrchní velení jest v rukou cizích blahobytných židů. A kde výchova mládeže přijme směrnicí komunistickou, tam ji tak hned nevypudí ani tisíc vlasteneckých deklamovének.

Kdo teď nejvášnivěji volá po odkřesťanění školy? Jest to tento druh učitelů. 1. Před převratem složili dobrovolně konfesní přísahu katolickou, zavázali se k nábožensko-mravní výchově žactva. 2. Za války cvičili s dětmi rakouskou hymnu, ochotně — víc než Vídeň poroučela — pronášeli rakousko-patriotické promluvy. Rekvirovali k podpoře války za asistence rakouských četníků, agitovali přehorlivě pro válečnou půjčku i mezi mládeží. (Někteří z nich i denuncovali duše, které na vojnu platit nechtěly.) 3. Po převratě před mládeží tak prudce bili do Habsburků, jak zas ani naše vláda neporoučela. (Některý z nich docela prohlašoval: »Děti, já jsem vám dřív lhal.«) —

Rychle odpadali od katolicismu, prohlašující se za bezkonfesní. Ale to jim nevadilo ve velice úslužné agitaci pro čl. sektu, k níž sami nepřistoupili. Když však vypsána vlastenecká půjčka práce, ani prstem pro její úspěch nehnuli, protože to nic nevynášelo. Celý řetězec těchto dárců nové vyšší morálky odpadl i od praporu sokolského k rudému, protože tam lákala lepší kariéra.

A tyto povahy tolikrát přebaryené vykopávají katolický katechismus ze škol, zpívají dle moty Bartoškovy, že se nesmí katolíkům dovolit ani za vlastní peníze zřizovati soukromé školy konfesní. Tito lidé nutí charakterní kolegy k odpadům k bezkonfesi, prohlašující katolické vyznání a hraní na varhany za úhonu charakteru. Tím odhalují své nejsmělejší farizejství. Vždyť před válkou tvrdili, že nechtějí nikomu náboženské přesvědčení brát. Kdo chce náboženství mít, musí se mu přece napřed někde učit.

Když čeští katol. viděli, kdo chce rdousit víru v útlých srdcích jejich dětí a jaké charaktery slibují podati mládeži mravouku vyšší, zcela pochopitelně a správně odpověděli: »Pro katolické děti buďtež zřízeny státem konfesní školy katolické, aby konečně výchova mládeže byla opravdu jednotná, důsledná a zdárná.«

Kdo má právo určovati směr výchovy mládeže? V samé Masarykově »Naší Době« r. 1908

otřeseny tyto věty: »Není pochybné, že jmenovitě náboženství křesťanské, ukazující božský původ povinností, jest mocnou páskou mravnosti. Učitel má se omezit pouze na objektivní (ne-stranné) poučení, ale rozhodnutí o náboženství dítěte přísluší výslovně rodičům.«

Tyto věty tedy přiznávají, že křesťanská nauka jest mocnou oporou mravnosti a že učitel proti vůli rodičů není oprávněn brát dětem náboženské přesvědčení. Proti těmto zásadám postavili se volnomyšlenkáři učitelští i jiní zcela otevřeně. Když však rodiče chtějí si svého nezadajného práva hájit, křičí farizejsky o útoku »klerikálů« na svobodnou školu. Lidovci vystupují proti otrokářství a pašovství těch, kteří lhavými svobodomyšlnými sliby vyšplhali se k velké moci. Chceme, aby katolické děti učili vychovatelé katoličtí, evangelické evangeličtí, židovské židovští. Pak teprve škola bude opravdu svobodná. Ani maceškovému pedagogovi nebereme jeho osobní svobodu. Ale nechť učí jen ty děti, které mu rodiče dobrovolně a rádi svěť. Volnomyšlenkář však zapovídá katolickému knězi vkročit do školy k samým dětem katolickým.

Před naší školskou nedělí vyzývala »Národ. Demokracie« a jiné protikatolické listy, aby volnomyšlenkáři v kostelích špiclovali kněžská kázání a udávali četnictvu. Před tím však tytéž časopisy ani slovem nenapomenuly ony podučitele, kteří z hodin vyučovacích ve škole dělali politicko-protikatolický cirkus. Ani sloven nevyzvaly k toleranci ty učitelské fanatiky, kteří docela ve škole mládež k odpadům důrazně vyzývali. A kdo se ozval proti lhářům-řečníkům, kteří v únoru tvrdili, že prezident Masaryk odpadlictví přikazuje? Kněz tedy nesmí volně promluvit ve prospěch katolického katechismu ani ve škole — ani v kostele. Aspoň taková pouta chtějí kněžstvu nastrčiti fanatikové, kteří jindy s velkou pochvalou konstatují, že husité žádali, aby se slovo Boží hlásalo svobodně. —

Universitní profesor o katolictví. Dr. Em. Rádl v knize »Náboženství a politika« praví, že jest »malicherný a neupřímný« ten názor, který prohlašuje katolictví za něco cizího, nečeského. — »Vždyť celý náš milionový vývoj v 19. století udál se v rámci katolictví, vždyť ohromná většina lidu tohoto státu jest katolická. Katolictví nás proniklo až do kosti; české osvěcenství vyrostlo z katolicismu; česká romantika byla a jest katolická.« —

Zabrání ústavu hluchoněmých na Smíchově. V Praze se roztahuje v pohodlných bytech spousta cizích židů, přivandrovalých zvláště z východu a kraje německých. Ale pro statistický úřad,

pracující krokem nápadně hlemýždím, musil se zabrat právě ústav hluchoněmých. 22. srpna dostavilo se k násilnému zabrání 30 policejních strážníků s úředníky statistického úřadu. Žádáno o klíče k různým místnostem. Když to odepřeno, přivoláni dva zámečníci, kteří zámky vypáchili. Sluhové státního úřadu vynesli nábytek, postele a peřiny dětí do dvou místností a pak úředníci dveře zapečetili. Na večer pak dávány zámky nové.

Tohle je opravdu ralský právní stav! Napřed si všimněme okolností dle zdání nepatrné! Jestliže sebeobrana ústavu byla protizákonná, pak měli býti odporující obyvatelé dáni do žaláře a nebylo potřebí páčiti zámky — a dělati státu zbytečné útraty připevněním zámků nových. Ale plačící řeholnice, hluchoněmé děti a hluchoněmý sluha žalářování nebyli; poskytnut jim pouze ná-zorný příklad, že majetkové právo katolictva stalo se páperkou zmítanou protestantsko-volnomyšlenkářskou vichřicí. Katolický Čech ve vlastní zemi teď nikdy neví, kdy bude ze svého domu jednoduše vyhnán. Když v Praze dal vystěhovati majitel domu žida cizího, houževnatě odporujícího, socialistické dělnictvo z Daňkovky přiskočilo cizákovi na pomoc a nedbajíc policie, slavně znovu žida do příbytku uvedlo. A ochrana českých ubožáků katolických? V Praze promenuje po hlavních třídách tisíce cizích židovek s perlivým smíchem v nádherných úbořech. České řeholnice však se odstrkují i od nejslechetnější obětavé práce, konané z lásky k bližnímu.

Ústavy hluchoněmých zbudovány z církevních peněz v době, kdy se o tyto ubožáky nikdo nestaral. Vydržovány i pak hlavně obětavostí kněžstva a lidu katolického. Přijímány do nich ochotně i děti nekatolické, jež netoliko nebyly přemlouvány k změně víry, ale těšily se největší náboženské toleranci. Tak dokázaly správy ústavů těch, jak vynikají v snášlivosti nad nynější maceškové a socialistické učitele v národních školách.

Teď tedy přijímají katolíci za svou snášlivost a obětavost odměnu. Proti okresní nemocnici vinohradské postaven moderní židovský chudobinec, v němž valná většina komnat neobydlena. Ale ten dosud zabrán nebyl. Je tam mnoho budov jiných, sloužících buď pouhé zábavě, nebo spekulaci anebo jiným účelům mnohem méně významným než ústav hluchoněmých. Otázka místností stat. úřadu dala se luštití stejným způsobem jiným. Ale vrazilo se kurážně ozbrojenou mocí právě na »klerikály«. Teď jest na české veřejnosti, aby si promluvíla nebojácně s náčelníkem stat. úřadu, evangelíkem dr. Boháčem.

Zavraždění ušlechtilého politika míru. Ve všech státech střední Evropy zavládlo silné vzrušení, když se roznesla trapná zvěst, že 26. srpna byl úkladně zavražděn 12 střelnými ranami v Giesbachu katolický říšský poslanec Matyáš Erzberger.

Velikou úlohu hrál v německé politice již za války. Na vzdor militarismu protestantského Berlína působil v Římě, Bernu i jinde pro uzavření míru. Právě jeho přičiněním v červenci r. 1917 říšský sněm německý přijal resoluci mírovou.

Erzberger však svou snahou po ukončení války poštval proti sobě hnědo vos nejjedovatějších, které mstivě bodaly i po porážce Německa.

Když výbojná hesla zkrachovala zcela, hledala protestantsko-rudo-militaristická říše záchranu a uklidnění právě u tohoto katolika. Kdyby tak byl viděl fanatický tyran katolické svobody Bismarck, jak právě Erzberger se stal říšským ministrem financí! Tato silná, neochvějná individualita byla nyní vydána na pospas nejpálčivějším šlehům; přes to však energií vpravdě gigantickou vykonal pro svůj národ práce ob-

rovské, které jsou s velkým uznáním kvitovány i za hranicemi říšskými. I české deníky protikatolické vzdávaly ženíálnímu působení Erzbergrovi zasloužený hold.

Erzberger postavil se po pádu Hohenzollernů do přední řady tvůrců republiky. Nenávist strany výbojné, nacionálně otrokářské, v jejímž čele krácel ctižádostivý dr. Helferich, rozpálil proti sobě Erzberger zvláště úsilím, aby Němci podepsali versallský mír. Ctižádostiví a fanatictí nacionálové obvinili bezcharakterně Erzbergra z nepoctivosti. Ale jedovatý šíp odrazila skvělá obrana, takže se měl stát znovu finančním ministrem. Ale zákeřný čin strany Helferichovy přestříhl nit pozemského života muže velikého. Němectí hakatisté však spláčí nad výdělkem. Veřejné mínění obrací se ostře proti protestantsko-volnomyšlenkářské despotii militaristické; Erzberger jest oslavován jako mučedník. Jeho hrob probouzí svědomí výmluvněji než dříve jeho ústa. Doba veřejného působení Erzbergrova značí novou etapu v dějinách říše a stane se i k uspokojení národů jiných vůdčím světlem politiky nové, křesťanské.

LITERATURA.

Konečně vyhověno naléhavému požadavku církevní hudby. Vydány »Staročeské roráty« jako zvláštní otisk z »Českého kancionálu«. Cena 4 Kč. Dále z téhž kancionálu vydány samostatně tyto písňe: V zemi věrných Čechů (20 h), Pozdvihni se, duše, z prachu (20 h), Ejhle oltář Hospodinův září (20 h), Hospodine, studnice dobroty (40 h), Poklad nebes nejvyšší (20 h), Ó Maria, útočiště naše (20 h). Vyšly též ve zvláštním otisku »Litanie o sv. patronech«. Nápěv podle »Hospodine pomiluj ny« a »Svatý Václave« (30 h). Vše vyšlo ve Státním nakladatelství v Praze II, Ostrovní ulice 24. Ovšem tyto hudebniny dodá i každé knihkupectví. Odporúčujeme co nejvřeleji k horlivým objednávkám, aby konečně chrámový zpěv byl obrozen a zveleben opravdově. Mějme v mysli vděčné, že »Český kancionál« jest dlouholetým a velice pracným dílem výtečných odborníků dra Orla, Hornofa a Vosyky. Přední čeští hudební skladatelé vzdali práci té zasloužený hold. Energicky tedy ku předu, i když nyní cena všech tiskopisů silně stoupla! Zdravá reforma církevního zpěvu jest nyní nutnější a záslužnější než výzdoba chrámů. Necht naše zpěvy jsou opravdovým povznášením bohoslužeb. — Nákladem »Růžky Sušilovy« v Brně vyšla »Ročenka bohoslovců

československých«. Cena 13 Kč. V tomto pečlivě vypraveném díle ideálních bohoslovců naleznete básně jímavé a úvahy velice zdařilé. — Nákladem Občanské tiskárny v Brně: Dr. P. Vychodil: Václav Kosmák. (Životopis.) Sešit 6. Cena 8 K. (Celé dílo stojí 14.20 K.) Tak ukončeno veliké kritické dílo (stran 655) o spisovateli, který náleží v naší republice k nejpobulárnějším a jenž přispěl svou tvorbou ke skutečnému zušlechťení českého lidu. Kosmákova díla jako nejvhodnější četba pro lid nestárnou. Zaslouží tedy sám spisovatel stále vzpomínek vděčných. — Nákladem téže tiskárny: Svátostný Spasitel — přítel mládeže. (Poučení a přípravy ke sv. zpovědi a sv. přijímání.) Cena 5 K. — Adolf Doss: Myšlenky a rady vzdělaným jinochům na uvážanou. (Přeložil dr. Korec.) — Nákladem »Serafinských květů« v tiskárně Fr. J. Trnky v Třebíči: Katechismus třetího řádu sv. Františka. — Nákladem R. Prombérgra v Olomouci: Katolická prvouka pro nižší třídy obecných škol. Složil V. Kubíček. III. vydání. Cena 7 K 60 h. (Kniha podává biblické i katechismové učivo lehce a zajímavě.) — Nákladem Pražské akc. tiskárny. — Jack London: Michal, bratr Jerryho. Z angličtiny přeložil Ivan Schulz. Cena 26 K. — Naše pohádek (různých autorů s

ilustracemi). Uspořádal K. Čapek. III. díl. Cena 12 K. — Jos. Dürich: V Českých službách. Vypsání mého pobytu za hranicemi 1915—18. Cena 15 K. V Klášteře nad Jizerou. Nákladem vlastním. Kniha ta jest cenným příspěvkem k historii českého osvobození. — Nákladem uměleckých závodů »Ikona« v Olomouci: Slavnost svěcení a nastolení arcibiskupa dra A. C. Stojana v Olomouci dne 3. dubna 1921. Sestavil Fr. Dolanský. Cena 7 K. (Ve spise jsou i cenné příspěvky ze života proslulého arcibiskupa.) — V expedici St. Minařika na Smíchově, Tichá ulice: Dr. R. Klineberger: Národ a národnost. Cena 5 K. — U Hejdy a Tučka: M. Fulín: Válečná zelenina. III. vydání.

Müllerovy svaté obrázky
opět na skladě.

Ceny za 100 kusů: Kč 10 , 12 ,
15 60. 20 .—

Náboženské pohlednice

ve skvostném provedení. Černé 60 h,
barevne 80 h.

Laskavé objednávky obratem pošty vy-
řizuje Cyrillo-Methoňčj. kníhkupectví

GUSTAV FRANCL V PRAZE I.,
Melantrichova ul. 536. Pála měst spojit

Voskové

Voskové

svíce

bezvadné jakosti

v levných cenách doporučuje:

Josef Jelínek, mydlář Hradec Král.

MEŠNÍ VÍNA

saručeně přirodní, neporušená, prvotřídní jakosti

Nejemnější prima druh roč. 1917 . . . à Kč 14 50

Velmi jemný druhý druh roč. 1917 . . . à Kč 13 50

Jemné čisté třetí druh roč. 1919 . . . , à Kč 12 50

Vino jest úplně čisté a způsobilé k stáčení do lahví

Dodává v sudech od 50 litrů výše chvalně známá firma

Alois Čížek, přísežný dodavatel mešních vín
a soudní znalec vín.

Založeno r. 1897. v Humpolci. Založeno r. 1897

ZVONY a světelné nej-
dokonalejší hudební
nástroje ze dřeva
a kovu

dodává nejstarší továrna

V. F. Cervený a synové,
společnost s r. o.

v Hradci Králové,
Malé náměstí.

Paramenta, prapory

kostelní prádlo a bohoslužebná náčiní
v nejvýhodnějších cenách nakoupíte
u doporučené fy.

Josef Neškudla

Nový Hradec Králové.

Nové kalichy, cibore v ohni zlatené od 600 Kč,
zpozuzlacení kalichů a ciborí od 200 Kč.
Vyžádejte si ceny, nežli objednáte jinde!!

Kostelní nádoby,

kalichy, monstrance atd., klenoty, notářské
prsteny, hodiny, jídelní přibory, opravy a
znovu zlatení odborně a levně provádí

JAN STANĚK,

pasít a ciseleur, stálý přísežný znalec zem-
ského trestního a okresního soudu,
Praha I.-979, ul. Karoliny Světlé, 12 n.

Kostelní práce

pozlacovačské, polychromie soch, oltářů
a veškeré opravy,

provádí dokonale za ceny levné

Jos. Řehna, dr. A. Ontl,

odb. závod v Hoře Kutné, Havl. nám.

Mnoho pochv. dop. po ruce.

HARMONIA

pro školy, kostely, salony a koncerty,

solidně starěná, nejlevněji dodává

F. R. ZÁBSKÝ,

výroba harmonií,

Hradec Králové — Malšovice.

— Vyžádejte si náš velký ilustr. ceník. —

Vydavatel a zodp. redaktor: **Josef Polák**. — Majitel: Tiskové Družstvo v Hradci Králové.

Tiskne Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové.

Ochází dne prvního každého měsíce. Předplatné ročně 24 Kč. Jednotlivé číslo 2 Kč. Odběratelství končí jen písemnou odpovědí. Číslo účtu poštov. úřadu sek. v Praze: 49.080 (Tiskové družstvo). Číslo telefon: 94 (Tiskové družstvo).

O Hradci Králové, dne 1. října 1921.

Dr. Ant. Raclavec:

Zřikají se církve a pohrdají jí.

V katolickém světě stali jsme se pověstnými velikým počtem odpadů od Říma. Bohužel, nezůstaly při tom ušetřeny ani řady mužů, vyznamenaných nezrušitelnou známkou kněžství Kristova; mnozí z nich postavili se a stojí v čele odpadlíků, opováživše se zříditi oltář proti oltáři a náš národ politicky rozeštvaný také nábožensky rozštěpiti. Nechci podrobně psáti o důvodech četných těch odpadů. Mnohé, přemnohé vyšly z pohnutek, o nichž lépe pomlčeti; nikterak nesvědčí o vychvalovaném »náboženském založení« našeho lidu, nýbrž o veliké neznalosti a nevědomosti ve věcech sv. víry. Kromě toho křičí se u nás stále »svoboda, samostatnost, demokracie« — plané fráse! Aspoň dosud roztahuje se víc a více stranickost, násilí, teror. Půjdou-li věci stejným krokem dále jako v posledních třech letech, bude u nás znenáhla pořádku lidí, »kteří nesklonili kolen před Bálem« (Řím. 11, 5).

Zřikají se Říma; Řím, totiž církev katolická, prý nepřítel našeho národa, pozbyl u nich ceny. Otec národa, evangelík Frant. Palacký, znalec dějin českých, jinak soudil. O sv. Václavu r. 1873 konána byla slavnost 900leté památky založení biskupství v Praze. Jako protestant Palacký nesúčastnil se procesí z chrámu sv. Cyrila a Methoděje v Karlíně do chrámu sv. Víta, ale byl přítomen toliko slavnosti u sv. Víta a dne 1. října účastnil se také slavnosti položení základního kamene k dostavění téhož kostela. Proto ostře Palackého napadl 10. října orgán reformované církve »Hlasy ze Sionu« článkem »Český bratr na processí«. Napadený odpověděl 21. října v »Po-

kroku« delší úvahou o náboženství a víře, v níž hned na počátku »reformovanému« časopisu vytýká, že v samém nadpisu vzpomenutého článku dopouští se ve třech slovech dvojí nepravdy: »neb já 1. ani nejsem »Českým bratrem«, a 2. ani nebyl jsem »na processí«. »Když ohlášena byla«, pokračuje Palacký, »dotčená slavnost Svatováclavská v Praze, já uznávaje oprávněnost její . . . přál jsem jí zdaru jako každé národní slavnosti: avšak účastniti se jí osobně neměl jsem úmyslu . . . Teprv když poznal jsem z »Národních Listův« dne 12. září a násl., kterak úsilně brojilo se proti ní se strany, která honosí se sice vysoko horující svobodomyšlností, ale při tom, snad nevědomky, provádí nesnášlivost i nad samé nenáviděné jezuity; když mi tu patřiti bylo na povzbuzování a šíření u nás fanatismu a terrorismu k víře až nepodobného — když nebylo hany ani potupy, která by při tom byla nekydala se na veškeré duchovenstvo české, co příčinu prý všelikých neřestí, ježto vyskytly se v národu našem od devíti století až podnes; a konečně když v tom vše všem i mne samotného dovoláváno se za svědka: tu dojat jsa hluboce přílišností takovou, pocítil jsem svou povinnost, postaviti se proti zhoubnému tomu proudu a dokázati veřejně, že nejen brojení takového neschvaluji, ale i sám hotov jsem účastniti se dotčené slavnosti, nikoli však processí samého, obřadu to čině a čistě katolického . . . Nečetl jsem až podnes, ba ani neviděl pověstné brožurky pod titulem »Processí zpátečnictva v Praze na den sv. Václava 1873«, která nákladem nejmenovaného spisovatele a tiskem

dr. Ed. Grégra nedávno v Praze na světlo vyšla; mně známo jen to, co poctivý feuilleton »Nár. Listův« dne 12. září a pozdější zprávy o ní přinesly. Jest to věru divné znamení, že ani spisovatel ani chvalitelé té brožurky neráčili se objeviti u veřejnosti jmény a osobami svými vlastními . . . I ptám se předně: kým právem užíváno tu hned s počátku názvu »procesí zpátečníků?« . . . Myšlenka, že by oslavované založení pražského biskupství, a s ním celého stavu duchovního v Čechách již samo v sobě bylo skutkem zpátečnickým, byla by nesmysl tak křiklavý a nemotorný, že ji rozumnému člověku nižádnému ani přičítati nelze. Vždyť jen hrubý nedouk mohl by nevědět, že veškeren pokrok vzdělanosti a osvěty po mnohá století visel jako jinde tak i u nás jediné na církevních ústavech, že cokoli zjevilo se dělníkův na poli jak naučné literatury, tak i krasoumy, odchováno bylo původně ve školách duchovenstvem zřízených a vedených a že z lůna církve zrodila se i sama universita pražská . . . Že v běhu tolika století dostali se na stolic biskupskou i arcibiskupskou v Praze tytéž i lidé důstojenství toho nehodní a že z lůna církve římské vycházelo také snah i skutkův nechvalných, ba žalostných: to já ne co protestant, ale co nepodjatý a spravedlivý dějin uvažovatel netajil jsem nikdy . . . Ale z toho, že v některém spolku někteří byli zlí, uzavíratí hned, že celý spolek byl zlý, byl by skok netoliko historicky, ale i logicky křivý a nedovolený. Vždyť bychom dle toho důsledně zatracovali museli celé pokolení lidské, poněvadž i v něm bývalo, jest a bude vždy zločinců dosti. Já pak jsem přesvědčen, že církev jak křesťanská vůbec všude, tak i zvláště katolická v Čechách způsobila po celý čas pobytu svého nepoměrně více dobrého než-li zlého . . . Kdo četl Nár. Listy z minulého měsíce září a snad i jiné listy podobného směru, nemohl nepozastaviti a nezkormoutiti se nad krutou nenávistí, která objevuje se v nich nejen proti církvi katolické, ale i proti všemu náboženství vůbec, jako by nešlechtné bylo, cokoli k nim se nese, jako by kněží naši byli jen samí zpátečníci, tmáři a nepřátelé národnosti české a konečně jako by nevěra i neznabožství byly vrcholem rozumu lidského a moudrosti lidské. Toť věru již není kritika povážlivá; toť mluva neskroce-

né náruživosti; to útok na svobodu svědomí lidského, to fanatismus a terrorismus bezohledný a bezuzdný . . . Já nezapírám, že v duchovenstvu našem nacházejí se i zpátečníci, ba snad i lidé nemravní, ač já jich neznám: ale poznáv ze života kněžstvo katolické ve všelikých zemích, s potěšením dávám pravdě to svědectví, že nikde nenašel jsem tolik vzdělanosti, osvícenosti a svobodomyšlnosti (ovšem ne ve smyslu proroka Padařovského), jako u našich kněží v Čechách . . . (Frant. Palackého Spisy drobné. I. Praha 1898. 376—381.)

29. července 1856 ležel v Praze v agonii náš politik a publicista Karel Havlíček. Nikdo, ani nejbližší příbuzní, nevzpomněli na zaopatření umírajícího svátostmi. Jediný Palacký, všecek udýchán, vrazil do bytu spisovatele a pedagoga Frant. Řezáče, tehdy duchovního správce v trestnici svatováclavské, se slovy: »Prosím vás, honem, honem, pospěšte zaopatřit Havlíčka, neboť umírá.« Řezáč pospíšil a posloužil svému příteli aspoň posledním pomazáním na cestu do věčnosti k veliké radosti Palackého (Katol. Listy 13. října 1897).

Na italské cestě zavítal Palacký v neděli 2. dubna 1837 o 4. hod. ráno do Loreta. Čtvrthodiny, na kterou vůz tam zastavil, užil Palacký k tomu, že při lucerně dal se zavést do světoznámé basiliky loretánské. Basilika byla již osvěcena a lidem naplněna, jmenovitě la S. Pasa, v níž hořelo na 100 svící, lid klečel na kolenu, kněží sloužili a zpovídali. Dobře bylo viděti zázračnou sošku z cedrového dřeva, přebohatě oděnou a ozdobenou množstvím drahých kamenů. »I já«, dodává Palacký, »na chvíli před ní v kapličce pokleknul v myšlenkách na manželku a děti své . . .«

Po svém příchodu do Říma našel Palacký výborného společníka ve známém našem malíři Jos. Vojt. Hellichovi. Noví přátelé vydali se ihned na potulku Římem a cíl jejich první cesty byl sv. Petr a Vatikán. První pohled na velikolepé stavby na Palackého zvláště nepůsobil; ani nevěřil, že již stojí na Svatopetrském náměstí. Ale zklamání změnilo se brzo v překvapení; sloupoví, vedoucí k chrámu, a chrám sám uvedly ho v úžas velikostí prostoru. Také zde na nejpamätnějších místě všeho křesťanstva schvátli

Palackého cit vroucí zbožnosti: jeho myšlenky nesly se k domovu; Palacký modlil se za blaho své ženy i svých dětí a cítil ve svém nitru jistotu, že Bůh, jehož ochrana ho doprovázela až sem, splní i tuto jeho prosbu (J. Borovička, Palackého italská cesta r. 1837. Český čas. histor. 118, 176, 178).

„Zřikají se sv. církve . . . Starají se jen o to, co jim přináší pozemský požitek a užitek; život posmrtný, věčná blaženost, slova více méně prázdná, neboť prý náboženství jako náboženství, ať katolík nebo protestant nebo čechoslovák nebo člověk be zvyznání — dnes vše jedno!!

G. Winkler pocházel z rodiny protestantské v kraji niederbronnském v Dolním Elsasku; tam také jako učitel na několika místech působil.

Jeho otec byl téměř po 50 let učitelem v Offweiteru. Matka vstúpila svému synáčkovi již v prvním mládí základní pravdu křesťanství, víru v Boha trojjediného, již byla sama jako vzácné dědictví z církve katolické obdržela. Z mládí svého Winkler ještě vypravuje, že srdce jeho, kdykoli kráčel mimo kříž, vždy hořelo upřímnou láskou k Ukřižovanému.

Život Winklerův byl s počátku dosti lehkomyšlný. V šestnácti letech přišel mladistvý Winkler na normální školu do Strasburku, kdež dostalo se mu zbožným a přísným ředitelem Vivienem lepšího směru a za obezřetného vedení ředitelova začalo se v jeho srdci dobré símě probouzeti; bylo však značně ohrožováno duchem arianismu, kterýž se čas od času ve škole jevil popíráním božství Kristova. Ale »šťastnou náhodou« seznámil se tenkrát s věřícím a horlivým protestantským vikářem Huesrem, což víru v jeho srdci zachránilo.

R. 1847 dosazen byl Winkler na školu v lázeňském místě Niederbronn, prosáklém směsicí náboženských názorů, stejnou měrou podřívajících všelikou autoritu božskou i lidskou. »Smutná léta«, vyznává později, »prožil jsem na onom místě. Ještě dnes mi v uších ječí, srdce se mi svírá při vzpomínce na rouhání, s nimiž přicházeli moji žáci do školy. Kolika bojů a jaké námahy je věřícímu učiteli potřebí, aby z útlých duší vyplenil bezbožecké zásady, popírání Boha, popírání nebe i pekla! . . . A při tom začal jsem vždy zřej-

měji poznávati, že protestantismus je vlastně popíráním, odpadem od Krista a jeho učení není učení Ježíšovým.«

Jednou v neděli r. 1857 kázal v Niederbronnu před posluchači katolickými i protestantskými o božském původu zpovědi neohrožený kazatel z Paříže, P. Ventura. Mezi protestanty způsobila jeho řeč veliký rozruch; vydali proti ní zvláštní spisek. Také Winkler jej pozorně přečetl a poznal jeho — ubohost! . . . Tím má býti, myslil u sebe, vyvráceno kázání P. Ventury! . . . Svědomí jej zároveň pobádalo, aby seznámil se s katolickým učením tak tupeným. Nový neklid vznikl mezi jeho souvěrci v Niederbronn; na veřejnost proniklo, že jejich p. učitel čte — katolické knihy! Winkler nedal se másti; kráčel pevně svou cestou . . . Z Niederbronnu přišel za nedlouho na školu v Dorlisheimu, kdež byl po 18 letech služby na několika školách protestantských v sobotu, 2. ledna 1859, přijat s manželkou a čtyřmi dítkami do lůna sv. církve.

Ústrky a pomluvy Winklera neminuly. Na obranu vydal spisek »Warum bin ich katholisch geworden?« (Strassburg 1859), Prostými slovy líčí v něm svůj život v protestantismu a jak znenáhla začal poznávati, že protestantismus není náboženstvím Kristovým, neboť nedovede bezpečně dokázati, že má skutečně boží učení. Mocně odpuzovala jej nesjednocenost a náboženská rozštěpenost mezi protestanty, jakož i jejich nenávisť a pomluvy proti katolické církvi a způsob, jímž protestantismus vůbec byl vznikl. Tím více vábil jej vznešený vzor četných vynikajících duchů, kteří protestantismu byli se zřekli a po velikých bojích do lůna sv. církve se vrátili . . . S pomocí boží následoval zářivého jejich příkladu.

Co řeknou, uvažuje Winkler ve svém spise, lidé mému kroku? . . . Myslím, budou o mně mluvíti, jak se mluvilo za všech dob v případech podobných. Řeknou: »Je to člověk slabého, zaostalého ducha.« — Podobnou nadávkou častováni byli ve všech dobách nejznamenitější duchové po svém návratu do církve . . . podobně nadávali lidé také věčné pravdě, Kristu Ježíši. Vladař Festus zvolal k apoštolu národů: »Ty blázníš, Pavle« (Skutky apošt. 26, 24) . . . Díky Bohu, mám zdravý rozum; jsem hotov vydati počet z víry své každému, kdož mne o to požádá.«

K čemu státi se katolíkem, řeknou jiní! Protestant nebo katolík — vše jedno. Oba mají stejného Boha, stejnou víru, stejného Vykupitele. — Ano, připouštím, to vše je téměř jedno, jako padělaný peníz je téměř jako pravý až na to, že pravý peníz platí, a padělek neplatí. Katolík nebo protestant, prý vše jedno! Kdo to tvrdí, nezná ani katolicismu ani protestantismu, poněvadž coby věří katolík, protestant zavrhuje a popírá. . . Katolíku je pravidlem víry neomylné učení sv. církve: protestant církev zavrhuje, pohrdá její autoritou; prý zná pouze bibli a vykládá ji, jak umí a chce. — Svůj křesťanský život čerpá katolík z milostiplného pramene sedmi svátostí: protestantismus svátosti prostě zavrhuje; sotva křest z nich podržel, s jakou svědomitostí, je dostatečně známo. — Katolík klaní se Kristu Ježíši ve svátosti oltářní opravdu přítomnému: poněvadž protestantští kazatelé božství Páně po většině popírají, uznávají jejich věřící ve Večeři Páně takřka všeobecně buď prázdny obraz nebo kousek chleba. Není také jinak možno, neboť jejich kazatelé nemají moci proměňovati chléb v tělo Páně. Byť pak někteří z nich nevědomému lidu namlouvali, že z jejich rukou přijímá tělo a z kalicha krev Kristovu, je to lež a čirý podvod. — Mše sv. jest katolíku dle Písma sv. a neomylného učení církevního nejsvětější a opravdová oběť N. Z.: protestant rouhá se mši sv. jako modlářství. — Katolík ctí, miluje a vzývá Marii, nejblahoslavenější Pannu a Matku vtěleného Syna božího: protestanté, jmenovitě jejich kazatelé bez víry, mluví o ní nízce a rouhají se jí; jiní opět vzpěčují se prokazovati jí jako Matce boží přiměřenou poctu. — V papeži katolík uznává a ctí Kristova náměstka, nejvyšší viditelnou hlavu všech pravověřících, vrchního pastýře a neomylného učitele víry: dle bezbožného učení Lutherova vidí protestant v papeži antikrista, ačkoli by dle evangelisty sv. Jana měl věděti, že antikristem smí slouiti pouze ten, kdož zapírá Otce i Syna (I. Jan 2, 22). . . Krátce protestantismus má se ke katolicismu jako klad k záporu, a to ve všech pravdách základních, jinak by to bylo téměř stejné.

Lidé také řeknou, že jsem změnil víru z časného prospěchu. — Nestal jsem se katolíkem ani z časného prospěchu ani z lakoty ani proto, abych dosáhl lepšího,

výnosnějšího postavení, nýbrž chci zabezpečiti sobě místo v nebi. Může to každý z toho poznati, že učitelství v Niederbrunnu a v Dorlisheimu vynášelo mi ročně po 1000 fr. a nynější místo vynáší mi jenom 600 fr.

Winkler líčí také svůj odchod z protestantské školy v Dorlisheimu. . . Do církve katolické byl přijat v sobotu 2. ledna 1859; zpráva o tom rozvířila celý Dorlisheim hned v pondělí, 4. ledna. . . Přišla slč. učitelka, aby se o věci přesvědčila z úst Winklera samého. Vy jste se tedy stal katolíkem? . . . »Ano, slečno«, odpověděl jsem docela klidně. Odpovědi nemile dotčena, pokračovala: »Tu budete se klaněti Marii.« — »Nikoli — není pravda, katolíci neklaní se Panně Marii. V katechismu o tom nic není, a protestantští kazatelé, kteří nám to o katolících namluvili, jsou lháři.« Slečna beze slova odešla.

Netrvalo dlouho, přišel soused; byli jsme přáteli a miluji jej dosud. Místo pozdravu hněvivě křičel: »Zavržen jste, zavržen.« Odvětil jsem: »Stojím pod ochranou boží« . . . Dále přišli dva páni, pan Jägle, protestantský farář, a starosta, rovněž protestant. Na otázku p. faráře, zdali pravdivo, co se o mně všeobecně vypravuje, s radostí jsem odpověděl: »Ano, já, moje manželka a moje 4 děti jsme nyní všichni katolíky. V srdci byl jsem již dávno katolíkem, neboť jsem se přesvědčil, že protestantské učení je odstoupením od Krista a proto nemůže býti náboženstvím, které člověka vede k Bohu.« — »Měl jste to přece dříve učiniti, než jste k nám přišel«, odvětil p. farář; »naši obci Dorlisheimu neměl jste té potupy učiniti. Oznamte nyní, pane starosto, obrácenému, co má dělati.« Starosta mi nařídil, abych dnes, nejpozději zítra jejich školu opustil; posměšně dodal: »Ale že jste se oba, muž i žena, tak shodli! Nikdy bych se nebyl toho do vás nadál; ani tušení neměl jsem o tom, když jste mne před 6 měsíci navštívil se svým starým otcem.« . . . Odpověděl jsem: »Pro Krista jsem schopen opustiti otce i matku.« Mezi tím začali se u školy hromaditi starší školáci, a když farář se starostou odešli, začal u školy veliký hluk — zpuřně a hrubě žádali školáci zpět své dárky, jež mi byli v obnosu asi 12 fr. přinesli k Novému roku. S dárky si vzali také košík jablíček s jinými věcmi, jež byly mým majetkem. Do

školy přihnalo se několik mužů; ve tváři bylo jim vidět, čím zmítáno bylo jejich nitro. »Jste bídákem!« křičel jeden, »za nohy měli by vás pověsiti«; druhý opět: »Je možno, aby muž, opatřený vědomostmi, tak jednal?« V tichosti jsem se za ně modlil; můj klid poněkud je ukonejšil. Zvenku byla škola pomazána, i kamení bylo do oken házeno . . . Domníval jsem se, že jsem se ocitl mezi Vandaly. A což teprve večer! Hostince byly nabity; o čem se rokovalo, snadno si domyslíme. — Nepokoj rostl, až konečně nastoupilo četnictvo, pod jehož ochranou mohl jsem ještě po dvakráte ve škole nocovati. Lituji hodných katolíků v Dorlisheimu; po mém odchodu byli po nějakou dobu bojkotováni. I katoličtí nájemníci byli z bytů vypovídáni . .

Toto surové jednání se strany protestantů mne a mou rodinu ve víře posílilo. Pamatoval jsem na slova: »Blahoslavení, kteříž protivenství trpí pro spravedlnost« — (Mat. 5, 10) a uvažoval jsem: Svým návratem k pravé víře přece nepřestal jsem býti slušným mužem; odkud to, že proti mně jednají tak barbarsky? Což nehlásá protestantismus, že má každý věřit, co chce? Ano, páni kazatelé — každý prý smí věřit, co chce; jenom ať nikdo nestane se — katolíkem! Toť dle vašich názorů zločin největší a hřích, kterýž ani na tomto světě ani na onom nemůže býti odpuštěn . . Ta-li jest vaše vychvalovaná snášlivost a vaše čisté evangelium, tu mne Bůh toho uchovej! Katolíkem jsem a jím také zůstanu; katolíku dobře se umírá . . .«

Zapomenutí katoličtí trpitelé čeští.

Málokterý český mučedník, ať katolický či víry jiné, pro svou víru tolik strašných a tak dlouhých útrap zkusil, jako poslové císaře Rudolfa II. k sultánovi a různým bašům, kteří se vypravili z Vídně 1. října 1591. V čele byl dvorní rada Bedřich Krekvice, potomek lužicko-slezské šlechtické rodiny, která v Čechách zdomácněla. Průvod Krekvicův činil 50 osob. K osobní službě Krekvicově přidán byl Václav Vratislav z Mitrovic, mládenec tehdy patnáctiletý, pocházející ze starobylého rodu rytířského. Mitrovic později osudy poselstva sepsal mistrným perem. Udivuje čtenáře, jak pilně v Cařihradě i linde sledoval památky kulturní, zvyky národní a náboženské — a hlavně jak raději snášel nejhorší muka, než by od svého náboženského přesvědčení odpadl. Mitrovic byl vychován ve školách jezuitských, prozrazoval živou touhu po dalším vzdělání — a zvláště po shlédnutí cizích krajů.

I při své učenosti zůstal vždy mužem skromným a prostosrdečným, osvědčuje živou lásku k vlasti. Za bouří v letech 1618—1620 nepřidal se k protestantským revolucionářům, ačkoli naprosto netoužil po službách dvorských a po habsburské zvláštní odměně za svou stálost. Svou obětavost pro vlast potvrdil statečným válčením proti sveřepým Turkům, jichž katanskou krutost sám na sobě trpce zkusil.

Slyšme aspoň některé úryvky z jeho pružného a při tom skromného vylišení pobytu v Cařihradě. —

Když baša Sinan se svolením sultánovým připravoval proti Rudolfovi II. válku, sídlil Krek-

vice v Cařihradě pilně po všech podrobnostech, aby mohl svého vladaře zavčas na důležité zjevy upozorniti. Německý člen poselstva, hofmistr Mörthen, však se náhle poturčil a byl za to bohatě odměněn. Ze msty udal Krekvice, že má tajné, Turecku nebezpečné listiny. Vrazil s průvodem do domu, v němž bydlelo poselstvo a našel tam dopis, určený Rudolfovi II. V tom psaní byl baša Sinan označen za původce nového nepřátelství k zemím císařovým.

Nyní se Sinan mstil celému poselstvu. Krekvice s družinou uvězněn. Krekvice a s ním polovice družiny se těžce roznemohli. A teď nastaly strašné útrapy. Krekvice se čtyřmi z čeládky zavezen za město do vojenského ležení, kdež byli vbíti do želez. Byl vlečen až do Bělehradu, kdež 4. října nelidskému nakládání podlehl.

Do domu, v němž ostatní členové družiny se strachem očekávali chvilu přístí, vrazili janičáři a kati, nesoucí řetězy. Každému z chycených dali na krk železný kruh, skrze nějž prostrčili řetěz. Jinoch Mitrovic ležel na lůžku. Jeden z Turků řekl: »Toto pachole jest mladé a nemocné, může se vyhojiti a Musulmanem býti. Nechme ho tu, až se zase navrátíme, dáme ho do zámku Ferhat baši.« Protože už Mitrovic turecky rozuměl, vstal z lůžka a prohlásil energicky: »Já s tovaryši svými zlé i dobré trpěti chci a tu nezůstanu.« Prosil je »pro odplatu boží«, aby ho v domě nenechávali. Byl tedy veden pouze v košili a uherské suknici k ostatním, kdež mu dán na krk kruh. Ježto bledý mládenec jíti nemohl, nesl ho jeden Turek. Jiný Turek však na

cestě křikl, že věšcí nemá nésti »toho psa.« Dal hochovi ránu, až sletěl na zem a začal ho kopat. Turek přestal řádití teprve na zakročení jednoho útrpného janičára.

Družina byla vedena k místu popravnému za obrovského shluknutí tureckého lidu. Mitrovic líčí strašný svůj dojem: »Jak jsem já háky na šibenici a na nich dva katy státi s svými skřipci a provazy uhlídal, tu nevím nic, kde jsem se poděl, nýbrž v mdlobách jsem byl . . .« Zatím bylo domlouváno, aby se družina poturčila a tak že své hrdlo zachová. »Ale z milosti boží žádný toho oumyslu nebyl, nýbrž raději hrdlo ztratiti hotov byl.«

Po čtvrt hodině vstrčili Turci zajatce do jedné lodi »téměř po hlavě«, takže »jeden druhému na těch řetězích hrdla ztrhati mohli.« Když Mitrovic nabyl opět vědomí, děkoval Bohu, že ho od strašné smrti vysvobodil. Jeden Turek ho zanesl k ostatním. »Za plavby Turci nás opět napomínali, chceme-li se poturčiti, že již poslední hodina naše jest, poněvadž nás všechny ztopiti z poručení Sinan baši mají: abychom své mladosti politovali, že z nás chtějí dvořanů císařských (sultánových), spahův a janičárů nadělati, dobrou službu naříditi, pěkné šaty a koně darovati. Ale my se oustavně Pánu Bohu modlili a jemu se poroučeli, a jak se koliv jeho milosti líbí, aby se s námi dalo, na tom se ustanovili; neb jsme toho všeho hříchy našimi zasloužili . . . Když pak (Turci) naši stálost viděli, pohrůžky nám činili, a že nás do takového vězení dají, že bychom sobě raději mrtvi než živi byli vinšovali, hrozili.«

Pak vedeni nebožáci k smrdutému vězení při cařihradských loděnicích. Sejmuty jim řetězy a kruhy. Každému však podraženy nohy jako zvěři a cikánští kováři jim přikovali kruhy k nohám a protáhli řetězem. K těmúž řetězu byli vždy přikováni dva. Mitrovic byl přikován k churavému apatykáři; nemohl při chůzi do vězení řetěz utáhnouti. Když upadl, dostal ránu hlídkou; apatykář udeřen několikrát. Konečně musil jeden Turek za nimi řetěz nésti. A to vězení! »Ať o blechách, vších, stinkách mlčím, jsou tam nějakí černí brouci jako velcí mravenci; ti kdekoliv ukousnou, hned krev vyskočí a tělo oteče tak, že po všem všudy těle, kde by mohl špendlíkem tknouti, místa zdravého nebylo, jak po životě tak na hlavě i v tváři; k tomu to zateklo, rovně jako když tam děti mají a stoná.« Při tom dostal Mitrovic ještě úplavici, tak že se musil často čistiti. Jelikož však apatykář k němu připoutaný choditi nemohl, musili oba trávití na místě v hrozném puchu. Jinoch se dal tedy přikovati k jednomu knězi. Ten, »když má nemoc poručila, se mnou choditi a řetěz nositi musil.« S počátku

byl kněz trpělivý, ale pak nadával a kopal. »Trvala ta má nemoc několik neděl a jistě že bych nebohého kněze byl o hrdlo připravil, neb již také tak vyzábílý a zbídněný byl, že se potácel, poněvadž za stravu kromě chleba jiného nic nedávali a se mnou ve dne ani v noci žádného pokoje a odpočinku neměl. Tak já s zkroušeným srdcem s pláčem Boha prosím, aby se ráčil nad mou velikou a již nesnesitelnou bídou slitovati, nebo mne pozdraviti anebo s tohoto světa poslati, jakákoliv jest v tom vůle svatá.« Když se Mitrovic pozdravil, dostal úplavici kněz, tak že při časté chůzi začal zase nadávat Mitrovic. Jinoch naučil se od jiných vězňů robiti punčochy, rukavice a klobouky turecké a za vydělané peníze na stravě si přilepšoval.

Vězňové po čase vyvedeni a přikováni na lodích k veslům. Tam pro velké horko musili ubožáci veslovati skoro nazi. Kůže jim na těle pukala. Zdálo-li se správci lodí, že některý veslař polevuje, hned tu byl s karabáčem neb smočeným provazem a mlátil. Kdo při tom hlasitě zasténal, dostal dvojnásobně. »Není možná, aby které hovado tak mnoho snášeti a vytrpěti mohlo . . . A k tomu lečjaký kluk turecký, pachole ničemné, sobě kratochvíli učiní a pořád od jedné lavice k druhé vězně bítí a jim se posmívati bude . . . K tomu tak těsně na jedné lavici nás pět (jako na všech jiných) ukováno bylo a od vši, stínek hojnost nad hojnost jsme měli. Ale již kůže a těla byla okousaná a sluncem vyprahlá a usmažená, že toho málo cítiti bylo . . . Vinšoval jsem sobě, abych tovaryšem psův v stravě býti mohl, ale pro hříchy naše milý Bůh hodně a spravedlivě na nás to dopustiti ráčil.«

Když nemohli smutní plavci na rozkaz kapitánův chytiti Turka prodávajícího skopové hlavy, každý z nich dostal po šesti ranách karabáčem přes nahý hřbet. Při plavbě další »kůže se zpukala, pot bolest zahřívá, svědělo, kousalo, že jsem se zblázniti mohl. Však přece mně milý Bůh to dáti ráčil, že jsem milosti u jednoho Turka dostal, který mně kus masti dal, abych se namazal.«

Na galeře k plavbě byli ukováni vězňové půl léta. Pak byli vrženi do nejstrašnějšího vězení — do Černé věže. »Všichni jedním hlasem plakati a nařkati počneme, až nám srdce usedalo . . . Pro pláč a srdce bolesti mluvití ani hledětí nemohli. A jest se čemu diviti jistě, kde se tak mnoho slz v očích vezme. Kdyby pro duši nebylo, raději do moře vskočiti a se utopiti sobě jsme vinšovali.«

V hrozném temném vězení nastaly útrapy horší než v předešlém. »Ach, jaké vzpomínání bylo do naší milé vlasti! Kterak jsme sliby či-

nili, pomůže-li nám Pán Bůh, jak chceme dobří býti!»

Mitrovic učil se dále turecké řeči. Učinil ve dvou měsících tak veliké pokroky, že udivil tureckého kněze. »Chci-li Musulmanem býti, že se do smrti dobře míti mám, mně sliboval.« Beztoho prý se jinoh brzy poturčiti musí, bude-li umět dobře turecky. Mitrovic tedy se raději učiti přestál, protože chtěl ovládnouti tu řeč jen proto, »aby někdy vlasti své tím posloužit mohl.« — »Zaplat Bůh tomu agovi za tu radu, nebo by se bylo vskutku stalo, že bych z vězení vzat a do seraglio bašete dán byl.«

Turci hladovým nebožákům dali do vězení zkaženou velikou rybu a pak se jejich onemocnění chechtali.

Když Sínan baša dobyl Rábu, Turci znovu vězňům domlouvali, aby se poturčili; prý takto kyne osvobození z žalářního puchu. »Po jaru že sám sultán do Uher pojede a Vídeň a Prahu vezme.«

Po sultánově smrti zasvítí vězňům paprsek naděje, jež rozdmýchal v oheň strážný aga, hotovíci se za dobrou odměnu ubožákům pomoci. Odebrali se tedy z vězení dva prosebníci k bašovi Ibrahimu do zahrad. Byl to kněz Jan z Vínoře a šedesátiletý lékař, »kterýžto dlouhé, šedivé vlasy přes ramena měl, téměř žádné košile na sobě, nýbrž od vši, brouků a jiných nečistot nazbyt. Kterýžto když na to milé slunce vyšel, možná věc nebyla hleděti, nýbrž z očí jejich světlou odvyklých slza slzu postřihala . . .« Když padli nebožáci před bašem na kolena, řekl mu aga: »Dívej se, jaká odměna nebožákům se děje, jsou-li k lidem živým či mrtvým podobní . . . Ti ze všech jiných nejčerstvější jsou.« Ibrahim odpověděl, že

zatím žalářované propustiti nemůže; ale obdařil chudasy almužnou.

Vězňové snášeli děsné útrapy v železech již přes dvě léta. »Protož jsme častokrát s pláčem se modlili. A k tomu tak náramně půlnoční (severní) větrové váli, že jsme se roznemohli. Na některých od nečistoty kůže se pukala, jiní se osýpali, že veliký smrad od nich pocházel, až těžko bylo; a našim strážným s takovým smradem se fáké stýskalo . . . Ale v jistotě Písmo sv. pravdivé jest, že když všechna pomoc lidská mine, sám Pán Bůh pomocí svou přispěje.«

Konečně bylo ohlášeno vězňům osvobození. Ale jaké trpké svízele polonahých ubožáků při shánění peněžité odměny pro agu a jaká trnitá cesta do Ostřihoma!

V četném poselstvu byli jak Češi tak Němci. Všichni zakoušeli takových útrap a hrůz přes dvě léta, že muky hranice anebo katanování v mučírniích bývali by uvítali jako osvobození ze strašného očiště. A to je významné, že družinu ani nenapadlo vyhnouti se mukám zapřením křesťanské víry. Prostosrdečný Mitrovic sám nepřičítá si stálost svou za žádnou zásluhu, ale naopak lituje často svých hříchů. Nikde při čtení nepozoruješ theatrální pósy mučednické; tím dojemnější prosté uvádění fakt. A jaká skromnost u synka šlechtického v době, kdy urozenost byla tolik vážena! Patrně tedy, že Jesuité své světence vychovávali zdárně nikoli k jalovým afektovaným deklamacím, ale pro praktický život křesťanský a pro opravdovou stálost v hrozných pokušeních. Zmužilost Václava Vratislava z Mitrovic a jeho druhů nesmí u nás nikdy upadnouti v zapomenutí. —

Soumrak spiritistického blouznění.

Jest pravdou dávno vyzkoušenou, že duše ztrativší křesťanskou víru nedá se na dlouho udržeti v poutech čirého materialismu. Její žízeň po něčem vyšším, duchovém, nadpřirozeném stoupá stále více. Nevráť-li se k vše, uvázne v přízi nejrůznějších pověr. Mnoho materialistů, kteří na ulici hrdě nosí na odív svou nevěru, tajně holduje pověrám nejmalichernějším. Duše prozrazuje svou existenci a své neodbytné potřeby i tehdy, když se snaží sama sebe popřati.

Za války jsme četli v samých listech velice radikálních, jak obrovské obnosy vydělávají v samé Paříži kartářky a jasnovidky na bezvěrecké inteligenci. Dovídali jsme se, jak ubohé amulety a jiné »záchranné prostředky« nekatolické voňní

za velké peníze kupují, mají-li jíti do boje.

Rozumí se, že tehdy duše polozoufalé propadaly v masách spiritistickému blouznění. I tonoucí materialista chytá se stébla, které se právě namane. Vždyť materialismus šíří nejtrapnější bezradnost právě v otázkách, které jsou pro duši nejpalčivější.

Právě 8. t. m. »Národní listy« píší, jak se rozmohl spiritismus mezi bohatými hráči v Monte Carlu. »Zejména ženy si oblíbily spiritism a přísahají, na něj, že mají štěstí u roulety, děkují je pouze duchům; že s duchy jsou v nejtěsnější souvislosti fetiše, maskoty a amulety, rozumí se samo sebou . . . Nejoblíbenějšími maskotami jsou dnes kočičky z bílého sametu, prasátka

ze zlata, stříbra nebo polodrahokamů, podivné obrazce, sestavené ze zápalek atd. . . . Náramky z hadí a sloní kůže se zlatými přeskami těší se také velké oblibě pověřivých hráčů. Jednoho dne si přinesl jeden hráč v kapse malou želvičku a dřívě, než vsadil, vždy se dotkl rukou jejího krunýře. Jiný měl s sebou pavouka v krabičce . . .»

Tak hledají nový životní názor intelligentní karbaníci, kteří se s pravou vírou rozešli. Nové, spiritistické vyznání jest příjemnější a pohodlnější; duchové hazardní hry nezapovídají, ale naopak chamtivým prstům prokazují ochotně své služby. Tam tedy dospělo ponětí o spiritismu v době nynější.

Domnívali se i filosofové, že spiritismus mocně protrhne mraky některých těžkých hádanek, že bude osvěcovat. Zatím však — jak patrně — právě toto hnutí podporuje tupou nemyslivost.

A že spiritistické pověry jsou jen pro občany pohodlných, zatemnělých mozků, dokazují ti filosofové, přírodopytci a psychologové, kteří se nyní za své spiritistické poblouzení stydí, hledíce stopy minulé své cesty zahladiti. Samé »Več. České Slovo« dne 7. září uvádí z pařížského »Matinu« výrazné výroky nejpopulárnějších učenců. Na př. sám Flammarion se vyjádřil: »Nevím nic. Započal jsem svoje práce v tom oboru v r. 1862; šedesát let hledám a dnes vám mohu tvrditi jen jednu věc: a sice, že z toho nechápu ničeho. Jediný bod zdá se mi jasným, totiž že ve velké většině případů je to sugesce, vědomá neb nevědomá. V některých případech, velmi řídkých, toto vysvětlení se může zdáti nedostačujícím; kterým jiným je nahraditi? Nevím.«

Kolem dra Richeta se kupili spiritisté jako kolem svého praporu. Ale tento profesor nyní praví: »Nevěřím ani slova ze spiritismu. Nevěřím na žádný zjev spiritistický; naproti tomu věřím na zjevy psychické . . . Myslím za prvé, že inteligenci lidské jsou vlastní procesy poznání, kterých neznáme. Za druhé, že takové poznání má nepřemostitelnou tendenci připjati se k nějaké osobnosti a voliti zpravidla nějakou mezi bytostmi zemřelými. To je vše. Řeknete snad, že toho není mnoho? Avšak to je všechno, co můžeme tvrditi.«

Ředitel metapsychického ústavu dr. Geley na základě pilných pokusů v oboru tak zv. materialisace se vyjádřil, že není potřebí vyvolávací činnosti duchů zemřelých, protože duch živých stačí. Unikáním substance media vznikají fyzické

zjevy: odklepávání, přemísťování předmětů atd. Duchové zemřelých však tu nepůsobí.

Na tyto výroky jest potřebí české blouznivce všude upozorniti. Že spiritismus solidní vědou není, jest patrné z toho, že jeho základně scházejí důsledné, harmonické články vzestupné a že tento myšlenkový proud bloudí od pěšinky k pěšince nejlstě zrovna tak jako před lety dávnými. Praktická výslednice posud jest ta, že media natropila svými výroky plno svárů a zločinů a že mnoho spiritistů zešlélo. Platí staré naučení, že protivy se stýkají. Od tuhého materialismu k pověrám spiritistickým jest malý skok. Odkřesťanění neznamena skutečnou definitivní ztrátu víry v svět duchový, ale vede k přepestrým pověrám. Až se odkatolichené davy od spiritistických předsudků odvrátí zcela, naleznou si jejich duše průlom do říše jiných pověrečných fantasí. V »Nár. listech« 20. září již čteme přiznání toho, co náš list jinými slovy tvrdil určitěji dávno: »Zdá se, jakoby lidstvo — nikoli člověk — nebylo nikdy schopno překonati věru v nadpřirozené, jakoby jen vyhánělo belzebuba ďáblem, či boha bohem.« Na Vinohradech přejel automobil horlivou spiritistku, domovnici W. Nad jejím hrobem jiná spiritistka před velkým davem stejně smýšlejících ve své pohrobní řeči prohlásila, že smrt domovnice W. jest úplně rovnocenná mučednické smrti Husově. Slova ta provázena živým souhlasem shromážděných duchařek. Ke konci zapěno »Kde domov můj« s refrénem: »Mezi duchy domov můj«

Jen ať se bezvěrci a lžihusité tomuto poblouzení příliš nevysmívají! Právě jejich podkopné dílo má tuto výslednici. Dlouho a dlouho šířili náboženskou anarchii, nedávajíce za pošlapanou věru katolickou žádné náhrady ve formě nového přijatelného názoru světového. A jestliže za tuhého boje protikatolického jen sem tam někdy padla poznámka proti nejotravnějšímu blouznivství, pak není divu, že šíření spiritismu mělo pole velice volné.

Sám pověstný materialista Lombroso, jehož vývody o tvaru lebky zločinné budily dlouho v celé Evropě nezaslouženou sensaci, ke konci života stal se spiritistou. Patrně tedy, že volno-myšlenkářská negace daleko k ukojení duše nestačí, zrovna tak jako k výživě těla nestačí výpočet, které ovoce a které maso jest k jídlu nezpůsobilé anebo otravné. Proti spiritistické záplavě jest nejpevnější hrází utvrzení katolické víry.

Křesťanství jen vyšším stupněm filosofie stoické?

I.

Stoupenci racionalismu a vývojového názoru v oboru náboženství stojí bezradně před faktem rychlého rozšíření křesťanství mezi klasickými národy. Z bezradnosti své zavírají oči a nechtějí uznati vyššího zasáhnutí do vývoje křesťanství, vydávající je pouze za výslednici složek čistě přirozených. Nadlidské překážky, jež křesťanství v říši římské musilo přemoci, chtělo-li zvítěziti nad rozpoutanou vášní, živěnou materialistickým názorem světovým, nad nesčetnými předsudky pohanství, považovaného za nepostrádatelnou složku státního zřízení, hrubé násilí, jež stavělo se v cestu hlasatelům evangelia, jakož i útoky tehdejších filosofů, stavicích se proti svému lepšímu přesvědčení na stranu odumírajícího pohanství, zdají se popíratelům nadpřirozeného rázu křesťanství výslednicí složek čistě přirozených.

Nemohouce uvéstí pro své tvrzení ani jediné obdoby z dějin lidstva, obracejí se k onomu, dnes tak často používanému »kouzelnému proutku« — vývoji, kterým z nemožných věcí stávají se možné přes všechny logické skoky a směle; ničím nepodepřené závěry. Myslitelé minulých staletí a to mnohdy i ti nejslavnější, prohlašování bývají za bezcenné svědky. Abych mluvil poněkud konkrétněji vzhledem k naší otázce, podotýkám, že obhájcí křesťanství, počínaje apoštolem Pavlem přes Klementa Alexandrijského, Tertulliana až k sv. Augustinovi, pokládali rychlý vzrůst a rozšíření křesťanství v kulturním světě za dílo božské Prozřetelnosti, prohlašující otevřeně: »Obrátil-li se svět na křesťanství bez zázraků, již to jest největším zázrakem.« Při tom nepodceňovali nikterak vliv činitelů přirozených.

Moderní badatel bojí se dnes zázraku mnohem více, než nejzaostalejší člověk temného středověku strašidla. Uzavřený řetěz příčin přirozených musí vysvětliti vše bez jakéhokoliv zasažení činitelů mimopřirozených. Plození samovolné nedá se sice ze zkušenosti nijak dokázati, veškerá smyslová zkušenost mluví proti — avšak to nevádí atheistickému přírodovědci, aby ze strachu před uznáním nadsvě-

tového principu alespoň prvního atomu vesmíru, neuznával tuto nemožnost za možnou alespoň v prvních počátcích světového vývoje.

Rovněž tak jest dnes jisto, že náboženský vývoj lidstva nebral se cestou pouze přirozenou. Oxfordský kongres pro srovnávací vědu náboženskou prohlásil zcela otevřeně, že dějiny náboženství nám dokazují, že člověku hledajícímu Boha a toužícímu po spojení s ním svazkem náboženským vyšel Bůh vstříc svým Zjevením, jehož stopy nacházíme i v náboženství národů »primitivních«, stojících na nejnižším stupni kultury. Avšak hlasy vážných badatelů nenalézají ohlasu u lidí povrchních a v otázkách náboženských nedostatečně vzdělaných. Takoví »velikáni« myslí o celé věci »volně«, t. j. nelogicky a následkem toho nesprávně. Křesťanství nemá dle jejich názoru žádného nadpřirozeného činitele ve svém vzniku, nýbrž ono sbíralo a upravovalo to, co našlo již připraveno od jiných náboženských myslitelů. S křesťanstvím začala prý toliko nová doba v nazírání na úkoly nábožensko-mravní a klesla si cestu přes všechny překážky směry vytčenými mysliteli minulosti i přítomnosti.

V důkazu tvrzení takových postupuje se obyčejně takto: Z nauky některých filosofických škol nebo náboženského směru vyberou se některé věty o Bohu, o poměru člověka k člověku a o vlivu této nauky na utváření poměrů sociálních, ať již byly v praxi uplatněny nebo ne, poukáže se na to, že věty ty znějí úplně křesťansky a z toho následuje závěr: »Křesťanství přelo tyto nauky z filosofie té nebo oné školy, z náboženského systému toho nebo onoho myslitele.«

Jak možno si vysvětliti takový postup? Přemýšlel jsem již často o postupu myšlení takových lidí a dospěl jsem k přesvědčení, že takoví mužové neznají vůbec povahy křesťanství. Domnívají se totiž, že má-li býti křesťanství dílem Bohočlověka, Krista, musí obsahovati nábožensko-mravní pravdy úplně jiné než jakékoliv jiné náboženství, že musí býti zkrátka zcela »originelní.« Zatím ovšem zapomínají na

hlavní věc a to jest ta skutečnost, že člověk má náboženství proto, poněvadž ho vyžaduje jeho rozumná a svobodná přirozenost, jeho duše, již nazval učený Tertulian od přirozenosti křesťanskou. (De anima). A tato rozumná lidská přirozenost mohla, odezírajíc od veškerého zjevení, světlem čistě přirozeným svého rozumu poznati mnohou pravdu nábožensko-mravní přirozeného řádu, nedala-li se svěsti vášni a sobectvím. Křesťanství, určené za náboženství lidstva, nemohlo a nesmělo ani odezíratí od těchto pravd z přirozenosti lidské plynoucích. Slovo Kristovo: »Nedomnívejte se, že jsem přišel Zákon zrušit! Nepřišel jsem ho zrušit, nýbrž naplnit« jest toho důkazem. Podobně mluvil i apoštol sv. Pavel v areopagu Athénském, odvolávaje se na potvrzení své nauky o Bohu duchovním a nesmírném na slova jejich básníka. (Skutky apoštol. 17, 28.) Kristus zjevil lidstvu kromě pravd řádu nadpřirozeného, jež rozum lidský sám o sobě pochopiti nemohl, také pravdy řádu přirozeného, očištiv je od mnohých příměsků lidského poblouznění a dav jim hlubší podklad a zdůvodnění. Kdekoliv nalezneme v náboženském systému mimokřesťanském prav-

dy řádu přirozeného, neodporující zdravému rozumu, budou se skutečně pravdy tyto shodovati s naukou křesťanskou. Pro to nemůže nás nikterak překvapiti, že i filosofie stoická obsahuje mnohou perlu, která svítí světlem křesťanským.

Francouz J. Chiron snesl ve svém článku: »Le stoïcisme a-t-il aidé à la propagation du christianisme?«*) (Dopomohl-li stoicism k rozšíření křesťanství?») celou řadu myšlenek hlavních představitelů filosofie stoické Seneky, Epikteta a Marc-Aurelia, shodných s křesťanstvím, ukazuje zároveň na makavé rozdíly mnohem více míst jejich spisů, které nejsou nejen v rozporu s křesťanskou naukou -- nýbrž i s křesťanskými znějícími zásadami filosofů samých, které znamenají hlavně v praktickém životě úplný bankrot této filosofie a její neschopnost nahraditi křesťanství v přirozeném řádu nábožensko-mravním. Takový pomocník nebyl s to pomoci křesťanství k jeho zázračnému, lidské síly přesahujícímu rozšíření. A vpravdě, nebyl stoicismus spojencem, nýbrž nepřitelem křesťanství.

(Dokončení.)

*) Revue pratique d'Apologétique, str. 816.— 833. 1914 Paris Beauchesne.

KULTURNÍ HLÍDKA.

Misionáři — šířitelé kultury. Správa archivu kanadské vlády vydala slovník řeči vyhynulého národa Huronů, onoho velikého indiánského kmene, který před několika stoletími obsadil rozsáhlé prerie Kanady a teď úplně vymřel. Slovník byl zpracován dle kreseb, jež pořídili Jesuité-misionáři, přišedší do Kanady na počátku 17. stol. Tito misionáři nerozuměli huronskému dialektu, jímž se pouze mluvilo a který nebyl vůbec napsán; nakreslili řadu značek a kreseb, pod něž napsali slova dialektu těžké řeči a tak se dorozumívali se členy kmene. Většina těchto kreseb byla uschována v jesuitské koleji a posloužila teď k vypracování obsáhlého slovníku, zajímavého díla, které vědě přineslo velké obohacení.

Divadlo zrcadlem doby. Jar. Hilbert napsal o uplynulé divadelní saisoně: »Kam jsme to zabředli! Jak bezútěšný, trudný, drtivý byl repertoire ve všech našich činoherních divadlech v letošní sezoně, která jej skončila v Nár. divadle vražedkyní Medeou, na Vinohradech guilletinou

na jevišti pracující a na Smíchově zvrhlíkem, který ukojuje svůj pohlavní chtíč vechnáním žen do sebevraždy . . . Samá pesimistická černá, životní křeč, sociální rozvrat, rodinná zkáza, smrt, smrt, smrt . . .« Divadlo je zrcadlem doby. Tak zobrazuje divadlo dobu úcty Husovy, Komenského, Jiráskova, tak jeví se v umění odříznutý národ . . .

K XII. sionistickému kongresu světovému na půdě Čsl. republiky. List Národní rady židovské, »Žid. Zpr.« v č. 22., ohlásily sionistický kongres pro dny od 1. do 11. září 1921 v Karl. Varech, který prý nebude ničím jiným než demokratickým parlamentem světového Židovstva. Při té příležitosti vzpomněly pozornosti Čsl. státu a vlády, která povolila vládě pohostinství Židovstvu, což prý opět potvrzuje sympatie, s nimiž se sionismus setkal, zvláště za světové války u čelných mužů českého národa; zejména presidenta Masaryka a ministra dra Beneše, a jež se prakticky projeví za jednání při mírové konfe-

renci i při vnitropolitickém uspořádání židovské otázky — uznání židovské národnosti a povolení židovského školství — což se dle výslovného znění »Žid. Zpráv« stalo v důsledku vzácného porozumění obou státníkův.

Koho nejvíce těší čsl. sekta. Protestantský pastor Höchstatter napsal v berlínském »Tag« o církvi československé: »Vůdcové církve československé nejsou dosud sjednoceni v tom, kam se mají vrhnouti. Byl pozván do Prahy srbský biskup Dositej, ale přece tísní všechny vědomí, že srbská církev je cizí a příliš daleko. Také se pokoušeli někteří vůdcové odštěpené církve spojit se se starokatolíky. Máme však za to, že církev československá má nejbliž k českým evangelíkům. Pro Německo obklíčené od východu katolickým Polskem bude velmi výhodné, když československá republika bude mít silné procento jinokatolíků, protestantů. Bylo by záhodno, aby evangelické hnutí bylo sesíleno v Rakousku, ve Vídni, v Uhrách, v Pešti a Jugoslavii.« — Tato slova německého pastora by se měla rozletět až do poslední víscky v celé Českoslov. republice.

Bludné cesty hvězdy spiritistické. Směrnice její zahrnula tak nápadně i v prostém lidu, že ji možno označiti za doznání velikého bankrotu. Od-

klon od duchařských mlžin k próse a praxi velice pozemské! Sama »Tribuna« napsala o městě, v němž bydlí 8000 duší: Lidé horší, přemýšliví a nábožensky založení. Kdo z nich nevěřil kléru římskému, byl duchařem, spiritistou. Spiritismus nebyl jim zábavným ukájením zvědavosti. Opravdový spiritista stál také mimo každou církev, nechodil do kostela. Ale modlil se a věřil v Boha stejně silně jako ve věčný život po smrti. — Byli nábožní — spiritismus byl jim vlastně náboženstvím — měli svá tichá, ponurá sezení a nikdy nikde okázale nevystupovali. Nyní většinu jich získala československá církev. Mnoho jich vstoupilo zpět do církve — nepadá na váhu, že československé. Tito navrátili se chodí na mše. A co více — pořádají bouřlivé schůze, prou a hádají se na nich s Římany. Docela se i rvou, obazují kostely, tropí bouřlivé výtržnosti. Zkrátka křičí, rámusí, laj a vystupují okázale a bojovně. A agitují všemi po ruce jsoucími prostředky pro církev československou. V Římanech mají nepřátele a nenávidí je. To už nejsou ti duchaři z dob, kdy československé církve ještě nebylo.« — Takový přírůstek ovšem sektě nebude sloužiti ke zdraví. Spiritisté ženou se z extrému do extrému.

ROZMANITOSTI.

Zase nová oprava vědy. Profesor Barricelli pozměnil silně nauku Newtonovu a Laplaceovu o zákonech tíže. Po častých pokusech přišel k názoru, že gravitace na zemském povrchu jest podrobena velikým místním změnám; jeví se při tom silně vliv elektřiny, jenž působí na př. za bouře i opačně. — Klatovský »Šumavan« vytkl Pozemkovému úřadu, že na částí železnorudského velkostatku, odňaté Hohenzollernům, ponechal správcem národnostně nesnášlivého a českým lidem nenáviděného Marzyho. Správce ten docela povýšen Pozemkovým úřadem na lesmistra, ačkoli rozvrátil českou menšinu a dělá nesnáze české škole. Zabránil přijetí dvou našich menšinových pracovníků za úředníky u železnorudského lesního úřadu. — Někteří poštovní zaměstnanci, kteří pro krádeže již půldruhého roku jsou zbaveni svých míst, ba i soudně jsou již potrestáni, berou po celý ten čas dále plat. »Nár. listy« 20. srpna k tomu dodaly: »Známe jmenovitě čtyři příhody u povozné doručovny v Praze. Tři ze suspendovaných zaměstnanců běrou plat od jara 1920, ač jsou už soudně potrestáni.« Vyžírání tolik křiklavé snad jest reformou v duchu Husově? Horší vina těch vysokých pánů,

kterí přívětivě z kapes poplatnictva dále platí zloděje, než provinění zlodějů samých. Vždyť se takto fackuje veřejná morálka. — V Nižní Lhotě u Frýdku a jiných obcích socialističtí starostové nevyhlásili zákona o dani z domácích zabíjaček. Lid tedy daní neplatil. Na jednu denunciaci však povolala finanční správa ve Frýdku přes 40 občanů a nadiktovala jim pokuty až do 360 K. Nic nepomohla omluva, že zákon jim oznámen nebyl. Patrně, jak už je nejvyšší na čase čištění v obecních zastupitelstvech. — Patriarchát pravoslavné církve v Bělehradě na popud čsl. sekty hodlá prohlásiti Husa za svatého. K této slavnosti přibude biskup čsl. sekty Pavlík, k jehož uvítání se konají velké přípravy. Tak dlouho se pravoslavná církev o Husa nezajímala! Teď však Hus má po smrti sloužiti plánům Dositeje a jeho pomocníků. Bylo by dobře, aby si pravoslavná hierarchie napřed důkladně spisy Husovy prostudovala a srovnala Husovu věrouku se svou a s nynější věroukou čsl. sekty. Snad potom prohlédne, zda-li katolická církev měla právo odmítnouti viklefské radikální myšlenky, kterých ani čeští pokrokaři neodvažují se hájiti. — Celé houfy byrokratů po převratu přeběhly k so-

cialistům buď rudým anebo Klofáčovým, jen aby si uhájily tučná sousta anebo aspoň zajistily blazený mr. A socialisté přijímali i každého buržou, jen aby schnali hojný hlasovací materiál k volbám. Což na tom, že tak podporovali výrobu kreatur a pokrytectví! Ale ne všecy na dlouho zachránil před hněvem dělníků laciný socialistický odznak. Někteří socialisté útočí i proti inteligentům »bratřím« lepšho zrna. V Daňkovce ztyrali socialisté ředitele Frankembergra, který jest organizovaným českým socialistou. Stal se jím ovšem obratně až po převratu, ale byl přijat — a pak zbit. — »Čas« v září napsal, že v železniční službě jest zaměstnáno u nás o 30.000 lidí více, než jest potřebí. Ovšem někdo to zaplatí — jenom ne ti, kteří přebytečným zřizencům dělají patrony. — Co dokáže národ sebe menší, jeví-li obětavost a pevný charakter, dokázali v Albánii katoličtí Miridité, jichž jest jen asi 60.000. Vypověděli poslušnost kruté vládě tirske, která nedovedla jejich statečný odpor zdati zbraní. Miridité bránili se tak chrabře, že si utvořili fakticky novou republiku, v jejíž čelo postaven 60letý Marko Gjoni Galla. Miridité, kteří inteligenci velice vynikají nad ostatní Albánce, požádali již i Svaz národů, aby novou republiku uznal. — Dle zprávy »Tribuny« spol. cukrovar v Nymburce vyplácí 175 proc. dividendu. Čistého zisku měl 2 a půl milionu. Teď už patrně, proč je cukr tak drahý. — Dne 4. září »Rudé Právo« ve fanatickém článku přikazuje, že u nás »komunisté mu-

sejí svou mládež vychovávat v ostré nenávisti ke kapitalismu, militarismu a měšťáckému státu.« Ta ostrá nenávist — jak situace krvelačné a chamtivé vlády Bronsteinovy ukazuje — měla by se vlastně v přední řadě obrátit proti židovsko-komunistické části Moskvy a pak proti boháčům v Čechách, kteří hledají záchranu svého kapitálu v přistoupení ke komunistům. Vůdcové komunistů žijí mnohem blahobytněji než tuctoví měšťáci. A pak každý rozumný pedagog potvrdí, že mládež k nenávisti vychovávat netřeba. Jestliže se v ní naopak dravé pudy nekrotí, zvlčí přišerně i bez zřejmého vybízení ke hněvu. Jen aby tu ostrou nenávist naposledy neodnesli sami vůdcové komunismu! Dr. Soukup by je mohl poučit, jak se odměňují žáci učitelům fanatismu. — Komunisté u nás se strojeným rozhořčením žalují lživě na nesvobodu, pronásledování, ústrky. Výtky takových nepravostí měli by však v přední řadě adresovat do Moskvy. Hrozné zprávy podal o bolševických žalářích důstojník amerického Červeného kříže Emmet Kilpatrick dle vlastní zkušenosti. Pravil v září v Paříži: »Mou jedinou myšlenkou po přestálém utrpení jsou tisíce zajatců, kteří jsou ještě v bolševických žalářích. V samotné Moskvě je asi 200.000 těchto ubohých zajatců snad 32 národností, mezi nimiž jsou hlavně Čechoslováci a Poláci a kteří snášejí nepopsatelnou bídu. Mnoho jich bylo zajato již r. 1914 a 1915 a dosud nedostali se na svobodu. Poměry ve věznicích jsou děsné.«

OBRANA.

Lžihusitské rytířství národní. Moderní hrdina překypujícím vlasteneckým citům dává průchod — mrskáním pokrevenců. Bije toho, kdo se dá — a tehdy, když to nese do kapsy. Proto na boj s revolverovými Němci jest jeho kůže choulostivá. Proto také řvavé tábory »protiklerikální«, na nichž se vytýká lživě katolíkům ta chabost národnostní, která se šíří jako epidemie právě mezi pokrokáři a socialisty. Vlastenecké deklamace stávají se výnosným kšeftem lidí, kteří druhý den po svém parádním nadšení potichu dělají nejžůžnější obchody s Němci a židy.

Marně se žádá, aby státní orgány rázně uplatnily prakticky jazyková nařízení pro území smíšená. Úřední důsledná a nepoddajná ochrana české menšiny znamenala by mnohem více než hromadné výlety Sokolstva do Liberce a jiných měst, kde převládají Němci. Češi v těch místech stýskají hlasitě, že se jim po skončení české okázalé slavnosti vede hůře než předtím. Legionáři

4. září na táboru pražském prohlásili, že státní autorita klesla netečností a chabostí úřadů u Němců a Maďarů na nejnižší stupeň. Tak odsouzeno lžihusitské jalové pozérství výrazně.

Žaloba ta jest tím významnější, že české menšiny ozvaly se už předtím několikrát velice důrazně. Na př. 62 deputací ze všech krajů severních, smíšených, měly 17. srpna sjezd v zasedací síni Obchodní a živnost. komory v Praze za přítomnosti zástupců ministerstev. Předseda senátor Em. Hrubý pravil, že dosavadní poměry ve smíšených územích jsou neudržitelné. Mluvčí jednotlivých okresů předložili objemný písemný materiál o protistátní činnosti Němců a netečností úřadů. Zástupci zvláště důrazně si stěžovali, že prováděcí nařízení k jazykovému zákonu posud vydána nejsou. Protestovali proti rozdělování okresů vládou bez vyžádaného posudku svazu měst a okresů, jakož i českých obranných jednot. Vytkli, že vláda neprovádí ustano-

vení čl. 20. nov. obec. zřízení, dle něhož má býti policie sestátněna, kritisovali vměšování se zástupce německé legace do vnitřních záležitostí naší republiky.

Menšinová zástupci rázně žádali, aby se vydal zákon o povinném užívání státní vlajky naší. Volali po účinné práci národohospodářské, aby tak české posice byly posíleny, protože stále určitél se rysuje chystaný generální útok Němců proti českému živlu v pohraničí, který byl rakouskou vládou vyssáván a zeslaben. Předneseny trpké stížnosti, že finanční kruhy naše nemají pochopení pro hospodářské úsilí menšin.

S farizejskou tvářností vlastenecké úzkostливosti »obhajuje se národ« řvavými schůzemi »protiklerikálními«, zatím co Němci ze zadu strouhají tvarohovým rytířům s velikým smíchem mrkvičku. Minulý měsíc na př. v jediném čísle olomouckého pokrokařského »Pozoru« jsou tyto nářky z jediného menšinového obvodu. V Heřmanicích menšina naše jest rozvrácena z bolesti nad nadřizováním Němectvu a domáhá se školskou stávkou české školy. V Rumáfově hrozným terorem německým přinuceno mnoho českých rodičů k zápisu dětí do německé školy, protože Čechové nemají v úřadech ochrany. V Hor. Olešné nemůže se dovolati menšina školského práva. V Kysejově jest v německé škole ještě 16 dětí, ač to odporuje samému předválečnému zákonu (lex Perek). A reklamovat právo? Češi tamější praví: »Po smutných zkušenostech to pokládáme za zbytečné i nebezpečné, jelikož bychom tím jen znovu dokumentovali Němcům nemohoucnost, ne-li něco horšího našich republikánských úřadů.« — V Raputíně dána výpověď z bytů dvěma českým rodinám pro případ, že by posílaly své děti do školy české. V Nedvězí pro německý terror české děti chodí dále do školy německé. V Mrsklích fanatická agitace německá zadržela mnoho dětí českých pro školu německou. V Ženklově chodí posud jedna česká žačka do školy německé, protože německá správa zmařila účinek české reklamace. V Luboticích štvavou německou agitací 4 žáci školy české od prázdnin jsou zapsaní ve škole německé.

Z toho patrně, jakou vlastně průbojnost měly liberálně-pokrokařské deklamace vlastenecké. — Všecko jen povrch — ale srdce chladné. Češi jsou utiskováni proto, že sami váhají brániti své zákonité právo. Kdyby vřetivě hlásné trouby, namířené proti českému katolictvu, zahrměly důkladně proti bezcitným germanisátorům, hned by se ctitelé Bismarckovi zarazili.

Není tohle obraz žalostný? A zavíňují tak velikou chabost zodpovědných kruhů čeští katolíci? Ví se obecně, jak se třesou naši politikové

před soc. dem. štváči německými, s kterými s: sociálně spojují soc. demokraté čeští a jak se báživě zachvívá »husitská« statečnost před komunisty. Tato slabost jest zaviněna výhradně fanatickým bojem protikatolickým. Vládní kruhy místo co by poskytly účinnou podporu menšinám, posilují Armádu spásy, Ymku, rvavou čsl. sektu, methodisty a cizí židy. Dráždí katolický živel i ve školách. Pak ovšem Němcům roste hřebínek, až se hlasitě českým radikálům smějí. Kdyby síla vyplývaná na nejzbytečnější třenice v táborech českých svým ostřím se obrátila svorně proti nacionálnímu štváčům německým, ztichly by jako žáby v bahně. Historie jednou přísně zkritisoje, jak obrovské hříchy páčány na národu právě běsněním proti té straně české, která obětavěji tihne k solidaritě národní než ti, kteří na lidovce chystají pouta otrocká. Jen ať každý nepředpokládá občan se vážně zamyslí, kteří lidé vlastně páchají krok za krokem nejodpornější velezradu suchou cestou.

Předpotopní ignorance historická — tvé jméno jest soc. demokrat! Málokterý předák politické strany vykládá tak směle svou zaostalost na krám jako Josef Stivín. Bezvěrce silně páli, že český lid právě nyní živě se rozpomíná na horlivé pěstitele ušlechtilého češství a přední nejobětavější organizátory našeho národa. Soň v očích jim jest tak utěšeně vzrůstající kult sv. Lidmily a sv. Václava. Stivín tedy dal výraz svému roztrpčení v úvodníku »Večerníku Práva lidu« 20. t. m., v němž »učeně« dodal: »Měl by už jednou některý z moderních historiků našich pravdivě a bez idéalisování napsat historii našich prvních knížat . . . S legendami, které dosud byly v našem lidu o úsvitu českých dějin šířeny, musíme jednou súčtovat . . . Dnes patří již do téhož haraburdí jako Hájkova kronika a Han-kovy rukopisy.«

Stivín by přece měl věděti, že úcta k českým prvomučedníkům se nešířila a nešířila legendami, ale na základě historických výzkumů Palackého, Tomka a Dobnera, kteří velmi opatrně rozlišovali fakta od pouhých pověstí. Volá-li však Stivín po moderním historikovi, prozrazuje, že zaspal hříšně všechna léta nynějšího století. Dr. Kalousek náleží k historikům nejstřízlivějším; a právě tento učenec skvělými kritickými úvahami obhájil slávu sv. Lidmily a sv. Václava proti legendám starým, cizozemským a hlavně proti fantastickým, nepřátelským legendám moderních lžihusitů. O vynikajících vlastnostech těch svatých duší píše uznale sám dr. Novotný, který smýšlením naprosto není katolík. Úsudky dra Pekaře také něco platí. Dr. Krofta a dr. Hrubý podrobnými studiem osvětlili politické a nábo-

ženské prostředí, v němž se kněžna Lidmila se svým vnukem pohybovala. Dokázali, že toto prostředí nebylo naprosto ideální, ale polobarbarské, takže v tehdejších mráкотách lesk našich svatých hvězd tím výrazněji pronikal, a že mučednická smrt byla úchvatným doslovem nejušlechtilejších snah reformních a křesťálově vlasteneckých. Ti historikové nejsou moderní? To aby-
chom tedy čekali, až vyspějí v zázračné historiky nynější nemluvnata.

Touží-li Stivín po průchodu historické pravdy upřímně, ať předem důkladně potepá záštiplné socialistické lháře, kteří ve svých listech stříkali nejodpornější jedovatinou po našich patronech, lhouce vědomě a vysmívajíce se podskalácky nejkrásnějším stránkám češství.

Tedy moderní historikové již promluvili jas-
ně, že i bez zázraků, o nichž mluví legendy, sv. Václav se svou babičkou jsou předními dobrodin-
ci národa českého. Právě osvíceným, prozíravým působením těchto duší svatých kmeny v kotlině české spojily se v pevný politický celek. Zkrátka, vznešené duše ty vlastně teprve silnou orga-
nisaci národní založily.

Ale nechť Stivín sám laskavě trochu skon-
troluje legendy Marxovy a Beblovy. Ať uváží, jak potřeštěná prorocství těchto sloupů soc. de-
mokracie »se vyplnila«. Nikdo neprodával draze tak smělé pohádky a povětrné sliby jako pře-
dáci soc. demokratičtí před válkou. Cesta sv. Lidmily a sv. Václava jest znamenána utěšeným rozkvětem, ale rudá cesta v Rusku značí tratoli-
ště krve, zotročení a hladomor. Kníže sv. Václav nemusil nic odvolávat, ale Beblovi žáci odvolá-
vají a opravují se již i v samém pašalíku Bron-
steinově. Tudíž znamenitých dokumentů k odsou-
zení rudých legend podává právě přítomnost víc
než dost.

A čeští komunisté nestydí se oddaně posluho-
vatí moskevským tyranům, aniž by od nich vy-
žádali předem propuštění velké řady českých
nevinných trpitelů. Inu — cizí žold jest přilep-
ný aspoň jednotlivcům — a žalářování ubožáci ne-
mohou se bránit ani žalovat.

Jádro radikálního vlastenčení. »Nár. Politika«
31. srpna líčí, jaká byla u nás situace po pře-
vratu a jak se vytvářela nyní. Dříve: »Mnozí po-
slanci si mohli paty ušlapat sháněním dovozních,
vývozních povolení, jeden pracoval ve dřevě, v
gumě najednou, jiný v pudru a čokoládě atd.
Ta konjunktura také zavinila, že se ty kanceláře
republikánských úřadů, kam se hned po pře-
vratu tlačilo tolik lidí, vysoko mávajících legiti-
macemi politických stran, pomalu vyprazdňova-
ly, anebo byly v úředních hodinách prázdné,
protože obchod jest obchod.« — Nyní: »Dosud

mají poslanci starosti o všeliká povolení, ač je
jim to ústavou výslovně zakázáno, a dosud také
úřady to povolují, místo aby je oznámily parla-
mentnímu soudu. Mají však také starosti jiné.
Konkursní řízení Voskovy společnosti není jedi-
nečným zjevem, bude jich ještě více. Nejen sou-
kromých, ale také veřejných. Tuková centrála
už dva roky likviduje a nemůže být hotova,
obilní ústav bude jednou likvidovat ještě déle,
protože konsumy nemohou také — zlikvidovat.
Proto musí poslanci činit zákroky o peněžní
státní výpomoc. Toť se ví, běží nyní stále jen o
peníze »drobného, malého člověka« — o ty větší
nepůjde, ti ke škodě nepřijdou. Ale má stát pe-
níze a vůbec povinnost doplácet na špatné spe-
kulace?« —

Komunistická snářivost. »Právo lidu« dne
9. srpna sdělilo: »Dne 10. července pořádali ko-
munisté v Břeclavi výlet. V průvodu šel komu-
nista obléknut v masce biskupa, na prsou ornátu
měl vepře, na zádech čerta. Kropenku nahradil
kastrolek a kropáč štětkou. Též dva ministranty
měl po boku. Na výletišti vykonával sezdávací
obřady, načež »novomanželé« byli přikryti zvo-
nem lásky. Příběh tento byl vyšetřován a bude
míti soudní důhru.« — Židovské náboženství ov-
šem u nás posud neurazili surově nikde.

Barbarské zlotřilosti »pokroku«. Má-li národ
propadnouti zvířecí zvlčilosti, jaká bují na pláních
mongolských, jen ať svěří svou kulturu protika-
tolickým fanatikům! Jejich civilizace se projevuje
kalafunovými výšlehy parádních hesel, ale hlav-
ně zpupnými násilnostmi, rabiátsvím a nejuškoč-
nějším zákeřnictvím. Liščí, bezcharakterní pod-
skoky jsou tím jedovatější, čím současná civili-
sace poskytuje více prostředků k rafinovanosti.
Moderní otrokáři ve své smělosti dovedou mástí
základní pojmy tak, že i nad tlamy lví vyvěšují
firmu svobody a tygří zuby nazývají prostředkem
k uvolnění svědomí a postupu osvěty.

Jednotlivé čtyř orelské, spěchající k hromad-
ným sletům nebo se ze slavností vracící jsou
přepadány radikálními členy Sokolstva, komuni-
sty a jinými »obroditeli národa«. Cítí-li se tvrdá
pěst přece jen proti množství našich slabá, as-
poň se vystřelují barbarské pošklebky a hrubé
nadávky.

Dne 25. září byla v Maršovicích na Moravě
slavnost svěcení orelského praporu. Odpoledne
na návsi přepadli Sokolové v počtu asi 20 vrace-
jícího se tajemníka Kurce s Orly a Orlicemi —
cihlami a klacky.

Katecheta Čeněk Horák v Litovli měl se stát
obětí čsl. sektářů. Odpadlík Navrátil, který byl
již 21krát trestán, denuncoval, že jej Horák na-
jímal za peníze, aby odstranil vraždou odpadlé-

ho kněze Židka z Chudobína. Na udání takového individua byl Horák zatčen právě na výletě pořádaném katolickými spolky, veden středem živých sektářů, očekávajících již dychtivě výsledek pomsty a několik dní vězněn. Šířitelé »obrození a osvěty« najali k denunciaci individuum, kterému »na několika týdnech kriminálu nezáleží«. Ovšem ukázalo se, brzy, že denunciacie byla výronem zpustlé mysli. Ale jen když byl stav kněžský aspoň na několik dní zostuzen! Jak se měří na jedné straně sáhem a na druhé loktem, dokazuje tento křiklavý případ. Na trati vlámské ztrácelo se během posledních dvou let tolik zboží, že tato dráha byla nucena hradit na dva miliony Kč za rozkrádené zásilky. V Uher. Brodě najednou objeveno celé hnízdo zlodějské. Dne 23. září zatčen vrchní skladník Vágner a 24. září dopraven do Uher. Hradiště s největší šetrností jako skleněná váza. Dva průvodcové sedali do vlaku již v Uher. Brodě, ale Vágner šel sám do zastávky Havřícké, jen aby eskortování co nejméně křičelo. (V demokratickém státě!) S aférou tou jsou v těsné souvislosti jiní velcí páni, bez nichž

by byl Vágner vůbec krásti nemohl. Ale »Den« 28. září upozornil, že to panstvo, které vyhazovalo ve veselých společnostech mnoho peněz, do té chvíle jest na svobodě.

V Lišnici u Kyšperka konali dne 19. t. m. čl. sektáři štvavou schůzi. Na fráze odpadlíka Tichého odpověděl statečný kněz katolický Ign. Dovrtěl. Jeho obrana rozzuřila sektáře tak, že zhášeli lampy a hnali se na něho s holemi. Kněz byl nucen seskočiti s okna; zranil se tak těžce, až omdlel. Fanatikové, kteří nevěděli o jeho zranění, hledali s dravou lačností předmět své pomsty v okolních místech, pátrajíce, kam Dovrtěl prchl.

Takhle se tedy vytváří náhradou za katolicismus prakticky »nový, vyšší názor světový«, jaký ovšem v Evropě bujel již za vpádů Hunů, Avarů a Maďarů. Proti vřeštění podvrtných živlů komunistických ovšem »národní hrdinové« fyzického protitlaku se neodvážejí. Kde rozhoduje Taussig, Sonnenschein, Bronstein a Apfelbaum, tam se zastavují s velikým respektem tiše a bezradně »vlastenečtí harcovníci«, kteří mají plná ústa Havlíčka, Husa a Žižky.

LITERATURA.

P. Fr. Žák T. J.: Ohlasy žalmů. Již to jest velikou zásluhou, jestliže hluboký smysl žalmů se učiní obratným slohem přístupným nejširším vrstvám lidovým. Náš autor nadto formou ladnou žalmy zbásnil tak, že rozkošno je čísti každému. Takto hlahol žalmů vniká do srdce sladce jako velebná hudba. Vyšlo nákladem Tiskového družstva v Hradci Králové. Stran 150. Cena 6 K. — Nákladem »Vlasti« v Praze vyšla cenná a velice časová práce V. O. Hložiny: O poměru Karla Havlíčka Borovského k náboženství. Cena 3 K. Připomínáme, že úvaha sepsána na základě studií velice přesvědčivých dokumentů. — Dr. Nosek: Zákon proti útisku a na ochranu svobody ve shromážděních. Nákladem Všeodborového sdružení křesť. dělnictva v Praze. — Eman. Masák: Blouznivci. Tento poutavý a poučný velký román vyšel nákladem Občanské tiskárny v Brně. Cena 14 K. — Leop. Kolísek: Jubilejní pouť Moravanů do Říma roku 1908. (S mnoha obrazy.) Vyšlo v Občanské tiskárně v Brně. — Dr. Fr. Grivec: Pravoslavl. Ze slovinského přeložil Martin Chudoba. Cena vkusně vypravené knihy 15 K. Nákladem Akademie Velehradské na Velehradě. — Emil Edgar: Tužby a starosti čl. živnostníka. Tiskem Jana Tomana ve Žďáře n. M. — Sv. Dominik, zakladatel řádu kazatelského. Napsal Fr. Fil. Konečný, 1921. Nákladem Lad. Kuncíře v

Praze IX. V posledních letech vydali Otcové sv. Dominika dvě krásná díla o svém řádě, nedávno na památku založení řádu, nyní život sv. zakladatele. Dp. Konečný je příliš dobře znám jako kněz učený a spisovatel výborný, takže není třeba zvlášť rozváděti, že spis jeho je vzorný. Je pracován na základě nejlepších a nejnovějších životopisů cizojazyčných. Je velmi zajímavý. Svět z roku 1170—1221 ožívuje před našima očima. Vidíme, jak Bůh sv. Dominika si vyvoluje a jej vede, vidíme též, jak světec vůli boží poznává a vytrvale ji uskutečňuje. Zároveň vidíme vznik řádu. Kniha má 20 vyobrazení. Tak máme nyní o dvou zakladatelích řádu vynikající životopisy z rukou českých: o sv. Františku a o sv. Dominiku. — Již vyšlo 1. číslo III. ročníku »Jitra«, důležitého a pružně redigovaného časopisu katolického studentstva. Vedle článků ideových naleznete zde podrobný obraz rozvoje katolického studentstva. Novinkou jest tu rubrika »Student v dílně«. Jsou to velice utěšené ukázky studentské poesie. Kéž získá tento významný časopis hojně odběratel zvláště v kruzích středškolských! Předplatné na půl roku pro studenty 4 K, pro nestudenty 8 K. Administrace »Jitra« jest v Praze II, Voršílská 1. — Odběratelům Serafinského Praporu. Poněvadž od 10. října nastane změna v administraci Seraf. Praporu, žádají

se čtenáři, aby do té doby trpělivě posečkali, kdy se jim oznámí další zařízení: Vrchní představení Terciářů československých.

Kostelní nádoby,

kalichy, monstrance atd., klenoty, notářské prsteny, hodinky, jídelní přístroje, opravy a znovu zlacení odborně a levně provádí

JAN STANĚK,

pasíř a oiseleur, stálý přísedící znalec zemského trestního a okresního soudu,
Praha I.-979, ul. Karoliny Světlé, 12 n.

Voskové

Voskové

svíce

bezvadné jakosti
v levných cenách doporučuje:

Josef Jelínek, mydlář Hradec Král.

Kostelní práce

pozlacovačské, polychromie soch, oltářů
a veškeré opravy,

provádí dokonale za ceny levné

Jos. Řehna, dř. A. Ontl,

odb. závod v Hoře Kutné, Havl. nám.

Mnoho pochv. dop. po ruce.

MEŠNÍ VÍNA

zaručené přírodní, neporušená, prvotřídní jakosti

Za 1 litr

Nejjemnější prima druh roč. 1917 . . . & Kč 14.50

Velmi jemný druhý druh roč. 1917 . . . & Kč 13.50

Jemné čisté třetí druh roč. 1919 . . . & Kč 12.50

Víno jest úplně čisté a spůsobilé k stáčení do lahví
Dodává v sudech od 50 litrů výše chvalně známá firma:

Alois Čížek, přísedící dodavatel mešních vín
a soudní znalec vín.

Založeno r. 1897. v Rumpelci. Založeno r. 1897.

! NOVINKY! !

F. Žák T. J.: Ohlasy žalmů Kč 6.-

Dr. Novotný: Spiritismus Kč 5.70

A. B. Seidlová: Kuchařka „jitřenky“
díl II. Kč 17.-

neváz., Kč 24.- vázaný

J. Sahula: Krutosti habsburské a
protestantské Kč 2.50

V. Koleč: Bratři Orebští Kč 2.-

J. Rohleder: V zápase o Řím Kč 1.80

Objednávky vyřídí

„Družstevní knihkupectví“ v Hradci Králové
(Adalbertinum).

Malá učebnice katolické pro školu i rodinu

jest nejlehčí a nejlepší biblická dějpráva i katechismus v jednotě. Schválena arcibisk. Ordinariátem v Olomouci dne 9./VII. č. 8574., v Praze 30./VIII. č. 11.787. „v základě odborného posudku“, jakož i v ostatních diecésích českomoravských. Účtuje se 1 výtisk 10 Kč; při objednávce 10 výtisků po 8 Kč, při 30 po 7 Kč, při 50 po 6 Kč, pak obal a porto. Objednávky se adresují: Serafínské dílo lásky na záchranu mládeže v Českých Budějovicích.

Exhorty studující mládeži.

Isquere, Domine, quia audis servus tuus.

Napsal Dr. Ferd. B. Černovský, O. s. Aug.

Kč 6.16,

vázaná v černé celoplát vazbě pouze Kč 10.-.

Laskavé objednávky obratem poštou vyřizuje

Cyrillo-Methodějské knihkupectví

Gustav Franci v Praze I., Melantr. ul. č. 536.

(Palác městské spořitelny.)

Paramenta, prapory

kostelní prádlo a bohoslužebná náčiní
v nejvýhodnějších cenách nakoupíte
u doporučené fy.

Josef Neškudla

Nový Hradec Králové.

Nové kalichy, cibore v ohni zlacené od 600 Kč,
znovuzlacení kalichů a ciborí od 200 Kč.
Vyžádejte si ceny, nežli objednáte jinde!!

Vydavatel a zodp. redaktor: Josef Polák. — Majitel: Tiskové Družstvo v Hradci Králové.

Tiskne Biskupská kalitiskárna v Hradci Králové.

Uchází dne prvního každého měsíce. Předplatné ročně 24 Kč. Jednotlivé číslo 2 Kč. Odběratelství končí jen písemnou odpovědí. Číslo účtu poštov. úřadu šek. v Praze: 49.080 (Tiskové družstvo). Číslo telefonu: 94 (Tiskové družstvo).

O Hradci Králové, dne 1. listopadu 1921.

Dr. Jan Konečný:

Křesťanství jen vyšším stupněm filosofie stoické?

Legenda vyprávuje sice, že Seneka, hlavní představitel filosofie Zenonovy, stoické, byl žákem sv. Pavla a tak uložil ve svých spisech myšlenky křesťanské. Tak daleko však nám netřeba choditi. Vychovatel Neronův byl duch velmi hloubavý a plodný, proto často prorazil hranice svého systému a dospěl tak až na pomezí křesťanství. Mnohé jeho věty — vytrženy ze souvislosti — mají vzhled křesťanský. — Proti materialismu Epikurovu obhazuje duchovnost božství a líčí jasnými barvami jeho nejdůležitější vlastnosti. »Bůh jest bytost duchová, přístupná jen oku myšlenky (Quaest. nat. 7, 30). Vesmír jest jeho dílem, panstvím i chrámem a zde odhaluje ho všude rozum lidský. Tento Bůh jest naším ochráncem, vždy přítomným přítelem, žije v nás a obětuje s námi.« Přesto však zase opouští myšlenku jednobožství a mluví o bozích: »Nedivte se, že člověk se může povznést až k bohům! Nevidíte, že Bůh přichází k člověku? Ano, ještě více! On přichází v lidi.« (Ep. 73, 14).

A opět křesťansky mluví Seneka: »Svatý duch sídlí v nás, pozoruje dobré i zlé skutky naše.« (Ep. 41.) Prozřetelnost Boží řídí svět a jeho dobrotivá ruka rozděljuje dobrodiní i nevděčným. »Bohové rozdávají mnoho i nevděčným a zločincům vychází slunce.« (Benef. IV., 25).

Hájí Prozřetelnost Boží proti deismu Epikurejců, upírajícímu péči božstva o lidstvo. »Ten, kdo popírá Prozřetelnost, neslyší všech těch hlasů, jež se modlí. Nevídl těch rukou, které se pozvídají se všech stran světa k nebesům. Přikvačí-li nějaké neštěstí, nespokojte se říci s Vergilem: »Bohové to chtěli«, nýbrž rcete se srdcem

pokorným: »Co posílají, je nejlepší!« (Ep. 98, 4). —

Mnohem více podobnosti s křesťanstvím má jeho morálka. Zavrhuje účast na nelidských zápasech gladiatorských. »Člověk ten, který provozoval řemeslo lupičské, zasloužil si, aby byl zavražděn. Avšak co's spáchal ty, nešťastníku, že jsi odsouzen patřiti naň, když umírá?«

II.

Vyslovil též velikou a vznešenou zásadu: Člověk jest člověku věcí svatou. Otroky staví mezi lidi, uznávaje rovnost lidských plemen od narození. Všichni máme též původ; služebnost nezasahuje celého člověka,; duch se vymyká služebnosti. (Benef. III. 20.) Duch Boží může patřiti právě tak otroku jako pánu. Staví se proti nazývání lidí otroky. »To jsou otroci? Rcete, lidé! . . . řekněte spíše průvodci, společníci služebnosti, neboť osud má na nás též práva.«

Při skutcích lásky k bližnímu nespokojuje se jedině s udílením dobrodiní, nýbrž žádá zároveň lásku srdce, cit. »Je třeba pomoci i nepříteli a činiti tak blahosklonně.« Přísným, bezcitným moralistům doporučuje lásku, táže se jich: »Nuže, kdy budete milovati?«

Seneka zná i pojem čisté nezištné lásky přátelské, která miluje bližního k dobru bližního a nikoliv k svému prospěchu. Žádá si přítele, aby měl komu se oddati, za koho zemřít.

Mluví skoro křesťansky, doporučuje umrtvování, radost v životních zkouškách, denní zpytování svědomí. Duch ví-

těžící nad protivenstvím a bolesti jest nejkrásnějším divadlem pro bohy. Moudrý člověk, chtěje se zbaviti vášní, musí každodenně za nerušeného klidu nočního šera zpytovat své svědomí, jak ukazuje Seneka svým vlastním příkladem. »Když odneseno bylo světlo z mého pokoje, má žena, znající mě zvyky, umlkne. Tehdy vracím se v mysl k vykonané denní práci a posuzuji ji.« (Ira III. 36—3.)

Nedá se upříti, že uvedené zásady, byť i namnoze prozrazovaly kolísání mezi mnohobožstvím a vírou v jednoho, nejvyššího Boha, ukazují, že Seneka dospěl v těchto názorech až k nauce Kristově. Jak veliký jest však počet jeho názorů, které zeslabují význam těchto krásných vět a podvracejí úplně smělý vzlet jeho mnohdy nepředpojatého a z pout soudobých proudů vymaněného ducha!

Správně dokazuje již jmenovaný Francouz Chiron, že dvě hluboké rány zohavily tvář celé jeho filosofie, jedna drásá jeho podklad ideový, druhá pak ničí jeho základnu vělní: pantheismus a sobectví.

Božství Senekovo nese ráz pantheistický.

Na otázku, co jest božstvo, odpovídá: »Bůh jest duše vesmíru.« (Quaest. nat. 1, 11.) Avšak tato duše vesmíru není dle názoru Stoiků samostatnou, od světa odlišnou podstatou. Samostatné podstaty duchovní (duchy) nazývali Stoici holým výplodem mozku. Kromě toho, co se dá hmatati a zrakem postřehnouti, neexistuje žádné jiné skutečnosti. Bůh — duch zrakem ducha postřezitelný —, jak ho náhodou nazývá Seneka, jest jen nesmělým pokusem hloubavého ducha, vymanivšího se v nestřeženém okamžiku z úzkého rámce všeobecného systému, jest jen bolestný ston duše, toužící po světle pravého poznání.

Bůh Stoiků není ani onou nejvyšší ideou Platonovou, ani čistým aktem bez potenciality, jak ho hlásal Aristoteles, nýbrž jen jakýmsi druhem jemného ohně, činného a plodného étheru, pronikajícího a oživujícího celou přírodu. Bůh tento jest nerozlučným spojencem hmoty, vytvářejícím s ní celou plnost vesmíru, slabý a neschopný řídit osudy lidstva, právě tak jak bezmocným jest vymaniti sama sebe z okovů hmoty a neúprosného osudu. (Quaest. nat. 11, 41.)

Rovněž tak vratký a neurčitý je i druhý sloup náboženství stoického — nesmrtelnost duše.

Lidská duše jest pouhým paprskem božského ohně, hmotným dechem, jiskrou a částí ducha božího. A jako taková tihne k návratu do oceánu ohně, z něhož vyšla. Rovněž i rozum lidský pokládán byl za prchavý výron onoho ohně, jenž svítí nás na okamžik, aby se zase strávil ve svém prameni božském. Duch lidský je věčný, díváme-li se naň jako na částku síly universelní, a pomíjející zase, pozorujeme-li ho jako připoutaného k našemu já, které osvětluje po jistou dobu.

Smrt jest konečné, blažené zničení; život jest bod mezi dvěma nicotami.

Marciu, oplakávající svého syna, těší Seneka takto: »Smrt? Toť ukončení všech bolestí; přivádí nás v klid, jehož jsme požívali před narozením. Pro bytost zničenou není žádné útrapy.« Lidský život srovnává filosof s lampou, která se rozsvěcuje a zhaší. Před rozsvícením nehořela, po zhasnutí nebude hořeti; jí jest to úplně lhostejno. Není horší po zhasnutí než byla před rozsvícením. A Luciliovi mluvil Seneka v podobném smyslu o věčnosti.

Myslíci duch člověka všech věků vzpouzí se však při vzpomínce na konečnou ztrátu vši individuální samostatnosti. To vycítil i bádavý duch Senekův a proto reservoval alespoň pro mudrce jakousi neurčitou, hypotetickou existenci po smrti. Ovšem celá tato nesmrtelnost byla pouze krásným snem. Na dopis Leliův, který byl Senekovi doručen právě v okamžiku, kdy přemýšlel o nesmrtelnosti duše, odpovídá filosof: »Přemýšlel jsem o nesmrtelnosti duše. Povznesl jsem se v ony nekonečné věky, do věčné radosti, když náhle mne probudil tvůj dopis. Tak krásný sen jsem ztratil!« Stoické nebe, uzavřené masám, neskýtá leč krátkých a pomíjejících radostí. Ve společnosti Leliův a Scipionův pozoruje vyvolenec klidně se pohybující zářivé světy a po krátké době ztrácí se v étheru, odkud se snad zase vyroní nový svět. Podsvětí je pouhá fikce, již vymyslili básníci a naplnili nás zbytečnou hrůzou, která ostatně znepokojuje jen slabochy. (Ad Macr. 19.)

Nejisté splynutí osobního já s božským ohněm nemohlo nikterak uspokojiti bádavého ducha, jehož sebevědomí se vzpíra-

lo tak chmurném názoru na konečný osud lidské duše. Stará otázka lidstva, vyjadřující základ světového názoru: odkud tento svět, odkud pocházím já a kam jdu? nedala pokoje ani Senekovi.

Avšak pýcha představitele stoicismu a vítězství smyslného člověka nad člověkem duchovním uvrhla ho zase brzy do náručí pantheismu, do onoho chladného a bezútěšného pantheismu, jenž ztotožňuje přírodu s Bohem, neuznáváje samostatnosti božské podstaty. Tak dospěl Seneka v prvním století křesťanském tam, kam uvedl filosofii ve stol. 17. Baruch Spinoza. Bezobsažný osud, připoutaný k hmotě, totožný s vesmírem, lhostejný k dobru i zlu, hluchý k našim prosbám, nepřístupný počtám i lásce, bezmocný pomoci nám v tužbě po ctnosti a blaženosti (Ep. 31., Benef. 1, 7. IV. 19.), toť bůh Senekův! Vězeň přírody, upoutaný na hmotu, pramen dobra i zla nemůže býti ani pomocníkem člověka, ani normou jeho činů, takže vůle jeho nehraje žádné úlohy v posuzování mravní kvality lidských činů.

Odtud plyne nutně autonomie lidského rozumu a lidské vůle, již obdobně s filosofií stoickou vyznává moderní pantheismus. Kdo by mohl ještě zde hledati křesťanské myšlenky? — Kde jest zde jaká zmínka o laskavém Otci, jenž dává slunci svému vycházeti na dobré i zlé, jehož ruka všemocná řídí celý svět a jenž ví, čeho všeho potřebujeme? Kde volá Seneka slovy Kristovými: »Buďte svatí, jako Otec váš svatý jest!«? Kde je zde řeč o zodpovědnosti lidských činů před Bohem? O lásce k bližnímu pro Boha, z lásky k Bohu a podle vůle jeho?

Několik těchto otázek nám jasně ukazuje, jak vysoko stojí křesťanství nad stoicismem a jak slabou pomocnicí byla filosofie stoiků rozvoji křesťanství.

Senekův bůh je pouhá hračka osudu, neschopná řídit svět a lidské činy. Na místo Boha nastupuje lidský rozum — na Bohu nezávislý — za nejvyšší pravidlo lidského jednání. (Epl. 66.) Ani bohové ani lidé nemají práva poroučeti rozumu filosofa. On přemohl i sám osud (pantheistického boha), řídě předem své tužby a vole cestu, jež jest určena během nezměnitelných událostí. Bůh Senekův není pramenem a cílem veškerého dobra, nýbrž zase vlastní lidský duch. V něm nalézá člověk svou sílu, své štěstí, svou ctnost a

z toho pocítuje onu nevyčerpatelnou radost, již mu nemůže nikdo uchvátiti. Filosof dostačí sám sobě ve své plnosti. (Ep. 9; 41.) —

A moudrý člověk jest zároveň dokonalý, neboť neřest je výplodem nevědomosti. Filosofie nezajišťuje toliko vědění — nýbrž i bezhříšnost. Tak přetrhá pozvolna veškerá pouta, jež ho poutala k nečinné hmotě a vystoupí k vrcholům, k nimž nedosáhnou ani střely osudu ani bouře vášní. Odtud dívá se pak pohrdlivě na slepé zástupy, bojující v temnotách, nepovznášející se nikdy k vrcholům filosofie. Dospěv na vrchol filosofického vzdělání, snaží se nyní filosof zachovati si nabytý klid, spokojenost a varuje se všeho, co by ho mohlo o tento pokoj připravit. Ani nejoprávněnější city nesmějí naléztí ohlas v jeho duši. Seneka činil si výtky, že oplakával svého přítele Serena i vlastní svou ženu. Těm, kdož mají těšiti zarmoucené, radí: »Přihodí-li se ti, že máš těšiti člověka v zármutku, můžeš vyjádřiti svůj soucit s jeho bolem slovy. Varuj se však, aby soucit nezachvátil tvého srdce a dbej pečlivě toho, abys nepocítil pravého pocitu!« Mudřec stoický měl býti kamenným sloupem, ne člověkem.

Naproti tomu pozoruj Krista, plačícího nad brzkou zkázou Jerusalema nebo oplakávajícího svého přítele Lazara. Slyš jeho slova: »Lito mi zástupů!« A příklad Kristův nalezl mocnou ozvěnu ve velikých činech křesťanské lásky, jež rozvazovala pouta otroků, stavěla nemocnice, chudobince a oslazovala trpký osud ubožáků, vědouc, že cokoli jednomu z těchto prokázala, prokázala samému Kristu.

Vyššího významu bolu v životě lidském nezná pyšná filosofie Senekova. Trpícímu člověku podává jedinou útěchu — sebevraždu. Smutná skutečnost nám dokazuje, že přední stoikové, rozmrzelí životem, skončili také skutečně sebevraždou. Jako vysvobodíme se z dýmu, který naplňuje náš pokoj, vyjitím na čerstvý vzduch a opuštěním svého pokoje, tak zbavíme se i bolesti tělesné vyjitím z těla. Toť prostředek doporučovaný nešťastníkům jiným představitelem stoicismu — císařem Marc-Aureliem.

Z toho již může každý soudný čtenář poznati, jak zatemnila filosofie stoická světlo rozumu, rozníceného Platonem a Aristotelem, v němž tak jasně zářila na-

ika o duši a jejím osudu po smrti. Stoici však zatemnili svou spekulací i zdravý smysl lidský pro pravdu tak dalece. Bylo tedy třeba zázraku, aby poznali a následovali pravdu ti, kteří právě v okamžiku, kdy se zjevila v osobě a činech proroka Nazaretského, odpovídali na otázky nejvážnější skepticismem Pilátovým: »Co est pravda?«

Filosofie stoická nemohla nikdy být přípravou na křesťanství v širokých mäsách lidu. Bylať majetkem vyšších tříd, jež pohlížely s pohrdáním na třídy nižší a jen tu a tam snížil se některý z filosofů také k lidu, ale jeho misionářská činnost, chceme-li již užití slov francouzského historika Durnyho, neměla mnoho účinku, takže si Seneka sám stěžoval Luciliovi. »Lid nenavštěvuje našich škol. Vidíme jej tam jen, když prší, nebo když znaven divadlem hledá fádni rozptýlení.« (Ep. 45.) Ti, kteří neměli jiného zaměstnání, navštěvovali přednášky stoických filosofů, avšak to býval většinou prvek neschopný a apatický, jenž z přednášek těch ničeho nezískal. Učitelskou stolicí pokládali za divadelní jeviště a přinesli-li s sebou tabulky, nepoznamenávali si myšlenky, nýbrž jen holá slova, jež hlásali právě tak bezvýsledně, jako bezvýsledně je i sami přijímali. (Epiklet: Ep. 76.)

Pýcha filosofů nedovolovala stykati se s prostým lidem a proto také o nějaké zvláštní výchově lidu filosofií nenuže býti ani řeči. Konečně i takoví mudrci, kteří zaměstnáním svým přicházeli ve styk s lidem, nedali si ani tolik námahy, aby posluchače své vpravili přístupným způsobem jich duševní úrovni do základních myšlenek svého systému.

O povýšeném dvorním filosofu Senekovi, vychovateli Neronovu, ani nemluví. Avšak mluví se často o Epiktetovi jako o filosofu a učiteli otroků. Než ani tento muž neměl úmyslu vzdělati prostý, porebený lid. Domitian vydal edikt proti filosofům a proto odešel Epiktet do vyhnanství do města Micropole v Epiru. V tomto osamocení shromažďuje kolem sebe několik literátů ze zámožné třídy, aby si zajistil svou existenci. Tu a tam navštívil ho také některý obchodník, jenž právě v Nicopoli za obchodem dlel a nemaje právě jiného zaměstnání, když se opravovala jeho loď, přišel si poslechnout našeho filosofa, o jehož přednáškách mu bylo s pochvalou

vyprávěno. Avšak zvědavci ti, jak sám Epiktet doznává, přicházeli si poslechnout jen krasořečníka. Když však uslyšeli mluvit formou prostou, nevybroušenou, odcházeli neuspokojeni, říkajíce, že muž ten neumí ani pořádně řecky. Z takových lidí nemohli se stát apoštolé filosofie.

Konečně i Epiktet sám pohrdal právě tak jako ostatní filosofové davem — »hlupáky a ignoranty.« Svého žáka upozorňoval: »Je lépe nechat tvého otroka v jeho nevědomosti i neřestech, než rušit klid, jehož je třeba filosofu.«

Známo je dále, že filosofové neměli ani pro zásadní rozpor své nauky s vlastním životem dostatečné autority u lidu. Seneka hlásal na př. pohrdání časnými statky, nahromadil však majetek ve výši 60 milionů franků. Sháněl se po různých hodnotách a domníval se, že prostota zasedá na cedrových židlích, z nichž každá stála 1 milion sesterců.

Filosofie stoická nemohla ani se svými krásnými mravními zásadami nabýti půdy mezi lidem. »Snášej a zdrž se«, »žij dle přirozenosti«, jsou jistě krásné zásady mravní, ale jaké zdůvodnění dával stoicismus těmto zásadám vzhledem na poslední cíl a nejvyšší určení lidského života? Nemí-li žádné individuální nesmrtnosti, bude-li konečně ctnost i neřest, dobro i zlo úplně vyrovnáno v onom stoickém splynutí s božským ohněm, nač přinášeti nadlidské oběti, nač snášeti a zapíratí se, když všechn bol nemá žádné ceny a když konečně sebevražda jest nejlepším prostředkem k zničení veškerého bolu?

Stoicismus vhněl přímo svou nedůsledností lid do náručí materialistického epikureismu s jeho výslovným hedonismem — požitkářstvím a rozkoší —, vyjádřeným zásadou Epikurovou: »Jez, hrej a pij, po smrti není žádné rozkoše více!« Tento závěr činil ostatně lid tím snadněji, čím bližší a přístupnější mu byly požitky tělesné než radosti duchovní, o něž se filosofové pramálo starali!

Stoická zásada o rovnosti lidí před zákonem byla jen v theorii. V životě bylo jednáno jinak s lidmi urozenými a jinak s otroky. —

Lex Julia (zákon Juliův) chránil sice urozenou paní stanovením trestu proti jejím svůdcům nebo násilníkům, zato však ženu porobenou anebo z otroctví propuštěnou mohl každý úplně beztrestně své-

sti. Známo také, že Marc Aurel, císař-filosof, přihlížel úplně klidně k pohoršlivému životu své dcery i ženy a na vyzvání, aby chránil oti svého domu, odpověděl: »Má žena přinesla mi věnem císařství. — Chcete, abych jí je vrátil?« — Prospěch hmotný byl mu nad ctnost.

Vypravování o zmírnění osudu otroků filosofií stoickou jest pouhým povídáním. Přes všechny lesklé fráse o bratrství nedovedl stoicismus odstraniti ba ani zmírniti otroctví. Ještě sto let po Senekovi praví Dion Chrysostom: »Kdo má mnoho otroků, má mnoho starostí. Má trápení s trestáním, vázáním v okovy a mrskáním.« Otrok byl považován v době rozkvětu filosofie stoické za mezka, jehož údy, život, čest a rodina byly úplně vydány na milost a nemilost pánů. Služebný člověk byl bez práva. Kdo zabil otroka, neměl žádné jiné zodpovědnosti než ten, kdo zabil ovci, vola neb osla. Obchod s otroky nebyl ani zákonem Hadrianovým zamezen, jelikož každý si mohl najíti vlastní důvod k odprodeji otroků.

V rodinách vznešených otrokářů římských odehrávaly se nejpustší scény cizoložství pánů s otrokyněmi a paní zase s otroky. Manželství otroků nebylo respektováno. Otrok považován za manžela a otce jen tehdy, dovoľoval-li to zájem nebo humanita pánova. Clemens Alexandrinský poukazuje na matrony římské, krmící pečlivě svou drůbež, vyhazující však na ulici děti zrozené v jejich domě. (Paedag. 3, 4.)

A na zmírnění nelidského, krutého osudu těchto nešťastníků nemá stoicismus jiného léku než raditi otrokům, nemohou-li nabýti svobody a vydržeti nelidské nakládání, sebevraždu. Právě této filosofii jest přičítati, že sebevraždy otroků staly se v oné době zjevem pravidelným, nákazou všeobecnou. Plinius nazývá otroky zoufalci, kteří nemají jiné myšlenky než vrhnouti se do Tibery. Tam dospěla filosofie bratrství lidstva svým vlivem na široké vrstvy lidu.

Právě lidské důstojnosti a svobody nabyli otroci teprve křesťanstvím. Křtem svatým rozvázána byla pouta otroctví duchovního a tím také vykonána byla příprava na svobodu společenskou. Ovšem převrat tento šel krokem pozvolným, ale zato velmi úspěšným. Otrok křesťanský považován byl v domě pokřtěného pána

za milého bratra i v těle i v Pánu, t. j. před lidmi i před Bohem (srov. list sv. Pavla k Filemonovi 1, 16). Manželství křesťanského otroka bylo právě tak svátostným a nerozlučitelným svazkem jako manželství páново. A když měl býti pravý bratrský poměr mezi pánem a otrokem, měl potrvati také mezi členy obou rodin. Křesťanství zavedlo pravé sbratření lidstva vykoupeného bez rozdílu sociálního postavení jednotlivce krví Bohočlověka Krista, před jehož zrakem není rozdílu mezi svobodným a otrokem. Církev Kristova přijímala hned v prvních dobách pokřtěné otroky do řad svých služebníků a kněží, ba i papež Kalixt býval kdysi otrokem.

Filosofie stoiků dala mnoho krásných, vznešených námětů v oboru nábožensko-mravního nazírání svým vrstevníkům. Kdykoli předkládala pravdy ty ze zdroje nepředpojatého, pýchou a vášní nezaslepeného rozumu, shoduje se na více místech s křesťanstvím. Vždyť jest jisto, že valnou část nábožensko-mravních pravd řádu přirozeného může člověk poznati přirozeným světlem rozumu, jak apoštol národů sv. Pavel na více místech svých listů dokládá. (Řím. 1, 26; 2, 14.) Teprve zjevením Božím a zvláštním, nadpřirozeným světlem milosti Boží poznalo lidstvo pravdy takové jasně, určitě a bez dlouhého tápání. Spisy stoiků obsahují mnohý odlesk onoho nadpřirozeného světla zjevení, ale přes to panuje v dílech těch ohromná nejasnost a rozpor. Kde hledati příčinu tohoto faktu? V pýše stoických filosofů, která zatemnila jejich zrak tak, že neviděli pravdy tak blízké, že opovrhovali prostými hlasateli evangelia i tehdy, když viděli je podléhati krutému násilí s posvátným klidem ve tváři, oním klidem, o němž stoici jako o nejvyšším štěstí filosofa a pravého člověka snili a jehož ani sami nedosáhli, aniž jiným ho mohli dáti. Křesťanské hrdinství mučedníků jest jim fanatismem a šílenstvím (Epiktet-Arr. VII. 4). Odtud vysvětlíme si, proč pronásledovali křesťanství přes všechny krásné výroky o humanitě, proč na př. Marc-Aurel, píšící každého večera procítěné úvahy o spravedlnosti a lidskosti, tímže perem psal nařízení magistrátu lyonskému na popravy křesťanů bez jakéhokoliv soudního vyšetřování o jejich vině. A přece, jak legenda vypravuje, byly to křesťanské le-

gie blaskové, které modlitbou dopomohly témuž císaři-filosofu k vítězství nad Markomany. Proti lepšímu svému přesvědčení o jednotě božství zůstávali dále pohany, odlišujícími se pouze nazíráním na božstva jako na zosobnění jednotlivých sil přírodních od hrubého pohanství lidu, věříce však nadále předpovědím i věštbám plným podvodu a klamu. Když Plutarch podnikl obnovu pohanství, radovali se z

toho stoici, nazývající dílo jeho prací vlasteneckou. Kdyby pohanství nebylo mělo jiných nepřátel v říši římské než Seneku, Epikteta, Marc-Aurelia, vládl by ještě dnes na Kapitolu Jupiter a jeho téměř bezpočetná družina bohů a bohyň, rozmnožená božstvy Orientu. Nedopomohl křesťanstvu k rozšíření stoicismus, nýbrž síla Boží, zázračná!

OBRANA.

K Havlíčkovu jubileu. Není jediného českého velikána, který by po smrti ať tím či jiným způsobem nebyl řetězem přivazován k reklamnímu parádnímu vozu některé radikální strany. Jestliže jest na př. Hus nucen tlačiti do kopce káru notorických bezvěrců, pak jest to zrovna voľnomyšlenkářská bezcitnost k památce tohoto náboženského horlítele.

Ze stého výročí narození Havlíčkova usilují protikatolické živly vyssátí všecku mizu lačnými ústy pro sebe — a to tak, aby zároveň postříkaly jedem katolictvo. Nuže tedy — na naši obranu aspoň některé citáty. Havlíček sám napsal: »Známa věc je, že naše duchovenstvo katolické, bylo vždycky nejhlavnější silou českého vlastenectví, ba může se zrovna říci bez pochybnosti, že vlastně duchovenstvo katolické bylo počátkem a zakladatelem celého našeho vlastenectví. Největší část těch pokroků, které náš národní jazyk v životě vzdělanějších tříd učinil, jest jistě zásluhou duchovenstva.« (Pol. spisy, díl III., 915.)

Dodáváme k tomu, že by politická práce Havlíčkova byla ztroskotala, kdyby nebyvalo nejhorlivější spolupráce katolického duchovenstva. Co Havlíček některým církevním kruhům vytýkal, proti tomu většinou reptali i kněžští buditelé, pomocníci Havlíčkovi. A tito obětaví kněží na některých místech trpěli pro národní práva více než Havlíček. Teď radikální blahobytníci, kteří vyrábějí pohodlně vlastenectví v krajích ryze českých, přijímajíce za ně tučné sinekury, plivají i po hrobech oněch kněžských trpitelů. Vždyť se docela kope i do rovu Balbínova.

Kdyby byl Havlíček napsal takové ostré šlehy proti církvi evangelické anebo židovské, jaké proti církvi katolické, byl by v jejich neúprosné klatbě až do nynějšího času. Helvetští fanatikové, velebitelé cizího Luthera a omlouvající chyby cizáka Fridricha Falckého, nechtěli by velebiti ani jedinou dobrou vlastnost Havlíčkovu. Kde se tedy osvědčila skvěle obětavá snášlivost a

krajní sebezápor v zájmu celonárodního prospěchu? Právě u kněžstva katolického, které promíjelo radikalismu i ty přestupky, které se omlouvati nedají a jež svornému a vítěznému postupu solidární myšlenky české jen škodily.

Jestliže se na Havlíčkovi chválí hrdá důslednost a při tom zároveň se bičuje katolická církev, nedovedou a nedovedou zarytí nepřátelé českého katolictva vysvětliti, proč Havlíček z katolické církve nevystoupil. Nebyl státním úředníkem ani profesorem, byl existenčně na Vídni nezávislým, toleranční patent mu dovoľoval hlásiti se k jiné církvi veřejně. A přece setrval v katolické společnosti náboženské, ačkoli jí byrokratická Vídeň nedovolovala rozvinouti mravní hodnoty v té míře, jak bylo možno později. Proto zneužívání jména Havlíčkova k protikatolickému skřeku jest nepoctivou demagogií.

Teď si ovšem kladou na hlavu vlasteneckou čapku všichni ti, kteří chtějí pro své povážlivé sobecké extravagance a docela i pro duševní anarchii hodně vytěžit. Tážeme se: Prospívá národu olupování českých katolíků o jeho chrámy? Neprospělo by nám ani kradení evangelických kostelů a synagog v území zněmčeném. Je vlasteneckou prací stříkání jedu po českých katolících jako netvorech na schůzích? Tohle přece není obrozením náboženským, nýbrž naopak vzkříšením zvlčilosti, která náš národ silně poškozuj. Proto jest dobře uvažovati zvláště nyní o těchto slovech Havlíčkových: »Sjednocenost ve víře jest skutečně největší blaho pro národ. a zkušenost učí: roztržky ve víře hubí všechnu i politickou sílu národů.« (Pol. spisy II., 589.)

Vždyť ostatně sama sekta Záhradníková jest již rozštěpena na důkaz, že sektářství ani s nevlastenečtějšími fábory solidaritě a síle živlu českého neprospějí. —

Jakob četben učitelský časopis svůj bavil své čtenáře. Věstník Ústř. Spolku učitel. na Moravě a ve Slezsku předložil 25. srpna 1921 svým čte-

nášim také tuto zprávu: »Všechna moc pochází z lidu, hlásají najednou s kazatelen katoličtí faráři, když chtějí před školními zápisí pohnouti ovečky, aby se domáhaly konfesijní katolické školy . . . Před školními zápisí bude se v kostelích agitovati pro školní stávkou, nebude-li zavedena škola katolická. »Chceme, aby všechna výchova založena byla na pravdách zjevených!« To jest, oni usilují vrátiti lidstvo o 4000 let zpátky. Je zjevena »pravda«, že bůh stvořil dříve světlo nežli slunce? Mohou tomu děti věřit? Věří tomu páni faráři? Je zjeveno, že bůh stvořil ženu z žebra Adamova, když Adam spal? . . . Je zjeveno, že země je středem všehomíra a všechna ostatní nebeská tělesa, slunce nevyjímalic, obíhají kolem ní? Věří tomu páni faráři? Je zjeveno, že když zbožný král David zatoužil cizoložně po ženě Uriášově, »bůh způsobil, že Uriáš byl v bitvě zabit.« Je to výchovný příběh pro děti? Katoličtí vůdcové smělou rukou sahají po škole a namlouvají lidu, že jedině z katolické školy může vzejíti mravnost. A lid, zklamaný korupcí, touží po troše klidu a troše aspoň primitivní poctivosti v životě, proto je ochoten slepě svěřiti výchovu těm, kteří jim slibují nápravu. Lid neví, že jejich tajným heslem jsou slova písma: »Zahladím moudrost moudrých a opanuji svět«, že v duchu tohoto citátu církev katolická zažehla statisíce hranic. — Holčička sedmiletá, Kateřina zvaná, byla ve věži probodena kulem a potom na popravišti upálena, protože zapřela boha, čteme v knize Lucerské ze století 17. — Lidem, kteří tohle dělali, chcete svěřit děti? — Rodiče 80% dětí chtějí učitele věřícího! To jest takového, který by oněm »zjeveným pravdám« věřil; vědí, že to nemožno — ale aspoň se přetvařovali, že jim věří. Tedy pokrytce a lícoměrníka, který by z dětí našich udělal karaktery sobě podobné . . . — Opravdu cenný dokument, svědčící o nízkosti a úžasné ignoranci jak Věstníku tak čtenářů. — Dr. Ant. Raclavec.

Temno drzé a privilegované. Vyšla ve státním nakladatelství Občanská nauka pro školy občanské z pera P. Dejmků. Divíme se, jak autor »kritizuje« katechismy se vsí smělostí dříve, než si je přečetl aspoň tak, jak jest povinností žáků obecné školy. Dejmek na př. píše: »Církev bývá v rozporu se svým učením: Nezabliješ! hlásají — a vojínům jdoucím hromadně zabíjet žehnají, k vraždě je pobádají a velebí ji.« Pane Dejmků, která církev vůbec trpí takovým rozporom? Základnou pro posouzení zabíjení se stanoviska morálního jest Písmo jak pro církev katolickou tak evangelickou a židovskou. A toto Písmo zakazuje zabíjení — jen podmínečně. Starý zákon zapovídal usmrcení člověka řádného a

zbytečné krveprolití vůbec. Ale přikazuje usmrcovati zločince a dovoluje hájiti vlast vojskem. Die toho jsou sestaveny katechismy. Nelíbí-li se pokrokařům katechismus náš, proč jen tolik velebí tábořské militaristy a jiné husity právě proto, že se významenali v krvavých bitvách? A husitská církev také byla v rozporu se svým učením? Pozor! Právě nyní, kdy nám záleží na tom, aby naše republika případně i vojenskou mocí svou bezpečnost si zajistila, jest velmi, velmi nebezpečno z tupé ignorance vytýkati církvím, že se v příčině 5. přikázání drží Desatera tak, jak jest v samém Písmu šfe vysvětleno.

Dejmek o poměru státu k církvím dí: »Ve státech nejpokročilejších je náboženství ryze soukromou záležitostí.« Odpovídáme tolik: Když Marxova a Beblova družina pozorovala, že by přímý a ostrý útok na náboženské přesvědčení selhal, připravila na slaboduché klíčku ve formě tohoto hesla: »Náboženství jest věcí soukromou.« Tak hleděla uspat v dělnictvu náboženskou sebeobranu. Zatím však samy Marxovy materialistické zásady byly v prudkém rozporu s náboženským názorem světovým. Proto také sociální demokraté veřejným potíráním náboženských zásad činili sami z víry věc nejveřejnější, prozrazující zřetelně, že nepopřávají věroclánkům pokoje ani v útulku soukromých domácností. Každé náboženství dává praktický směr životu jak jednotlivců tak celých společností. Odvážej se na př. aspoň fanatický nevěrec lháti, že starozákonný Desatero nezasahuje hluboce do života veřejného? Náboženství mocně mluví do svědomí netoliko drobných lidiček, ale i úředníků, soudců, starostů, poslanců, předsedů různých spolků atd. Desatero určuje také poměr rodičů k dětkám, rodin k obci, obci ke státu, pravověrných k jinověrcům. A taková nauka jest ničím, čeho by si neměly veřejné orgány vůbec všimati? Kristus prohlašoval pravou víru za závažnou pro všechny, pro celé společnosti. Apoštoloé nevyplnili svůj úkol náboženský soukromými tichými pobožnostmi, ale rozesávali evangelium i v těch místech, kam nebyli zvaní a kde je ohrožoval kat státu římského.

»Náboženství věcí soukromou!« Jsou velké chrámy jen soukromou věcí některých jednotlivců či celých veřejných společností? A má-li se stavěti chrám nový, týká se to nejen učité konfese, ale i celé obce, tedy také jinověrců. Proč hlásatelé »soukromosti náboženské« s velikým rykem pomáhali dobývatí nynějšími sektářům katolických chrámů? Proč sektářské schůze konaly se za asistence volnomyšlenkářů a docela i politiků? Také pokrokaři umožnili sektářským učitelům vstup do veřejných škol. Proč sektář!

usilují o značnou podporu vládní? Jak v říšské radě rakouské tak v našem Nár. shromáždění protikatoličtí politikové tolik se nařečnili netoliko o katolické církvi, ale i o našich věročláncích. Nota bene — husité tolik velebení naprosto nepokládali náboženství za věc soukromou, ale vštěpovali své přesvědčení do hlav jinověrců cepem a ohněm.

Neomluvitelnou Dejmkovou nepravdou jest, že »ve státech nejpokročilejších je náboženství ryze soukromou záležitostí.« Jest na př. 12 tisíc katolických škol ve Francii čímsi podružným, čeho si stát nemusí všimati? Málokde ve veřejnosti otázka náboženská veřejně tolik se přetřásá jako v Anglii, Francii a — samé Americe (jak vysvětluje z informační cesty americké samého Kiofáče.) Ostatně samy pokrokářské listy přestaly již velhávati lidu »soukromost« otázky náboženské. Kdo přece přečte si malý katechismus kterékoli církve, sezná, že náboženství má ve veřejnosti širší obor působnosti než politika anebo národní hospodářství. Ale dávno odstavenou a křiklavě prohnanou lež snaží se utratiti Dejmek na dráždění katolíků znova — jako by spadl s měsíce. —

Pokrokářská výchova k snášlivosti. Jest věru největší drzostí, jestliže se tygr aneb šakal představuje jako učitel beránčí snášlivosti. U nás nejodpornější otrokáři, kteří katolíkům na jméno přilítiti nemohli, v slavnostním postoji vytrvale poučovali katolíky, jak mají býti snášlivými. Již před válkou však na potupu našeho cítění náboženského tropili klackovitosti a uličnictví taková, jaká bychom mezi Turky marně hledali. Rozumí se, že nyní po převratu jedovaté jejich žlázy stříkají odpornou pěnou dvojnásobně — ale jen po náboženství našem. V pražském kabaretu »Lucerně« byla posměšně zpívána píseň »Tisíckrát pozdravujeme Tebe«. (Připomínáme, že pro tuto nádhernou píseň byl skladatel Ant. Dvořák nadšen a hrával ji na varhany s vroucím zanícením na mnoha kůrech.) Herec Burian vešel v úboru trhana na jeviště, ale na hlavě měl biret a na hůlce černý cár. Pětkrát žehnal rukou obecenstvu a pak hůlkou napodobil kropení v kostele. Vyzýval posměšně jednotlivé svaté, k čemuž na jeho přání obecenstvo odpovídalo: »Tě prosíme, nebav nás!« Herec Hašler činil si posměch z Panny Marie a Ducha svatého. Zkrátka toto »vzdělávání« netoliko bylo krvavou urážkou katolické víry, ale bylo záro-

veň pliváním na hroby našich zbožných předků, kteří obřadům nyní tak pustě tupeným s povznesenou myslí obcovali.

Když se herci ocitli před soudem, lhali neomaleně, že bojují nikoli proti náboženství, ale proti — klerikalismu. (Tedy i mariánský kult a úcta k Třetí Božské osobě byly by »klerikalismem«.) Prý »vychovávali lid satyrou«. Takové »výchovy« bylo ovšem již dávno po krk dost v »Červánkách«, takže by »Lucerna« vykonávala práci zcela přebytečnou. Fanatické nevěřce ostatně není potřebí teprve k nevěře vychovávat.

Zato však se cítí stále palčivější potřeba, aby konečně byli aspoň trochu převychováni nevěrečtí nevycválení, vždyť divošská zvětřilost těchto fanaticů by udivila i necivilisované černochoy.

Na konec obžalovaný Hašler postavil se docela do postoje uraženého soudce. Aby dokázal, kam až sahá drzost směšné ignorance, žádal mimo jiné, aby bylo zjištěno všemi lékařskými fakultami a vynikajícími lékaři, že učení o neposkrvněném počtu Panny Marie jest podvodem. Tak prozradil Hašler-reformátor, že by si měl sám dáti roentgenovat mozek. Pokrokář a bezvěrec totiž věří v neposkrvněné počty lidí všech. Naše nauka totiž praví, že Panna Maria byla počata bez poskvrny hříchu dědičného. To je celý ten věročlánek, proti němuž Hašler volá do boje nikoli filosofové, ale — vynikající lékaři. Kdyby byl na minutu nahlédl do katechismu pro školy obecné, mohl si ušetřit ostudu. A který pak bezvěrec věří, že se kterékoli dítko rodí s poskvrnou hříchu prvotního, dědičného? »Lucerna« tedy polévala žrávčinou satyry něco, čemu vůbec nerozuměla a co má znáti každý vzdělanec. Dav chechtající se kabaretnímu rouhání dával si rovněž vysvědčení zaostalosti.

Ale případ je smutný i po jiné stránce. Jest v čerstvé paměti, jak se básnilo o nadšeném rozmachu poesie po porážce byrokratismu a klerikalismu. Nuže — teď má umění k svobodnému rozletu příležitosti nadbytek. Místo ušlechtilých, svérázných květů poesie však se shledává všude se stoupajícím kursem »hašleriády«, které vynášejí sice hrůzadu peněz, ale pravé umění tlačí do pozadí. Málokdy skutečným umělcům (i vynikajícím virtuosům) vedlo se tak zle jako nyní. Rouhavé hrubosti odrhovačky jsou tu špatnou náhradou.

————— Rozšiřuje spis: —————

„Krutosti habsburské a protestantské.“

Cena 2.50 Kč. Zašle administrace „Čas. Úvah“ v Hradci Králové.

ROZMANITOSTI.

Zbrklé socialisticko-převratné nápady dožívají se svého odsouzení netoliko v Rusku. Bolševická agitace naráží v Americe mezi samými socialisty na veliký odpor. Předseda Svazu práce Samuel Gompers vydal prohlášení, odsuzující všechny pokusy o zavedení soustavy dělnických rad do amerického průmyslu. Praví, že »dělnický spolek, jenž si postavil za cíl zřízení sovětů v amerických továrnách, bude mít proti sobě veškeré organisované americké dělnictvo.« — Jak se u nás rozumí demokracii a neodvislosti spravedlivého soudce, patrně z této křiklavé ukázky. Posl. Rudolf Mlčoch poslal kraiskému soudu v Olomouci přípís, v němž napsal: »Žádám, aby v nejkratší době došlo k projednání a k skoncování celé záležitosti k prospěchu žalobce.« Rozumí-li takto občanské rovnosti před zákonem sám poslanec, jak vyhlíží u nás pojem spravedlivé demokracie mezi prostým lidem? Má ten lid učitele naprosto nedostatečné. — Jak nepoctivou hru provádí s lidem u nás komunistický tisk, patrně z této ukázky. Ruský Lenin po dlouhých rozpacích prohlásil veřejně a rozhlásil též do světa, jak hlavní pilíře komunistické nauky jsou zpuchřelé, jak v praxi hrozně zklamaly. Řekl též, že tři hlavní nepřátelé vzdělanosti jsou: komunistická vypínavost, negramotnost a úplatky. Ale ústřední orgán komunistické strany v naší republice překvapující řeč Leninovu umlčel, prozrazuje tak, že mu o skutečné uvědomění lidu nejde. »Večerník Rudého Práva« pak vymlouval 21. října prohlášení Leninovo všelijak — ale netiskl ho, aby nevzbudil »pohoršení mezi pravověrnými«. Ale Leninovo prohlášení svědčí o naprostém bankrotu komunistických zásad a nedá se vymluvit žádnými kličkami. Vždyť konečně strašný hladomor ruský jest nevymluvnější známkou, jak ten »rudý ráj« jest děsnou mučírnou pro samé proletáře. — Znám, že na Hlučínsku zachovali českou národnost výhradně katoličtí kněží — beze všeho vstříkování husitismu nebo pokrokářství do žil svého lidu. Teď najednou bezvěrecký »pokrok« snaží se rychle »k záchraně vlasti« do lidu vštípit náboženskou anarchii. V Závadě pokrokářský učitel ve škole se nestyděl mrzačit mozečky dětské těmito

lžemi: »Papež dal upáliti Husa, Kristus byl první soc. demokrat, svět se udělal ze sebe.« (Papež Jan XXIII. v Kostnici Husa se zastával a nemohl ho dáti upáliti již proto, že byl od sněmu odsouzen dříve než Hus. Který učitel tohle z našich dějin neví, má býti z národní školy odstraněn.) Když po sv. přijímání přišly děti o několik minut do školy později, mlátil je. — Proti Ymce a Ywce ozývají se již sami domácí evangelíci. Českobratrské »Světlo« napsalo: »Pro nás je důležitá otázka, zda-li nadále máme býti spokojeni s organisacemi Ymca a Ywca, kde Pán Ježíš v posledních letech byl zatemněn.« — Pohádka o socialistické většině našeho národa již dávno pozbyla důvěry. Socialističtí členové obecních zastupitelstev se strachují o své úřady. Jelikož r. 1922 má dojít k novým obecním volbám, soc. dem. tisk různými frásami snaží se namluviti, že jest nutno volby odročiti na rok 1923. Naše strana však s ostatními občanskými musí zvolati: Budiž postupováno dle zákona! Není možno děle snášeti hrozné ochuzování obcí proto, aby se poměli dobře privilegovaní jednotlivci z řad socialistických. — Žasneme, jak Klofáč mluvil v Americe o náboženské situaci v Československu. Tvářil se jako přítel katolictva. Na dotazy našich v důvěrné rozmluvě řekl, že náboženské věci stejně chápe; ujišťoval, že Československem vane duch náboženské renaissance (obrození); on sám to prý cítí, jest nábožensky založeným člověkem jako každý poctivý Slovan. Klofáč však přece ví, že nejfanatičtější volnomyšlenkáři jsou právě členové jeho strany a že hlavně z poslanců téže strany vyšly pověstné návrhy Bartoškovy na ujařmení církve a zardousení svobodných projevů náboženských. Tahle dvojí hra vynikajícímu reprezentantu tábora nár. soc. nesluší. Či jest prohlášení Klofáčovo projevem zásadního odporu proti fanatismu ve vlastní organisaci? — Českožidovský »Rozvoj« o pražských školách píše: »Je sice pravda, že se za poslední dobu počet židovských dětí v českých školách zvětšil, ale je stále smutným a neomluvitelným zjevem, že židovské děti v německých školách tvoří více než polovinu všeho žactva.«

KULTURNÍ HLÍDKA.

Také projevy privilegovaného vlastenectví. Pokrokový učitel, kteří velice horlivě v zájmu svého osobního prospěchu agitovali i ve školách pro rakouské půjčky válečné a účastnili se ne-

láviděných rekvizicí, pro státní půjčku republikánskou mezi lidem prstem nehnul. (Nebylať šibena za agitaci žádná odměna.) Má-li býti pokrokový učitel poslán na Slovensko, brání se ruby nehty. Ještě horší známkou doby jest, že radikální vychovatelé, kteří jeví největší ochotu k odkřesťanění školy, kladou nejtužší odpor, jsou-li vyzváni úředně k působení v území jazykově maščeném. Tu hledí uplatnití nejmalichernější záminku, jen aby se zbavili příležitosti k osvědčení národní statečnosti. Posilu českých menšin ponechávají tiito osvícenci přelaskavě katolickým mnějším. Vždyť jest pohodlnější bráti si dlouhou dovolenou, aby se mohlo hauzírovati s volnomyšlenkářskou nevěrou mezi lidem českým. (Proti katolickými štvanicemi učitelskými asi národní solidarita nejvíce získá!) Ještě přilemnějším zaneštnáním učitelů-bezvěrců jest horlivá agitace pro čsl. sektu. Učitelský agitátor setrvává v bezvyznání, hlásí se v theorii k Bartoškovým návrhům na potlačení všech veřejných projevů náboženských, ale pomáhá veřejně jedné církevní společnosti k dobývání katolických kostelů, asistuje odpadlíkům při veřejných bohoslužbách v přírodě a přemlouvá lid, aby odpadal k té sektě. A Volná Myšlenka nezakřikne nedůsledné řádění těchto harlekýnů, ačkoli se tak i laická morálka převrací na ruby. Naopak bezcharakterním pedagogem volnomyšlenkáři nazývají zasloužilého učitele, který jest věren své služební přísaze o nábožensko-mravní výchově a dle přání rodičů varuje se protikatolických štvanic. — Zvláště se však divíme tomu, jak inteligenti, každou chvíli vyčítající slabé národní cítění katolíků, zcela klidně pohlížejí na velkou řadu učitelstva komunistického. Jest Bronsteinova cílzácká nauka materialistická snad náplní ideí Havlíčkových a Tyršových? Učení židovských komisařů ruských přivedlo největší slovanský národ na pokraj hrobu a jest notorickou otravou netoliko ušlechtilého cítění národního, ale všech kých zdravých duchovních hodnot vůbec. A že to učitelské proudění do komunistického stánku nese bezpečné příznaky osobní zjištnosti, vidí kde kdo. Taková jest tedy výslednice »horečné vlastenecké akce« pokrokových duší, které maskovaly svou národní otupělost lacinými výkřiky, že největší překážkou svobodného rozmachu křesťalové myšlenky národní jest — katolictví. Až finanční vyhlídky v jiném společenském proudu budou výhodnější, dojde k hromadnému útěku učitelstva z organizace Šmeralovy hned.

Každá zbraň proti katolictvu vhodná. Kam až sahá hloupá důvěřivost čtenářstva, chtěl se přesvědčiti pokrokový »Pozor.« Napsal, že z tisíců slovenských far jen na šest byly zjištny slo-

venské modlitební knihy. (Který pak pokrokový špicl na tolika farách »zjištoval«? A kdo mu k takovému zevrubnému slídění dal právo?) Ostatní prý mají modlitební knihy(!) jen maďarské. (Pro koho tedy ty knihy vlastně v čistě slovenských obcích jsou?) Ale pozor dále! V těch maďarských knihách prý není předepsané modlitby za presidenta naší republiky. — Jest vidět, že ten volnomyšlenkářský »pokrok« zastavuje funkce mozkové zcela. Kde a kdy diktovala aspoň rudozelená vláda katolickým chrámům jakoukoliv modlitbu za presidenta? A od které chvíle republikánská vláda si vůbec přeje, aby ji podporovaly náboženské obřady v kostele? Jestliže ví »Pozor« více než pražský hrad, ať jen laskavě nás informuje, kdo dodal státní text oné předepsané modlitby. Pěkné vysvědčení to dává »Pozor« vyspělosti svého čtenářstva!

Nám je známo tolik, že i ve státech s vládou konfesielní text modlitby za vlast, vladaře anebo presidenta předpisovala vždycky církev. Pisatel šaškovité denunciace asi neví, že ve všech slovenských kostelích jsou konány modlitby za vlast a republiku československou.

Schůze duchovenstva královéhradecké diecése konati se bude v Hradci Králové ve čtvrtek 17. listopadu o 9. hod. dop. Jednati se bude o důležitých otázkách časových. Co nejhojnější účast jest velmi žádoucí.

Hrozné poměry v bolševickém Rusku. Všeko tam hyne. Ačkoli Rusko hyne hlavně leností, bolševický tisk 4. října oznamoval, že počet nezaměstnaných v samém Petrohradě dosáhl 70.611 lidí obého pohlaví; to činí 25 procent veškerého dělnictva. Z toho patrno, že bolševičtí komandanti nedovedou ani rozdělití práce. Z nezaměstnaných jest nejvíce nádeníků — a to v době, kdy střechy většiny domů jsou silně poškozeny a kdy jsou podemílány vodou.

Nikde nebuji nadbytečná byrokracie tak jako v Rusku, kde na ni před válkou rudí co nejvíce hubovali. Dne 1. září národní komisariát pro zemědělství zaměstnával 1 milion úřednictva, národní komisariát pro zásobování 600.000, nár. komisariát pro lidové zdravotnictví 610.000 (na 1 lékaře připadá 6 sanitářů a 8 ošetřovatelek, 80 nemocných a 150 úředníků), nár. komisariát pro sociální péči 200.000. Patrno tedy, že k válce zaopatření demagogických lenochů byla vymyšlena celá řada zcela zbytečných úřadů. Mají-li tyto hltavé kobylky býti dobře zaopatřeny, pak ovšem pracující lid jest přetížen robotami.

Na IV. slovanském večeru v pražském Obecním domě 23. října konstatovány tyto povážlivé zjevy ruské: Sovětský stát sic krmlí občany, ale polévkou z rybích kostí, komisaři sic vydržují

balet, ale lístek na ten balet stojí 10—30.000. Matky jen trochu pořádnější si svoje děti ze státních útluků dávno vzaly, poněvadž jim tam zavšivěly a hladem i zimou strádaly stejně jako doma. V moskevských i petrohradských školách děti 11—15leté jsou ze 70 procent pohlavně nemocné, a 12leté těhotné školačky jsou veřejně chváleny za to, že přibude zase jeden komunist! Nebylo vůbec většího podvodu na světě, než když byla před 4 lety nastolena »vláda dělníků, sedlákův a vojáků«. Neboť ve skutečnosti byla to a zůstala vláda demagogických politiků, agitátorů, žurnalistů neruské národnosti, táborových řečníků. Voják pod touto vládou byl spoután železnou disciplínou a drilem pruských důstojníků v sovětských službách, dělník velice brzy zkován byl pracovní povinností, takže ani místo a zaměstnání změnit nesměl, natož aby měl »právo na stávku« — to má pouze ve státech buržoasních — a sedlák, ruský mužik, ten si sice půdu vzal, ale nikoli od státu, jak mu to bylo původně slibováno, nýbrž naopak, proti vůli vlády, která chtěla všecku půdu »znárodnit«, vzdělával ji, dřel se na ní poctivě, ale ani ho nenapadlo, aby výtěžek své práce odváděl komisarům, rudé armádě a různým těm čezvyčajkám. Ruský sedlák, jako nikde žádný sedlák, jakživ nebude komunistou.

Lenin přiznal velký bankrot bolševických ideí. Hodně dlouho váhal předně proto, že přiznání krachu není příjemné a pak v zájmu osobního prospěchu bolševických hrabivců. Manifestační přiznání křivých cest musilo sečkat, až bolševičtí židé promění pot práce ujařmeného lidu v bedny drahokamů a drahých šperků, za které platí dobře soukromým majitelům i Evropa západní. Teď už jest Rusko vybrakováno a nechytřejší hyeny se hnuly z pustiny do zemí západních, kde se žije za prodávané skvosty příjemně a klidně.

Teď tedy nadešel čas, kdy mohl potvrdit Lenin úředně to, co poctiví zpravodajové zvěštovali o Rusku již dávno.

Lenin na sjezdu organizací pro politické vzdělání řečnil takto: »Počátkem roku 1918 počítali jsme, že bude možným mírné budování. Zklamali jsme se. . . Spáchali jsme chybu, že jsme se rozhodli provést okamžitý přechod ke komunistické výrobě a k rozdělení. Tento pokus přivedl nás k přesvědčení o pochybnosti tohoto postupu, jenž byl v rozporu s tím, co jsme dříve psali o přechodu kapitalismu k socialismu. Proto jsme zahájili strategický ústup, abychom nebyli poraženi. To bylo nevyhnutelným. Na hospodářské frontě pokusem přechodu ke komu-

nismu na jaře 1921 utrpěli jsme vážnou porážku. Ukázalo se, že vrchní stavba naší hospodářské politiky spočívá na vratkých základech. Nevyvolala rozmach výrobních sil, přiznaných za základní a neodkladný úkol. Rovnoměrné rozdělení potřeb (razverstka) ukázalo se příčinou hluboké hospodářské a politické krise. Záměna »razverstky« naturální dávkou znamená svobodný obchod a přechod k obnově kapitalismu ve značné míře. V jaké míře, to dosud nevíme. Koncese a pronájem jsou přímým obnovením kapitalismu, což je spoutáno se základy nové politiky. Rozhodující otázkou je, kdo využije nové situace, za kým půjde selský stav, zdali za proletariátem nebo za kapitalismem; kdo koho předhoni. . . . Od výsledku tohoto zápasu závisí naše postavení. Největší obtíže tohoto úkolu jsou tyto: Musíme probudit osobní hospodářský zájem sedláka, což je velmi těžké. Musíme vyvolat zájem každého specialisty pro rozvoj výroby. Až do dneška jsme toho nedovedli! Teprve dnes mluvíme o tom, že třeba vybudovat všechny obory národního hospodářství na osobním zájmu. . . . Ale v nejbližší době musí být řešena otázka, zdali dovedeme pracovat pro sebe, jinak naše republika zahyne. To jest učení těsně spjaté s novou hospodářskou politikou. Hospodařte všichni! Kapitalisti budou hospodařit současně s vámi, hospodařit budou i cizinci — koncesionáři, kteří z vás budou vydírat sto procentové zisky, a kteří budou z vás těžít. A vy se u nich naučíte hospodařit — a až se tomu naučíte, teprve pak dovedete zařídit komunistickou republiku. . . . Pamatujte, že stát se musí naučit obchodovat tak aby průmysl uspokojoval selský stav, aby selský stav uspokojoval své potřeby a aby pracující lid sám pomáhal k rozvoji republiky. Pouze tehdy může být utvořen silný průmysl. . . . Potřebujeme obrovského zvýšení kultury. . . . Dle mého názoru vzdělanost má tři nepřátele: prvním nepřitelem jest komunistická vypínavost, druhým nepřitelem negramotnost a třetím útlak. Komunistická vypínavost vyladňuje se v tom, že člověk pouze proto, že je členem komunistické strany, se domýšlí, že má plnou autoritu, aby mluvil o otázkách politického vzdělání. O druhém nepříteli — negramotnosti — mohl říci, že dokud v naší zemi je takový zjev jako negramotnost o politickém vzdělání je těžko mluvit. Politické vzdělání pak není samo o sobě úkolem, ale je podmínkou, bez které o politice nemůže být řeči. Negramotný člověk stojí mimo politiku. Pro něho platí pouze pověsti, plotky, pohádky, představy ale ne politika. Totéž platí o třetím nepříteli. Při zjevu, jako je útlak, nemůže být řeči o politice. Tl. když působí na poli

politického vzdělání, musí napřed porazit tyto tři vrahy.»

Dobrá! Ale jak nyní Lenin omluví barbarské tyrany, kteří žalořovali a vraždili s dravou krvežíznivostí všechny otevřené hlavy, které uváděly dokumenty, k jakým koncům bolševictví spěje? A proč se nedal sám Lenin poučit v pravý čas, pokud ještě z Ruska nebyla tatarská poušť? — Vždyť přece dobře znal »charaktery«, které zakládaly »komunistický« ráj zaséváním bílinových semenek. Viděl, že žádný bolševický komisař se

nechce obětovat pro blaho lidu, ale naopak hodně hrabat i tam, kde davy trpí bídu. Zločinci teprve nyní prohlašují: »Staly se chyby.« Ale že ty »chyby« byly nejhroznějšími, vědomě páchanými zločiny a že sami moskevští vládcové nejlépe viděli, kam spěje tygří politika sovětů, k tomu se nepřiznají. S největším národem slovanským stal se převratový hokus-pokus jako s nějakou hračkou. Nynější hladomor však Lenina přímo k poctivějšímu posouzení situace přinutil.

HISTORICKÁ HLÍDKA.

»Obrácení« arcibiskupa z Jenštejna a Jiráskovy »Dva dvory«. Ani horkokrevný radikál nesmí se diviti, že katolíci zastávají se cti muže pro české kulturní dějiny tolik významného, jakým byl arcibiskup Jan z Jenštejna. Vždyť přece sami uvážliví pokrokáři — pokud jim vlastenectví není planou frází, nemají projevovati škodolibou radost, snižuje-li se čest vynikajícího zástupce české vědy a předního representanta českého křesťanstva předhusitského věku Václava IV.

Jirásek líčí Jenštejna jako cizoložníka a nepřímě na jeho vrub přičítá vraždu. Ale s posudkem romanopisce nemají se spokojiti právě ti, kteří rozlévají celé potoky hesel o přesné vědě a smějí se lindy pověstem. Brněnská »Hlídk« dokázala, že jest naprosto nepravdivé lžihusitské tvrzení, dle něhož prý Jirásek svou charakteristiku Jana z Jenštejna opírá o Tomka a Palackého. Naopak nově oblevené prameny dosvědčují, že Jenštejn ani jako mladík před vysvěcením nežil rozmařile. Univ. profesor Loserth otiskl Jenštejnovy dopisy z let studentských; došel dle obsahu jejich k tomuto úsudku o Jenštejnu-studentovi: »Již ani jako mladík neúčastnil se zábav svých přátel . . . V listech jeho není zmínky o veselém životě studentském.« Naopak tehdy Jenštejn napomínal bratra k životu ctnostnému. V 26 letech stal se biskupem míšenským, tedy před »obrácením«, o němž mluví legenda, která vlastně Jenštejnovi žádnou rozmařilost nevytýká. Ale potřeboval tehdy nějakého zvláštního pokání? Vždyť tenkrát zrovna naopak jeho přítel arcijáhen Borso mu vytýkal přílišnou přístnost.

Ale je tu ještě jiné závažné svědectví. Mistr Jan Hus byl současníkem tohoto arcibiskupa, který spravoval pražskou arcidieci až skoro do konce roku 1395. Husův pobyt v Praze počíná se asi roku 1386. Jistě tedy mistr znal arcibis-

kupa osobně. Nedá se mysliti, že by byl mladistvý kandidát kněžského stavu často nelapal zprávy o českém metropolitovi. O Jenštejnovi mluvilo se všude v Praze s největším zájmem zvláště r. 1393, kdy byl umučen jeho generální vikář sv. Jan Nepomucký. Rozumí se, že příznivci dvora králova tehdy nesmlčeli ničeho, co aspoň dle zdání znamenalo úhonu charakteru Jenštejnova. Jestliže tedy arcibiskup kdykoli — třeba již dávno před tím — žil rozmařile, byl by se to dověděl Hus právě v onom roce. Sám Hus mluvil s přáteli o smrti sv. Jana Nep. Ale snižoval kdekoli čest arcibiskupovu? Právě obráceně v době, když tělo Jana z Jenštejna již v hrobě práchnivělo, psal o něm Hus takto: »Svaté paměti kněz Jan arcibiskup.« Smí se někdo domnívati, že by byl kazatel tolik přísný přiznával čest svaté paměti cizoložníku anebo původci vraždy? Pamatujme, že Hus stál na straně dvora králova, že šlehal ostře hierarchii — i bezúhonného arcibiskupa Zbyňka. Jakou by tedy byl měl příčinu k marnomluvnému pochlebování mrtvole Jenštejnově? Pokrokáři na každý úsudek Husův kladou veliký důraz. Nuže tedy: Mýlil se Hus, znající Jenštejna velmi dobře — či Jirásek? A znectil hrob Jenštejnov kterýkoli husita tak směle, jak to vidíme v románu Jiráskově?

Řekne se, že fantasil umělcově jest potřebi popřáti svobodného rozmachu, a že se každý jeho řádek nesmí bráti na tak citlivé vázky jako slova historikova. Pravda. Ale přes to není dovoleno povahu vynikajícího spolutvůrce českých dějin hrubě a nespravedlivě znetvořiti. — Kdyby takové »umělecké volnosti« užil katolický povídkář k zhyzdění postavy Husovy nebo Chelčického, byl by okamžitě oheň na střeše — a to právem. Nadto Jiráskovy romány prohlašují čeští kritikové často veřejně za školu českého dějepisu.

Legenda přibálila Jenštejnovi slovy neurčitými veselejší život proto, aby tím více vyniklo jeho »obrácení«, které vlastně bylo dalším rozvojem přísného odříkání, tuhého asketismu. Autor zde se řídil snahou četných legendistů jiných.

Tehdejší nábožensky velice citlivý věk mluvil o »kajicném obrácení« hned, jakmile někdo opustil všeliké pozemské starosti a radosti a oddal se službě Boží zcela. Vždyť Milíč z Kroměříže po opuštění vynikajícího úřadu také se kál velmi přísně, ačkoli o něm není známa žádná nepravost.

Arnošt z Pardubic byl pokládán od současníků vždy za muže života svatého. Ale tento arcibiskup sám se pokládal za velikého hříšníka i tehdy, kdy zářil svému okolí jako hvězda první velikosti. Na sklonku svého života docela se odhodlal k pokornému vyznání svých hříchů před celou českou veřejností. V odpustkovém listě svém napsal, že jako chlapec měl povzbudivé vidění. Ale nikomu se o tom tehdy nezmínil »pro veliký stud, boje se, abych tak od nich nebyl seznán hříšný; neboť jsem se zevnitř dobrý ukazoval, ale uvnitř a soukromě jsem vždycky byl velice hříšný jak myšlením tak skutkem tehdy až dosud.« Jak velké nepravosti mohl spáchat chlapec v přísné kázni vychovávaný? — Známo, že duše velice úzkostlivé i nyní silné pokušení vnitřní pokládají za hřích, i když vůle nenalezla na lákadle záliby. Arnošt pak v odpustkovém listě pokračuje: »A tak dříve, než jsem kterého došel svěcení, i později, maje již úřad a obročí kostelní, byl jsem velmi rozpustilý a lehkomyšlný až dosud... Naposled rozjímal jsem často sám u sebe, že jest nebezpečno zatajiti ten div (ono vidění), jehož oznámením bych mohl pravověřící k pobožnosti rozhněti, hrubou hříšnost svou všem vyleviti, tak aby mne jako smrdutého psa hodně v ohavnosti měli. I prosím a zavazuji vás skrze útroby milosrdenství Božího, přimluvtež se za mne u Rodičky Boží Marie, aby ráčila hněv svůj a svého Syna hněv odvrátiti... Psáno skrze mne Arnošta, svatého kostela pražského arcibiskupa nehodného, mýma rukama, naplněnými krví hříšných.« — Kdyby si vzpomněl některý spisovatel sepsati o Arnoštovi povídku dle jeho povšechné zповědi, udělal by rázem z muže svatého netvora.

A což sám Hus? Také naznačuje své »obrácení«, které bylo vlastně tužbou po větším cviku v křesťanské dokonalosti. Hus vyznává »svů zlou žádost« z mládí, aby měl »dobré rúcho a byl lidem vzácný«. Bujnost i bezhraničná veselého mládí mu byla »nekázní, ohavenstvím«. Žaluje na sebe, že zpíval jako záček s jinými posvátné

zpěvy ledabyle. »Hřešil« dle své zповědi častěji »spíše poselaje po pítie bohatému groš než dada chudému peniez«. Hus vyznává kajicně, že »bohužel« před svým kněžstvím často hrál v šachy a čas tak marnil. Hněvá se na sebe, že se účastnil veselých hostin. Prý mezi hody »pohřechu hus (sám mistr) jest v cnostech od Béle oškubená; neb jest často se na těch hodech přelíčně krmila a chudých robotu žrala«. Přehánění zповědi tu patrno z toho, že hostiny Husem míněné naprosto nebyly strojeny na účet chudiny, ale z bohatých prostředků lidí zámožných a počtlivých. Praha byla tehdy proslulá svým obrovským bohatstvím a přepychem. Nuže tedy — odvážil by se někdo na základě uvedených a jím podobných Husových vyznání líčiti mladého Husa jako zhýralce? Byla by to nepoctivost do očí bijící. A Hus na sebe prozrazuje víc než co legenda dle o mládí Jana z Jenštejna. V legendě o »rozmařilosti« Jenštejnově se praví pouze, že byl oddán zaměstnání světskému, v záležitostech vojenských a dvorních nechtěl být posledním... více si hleděl vrchův a hájů než kostelů.

Kdo na základě takového svědectví (z něhož čerpali Tomek a Palacký jedině svůj úsudek o »světském rozkošnictví« mladistvého Jenštejna) odváží se spřísti román o cizoložství, prozrazuje při nejmenším nehoráznou smělost. Jirásek dokumentární námitky katolických kritiků nedovedl věcně vyvrátiti, ale jeho román »Dva dvory« byl tisknut v dalších vydáních bez opravy.

Bezápochybně povaha »stoupenců evangelické pravdy« po tolerančním patentu byla ozářena v tomto století uveřejněním některých velice poučných protokolů. Na př. ignorant, kteří nerozuměli ani hlavním věroclánkům starých Českých bratří, hleděli nepoctivým způsobem katolíkům škoditi a nelekali se sahati i k násilnostem, sotvaže po patentu Josefa II. si volněji oddychli. Nyň Aug. Neumann v »Hlídce« doplňuje starší výzkumy novými z moravského Horácka. Evangeličtí předáci balamutili lid předstíráním, že císař sám si přeje, aby katolíci přistoupili k evangelické víře. Na př. v Polomé byli svoláni od rychtáře všichni lidé a řečeno jim, »by na rozkaz pana krajského hejtmana dali se zapsati a přistoupili k nové víře«. Slovo »císařská víra« stávalo se podvodným heslem i v jiných místech, takže odpadali katolíci, kteří vůbec nevěděli, co to jest. Neumann ukazuje, jak mnoho žen přistupovalo k evangelíkům jen na nátlak popletených mužů. Evangelici také na Horácku katolíkům vyhrožovali a stanovili jim lhůty k »obrácení«; jinak prý je z obcí vyženou. V Sulkovci říkali evangelici katolíkům, jen ať prý počkají; však budou brzy hnáni a vymýtni. Kde nepomohly

hrozby, tam nastupovalo úsluné přemlouvání. — Evangelici na panství jinramovském docela dresirovali občany, jak mají mluvit před komisí, takže odpovědi byly stejné. Asi 13 dětí začalo vypovídati dříve, než byly tázány; důkaz to, že se všemu dříve naučily. Někde před výsledkem před komisí prováděli evangelici knihy jako před novodobými volhami.

Tak začínala svobodomyslnost osvobozených evangeliků v praxi. Kdo by se divil, že později zloha těch fanatiků ještě zmohutněla. Konečně v nynějším století spojovali se evangelici okázale s volnomyšlenkáři, aby m. sto hájení evangelia si schlazovali záhu na katolících; kteří jich o žádná práva olupovati nechtěli.

Dělny se opakují. Jestliže staří evangeličtí podvodníci mluvili o »císařské víře«, nynější pokrokaři nestyděli se před únorovým sčítáním drze neuvědomělému lidu lháti, že sám prezident Masaryk poroučí, aby se odpadalo od církve katolické.

Smysl protestantských defensorů pro pokrok na universitě. Bez ustání jsou přepadáni katolíci nynější kalafunovými prskávkami z dob dávno zašlých. Na př. křičí se o církevním soudu nad Galileim, ale nedodá se, že ženíální objevitel otáčení země kolem slunce byl katolickým kanovníkem a že tohoto učence nazval Luther bláznem. V 16. století převládlo se k nám s vlnami protestantismu tolik pitvorných pověr o ďáblech, že by byl nad tím pohanský Říman žasl. Pověry velice nejasné našly úrodnou půdu v samé universitě, ovládané od protestantů. Když Majestátem r. 1609 byla universita uznána za protestantský majetek i úředně, čekalo se, jaké divy provede. Ale živořila smutně dále, protože privilegovaní stavové sice uměli profesorům hodně poroučet, ale kapsy měly zaplasy i tenkrát, když nedospělé synáčky šlechtické volili profesori za — rektory, aby bídu vysoké školy aspoň obdržením nějaké almužny zahrnali.

Nikdy se necítili profesori pražské university pod takovým trapným lhem jako za poručníkování polovzdělaných anebo literně zcela neschopných protestantských defensorů, kteří byli voleni z privilegovaných stavů. Sám Winter praví: »Tušíme, že nikdy na nikom nebyli profesori tak tuze závislí jako na defensorech. Ti si opravdu osobovali svrchovaná práva, takže autonomie (samospráva) školy Karlovy v ty doby předbělohorské poklesla na nejníže. Místři bez pánů defensorů nepodnikali ani nejmenší věci, a defensoři pletli se do všeho, druhdy i nešetrně.«

Hlučeli totiž hlasy o inkvisici na Galileim, víme jeden obrázek z protestantské inkvisice defensorů v Čechách. Snaživý rektor slanský,

mistr Jakub Krupský, přeložil Plutarchův spis »De educatione puerorum« (O výchově chlapců), což bylo tehdy významným literárním činem. Připsal překlad defensorům. Ti však se velice pohoršili, že Krupský přeložil slovo »paederastia« českým případným slovem »samcoložnictví«. (Jakoby v Písmu, za jehož obháje se prohlašovali, nebyly líčeny i nepravosti nejhorší!). Místo co by byli poskytlí překladateli nějakou podporu, jali se tvrditi, že by měl být Krupský spálen i s překladem. Nedali se zviklati ve svém škarohlídném úsudku ani domluvami a poučením universitních mistrů. Mistr Bacháček si zapsal: »Když mi bylo od Jeho Milosti pánů defensorů poručeno, abych dostavil (k soudu přivédl) slanského správce školního m. J. mladšího Krupského, utraceno na takové tak kvapné poselství 18 gr. mš. . . . Bylo nám oznámeno, abychom ty exempláře Plutarchi (Plutarchovy) na zahrádce spálili. Proti tomu sme se postavili a žádali, aby se tou věcí do pondělka nejprvnějšího poodložilo . . . toho jsme užiti nemohli, nýbrž jsme musili na zámek jíti nechaje na straně obědu a tu sme s předními pány defensory jednali, aby tou věcí do pondělí bylo odloženo; dubium responsum dabant (neurčitou odpověď defensoři dávali) . . . až naposledy s Jeho Milostí Císařské prokuratorem sme promlouvali; ráčili oznámiti, že tou věcí nic obmeškáno nebude a že můžeme odjíti . . .«

Z tohoto líčení lze seznati, jak zpátečnictví zkostnatělých defensorů široce rozvlnilo veřejné mínění a že aféra široce se rozvětvila jako sen-sace prvotřídní.

Předtím i potom zlobili se defensoři, jak se mohl opovážiti Krupský knihu tak pohoršlivou drze vydati v české řeči. Odsuzovali Plutarcha na oheň jednomyslně a Krupského — do žaláře. Jakmile se slanský rektor na obsíku v Praze objevil, hned musil do universitního vězení. Ale místři dále odporovali spálení významného produktu duševního. Defensoři 15. května 1610 zvolili k vůli dalšímu řízení tři komisaře, aby vyjednávali s mistry. Komisaři prohlásili, že kniha měla být spálena k vůli větší potupě od samého autora v koleji; výnos však prý zmírněn tak, aby byla spálena za přítomnosti profesorů na kolejně zahrádce. Místři však prohlašovali, že ta zlatá kniha jest ode všech akademií přijata, mnohými jazyky vyložena a že od nikoho nebyla zavržena. Prý se raději zřeknou profesury, než by svolili, aby byla vržena do ohně; bylo by jim to prý jen na ostudu. Ostatně spálení knihy jest věcí drábů a nikoli profesorů. Chtěli-li býti při aktu přítomni sami komisaři, ať jsou; místři jim knihy vydali.

Komisaři se velice durdili; spustili výtky, že taková řeč jest urážkou všech defensorů; prý půjdou na hrad žalovat, že mistři mají ducha neústupného. Mistři připomínali, že se přece může kniha zničit také jiným způsobem.

Po dlouhých hádkách jeden komisař navrhl, aby deputace mistrů šla se svými námitkami na hrad k stavům; ostatní mistři necht počkat. Jestliže chtějí mistři odporovat, přikročí se k exekuci ihned. Mistři poslechli a tři z nich šli. Na hradě jim řekl »regius orator« Jiří Gerštorf, že bude čísti závadnou knihu s pány defensory sám. Když se mistři do Karolina vrátili, komisaři tam ještě čekali. Z nich Kochan lálel na mistry dále. Pak se mistři dověděli, že Gerštorf nenalezl v překladě nic, co by mělo být spáleno.

Dne 17. května tedy shromáždění defensori již netrvali na spálení knihy, ale žádali, aby Krupský pobyl v žaláři. Den nato žalářovaného přece jenom s napomenutím pustili a zároveň prikázali, aby se exempláře Plutarchovy paedagogiky potlačily.

Tak vyhlížela akademická svoboda na protestantské universitě roku 1610, krátce po vydání Majestátu!

Ovšem o tomto protestantském ztyranisování vědy a jiných četných dokladech protestantského zpátečnictví u nás mlčí pokrokaři jako žáby v bahně. Jestliže Komáš zabavoval knížky pověrečné, smetana českého evangelictva vši mocí chtěla páliť ze zaryté úzkoprsosti knihy vědecké!

Národ náš jest prý husitský. Na tuto nepravdu můžeme vyzvat pokrokáře, aby nám ukázali aspoň jediného skutečného husitu. Proti husitům budovali si vlastní organizaci náboženskou. Čeští bratři nedlouho po válce husitské; byli od husitů mučeni skřipcem i ohněm a jinak krutě pronásledováni po celou vládu Jiřího z Poděbrad. V XVI. století z husitů rychle se stávali lutheráni — a Českobratrská jednota rovněž mohutněla na účet husitův. Církvi husitské neprosperla ani ochrana katolické vlády, tak že ke konci století zbývala tu nepatrná hrstka skutečných husitů, kteří konečně roku 1609 byli Majestátem zdołani tak, že se s nimi krátce před povstáním ani jako s politickou složkou nepočítalo. Husitismu učinili konec sami čeští sektáři. Teď jsou v našem národě katolíci, stoupenci nauky heidelberské nebo augšpurské, sekta československá, methodisté, adventisté, Armáda spásy a židé — ale nikde žádný husita. A kde by se v Čechách husitů nabralo, jestliže již husitští demagogové náš lid vůbec o katechismu husitském nepoučovali a ani nejmenšího takového ka-

techismu nevydali? K pohusitštění přece nestačí negace, oslavné promluvy na vojenská vítězství husitská a tupení katolicismu. K obnovení husitismu (třebas i ve formě modernější) bylo by potřebí dlouhé práce učitelské, práce drobné a budující. Jestliže k ní vůbec nedošlo, jak smí kdokoli nazývat docela národ vůbec husitským? A jací jsou to ctitelé Husa samého, kteří se ani nepodívají na hřbety jeho českých spisů? Již jest nejvyšší čas, aby přestalo bezcitné matení české veřejnosti.

Ve chvíli historické. Události v Maďarsku jsou pro nás prstem velice výstražným. Kdyby v českých stranách se jevila i na venek větší snaha o upevnění a dobudování republikánského celku, kdyby mezi četnými českými tábory nebylo tolik politických různic, nebyl by se Karel Habsburk do Šoproně s tak velikými nadějami hnál. Snad jeho laskominy stoupaly i proto, že radikální tisk bezuzdně lhal o lásce českých katolíků k Habsburkům. Zloba, vyměšující z jedovatých žláz odporné sliny na katolíky, poškozovala dobrou pověst naší republiky, byla nezbedností protivlasteneckou. Jak našemu státu protikatolický boj uškodil, vyznal manifestačně sám ministerský předseda těmito slovy: »Maďaři poukazovali a poukazují v cizině na nesjednocenost našeho státu, zejména pak na vnitřní jeho náboženské boje, které způsobují, že Slovensko jest úplně odcizeno nevěrecké Praze.« Dr. Beneš ještě ve jménu naší vlády dodal: »Vláda odsuzuje nerozhodně ty, kdož protináboženskými boji poškozují vnitřní mír našeho státu.«

Tu máte potvrzeno z autoritativního místa, z úst samého spoluosvoboditele, zda-li protikatolický kvas síle našeho státu prospěl. Zároveň plaché uhýbání před nejpovážlivějšími výstřednostmi stoupenců nauky Bronsteinovy cizině také imponovati nemohlo.

Nyní, kdy ještě revoluční ohníčky v Maďarsku hoří, předem všeho jest potřebí českému živlu ukázněnosti; cizina musí v nás poznati nejsilnější vůli státotvornou, před níž stranické ohledy ustupují. V jiných i neidemokratičtějších státech v čase válečného nebezpečství svolovali zástupcové lidu k utvoření dočasné diktatury. My vystačíme s přítomnou vládou, uvědomíme-li si jen všichni dobře vážné povinnosti k národnímu celku. Tím budeme nejvíce imponovati cizině, jestliže nyní budeme státí pevně při prezidentovi a vypínáme okamžitě všechny rozkazy vlády, která jest přece složena ze zástupců lidu. Přesně provedená mobilizace zastráší nepřátelské zmile více než tisíce vlasteneckých deklamací. —

Pohlédneme-li do minulosti naší vlasti, seznáme, že největší naše pohromy byly výslednicí vnitřního nepořádku a nesvornosti. Přemysl Otakar II. byl přemožen pro sobectví a zradu české šlechty. Když k nám vtrhli Němci za Václava IV., zavinil to náš politický nepořádek. V bitvě u Mühliberka mohl Ferdinand I. snadno zvítězit, protože čeští nespokojenci po všech revolučních proslovech sehnali směšnou hrstku vojska, s kterou se ani neodvážili vyrazit za hranice. A co té neomluvitelné rozháranosti v táboře českém krátce před Bílou horou! Dějiny nám dokazují, že svůj osud nosíme ve vlastních rukou a že největší katastrofy na vlast naši přikvačily pro nesvornost. Učme se tedy z dějin a ve chvíli vážné ctíme autoritu, kterou jsme si sami v čelo postavili! Jsou-li v samé republice cizojazyčné živly, které lásku k našemu politickému útvaru nejeví, je to pro nás nejdůraznějším poučením, abychom se semkli v šik tím spouštější a mohutnější. Svorná vůle a opravdová česká solidarita rozežene rychle mračna maďarská. —

Voskové Voskové

svíce

bezvadné jakosti
v levných cenách doporučuje:
Josef Jelínek, mydlář Hradec Král.

Kostelní práce

*pozlacovačské, polychromie soch, oltářů
a veškeré opravy,
provádí dokonale za ceny levné*

Jos. Řehna, dř. A. Ontl,
odb. závod v Hoře Kutné, Havl. nám.

Mnoho pochv. dop. po ruce.

Kostelní nádoby,

kalichy, monstrance atd., klenoty, notářské
prsteny, hodiny, jídelní přístroje, opravy a
znovu zlacení odborně a levně provádí

JAN STANĚK,
pasíř a ošeleur, stálý přísežný znalec zem-
ského trestního a okresního soudu,
Praha I.-979, ul. Karoliny Světlé, 12 n.

MEŠNÍ VÍNA

zaručeně přírodní, neporušená, prvotřídní jakosti

Za 1 litr

Nejjemnější prima druh roč. 1917 . . . à Kč 14.50
Velmi jemný druhý druh roč. 1917 . . . à Kč 13.50
Jemné čisté třetí druh roč. 1919 . . . à Kč 12.50
Vino jest úplně čisté a způsobilé k stáčení do lahví
Dodává v sudech od 50 litrů výše ohlavně známá firma:

Alois Čížek, přísežný dodavatel mešních vín
a soudní znalec vín.

Založeno r. 1897. v Humpolci. Založeno r. 1897.

Osvědčení.

Podepsaná biskupská konsistoř tímto prohlašuje, že p. Alois Čížek, majitel vinných sklepů v Humpolci, se soudně přísahou zavázal, že se duchovním správám, které si u něho obětní víno objednají, vždy jen pravé a zaručeně přírodní víno dodá.

Na základě toho může závod tento k dodávkám mešního vína býti doporučen.

Biskupské konsistorium v Hradci Králové,
dne 19. června 1908.

Dr. Alois Frýdek,
(Pečet.) biskupský generální vikář.
Jan Barták, rada.

Doporučení.

Pana Aloise Čízka, velkoobchodníka vínem v Humpolci, podepsaný doporučuje vše k dodávání mešního vína, nejen jako solidního obchodníka, ale jako dobrého našince.

Děkanství v Humpolci, 1. dubna 1921.
Beneš, děkan.

Veškeré

Katolické kalendáře na rok 1922

máme již na skladě.

Raďte použití objednávacího listu, který jsme před časem rozeslali. Obsahuje 50 různých kalendářů. Kdo neobdržel, reklamuj u firmy:

Cyrilo-Methodějské knihkupectví
Gustav Franci v Praze I., Melantr. ul. č. 536
Palác městské spořitelny.

storického práva. Historické právo není ničím, le bezcenným slovem. Vše je sebeurčením národů. Československý stát může být »přirozeně« vybudován jen na československém území, německý jen na německém. Pisatel se vyslovuje také pro oddělení jinojazyčného území. Rozumuje takto: Buď jsme národně soběstačnými a pak jest naší povinností přebývajícím územím dobrovolně vydati. Nebo nejsme národně soběstačný stát; pak nemáme vůbec práva na sebeurčení a práva na samostatný stát a jsme odkázáni na to, abychom tvořili národnostní stát anebo menšinu jiného státu. Je-li správným, že nejsme schopni tvořiti národnostní stát, pak jsme příliš slabými, abychom toto faktum změnili. A povídavý student má hned návrh: Nejlepším by bylo, abychom část Němců, kteří nejsou ani pro národní, ani pro národnostní republiku, z této republiky vypustili. Tím by podle rozumu Kaclova byl konec iredentě.

Student, který se chtěl stát populárním tím, že se vysmál radikálním deklamacím lžihusitských spekulantů, zapomíná, že Němcům dávali Češi třikrát více, než čeho nám chtěli Němci milostivě popřáti za války.

Takhle končí radikální keklířství — šedým troudem. Jakoby český národ byl ve válce poražen a potřeboval se doprošovati rovnoprávností. Opravdový český radikál by neměl vylétnouti kompromis s poraženými fanatiky německými potud, pokud nedokáží jasně, že i jim na zachování republiky záleží.

Náš národní postup. Na české velice zdvořilé námluvy odpovídají Němci zpupně tak, jako by byli zbraní pokořili půl Evropy. Čeští politikové protikatoličtí rádi by z vlády vyhodili české lidovce a nasadili tam německé volnomyšlenkáře a socialisty. Ale Němci diktují si podmínky velice přemrštěné.

Min. předseda dr. Beneš, aby se Němcům vlichotil, učinil jim ústupek v jazykové otázce parlamentní praxe. Ale tím jen stoupla nafoukanost germánských nacionalů. Na př. senátor Jesser v »Deutsche Zeitung« projevil mínění, že šéf naší vlády chce koncesemi, udělovanými Němcům, získati si větší volnost vůči Německu. Jesser však hned odpovídá jízlivě: »Můžeme pana ministerského předsedu ubezpečiti, že se oddává velikému klamu, spatřuje-li v této politice výhody pro stát.« Prý německý lid nestrpí politiky, jež by vedla k hospodářskému oslabení Německa. Jesser již vyslovuje obavy, že má být Němců »zneužito.« Němci prý touží po klidném soužití u nás, ale nedají se nikdy pohnouti ani k tiché válce proti Německu.

Zde tedy vidí »Stud. Revue«, co je platno nadbýhání germánskému Donaru.

České universitě Karlově posud nebyl vrácen přiměřený majetek, který jest posud v nespravedlivém držení university německé. V uplynulém školním roce bylo v Čechách, na Moravě a ve Slezsku českých škol středních a ústavů učitelských 62,8 procent, německých 36,9 proc. a jedno reálné gymnasium polské. Vzhledem k číslům žactva tedy o Němce postaráno lépe než o Čechy. Na 1 český ústav připadá totiž průměrně 300 žáků, na 1 třídu 35 žáků; na jeden ústav německý 215 žáků, na jednu třídu 25 žáků. A školy německé germanisují drze dále.

Dr. Šrobár úzkostlivě se bojí dáti katolickým Slovákům tři konfesní gymnasia — snad »aby netrpěla národnost.« Každé slovo ludového politika se špehuje. Zatím však pro samé špiclovské nahlížení do tábora Hlinkova ušly pozornosti ostrovidův nejkřiklavější rejdy velezrádné Maďarů, komunistů a židů na téměř Slovensku. Nalednou také zvěstuje sama úřední zpráva, jak si Maďaři v Košicích zřídili vlastní tajné gymnasium chlapecké a dívčí, na kterém od r. 1919 vyučováno asi 300 žáků a žákyň. Aby se škola nestala nápadnou, vyučovalo se každý den v jiném domě. Vyučování mělo ráz veřejného vyučování školského. — Teprve v listopadu t. r. zjištěna od dalekozrakých extravlastenců existence této školy. Nyní snad se nahlédne, že jsou pro republiku mnohem potřebnější úkoly jiné než internování Hlinkovo a pronásledování katolického studentstva slovenského. Maďarské a německé podkopy také nebudou zničeny nákladnými slavnostmi protikatolickými, nýbrž naopak přátelským soužitím českých stran státotvorných.

Bratislava se silně maďarisuje právě — po velkých slavnostech sokolských tamže. Od převratu do dneška přistěhovalo se tam přes 3000 obchodních zaměstnanců vyšších kategorií, kteří tam všichni našli zaměstnání. Dělnictvo do Bratislavy přechází z Maďarska houfně — zatím co dělníci slovenští jsou nuceni stěhovati se do Ameriky. Zvláště komunisté vítají nové a nové Maďary s otevřenou náručí. (Kolik se potají strčilo do dlaně těm, kteří mají dbáti, aby se zizinci v Bratislavě příliš neroztahovali, ovšem se z novin nedovíme) A emigrantské živly maďarské v Bratislavě pracují chytře proti našemu státu. —

»Nár. Listy« 21. listopadu sdělily: »17. t. m. konala se u okresní politické správy v Teplicích porada referentů obecních okresních pol. správ Teplice, Litoměřic Podbořan, Žatce, Mostu, Duchcova a j., svolaná zemskou pol. správou v Praze. Byla to tedy úřední informační schůzka pro politické státní úředníky republiky československé, které se mimo jiné také účastnili zá-

stupci mín. zásobování. Jak svolavatelé tak i zástupci řečeného ministerstva — různí ministři radové — mluvili výhradně jazykem německým, rovněž tak i mluvili všichni zástupcové okresních politických správ, zkrátka schůze působila dojemem, jako by se konala ve starém Ra-

kousku a ne v Československé republice.

Věru, posud marně čekáme, kdy se český lev probudí opravdově. Zatím ovšem bylo pohodlnější krvavení Orlů a dobývání kostelů, náležejících českým katolíkům. —

OBRANA.

Pozoruhodné doznání »pokroku.« »Národ. Demokracie«, která »na základě Husa« okazale pohrdá těmi pravdami křesťanského Zjevení, jež byly Husovi nejdražší, ve své kritice Klostermannovy »Kulturní naléhavosti« zoufá nad lidstvem. Prý člověk »nedovedl po stránce citové vykonat účinného nic . . . Člověk se dostal na svět spíše omylem než prozřetelností.« Pane kritiku, člověk vykonal dost všude tam, kde mu dšlo neničila hyperkritická pokrokářská lučavka. Ty jedovaté analýzy, návody ke skepsi a vzdoru proti Božským řádům nejsou na světě teprve teď. — A že proti ctitelům Kristovým bojují nyní mnohem větší zástupy než dříve, proto tolik ublížení přirozeného citu, až se srdce podobají vyhaslým krbům. Jestliže různí Bronsteinové tvrdou patou deptají květy zahrady Kristovy — pak není divu, že najednou civilisace právě vinou falešného pokroku se mění v barbarství, kterého by se hrozil i pohanský starověk. A že nynější protikatolické běsnění vede i jinde k bolševické, protikuturní tyranii, jest vidět na dlaní.

Kritik »Nár. Demokracie« ke konci praví: »V jednom má autorova (Klostermannova) metoda pravdu: zvíře může být člověku opravdu vzorem mravnosti.« Toto doznání jest velice cenné. Před válkou totiž volnomyšlenkářští demagogové nepřestávali ujišťovati, že věda učiní náboženskou mravouku zbytečnou a že zušlechtí lidský cit mnohem lépe než evangelium. Úkol lidského rozumu vynášen nad hvězdy. A teď, kdy vzdělání mozku dostoupilo výše nikdy netušené, najednou intelligentům má být zvíře vzorem mravnosti. Kritik snad ani si neuvědomil, že takto fakticky prohlašuje naprostý bankrot rozumu v oblasti morálky. Nepřemýšlejší zvíře mravnější — než lidstvo ozbrojené docela i kněžským vzděláním! Tu vidíme potvrzení toho, co křesťanský tisk v různých obměnách často opakoval před válkou: »Nevěrci, nechtějce se přiznávat k zodpovědnosti za své činy před Všemohoucím, vyrobí si z osvěty a civilisace zlodějskou lucerňičku.« —

Malomocenství kejkliřských paží. Demagogové, slibující velké divy osvěžující laické morál-

ky, již vyčerpali bezvysledně všechny okázalé prostocviky; po nezdařené hře usedají s čelem zachmuřeným a rozpačitým pohledem. Ruce — dříve pružné, jako by ztratily všechnu vládu; duch bezděčně zalétá k starým, osvědčeným tradicím, dříve tolik snižovaným.

V jediném čísle »Národ. Listů« (z 16. listop.) zaznívá na dvou místech významný ohlas zásad našich poctivých předků. V úvodníku pojednávajícím o washingtonské konferenci čteme: »Vystoupení Hardingovo i Hughesovo byly slibným začátkem. Národ, jehož státníci zahajují plnění svého odpovědného úkolu před tvářmi shromážděných zástupců ostatního světa modlitbou — a je jistě pozoruhodným detailem, že tyto dny president Harding nad hrobem neznámého amerického bojovníka přednášel na konci své řeči povzneseným hlasem Otčenáš . . . — má opravdu více než jiný právo na to, aby se k jeho šlechetnému úsilí po odzbrojení hledělo s důvěrou. V jeho představitelích je zosobněna nejen jeho hluboká mravní síla.« Tedy Otčenáš v ústech amerických jest čímsi vznešeným, pečeti dobré vůle. Ale v ústech českých, ve škole dle dosavadních frází falešných »ctitelů Husových« něčím hrozně nebezpečným. (Komunistické písně už jsou známkou reformy státního výboje!?) Nezapomínejme, že tytéž »Nár. Listy« jsou také tribunou kalených volnomyšlenkářů.

Ve feuilletonu téhož čísla »Nár. Listů« běduje Karel Mašek nad dynamitovým výšlehem nejradikálnější morálky bezvěrecké. Cítuje dopis uvězněného pytláka, který zastřelil poctivého hajného. Zločinec zřetelně prohlašuje, že pytláctví není nepoctivostí a krádeží. Mnohem horší jsou ti, kteří pytláctví stíhají. Hajný, který ani nevyštělil, ale sám byl zabít jako oběť své povinnosti, pokládán tu za prchlivého a mstivého. Na konci prosí vrah za nějakou cigaretu, dodávaje: »To jest pro mne největší trest, že nemohu kouřit.« Že byl hajný zabít, »to byl jeho osud, kterému se žádný vyhnouti nemůže.« — (Morálka, plynoucí čistě a přímo z volnomyšlenkářského učení o železném, předem určeném osudu, proti

kterému nestojí jako rovnocenný sok svobodná vůle.) —

Mašek se v údivu táže, jak takové názory se mají vyhladit. Doznává: »Dříve náboženské »nepokradeš« a »nezabiješ« i přes nevěrectví, později se dostavující, zanechávalo svou nezahaditelnou stopu; nyní není vlivné morálky. Jak málo váží předpis zákona, jak se posuzuje činnost orgánů, nad ním bdících — je smutně známo.«

Tedy druhá zповěď, z níž rovněž vysvítá, jak strašnou chybou jest odlákat prostý lid od náboženské mravouky. To přece mohli volnomyšlenkářští inteligenti vědět předem, že šlapáním autority Kristova Zjevení se vychovávají individuální rázu nynějších bolševiků.

Falšování mistra Husa a lhavé štvání bez konce. Nepříčetná zloba právě tehdy posílá rozum na dovolenou, když tvrdí svatosvatě, že proti »temnotě klerikální« odkrývá zdroje pravdy. Při »poučování« o Husovi vyhánějí radikálové na vandr netoliko mozek, ale i logiku tak, že se dopouštějí na rozumu »poučovaných« nejkřiklavějších nepravostí.

Již stokrát slušný tisk český poukázal, jak celým generacím českého lidu vočkován zcela falešný názor na Husa helvetským překladem německého podvodného spisku o Husovi. Nejapný německý ignorant z XIX. století, sršící záští proti katolictvu, představuje se jako »Pogius, očitý svědek kostnického výsledku a upálení Husova«. Co na tom záleží českým fanatikům, že jeho výmysly jsou v nejkřiklavějším sporu s historickými vývody Palackého, Tomka a Denise!

Jak se »husitské uvědomění« prohlubuje, patrně z toho, že ještě roku 1919 vyšla knížka »ku oslavě památky mistra J. Husa«, sepsaná na základě německé drzé karikatury. Uspořádal v »Knihovně nového života« sám nakladatel a redaktor Stáňa J. Bělohradský.

Jakým duchem se knížka nese, patrně zvláště z doslovu, kde se dří o sv. Janu Nepomuckém: »Tento vylhaný, falešný patron národní, který vůbec nikdy nežil — je čistou smyšlenkou kronikáře Hájka z Libočan v 16. století a spisovatelů Jezovitských.« Tu se tedy dovídají k svému úžasu univerzitní profesori, že všechny zprávy o existenci a osudech sv. Jana před Hájkem — nejsou ničím. Vždyť světec jest »čistou smyšlenkou« Hájkovou.

Na tuto neomalenou lež jest nejlepší odpověď, že sám Bělohradský s tvrdošíjnou smělostí předkládá veřejnosti falšovaného samého Husa — a falšovaného nestoudně. Pisatel dle německého pamfletáře uvádí vymyšlené hlasování jednotli-

vých hodnostářů o vině Husově. Na př. prý arcibiskup Styrn z Vídně prohlásil: »Provozoval-li Hus kacířství, není dokázáno; má-li takové malomocenství na sobě, nechť se lékaři pokusí jej uzdravit!« (Zatím však ve Vídni tehdy nebylo ani biskupství, natož arcibiskupství! Tedy za včtu Husova neexistoval ani arcibiskup Styrn.) Uvádí se, co řekl »arcibiskup« londýnský, jehož existence rovněž jest nejapnou vymyšleninou, biskup (!) pasovský a jiné osoby, drze vybájené od ignoranta německého. (Čeští vlastenci, křičící proti Němcům, ssají mřzu poznání o národním Husovi oddané ze ztrouchnivělé hřízy německo-protestantské.) Docela se tam jmenuje i biskup »osnabrudský«. Bělohradskému bylo líno podívat se do slovníku, jak se to město vlastně jmenuje. Hřešil na hloupost čtenářstva klidně.

Se vši kuráží oznamuje Bělohradský, že Hus byl obžalován z těchto kacířství: že nevěří v proměnu hostie, že opovrhne vzýváním svatých, že zavrhuje zákaz manželství kněžského. A Hus (dle knížky) přitakuje, že tak učil. Teď by měl Bělohradský tedy vysvětliti, proč osobní přátelé Husovi z pražské university dále i za vítězné revoluce věřili v proměnu hostie, proč svatě vzývali, proč přísně dbali, aby v celibátu žil netoliko kněz, ale i učitel na partikulární škole a profesor na universitě.

Ostatně škoda další řeči. Chtěli jsme jen poukázat, že přes půl století v mozcích lžihsů pustě řadí ta germánská »věda«, za kterou se sami evangeličtí Němci stydí a kterou němečtí historikové odsoudili již v minulém století. Husovi »splácejí vlastenci povinný dluh« falšovanou bankovkou německou, rozeštvávají národ přemíláním cizáckého pamfletu přímo směšného. Něco ze samých spisů Husových čísti a tak odkrýti protestantské balamucení — to je nad jejich morální síly; tak velkou obět pro Husa nepodniknou.

Ale zvláště jest pozoruhodno, že knížka nebyla důkladně a včas zkritikována od českých kruhů povolaných a české vědě zodpovědných, které vědí o Husovi něco více, než co sděluje německý podvodník. — Na takové »ctitele Husovy«, jakým jest Bělohradský, by bylo nejpřiměřenějším trestem měsíční domácí vězení se závazkem čísti spisy Husovy a české zprávy o soudu nad Husem.

Výrazné znamení české osvěty! Ještě roku 1919 možno vydati knižní karikaturu Husovu beztréstně — a mozky rozpálené fanatismem dle této předlohy dosud »uvědomují český lid«. Taková knížka hanobí a znásilňuje Husa více než kostnická hranice.

Místo házně Boží úcta k zákonům! Nyní opakuj u nás živly volnomyšlenkářské velmi často v různých obměnách zásadu: »Není potřebí učit lid víře v Boha, a klásti mu na srdce zodpovědnost před Všemohoucím. Naopak budiž usilováno, aby v každém občanu byla vzbuzována úcta k zákonům této republiky. To k civilisovanému soužití občanstva a rozkvětu potřebných ctností stačí!«

I my katolíci jsme rozhodně proto, aby státní zákony byly ve vážnosti. Sám Kristus zachovával zákony té země, v které se zrodil a nepromluvil slov anarchistických ani před nespravedlivým soudem a lhavými žalobci.

Jedná se však o to, zdali lidé ti, kteří nejsou věrní Bohu, budou věrní lidem a zdali rozumově vysvětlení stačí, aby sama vůle nevěřcova jevila pravidelně sklon k uposlechnutí zákona i tehdy, ukládají-li paragrafy věci nepřijemné nebo docela obtížné. Člověk věřící má k sklonění vůle před vrchností pohnutky dvě. Podřizuje se pro zřetelný příkaz evangelia a pro příkaz lidský. Náboženství příkazující uposlechnutí i vrchností nedosti schopných jest pohnutkou mnohem silnější než povel lidský. Věřící ví, že jestliže nebude odměněn za svou poddanost na světě, kyne mu odměna za hrobem. Nevěřec však odmítá od sebe zodpovědnost za své činy před Všemohoucím; cítí v okamžiku kritickém nejsilnější pokušení k přestoupení nepřijemného zákona, má-li naději, že nezákonné chování lidská spravedlivost nepostřehne, že nebude udán a trestán.

Vidíme v různých státech s civilisací velice vyspělou, jak se klamou davy, které odmítají katechismus a kladou největší důraz na světské paragrafy. Čím více se tam zákony a výnosy množí, tím častější přestupky a zločiny. Předně velikou spoustu paragrafů málokterý inteligent zná — ba i málokterý právník dovede většinu z nich v hlavě podržeti. A pak — paragrafy namnoze studují horlivě právě lidé tací, kteří přemýšlejí, jak chladnou cestou právní, dlážděnou několika paragrafy, by zcela poctivého, ale méně vyškoleného občana zákeřně přepadli.

Demoralisace a porušování zákona nejsou tak časté v méně uvědomnělém venkově jako ve velkoměstech. Prohnaný inteligent studuje zákony proto, aby věděl, jak jejich mřezovím proklouznouti bez úrazu a jak naopak svého bližního svou znalostí mstivě vytrestati anebo sobecky poškoditi.

Máme jen za republiky tolik nových zákonů k ochraně dobrých řádů, že jich nezná všech napamět žádný advokát. Ale demoralisace postupuje zároveň s ateismem ruku v ruce. Jakmile

některý zákon nebo výnos nabude právní platnosti, hned se dovídáte, jak vychytráci dovedou jej obcházeť tak rafinovaně, že jejich křiklavé přestupky proti řádu a humanitě jsou beztrestny; a tak se narychlo proti rafinovaným sobcům sestavuje výnos nový — který se pak obchází zase.

Jeden paragraf docela bezcenným pašerákům pohrozil šibenicí — ale pašoval se dále v neztencené míře a nikde neslyšeti, že by někde provinilec visel.

U mládeže vidíme čím dále zřetelněji docela sklon páchatí zlo pro zlo, dopouštěti se přestupků ano i zločinů z pouhé lůživosti — bez nároků na jakýkoli zisk. Dle té starodávné písničky: »Truc na truc někomu!« Je to nějaký div? Vždyť právě moderní osvícenci učili soustavně náš dorost, jak jest vzdor krásný. Mluvili na př. o Husovi, Táborech a jiných sektářích výhradně jako o vzorech vzdoru proti církvi. S velkou zálibou chválili muže různých národů za to, že se vzepeli státu. Docela s triumfálním úsměvem nezralé mládeži předkládány i vzory zpuštění ve škole. Myslíte si, že mládež takto disponovaná najednou pocítí vřelou lásku k zákonům nynějším, otřesete-li autoritou kategorických příkazů náboženských?

Úcta k zákonům — věc pro spořádaný stát nevyhnutelná! Jest tu však otázka, jak přinutíte k takové úctě komunisty, jichž tisk nezřízeně proti státním řádům reptá, ale málokdy jest konfiskován. Některý zákon byl navržen mužem určité politické strany; navrhovatelův charakter byl již předtím důkladně zkritikován, od stran jiných, aniž se odsuzovaný přesvědčivě obhájí. Návrh však přece se stal zákonem. A nyní pátrejte, kolik kverulantů stran jiných se sklání před tím zákonem s opravdovou vnitřní úctou — i když zákon jest prospěšný.

Ale někdy jest zcela patrné, jak návrhy k zákonům se připravují určitými klíčky nikoli k dobru obecnému a zvýšení tolerance, nýbrž naopak k potlačení dobrých směrů, k mstivé odvetě a pod. Tak se úcta k právnímu řádu nezvyšuje. — Jindy jeden výnos potýká se cípkem listé věty s výnosem dříve vydaným a neodvolaným. Někdy docela se pronášejí stesky, že paragrafy přestupují právě ti, kterým má nejvíce záležeti na zachování práva a kteří nemají udíleti nedemokratická privilegia ani sobě ani svým intimním druhům. Jestliže jsme viděli, jak se na př. církevní budovy zcizují beztrestně a proti právnímu právu, nezvyšovala se tak úcta k zákonům.

»To jsou přečiny, s kterými nesouhlasíme«, odpoví volnomyšlenkářský člen sboru zákonodárného. »Že nesouhlasíte? Vždyť návrhy dra

Bartoška mají ujařmiti na př. i nejpřirozenější práva českých katolíků. Kdyby se ty podněty vtělily v paragrafy, věru nevíme, jak by se v duších poctivců kteréhokoli vyznání zvýšila úcta k zákonům. Napřed nutno přinutiti k ostříhání zákonů ty, kteří berou tučné úplatky za přímou či nepřímou ochranu provinilců.

Má-li mít zákon přiměřenou morální sílu, musí býti posvěcen vyššími ideami, než o jakých se nyní nejhustěji deklamuje. Občan musí mít živý pocit, že sám Bůh přikazuje úctu k právní autoritě. S plně vštěpovanou bázni Boží vzroste i úcta k zákonům.

LITERATURA.

Semaine d'ethnologie religieuse, comptereendu analytique le la II.me session tenue à Louvain (27. Août — 4. Septembre 1913). Louvain, Emile Charpentier, Editetur 108, Rue de Namur 1914., cena 8 fr., str. 559.

Slavné universitní město Lovagne, středisko vědeckého vzdělání misionářů, hostilo již po dvakráte během prázdnin učené účastníky feriálních kursů, jejichž účelem bylo podati vědecký návod a to nejen theoretický, nýbrž i praktický k úspěšnému studiu národopisu náboženského.

První takový kurs odbýván byl Lovagui r. 1912 a druhý roku následujícího 1913 od 27. srpna do 4. září za účasti 153 posluchačů-odborníků. Jest to dílo mezinárodního komitě pod protektorem kardinála Merciera, jež sestává ze 17 členů a pečuje o pořádání kursů pro dějiny náboženství nekřesťanských za tím účelem, aby vědeckou methodou prohloubeno bylo studium vyznání nekřesťanských a zabráněno bylo zneužívání nezaručených a předpojatých uzávěrů nepřátel křesťanství proti křesťanství, hlavně proti katolicismu. —

Uvážíme-li, jak zneužíváno bylo od počátku minulého století studia dějin náboženství proti křesťanství, jež vyhlašováno bylo za pouhou napodobeninu kultů pohanských, za novou toliko fází ve vývoji náboženství cestou zcela přirozenou bez jakéhokoliv zasáhnutí Božího, poznáme snadno, jaký význam má tato eminentně vědecká a apologetická (obránná) snaha mužů v oboru náboženství různých národů nejen theoreticky, nýbrž i prakticky zasloužilých. Světová válka překazila sice na delší čas pravidelné odbývání těchto vědeckých a na výsost časových kursů; doufejme však, že práce jejich zase brzy započne. —

Obšírný referát o druhém kursu pro náboženskou ethnologii zaslán mi byl k posouzení zasloužilým odborníkem P. Pinardem S. J., profesorem scholastikátu Jesuitů u sv. Augustína v Eughleu v Belgii. Knihu tu četl jsem s nevšed-

ním zájmem. Obsahuje perly z oboru náboženských dějin, jejichž cena je tím vyšší, jelikož nepocházejí pouze od mužů mrtvé vědy, nýbrž od praktických odborníků mezi národy nekřesťanskými v nejrůznějších dílech světa, od křesťanských misionářů.

Ve třech sekcích projednávány byly důležité otázky, vztahující se k jmenovanému odboru, jednak v části všeobecné, jednak v části zvláštní. Druhá sekce věnována byla rozpravám misionářů a tvoří jaksi živou ilustraci základní, všeobecné části. Slavný badatel v oboru náboženských dějin, hlavně u národů primitivních, člen vídeňské akademie věd, profesor W. Schmidt S. V. D. z Mödlingu u Vídně, započal kurs svou hlubokou přednáškou, v níž uvádí do studia náboženství se stanoviska národopisného, historického a psychologického, zdůrazňuje hlavně potřebu individuálního, psychologického badání v oboru náboženského života u národů pohanských s použitím některých praktických příkladů z vlastní bohaté zkušenosti. —

Z rozhovorů misionářů poučil se čtenář o významu ethickém a nábožen. divaraha-y, zvláštní posvátné úcty požívajících skořápek, na život domorodců poloostrova Gazelle, o čínském budhismu, jeho rozkladu, o významu mongolských lamas v životě národním, jakož i o způsobu života u mohamedánů v Indii a Africe.

Sekce III. zabývala se mythologií astrální a islamem. —

Zabývám se již několik let studiem náboženských dějin, četl jsem odborné spisy odborníků všech větších národů Evropy, ale tak, jak mne zaujala kniha, obsahující přednášky, pořádané vědeckým kursem v Lovagni, nezařmal mne dosud žádný jiný spis. Důvod hledati hlavně v tom, že to není pouhá theorie, stavící mnohdy smělé hypotézy, nýbrž že jest zde líčen náboženský život národů ústy vyškolených odborníků, kteří vnikli mnohem hlouběji do tajů náboženského života národů, o něž se jedná, a kteří z té příčiny nestaví na vratkých kombinacích, nýbrž na sku-

tečných, životem a zkušeností potvrzených taktech. V tom spatřuji hlavní význam knihy, již mohu jako velmi cenný předmět vážného a při tom zajímavého studia doporučit. Vzhledem na mezinárodní ráz komitétu konány byly přednášky v jazyku francouzském, anglickém a německém. —
Dr. Konečný.

Váženému čtenářstvu.

Zkušenosti tohoto roku dosvědčily jasně, jak jest katolictvu nutnou a prospěšnou podporou v současném zápase apologetická revue, kterou vydáváme. Patrně to i z ohlasu, jaký »Obnova« letos vzbudila. Děkuje srdečně všem svým příznivcům a prosíme je, aby nás podporovali i příští rok a časopisu našemu hojnost nových odběratelů získávali. Se zvýšenou energií do práce nové!

Obsah delších statí

v těchto číslech »Obnovy«:

- I. Snahy a cíle Volné Myšlenky. Soulad. Jak se husitští a protestantští kněží učili.
- II. Snahy a cíle Volné Myšlenky. (Dokončení.) Soulad. (Dokonč.) Soudní krutost v XV. a XVI. století.
- III. Hledá se světový názor. Volná Myšlenka — sloupem Čs. republiky? Vážnost kněží v době sektářské.
- IV. Spojení církve pravoslavné s církví římsko-katolickou. Sváry českých sektářů před Bílou horou. Vlastenectví katolického velmože. Síla katolického živlu v zemích koruny české po válce husitské.
- V. Původ křesťanství.
- VI. Báje o Křišnovi a křesťanství. Trapné národní hospodářství.
- VII. Sektářské násilnosti po Bílé hoře. Smutné chvíle českých menšin.
- VIII. Bartolomějská noc a původcové krveprolití. Václav IV., viklefisté a vzdoropapež Jan XXIII.
- IX. Truchlivá jubilea. (Obrázky sektářského vandalství.) Dobrý katolík může být zároveň dobrým Čechem. Pryč s kořistníky!
- X. Zřikají se církve a pohrdají jí. (Citáty ke chvále církve z úst jinověrců) Zapomenutí katoličtí trpitelé čeští. Soumrak spiritistického blouznění. Křesťanství jen vyšším stupněm filosofie stoické?
- XI. Křesťanství jen vyšším stupněm filosofie stoické. (Dokonč.)
- XII. Inkvisice kurfiřta saského. Příklady katolické snášlivosti. Několik obrázků ze soudobé apologetiky.

Všecka čísla posud na skladě po 2 K franko.
Celý ročník za 24 K.

Novinka!

„Jak povstal život na zemi?“

Napsal K. B. Olmr. — Cena Kč 1.90. — Objednávky vyřídí

»Časové úvahy« v Hradci Králové
(Adalbertinum).

Katolické inteligenci doporučujeme
za dárek k Vánocům

Apologetické spisy Dra. J. Kluga

v čes. překladu Dra. Ferd. B. Černovského.

OTÁZKY ŽIVOTNÍ . . . váz. Kč 22.60

BOŽÍ SLOVO BOŽÍ SYN váz. Kč 25.—

Laskavé objednávky obratem pošty vyřizuje

Cyrillo-Methodějské kníhkupectví
GUSTAV FRANCL

V PRAZE L, Melantrichova ul. 536.

Palác městské spořitelny.

Kostelní práce

pozlacovačské, polychromie soch, oltářů
a veškeré opravy,
provádí dokonale za ceny levné

Jos. Řehna, dř. A. Ontl,
odb. závod v Hoře Kutné, Havl. nám.

Mnoho pochv. dop. po ruce.

Kostelní nádoby,

kalichy, monstrance atd., klenoty, notářské prsteny, hodiny, jídelní přístroje, opravy a znovu slacení odborně a levně provádí

JAN STANĚK,

pasíř a ciseleur, stálý přísežný znalec zemského trestního a okresního soudu,
Praha I.-979, ul. Karoliny Světlé, 12 n.

Koupím v Hradci Král. neb blízkém okolí

rodinný domek

k naslýchování za 2 roky. Nabídky pod zn.
„Pensista“ do admin. t. l.

OLOMOUCKÉ

VARŮŽKY

v bezvadné jakosti koupíte

nejvýhodněji přímo u fy.

LEONARD SCHINDLER,
výroba syrečků, Hněvotín u Olomouce.

Zásilky dráhou a poštou v bed. asi po 5 a 10 kg za nejlev. denní ceny na dobír.

Paramenta, prapory

kostelní prádlo a bohoslužebná náčiní
v nejvýhodnějších cenách nakoupíte
u doporučené fy.

Josef Neškudla
Nový Hradec Králové.

Nové kalichy, cibore v ohni zlacené od 600 Kč,
znovuzlacení kalichů a ciborí od 200 Kč.
Vyžádejte si ceny, nežli objednáte jinde!!

MEŠNÍ VÍNA

saručené přírodní, neporušená, prvotřídní jakosti

Za 1 litr

Nejjemnější prima druh roč. 1917 . . . à Kč 14.50

Velmi jemný druhý druh roč. 1917 . . . à Kč 13.50

Jemné čisté třetí druh roč. 1919 . . . à Kč 12.50

Vino ještě úplně čisté a způsobilé k stáčení do lahví

Dodává v sudech od 50 litrů výše chvalně známá firma :

Alois Čížek, přísečný dodavatel mešních vín
a soudní znalec vín.

Založeno r. 1897. v Humpolci. Založeno r. 1897

Praktický dárek k Vánocům
mladým dívkám

jest

Kuchařka „Jitřenky“.

I. díl stojí váz. Kč 28.-, neváz. Kč 20.-.

II. „ „ „ „ Kč 24.-, „ „ Kč 17.-.

První díl jedná o přípravě jídel,
druhý přináší velmi pestré jídelní
lístky.

Uchází dne prvního každého měsíce. Předplatné ročně 24 Kč. Jednotlivé číslo 2 Kč. Odběratelství končí jen písemnou odpovědí. Číslo účtu poštou. Úřadu šek. v Praze: 49.080 (Tiskové družstvo). Číslo telefonní: 94 (Tiskové družstvo).

O Hradci Králové, dne 1. prosince 1921.

Inkvisice kurfiřta saského.

Protestantská víra v XVI. a XVII. století v Německu byla význáním nápadně aristokratickým. Přední a hlavní oporu poskytla jí šlechta, která náboženství, hovící tolik panské zvůli, vnucovala poddaným bezohledně. Protestantští bohoslovci na mnoha místech by byli nepořídili nic, kdyby se byli neopřeli o exekutivní moc bujných a energických aristokratů. Za tu pomoc však byli protestantští kazatelé a učitelé nuceni podřizovati se rozmarům svých patronů velice poníženě. Vznikli-li mezi samými theology v některém území vážný spor, rozhodoval naposledy o vítězství tribunál vladařův.

Když na př. na heidelberské universitě kvasily spory kalvinistů s luterskými, falcký kurfiřt Bedřich III. nařídil profesorům Kašparu Olevianovi a Zachariášovi Ursinovi, aby k utišení svárů sepsali pravidla víry. Theologové poslechli a jejich práce vyšla r. 1563 v jazyku německém s předmluvou kurfirstovou. Takový byl vznik heidelberského katechismu, který jest knihou kalvínskou.

Velice názorným příkladem, co v Německu znamenala vůle vladařova po stránce věroučné, jest osud saského Rüdigerera a Peucara. —

Winter poznamenává, že v letech sedmdesátých století XVI. Čeští bratři přátelili se horlivě s kalvinisty. Dodává: »Ale opatrní správcové bratrské Jednoty nestrhlí se wittenberských Němců docela. Na př. zakládajíce r. 1574 školu pro vychování šlechty v Ivančicích, povolali bratři ku správě její z Wittenberka Rüdigerera.« (Život církevní, 174.) Winter se mýlil. Nepovšiml si, co bylo tragedií onoho učence.

Estrom Rüdiger (Rüdinger, Rudiger, Rudinger 1523—1591) stal se profesorem řeckého jazyka a filosofie ve Vitemberku, kdež poznal některé vynikající členy Jednoty českobratrské. (Čeští bratři častěji docházeli do Vitemberka, prosíce o morální podporu; také tam studovalo hojně jiných českobratrských, pokud si členové Jednoty více neoblíbili university kalvínské v Ženevě, Basileji a jinde.) Ve Vitemberce vzplanul boj mezi směrem přísně luterským a kryptokalvínským. Kurfirst saský August vzplanul hněvem, když viděl, jak jeho theologové se Vitemberce silně se odchýlili od směru přísně luterského a že přibírajíce mnoho ze spisů Melanchtonových, značně se spřátelili s kalvinismem.

Rozčilení kurfirstovo neznalo mezí. — Lutherská inkvisice horečně pracovala. Provedena r. 1574 visitace university vitemberské a lipské i skladů knih. Zabaveny četné spisy. Pak pátráno ještě po korespondenci některých osobností. Chotý dvor. kazatele Listenia zachycen dopis superintendenta Stözsla dvor. kazateli Schützovi a zabaveny listiny a dopisy obou těchto theologů.

Nejhorší rána dopadla na hlavu dra Kašpara Peucera, zetě Melanchtonova a osobního lékaře kurfirstova. Tento lékař těžil se dlouho veliké přízni svého pána. stal se docela i kmotrem jednoho kurfirstova děčka. Jeho příbuzenský poměr k Melanchtonovi (bývalému spolupracovníku Lutherovu) zjednal mu ve Vitemberce velikou vážnost. Třebaže byl doktorem medicíny, zabýval se pilně i theologií a postaral se silně o rozšíření Melanchtonových názorů. (Tehdy na př. protestantsky

osobní lékař císaře Maxmiliána II. dr. Crato také silně svým vlivem zasahoval do proudů náboženských. V té době dlouhá řada inteligentních laiků měla leckde větší vliv na útvar různých proudů sektářských než theologové z povolání.)

Nyní tento dr. Peucer na základě zachycené korespondence byl uvězněn; diktován mu žalář dvanáctiletý. Do vězení uvržení také dvorní kazatel Schütz a tajný rada Jiří Cracow. Vazba těchto ubožáků byla hrozná. Cracow a Peucer byli mučeni. Marné byly přímluvy jejich přátel. —

Luterská inkvisice byla rafinovaná. Sestrojena obvinění ze »spiknutí proti spáse duší manželů kurfirstových«, z »vloudilého kalvinismu«, »spiknutí za účelem zavlčení kalvínského učení«, »tupení kněze« a pod. S nejcitlivější, nedůtklivou advokátní chytrostí tříděny zločiny namnoze podle dosti nepatrných a leckdy bezvýznamných poznámek, nalezených v korespondenci.

Na rozkaz kurfirstův r. 1574 sepsány »Torgavské články« jako výraz pravého učení Lutherova a konfese augšpurské. Tyto předkládány k podpisu saským theologům. Lipští bohoslovci artikule podepsali. Z vitemberských pouze Jiří Maior bez výhrady; ostatní s některými výhradami — a pro tyto výhrady byli nuceni se vystěhovati ze země. Kromě theologů odcházeli i mistři z filosofické fakulty.

Rüdiger poseděl v žaláři též několik týdnů; byl propuštěn teprve tehdy, když podepsal. Ovšem proto své kalvínské názory nezměnil. A právě proto, že táhl více k Ženevě než k »očistěnému« Vitemberku, našel útulek u Jana z Žerotína jako vychovatel jeho syna. A právě proto, že se Bratřím směr čistě lutherský nezamlouval, učinili českobratřští šlechtici Rüdigeru rektorem své ivančické školy.

V letech 1574—5 August svým krutým zakročením učinil z kryptokalvínské university školu starolutherskou. Fakulta theologická obsazena tam mistry novými.

Lutherští tedy usilovali učiniti pevný svaz pravověrných stoupenců proti ostatním sektám protestantským. V čele této reakce byli kurfirští saský a braniborský.

R. 1575 se vypravil císař Maxmilian II. do Německa s císařovnou a svými syny na významnou politickou cestu. Jednalo se o volbu syna Rudolfa za německého císa-

ře. V Drážďanech k počtě Maxmilianově se konaly od 12. do 18. dubna velkolepé slavnosti. Byla tedy naděje, že saský dvůr vyplní císaři i prosbu plynoucí ze soucitu, pronesenou v zájmu ušlechtilé humanity. Krátce před slavností byl ve vězení k smrti utýrán tajný rada Cracow. Čekalo se tedy, zdali kurfirstova ruka pustí z lidomorny aspoň oběť druhou.

Maxmilian, který byl protestantismu silně nakloněn, ale kalvinismu nepřál, na popud dra Cratona pokusil se Peucerovi přispěti. Prosil kurfirsta, aby dal uvězněnému svobodu, dodávaje, že ho chce sám jmenovati svým osobním lékařem. Tu byla vhodná příležitost, aby se August nepohodlného Peucera zbavil tak, že by taková milost nebyla pokládána za výron slabosti anebo za nepřímou sebeobžalobu ze spáchané krutosti.

Ale August byl houževnatý. Odpověděl, že sám nemůže pomoci Peucerovy postrádati. Když se císař tázal, proč tedy ten lékař jest vězněn, kurfirst řekl: »Poněvadž chci užívati jen takových služebníků, kteří v náboženství věří a vyznávají zrovna to, co věřím a vyznávám já — a mezi sebou v duchu a víře jsou svorní.« —

Maxmilian na to poznamenal: »Toho si neosobují a řečci a ani nesmím si něco takového předsevzíti, protože nad svědomím nemám moci a nikoho nesmím k víře nutiti.« Všecky další přímluvy císařovy byly marny, tak že naposled panovník prohlásil: »Více činiti nemohu.«

Lutherští tehdy manifestovali svou konfesní nesmiřitelnost velice okázale. Dvorský kazatel za pobytu císaře v Drážďanech kázal o kalvínské zběři a prokletém Bezovi. Konečně před odjezdem Maxmilianovým vypálen večer ohňostroj, při čem mezi jinými symbolickými podobami znázorněn Herkules-Augustus, jak ničí hydr kalvinismu.

Peucer byl držán ve vězení opravdu 12 let, až do r. 1586, kdy zemřel August R. 1589 pražský arcibiskup žaloval, že tento muž jednal s Bratřimi o spojení s kalvinisty. Stal se tělesným lékařem ve službách anhaltských a zemřel r. 1602 v Dessau. (Gindely: Geschichte der Böhmer Brüder II, 104—5. Hrejsa: Česká konfese, 77—8, 141—2, 333. Winter: Život učení na partikulárních školách v Čechách 70. Ottův slov. nauč. XIX, 655, XXII, 63)

Příklady katolické snášlivosti.

Kdo pozorně šrovná, jaké krutosti páchali u nás sektáři na katolících a jaká násilí trpěli jinověrci od katolíků anebo v zápase mezi sebou, pozná zcela jasně, že krutost a mstivost byla na straně sektářské hroznější než na straně katolické.

Zvláště ve vandalském pustošení nádherných památníků české kultury měli sektáři nesporně neblahý primát.

Kdo tedy poukazuje vytrvale na bezohlednosti katolické, ale při tom líčí sektáře jako beránky, rozhodně nesleduje cílů vědeckých, nýbrž snaží se vočkovat veřejnosti zcela falešný názor na české dějiny; smysl české historie mrzačí. Kdyby u našich protivníků byla dobrá vůle k nestrannému poučení, kdyby jejich žaloby na exekutivní moc katolickou byly výtryskem ušlechtilé bolesti, pak by neopomněli chváliti ty katolíky, kteří se potlačovaných sektářů ujímali. Vždyť přece tací obhájcí i dle logiky našich radikálů zaslouží tím větší úcty, čím statečněji a lidumilněji se postavili proti obecnému proudu a rány ruky trestající zachycovali. Marně však čekáte, že protikatolický radikál vzdá hold katolickým srdcím humánním. Takových postav do své galerie nepotřebuje, protože by mu překážely v rozněcování pohanské zloby.

Poukážeme zde tedy aspoň my na některé vynikající katolíky, kteří ze soucitu různé služby lásky k bližnímu prokazovali i těm sektářům, od nichž katolíci zakoušeli velikých protivenství.

Pražské arcibiskupství bylo vinou husitského hnutí osiřelé téměř půldruhého století. Konečně r. 1562 dostalo se papežského potvrzení arcibiskupovi Antonínu Prusovi (Brusovi) z Mohelnice. Winter o něm píše: »Brus byl na onu těžkou dobu nejlepší arcibiskup, jehož mohla česká země si vybrati. Muž vysoce vzdělaný a právě proto trpělivý, mírný k jinověrcům. Krásná jsou slova jeho, když byl r. 1578 o radu tázán, co činiti s kacífem, odvětil, že na malou haeresi zákon žádá ztrátu ruky, za velikou chce upálení — ale kněz k tomu ničemu nebude raditi! Kterak dobře stál v nebezpečné době na svém místě, to patrně již z té výtky, že ho někteří stranicky vykládali za papežence, jiní za lutherského — v tom viděti světle, že byl jen a jen spravedlivý a lidský ke všem.« (Život církevní v Čechách, 152—3.)

Dokládáme, že Prus byl tázán od Rudolfa II. na pokutování kacífů tehdy, když byl uvězněn jeden soukenický tovaryš pro vydání bludařského a rouhavého spisu. Arcibiskup tehdy, aby od-

vrátil od tovaryše těžší trest, radil, aby provinilec, neodvolá-li a neslíbí-li polepšení, ze země byl vypověděn. (Borový, Brus, 227.) Jakou svérlivou vřavu působily četné sekty a sektičky tehdy v životě politickém a občanském vůbec, o tom jsou celé kroniky. Proto se dotazu císařovu přišlo nedivíme. Prus vysvětloval zákon nikoli církevní, ale státní, dáváje na jevo zřejmě, že s ním nesouhlasí.

Přímluvy arcibiskupovy za provinilce různého druhu byly velmi časté. Husitům (starotrakvistům) věnoval otcovskou péči, pokud se to dalo srovnati s jeho úřadem. Císař Maximilián II., který byl smýšlení protestantského, snažil se arcibiskupa přiměti k účinné pomoci, aby se srovnali luterští přátelským dorozuměním s katolíky. Prus odpověděl: Jistě že bych já rád pokoj měl, ale nikoli mi ho kněží podobojí (starotrakvisté) nedají, na mne ustavičně nabíhají a žalují, že se sekty rozmáhají; aby byli ochraňováni, žádají. »Někdy jich nechci k sobě pustiti, oni na tom nepřestávají; k místodržícím suplikují« (žádosti podávají). — Takhle byl tedy Prus »proti husitům«. Ti v svém těžkém zápase s cizím protestantstvím sami nutili arcibiskupa, aby byl jejich ochráncem a proti luterským rázněji vystupoval.

Na pražském sněmu r. 1576 stěžovali si stavové, kterak husitská konsistoř protestanty týrá. Naproti tomu dosvědčovali o Prusovi a katolících vůbec, že tyto nejmenší křivdy protestantům neučinili. (Borový I. c. 224, 226.) Při tom ovšem luterští stavové zamlčeli, jak sami pronásledovali katolíky.

Apoštolský reformátor Prus, který ohnivěji mluvil proti nepořádkům v církvi katolické než v sektách notoricky úpadkových, zaslouží si vděčné paměti Čechů všech. Denis o něm praví: »Byl nejen poslušný syn církve, ale i dobrý vlastenec, miloval jazyk český; kacíři čeští vážili si při něm, že přál národnosti jejich.« (Denis-Vančura: Konec samostat. české, 486.) Kdo však z radikálů na schůzích připomíná jeho jméno?

Jiným soucitným hierarchou katolickým byl olomoucký biskup Jan Dubravius (rodem z Plzně), muž vysoce osvícený, pilný spisovatel české historie.

Politická vzpoura luteránů a Českých bratří proti Ferdinandovi I. se naprosto nezdařila právě pro malou statečnost a velkou lakotu vzbouřených. Když pak byli němečtí protestanté na hlavu poraženi r. 1547 u Mühlberka, měla náhlý konec i vzpoura česká, která lehkovážně se dom-

nívala, že náklad na válku ponесou jen Němci. Nastalo bezohledné pronásledování Českých bratří, kteří tehdy prohlašovali husity za své nekrutější, nejmušlivější nepřátele. Tehdy příměluva za Bratry nebyla úkolem příjemným. Dubravius tehdy ke všemu byl pověřen vyhledáváním a odsuzováním vzbouřených stavů. Ale právě v této funkci seznal, že na Bratry, bezcharakterně opuštěné od luterských, bylo svalováno příliš mnoho. Proto r. 1552 na sněmu v Praze působil jako mírný prostředník a docela na žádost pánův a zemanů bratrských přimlouval se u panovníka za uvězněné Bratry, zvláště za Bělka a biskupa českobratrského Augustu.

Třebaže značná část účastníků sněmu hleděla Bratry podporovati, zemští úředníci a soudcové odmítali žádost takovou osobně přednésti. Báli se, aby nebyli pokládáni za přátele politických spiklenců. Konečně tedy biskup sám se postavil v čelo žadatelů a pronésl příměluvu, aby král všechny vězně malé i velké, chudé i bohaté z vězení propustil. — Tak tedy učinil biskup, který k všelikému sektářství přirozeně cítil odpor a který měl nad jiné lákavou příležitost trestati nekatolíky.

Rybička dokládá: »Tato nečekaná snášelivost byla ovšem příčinou, že někteří přeplatci a zelotové biskupovi Janu z Doubravky vytýkali, kterak »zanedbav choť svou církev Kristovu, opomenul přísně a důtklivě vystupovati proti všem odštěpencům a heretikům.« Avšak moudřejší a střízlivější katolíci, kněží i laikové, pohlížeje k tehdejšímu okolnostem a nebezpečným časům a uváživše, že velká část vyšší a nižší šlechty Bratřím přála, snášelivé chování biskupovo na zlou stránku naprosto nevykládali, anobrž u věci té na jevo danou opatrnost a mírnost schvalovali.« (Musejník z r. 1878, 117—8. Gindely: Geschichte der Böhm. Brüder I, 518.) Dubravius již předtím projevili opravdový soucit s Bratry a vyjádřili se, že by propuštění uvězněných bylo aktem křesťanské lásky a spravedlivosti. Proto také k biskupovi pojali tak velikou důvěru stavové, kteří Jednotu chránili. (Procházka: Život bl. Jana Sarkandra, 309.)

Na germanisátora Josefa II. vzpomínají evangelisté s největší vděčností. Nezaslouží si u nich český inteligent Dubravius čestné paměti? Ovšem tehdy biskup nevěděl, jak se Bratři katolictvu odmění později v Čechách i na Moravě za osvědčenou toleranci, až — nabudou větší fyzické síly.

Když tehdy Jaroslav z Pernštejna vypověděl ze svých statků Bratry, sešli se jejich četní zástupci k poradě v Rychnově n. Kn. Kněz Jan z Chmelně navrhoval, aby všichni došli k rychnovskému katolickému úředníku Jiřímu z Wil-

denbrunn; prý ačkoli jest Jiří papežencem, jest to kmet spravedlivý; jeho příměluva může prospěti výborně. Všichni se tedy odebrali k Jiřímu, od něhož byli přijati laskavě. Wildenbrunn vyslovil politování, že pro hříchy některých představených musí Jednota snášeti protivensství. Slibil, že s radostí zašle písemnou příměluvu. To se také stalo. (Musejník z r. 1849, 11—13.)

Krutě vězněný českobratrský biskup Augusta získal několik orodovníků katolických. O propuštění Augustovo pracovali arcikníže Ferdinand a jeho choť Filipína Velserova. Úsilím soucitné Filipíny zmírněna vazba Augustova i Bělkova. Též zpovědník arciknížecí ve spojení s jedním katolickým rytířem se pokusili se zdarem uleviti těmto vězňům. Nařízeno zámeckému hejtmanovi křivoklátskému panu Ladislavu Šternberkovi, aby pustil vězně ze žaláře pod jistým závazkem na tři dny. Katolický hejtman i jeho choť z toho měli srdečné potěšení. Ve dnech volnosti je hostil Šternberk jako nejmilejší přátele. Vyptával se na jejich útrapy a se slzami říkával: »Zaplatí jim to Pán Bůh každému, co jsou koli vám činili.«

Tehdy i každý drobný měšťan protestantský štítil se velice i lidí nevinných, kteří jednou byli vedeni bičicem anebo trestáni katem; obcování s takovými lidmi pokládáno tehdy za občanskou úhónu. Proto Blahoslav o katolickém Šternberkovi poznamenává vděčně: »Ze svého koflíku dává jim (vězňům) pít, nic se jich neštítí, že jsou katu v rukou byli.« Šternberk se vyjádřil i za přítomnosti jiných: »Já jistě vím, že mne sám Pán Bůh poslal pro ty ubohé a bídné lidi, abych jim ven pomáhal z těch dávných těžkostí; protož toho nepřestanu, až toho dovedu, aby vysvobození byli.« A také právě na příměluvu Šternberkovu konečně oba vězňové z žaláře vyšli. (Procházka: Život bl. Jana Sarkandra, 325—331.)

— Co učinili pro uvězněné přemocní páni luterští, kteří zavedli Jednotu do politického bludiště? Byli přece zástupci nejčtetnější náboženské společnosti v Čechách. Dobře rozumějme a rozeznávejme! Čeští Bratři tehdy byli tísněni, vypovídáni anebo vězněni z příčin politických, pro směrnici protidynastickou — a to od vlády politické, nikoli od církve katolické. — Že odnášeli hněv panovníkův i nevinných — za vzpouru šlechtických svých předáků, jest jisto. Katolíci mohli tedy přihlížeti klidněji než luterští svůdcové. Přece však z útlocitu za Bratry se přimlouvali.

Jedním z nejznamenitějších českých kavalérů byl mocný Vilém z Pernštejna (1435—1521). Na jeho statech šířili se Bratři zcela volně, třebaže byl Vilém pevným katolíkem; ujímal se Bratři proti králi Matyáši a později proti Vladislavovi II. Na sněmech a sjezdech stával se stranou hu-

sítskou. Známa jsou jeho slova: »S Římany věřím, s Čechy (totiž husity) držím, s Bratřimi umírám.« (Ottův slovník naučný XIX, 508.) Byl tedy k Bratřím vlídnější než — dvůr Jiřího z Poděbrad. Skoro po celou vládu Poděbradovu byli Bratři bezohledně pronásledováni soudy husitskými, což nynější radikálové přecházejí mlčením. Ačkoli Viléma chválí sám Palacký na výsost vřele, kde slyšíme od nynějších sektářů nějaké vděčné poznámky o památce Pernštejnově? Kdo chce vylíčiti podvodně církev naši jako divou saň, ovšem do své tendenční historie katoliky rázu Pernštejnova nezařadí.

Na Moravě tehdy panovala až tak naivní snářlivost strážců katolictví, že sektáři dobývali urputnou účinností bašty za baštou.

Po Bělé hoře zase dlužno rozeznávat směrnicí chladných politiků a spekulantů a směrnicí církve. Denis v té příčině konstatuje: »Všeobecně lze rozeznati dva směry dosti určité; naproti laikům, kteří doporučují prostředky různé a násilné, duchovní spíše hledí opatřiti kacířům pro-

středky vzdělávací.« (Denis-Vančura: Čechy po Bělé hoře, 35.)

Arcibiskup Arnošt hrabě Harrach několikrát káral přehmaty, jichž se dopouštělo na jinověrcích ráme světské. A to bylo v době, kdy sektáři i po bělohorské porážce na různých místech bezohledně sužovali katolíky. Sami sektáři utíkali se k arcibiskupovi s prosbou o přímluvu u císařského dvora. A Harrach netoliko často orodoval, nýbrž i svými instrukcemi se zasazoval o potlačení násilností. (Krás: Harrach, 145—6, 589, 591.)

Toť jen několik obrázků z dlouhé galerie příkladů katolické tolerance v těch dobách, kdy bylo zápasiti katolictvu u nás o celou existenci. Kde šlapala tvrdá pata vojinů a politiků, tam ať demagogové nenaznačují stopy katolictva vůbec. Necht se nepřičítá kněžstvu to, co zavinili vychytralí spekulanti laičtí. Při krutostech protestantských mělo duchovenstvo protestantské svou součinností a svými kletbami mnohem větší podíl.

Dr. Jan Konečný:

Několik obrázků ze soudobé apologetiky.

I.

V kupé III. třídy dělnického vlaku sedí schoulen v koutku katolický kněz a pozoruje nesměle politisující dělníky. Z jejich rozhovoru poznává, že jsou to obuvníci. Jedou do továrny poblíž Prahy. Konečně obrátil se jeden z dělníků sám na kněze a otázel se ho: »Duchovní pane, co z toho všeho bude?« Kněz porozuměl ihned, kam tážal se mří, ale zaražen nezvyklým oslovením, žádal jasněji stylisací otázky.

Obuvník mužného věku, dle všeho otec několika dětí, započíná nato rozprávku s knězem určitějším směrem. »Chci vědět, co myslíte, jak to dopadne s tou naší mládeží. Jedu právě z domu a musím upřímně doznati, že se pozastavuji nad jednáním našich dětí. Nejsi u nich ani kázně ani bázně, jejich řeči tak zarážejí, že člověk žasne a chování jejich k rodičům je přímo hrozné. Neudělají-li kněží ve školách pořádek, vyrostou nám z našich dětí hotoví lupiči a metly rodin i obcí. Od té doby, co nemusejí chodit do kostela a k přijímání svátostí, zdá se, že je to čím dál horší. Děti nemohou být bez náboženství!«

Kněz pohlédl výrazně na dělníka a řekl mu: »Vy si přejete náboženskou výchovu svých dětí. Schvaluji úplně váš úmysl a nemohu ani jinak

jako kněz mluvit. Avšak jedno mne zaráží. Mluvíte jen stále o potřebě náboženství u dětí, ale o tom, zda jest náboženství potřebné i dospělým, hlavně rodičům, nemluvíte právě tak jako mnoho jiných lidí. Že dítě potřebuje náboženské výchovy, uznávají dnes skoro všichni vážní myslitelé. Náboženství zdůrazňuje povinnosti dítěte k rodičům s poukazem na vůli Boha vševědoucího a nejsvětějšího, jehož oko vidí v skrytě a jenž soudí i ty nejtajnější myšlenky člověka. Náboženská výchova ukazuje také dítěti na onen tajemný hlas nitra, jenž pudí ke skutkům dobrým a varuje před skutky zlými, jenž chválí dobré skutky a výčitkami pronásleduje skutky zlé. Hlas ten jest ohlasem zákona hluboko zapsaného v srdci každého jednotlivce, zákona, jenž není závislý na vůli lidské a jenž dokazuje tak, že jeho původcem není člověk, nýbrž tvůrce přirozenosti lidské sám, totiž Bůh. Jako dovedeme čísti písmo každé knihy, naučili-li jsme se jednou číst, tak poznáváme také zákon ten, jakmile probudil se náš rozum. Náboženská výchova poukazuje na svatost a neporušitelnost tohoto zákona, v němž zahrnuty jsou nejen povinnosti k lidem, nýbrž i k Bohu a buď v srdci dítěte lásku k nejvyššímu zákonodárci, úctu a posvátný strach před vznešeností jeho zákona.

Život lidský nebývá neprávem přirovnáván k plavbě po moři. Kdybyste byl někdy viděl, jak vyjíždí prázdná loď z přístavu do moře, byl byste zpozoroval, že na dno lodi té bylo naloženo několik těžkých předmětů, aby loď měla určité zatížení, aby nebyla zmítána vlnami sem a tam a neztroskotala se na některém úskalí uprostřed moře dříve, než dospěla do jiného přístavu, odkud měla přinést drahocenné zboží.

V životě lidském jest tomu podobně. Prázdná loď života dětského nemůže se pustit na rozčeřenou hladinu života, zmítanou příbojem společenských zápasů. Jest jí nutně třeba jistého zatížení v přístavu otcovském. Tímto zatížením má nabýt rovnováhy, nejen aby mohla plouti, nýbrž aby také dospěla k cíli — do nového přístavu. Možná, že mne nechápete. Vysvětlím vám to poněkud názorněji.

Výchova má vésti dítě k samostatnosti a sice tak, aby se později ve svém životě dovedlo rozhodnouti samostatně pro dobro, aby nebylo třetinou větrem se klátící, přidržující se dnes toho, zítra jiného protichůdného názoru. Mluvíme proto mnoho o vzdělání charakteru dítěte, o oněch pevných směrnících, jimiž se v životě řídí, aby dosáhlo cíle pozemské své pouti. »Čiň dobře a varuj se zlého«, jest stará osvědčená zásada mravní. Avšak její provedení bývá jen tehdy umožněno, poukáže-li se na věčný zdroj dobra, na Boha a na jeho svatou vůli. Toto vědomí musí potlačit nezřízené vášně, musí umlčet nízké pudy sobectví a nevraživosti. A klesl-li přece člověk, odchýlil se od zákona Božího, od oné určité vymezené dráhy, již se mají ubírat lidské skutky, aby byly v pravdě lidské, zušlechťující samu lidskou přirozenost, z níž plynou, ukazuje mu náboženská výchova láskyplné a milosrdné srdce Boha Otce, jež cítí větší radost nad jedním hříšníkem pokáním činícím, než nad 99 spravedlivými, kteří pokáním nepotřebují. Tak vzniká, v srdci chovance důvěra v odpuštění a chuť k novému, lepšímu životu.

Jak mocně působí na př. vypravování evangelia o marnotratném synu, o Maří Magdaléně, o Zacheovi! Zakotví-li se hluboko tyto city v duši dětské, znamenají jistě ono nutné zatížení lodi, plující jistě po rozčeřených vlnách oceánu do přístavu. A jak bohatý jest teprve ten náklad sám! Vznešené ovoce křesťanské lásky, zušlechťené novým roubem, míním tím totiž úplně novou a před Kristem lidstvu zcela neznámou pohnutku lásky k bližnímu, lásku ke Kristu samému, jenž se sám ztotožňuje s trpícími, nuznými a lkalícími. Jak vznešené pravdy hlásá křesťanství v oboru mravního života! Láska k lidstvu stává se měřítkem lásky k samému Bohu dle slov apošto-

la křesťanské lásky — sv. Jana, jenž praví: »Rekne-li někdo »miluji Boha« a nenávidí-li bratra svého, jest lhář; neboť kdo nemiluje bratra svého, kterého vidí, kterak může milovati Boha, jehož nevidí? A toto přikázání máme od Boha, aby ten, kdo miluje Boha, miloval též bratra svého!« (Jan 4, 20.) A jiný apoštol ukazuje na veliký společenský význam náboženství, řka: »Náboženství čisté a neposkrvněné před Bohem a Otcem jest toto: Navštěvovati vdovy a sirotky v soužení jejich a zachovati se neposkrvněnými od tohoto světa.« (Jak. 1, 27.)

Že dítě nábožensky vychované bude ctít, milovat i poslouchat v první řadě svých rodičů, v nichž vidí ve světle náboženské nauky zástupce Boží, nemusím vám ani dokazovat, jelikož spatřujete sám ve výchově náboženské nápravu dnešních neutěšených poměrů mezi mládeží. Jisto jest, dokládá kněz, že právě nyní začínají sami učenci nejen u nás, nýbrž u všech národů Evropy hlásat a to bez obalu a otevírání, že jenom náboženská výchova mládeže může být jistou zárukou budoucnosti. Bez Boha můžeme sice vychovat velice rafinované vykladače zákonů ve vlastním prospěch, ale poctivé a nestranné plnitelé zákona mravního nalezneme jedině tam, kde se mravnost opírá o základ náboženský.

Jsem velice rád, že se ani vy netajíte tímto přesvědčením. Jedno se mi však nechce a také nemůže na vás líbiti, podotýká kněz povýšeným hlasem, pozoruje, jak celé dělnické kupé sleduje se zájmem jeho rozhovor s jich druhem. Ve tvářích i v oku jejich pozoruje různé city, jež vyvolány byly jeho rozpravou s dělníkem »A víte, co to jest?« táže se kněz.

Dělník pohlíží naň nesmělým zrakem a táže se jaksi ostýchavě: »Co se vám nelíbí, duchovní pane?« —

»Nuže, poslyšte«, pokračuje kněz. »Tak jako vy mluvilo již se mnou o této otázce více lidí a to nejen z vašeho stavu, nýbrž také i z tříd jiných. A o těch všech platí totéž, co tvrdím o vás. Vy nazíráte na náboženství úplně se stanoviska prospěchářského, sobeckého. Chcete, aby vaše děti byly nábožensky vychovávány, by vás lépe poslouchaly, vás ctily a milovaly; hledáte tedy v tom jedině svůj prospěch, zapomínáte při tom, že náboženství je také pro vás a že musí proniknouti celý váš život soukromý i veřejný. Řekněte mi, prosím vás, jaké stanovisko zaujímáte sám k náboženství ve svém vlastním životě?« Dělníci se počínali ohlížeti jeden po druhém. Bylo pozorovati, že kněz šel do živého.

Oslovený pak odpovídá: »Já si sám náboženství vážím, modlím se také často doma, ale do kostela a ke zpovědi nechodím.«

»A vidíte, to je to smutné a bolestné v naší době, že rodiče nedávají dobrého příkladu svým dětem v plnění náboženských příkazů«, pokračuje duchovní. »Dítě rádo vidí živý vzor a pozná-li, že otec nebo matka, učitel nebo vychovatel žije úplně jinak, povýšeně nad příkázání Boží, marné jest namáhání kněze ve škole. Rodina mu podrývá krátce půdu. Či si snad myslíte, že dítě nedovede myslet a usuzovat? Vy nechodíte na př. v neděli do kostela a nesvětíte dne Páně. Hle, třetí příkázání praví všem lidem: »Pomni, abys den sváteční světil« a církev poučuje, jak světit den ten. Dítě zná z náboženského vyučování všechna příkázání. Příkázání čtvrté následuje po třetím a obě jsou vštípena stejně hluboko v duši dětskou. Když nyní vy sám třetího příkázání nezachováte, jak lehko může si dítě říci: Když otec nezachovává třetího příkázání, nemusím ho zachovávat ani já a mohu se odpoutat zcela dobře i od příkázání čtvrtého. Pozorujete, jaký rozpor tu vzniká v duši dětské mezi naukou a praktickým životem, právě vaším vlastním jednáním?« Muž se zamyslí.

V tom však vpadl knězi do řeči jiný dělník, rovněž obuvník, ale mnohem ohnivější povaha než první. »Já pro svou osobu, velebný pane, nepotřebuji žádného náboženství. Mám hodnou, pracovitou ženu, sám jsem šetrný člověk a tak jsme si dopomohli vlastním přičiněním k menší chaloupce a několika mírám pole. Máme tři děti, vedeme je, aby byly pracovité, poctivé a ke každému slušný a to nám všem bez jakéhokoliv náboženství stačí. A právě letos, kdy naše listy doporučovaly výstup z církve, vystoupil jsem s celou rodinou z katolické církve a jsem se všemi členy své rodiny bez vyznání. Moje ruce, jak vidíte, mozolovité, mne užívají a moje žena i s dětmi mne podporují a ubírají mi mnohou starost. Doufám, že pracovitost, věrnost k rodině a poctivost v práci mi pro tento život úplně stačí.«

Rozmlouvaje díval se sebevědomě na své druhy i na kněze právě naproti sedícího. Mnohý z dělníků příkyvoval řečníkovi, jiní patřili zadumaně na zem, ale žádný se neozval. Kněz vytušil okamžitě situaci. Mluvil s továrním dělnictvem, zfanatisovaným denním tiskem a svými vůdci, s dělnictvem, z něhož mnozí uvěřili slepě denním frázím, jiní však neodvážili se odporovat a pronést mužné slovo na obranu svého lepšího přesvědčení. Kněz oslovuje nyní všechny spolujedoucí a praví jim: »Přátelé! Na tom, co vypravoval jeden z vašich druhů, jest mnoho pravdy, ale také mnoho, co se nesrovnává se správným názorem na náboženství. Slyšeli jste slova, že člověku stačí úplně, aby byl pracovitý, věrný a poctivý. Pracovitost, věrnost a poctivost jsou

ctností, bez nichž společnost lidská nemůže se udržet. Jako kněz nejen schvaluji tyto ctnosti, nýbrž i tvrdím, že v nich záleží velká část povinností, jež nám náboženství ukládá. Náboženství nesmí konečně zůstat jen věcí nitra, ono se musí levit i také celým životem. Kdokoli jest proniknut pravým náboženstvím, musí také v životě uplatňovat své náboženství. — Ten, kdo o sobě tvrdí, že v životě svém jest poctivým, věrným a pracovitým, podává již ruku náboženství a dokazuje, že náboženství jakési má. Ovšem nepravím, že má náboženství celé. Člověk takový plní jen jednu část náboženských příkázání, povinnosti k bližnímu a k sobě samému, neplní však povinností, jež má lidstvo k té nejvyšší bytosti, již nazýváme Bohem. A jsoucnost této bytosti dosud ještě nikdo nepopřel. Celý svět ukazuje svou závislost na této bytosti, věda stojí zde bezradně v otázce o původu vesmíru, neuzná-li ještě jinou nadsvětovou bytost, která zde od věčnosti existuje a všemocnou vůlí svou celý vesmír vytvořila. —

Nikdo na světě a byť by byl sebe učenějším, nemůže říci, že Boha není; může snad jen tvrdit, že o Bohu sám nic neví. Avšak nedokazují právě ti, kteří stále vylučují Boha ze světa, že jim ten Bůh není lhostejný? Nemyslíte, že jim ten Bůh není třeba nepohodlný? Řekněte mně, není-li nepohodlný Bůh tomu, kdo tyje z cizích mozolů, není-li nepohodlný tomu, kdo zbohatl na účet chudiny a řekněte mi, může-li Boha svatého milovat ten, kdo nečistý a prostopášný život vede? Myslím, že mi dáte za pravdu bez dlouhých důkazů.« —

Na podrážděných tvářích dělnictva bylo pozorovat jakési uklidnění. A proto pokračoval kněz dále. »Řekněte mi jen, jak to přijde, že v dějinách lidstva nenacházíme ani jediného národa, jenž by byl bez víry v Boha. Myslíte snad, že je představa Boha pouhý výplod chorobné fantazie? Víra v Boha všeobecná místně i časově poukazuje na jeden společný zdroj, z něhož prýští a tím jest rozumná lidská přirozenost. Ta odjakživa Boha hledala, potřebu jeho v nitru svém pocítovala a Bůh nezůstal lhostejným k lidstvu, toužícímu po něm a zjevil mu svou pravdu, to právě náboženství, zdroj pravého poznání i síly k životu potřebné. Mnohý opovrhl tím dědictvím, avšak za cenu velice krutou, za cenu své spokojenosti a vnitřního pokoje. Nepozorovali jste ještě, že právě u nás v době poválečné zpuštělosti je tolik nespokojenosti, tolik rozervanosti na všech stranách? Řeknete snad, z tebe se ozývá kněz, hájící své povolání, nebo mnohý užije ještě ostřejšího výrazu a řekne: hájím své řemeslo! Jsem zvyklý na podobné výroky«, dodal kněz,

»a proto nechci mluvit ze své osoby. Četli jste snad, jak k nám po převratu zavítal japonský plukovník Hjerama, obrácený z pohanství na křesťanství. Snad mnohý z vás slyšel ho i mluvit na veřejném shromáždění lidu ve větších našich městech. Doprovázel ho vždy nějaký tlumočnick, jenž překládal jeho řeči z angličtiny do češtiny. Tento japonský důstojník sledoval bedlivě naše poměry a opouštěje naši krásnou vlast, zanechal nám svůj poslední pozdrav. A víte, co nám v tom pozdravu vyřizuje? Denní listy zaznamenaly takto poslední pozdrav vynikajícího Japonce: »Krásná je ta vaše země, pravý ráj to na pohled. Avšak schází vám náboženství.« Toť dojem nepředpojatého muže, jenž bystrým okem pozoroval život v nové naší republice.

A jiné ještě doznání o našich poměrech vám sdělím. Před nedávnem sešel jsem se s jistým důstojníkem naší armády. Vyprávěl mi, že se necítí spokojen v naší vlasti a touží vrátit se do Chorvatska, kde před vypuknutím války sloužil. Byl jsem překvapen jeho úmyslem. Na otázku, proč nehodlá zůstat mezi námi a touží přes to, že jeho plat mu úplně stačí k slušnému živobytí, opustit Čechy, odpověděl mi toto: »Váš život je celý otráven. Sobectví, neláska, ustavičný shon po zábavách a požitcích naplňují celou atmosféru hrozným chladem. Zdá se mi, že tu žijete jako v hrobě. U vás není hřejivého slunce lásky, není zde blahodárného jasů přátelství, zde honí se každý jen za svým vlastním prospěchem, nehledě na to, že v tom chvatu udupá a zničí mnohou existenci. Jugoslavie není tak pokročilou zemí jako Čechy, ale za to skýtá mnohem více upřímné radosti a tepla životního. Bez Boha toho tepla nebude ani u vás!« —

»Přátelé«, zvolal nyní kněz, »nezdá se vám, že oni mužové měli pravdu?« Na chvíli nastalo zvláštní ticho. Ale krátce na to ujímá se slova onen podrážděný řečník — bez vyznání — a praví: »Jnu, něco nad námi jest, to se nedá upřít.«

»Vidíte, přáteli«, praví mu laskavě kněz, »to něco nad námi jest Bůh. Bez toho se ještě neobešel nikdo, kdo nechtěl udusit hlas svého rozumu i srdce. K němu máte právě tak povinnosti jako k sobě samým, k ženě i k dítkám svým. Právě náboženství a celé budete mít teprve tehdy, budete-li v ně zahrnovati nejen ony povinnosti, jež plníte, nýbrž i povinnosti k Bohu, na něž jste proti lepšímu hlasu svého nitra zapomínali.

Váš soudruh řekl správně, že náboženství musí učit kněz a měl úplně pravdu. Musím vám však podotknouti, že v dnešní době musí býti podporován kněz hlavně rodinou a všemi činiteli ve společnosti. Této podpory je tím plynější třeba, čím více řídí řady duchovenstva za našich dnů. Příčiny tohoto zjevu jsou různé. Hlavní jest ovšem povšechný duch času, opovrhující statky duchovními, ale mimo to padá také velice na váhu dnešní ubohé hmotné postavení kněžstva. Víím, že nemáte ustláno na růžích, ale jsem přesvědčen, že máte mnohem víc než mnohý vesnický kaplan. A nadto musí dnes kněz za své přesvědčení velmi často trpět i od těch, z jejichž středu vyšel. — Do semináře nechodí synové z bohatých rodin, ale většinou synové dělníků, řemeslníků a maloročníků. Uvažte jen, jak bolestně se dotýká těchto kněží z chudiny vyslých a v chudobě i nedostatku žijících, když potkávají tovární dělníky a když ti před nimi plivají, na ně pokřikují a svou nenávist jim na jevo dávají! Zdali pak uvažovali někdy takoví lidé, že opovrhují vlastně svými vlastními syny, kteří se musejí proto dělnictvu vyhýbat? Proč nedáváte své rozhořčení na jevo oproti těm, kteří vás vykořisťují, ba proč volíte je za své zástupce do sněmu přes to, že ani jeden z těch lidí nesedí s vámi u společné lopotné práce? Jen jednu ještě otázku mi dovolu: »Mluvíváte někdy mezi sebou o potřebě náboženské výchovy ve škole?«

První řečník odpovídá knězi klidně a s jistou hrdosť: »Co jsem vám řekl hned s počátku, není jen můj názor, nýbrž tak mluví převážná většina dělnictva v naší továrně v Č. u Prahy.«

»Těším se z toho upřímně«, odpovídá kněz. »Jest mi to novým dokladem, že mezi dělnictvem svítá. Onehdy řekl mi na jedné schůzi dělnický řečník, že dělnictvo jest již syto materialistického názoru na život. Vaše slova jsou mi toho novým důkazem. Těšilo by mne, kdybyste o tom, o čem jsme po dlouhé cestě rozmlouvali, také uvažovali. Blíží se již stanice, kde musím vystupovat, jsem u cíle své cesty. Přeji vám všem z plna srdce, abyste i vy dosáhli šťastně svého cíle, ale abyste též poznali, kde je pravda!«

Vlak vjížděl do nádraží urychleným tempem, jakoby se radoval, že dospěl opět do nové stanice. Kněz běže svá zavazadla, loučí se s dělníky, podává jim přátelsky ruku a cestou z nádraží opakuje si častěji slova: »V dělnictvu již svítá!«

Prosíme o vyrovnání předplatného!

KULTURNÍ HLÍDKA.

Slabiny lidské poznávací schopnosti a síla nadsmyslná. Čím zdatněji opravdová věda postupuje, tím více otevírá — nových nerozluštitelných otázek. Zdá-li se některému učenici, že se přiblížil k přesnému vysvětlení palčivé záhady, pojednou naráží na záhady nové dříve netušené. Největších zklamání se ovšem dožili v nynějším věku badatelé materialističtí, kteří se snažili všecko luštit na základě hmoty a její síly. Stále zřejměji vážní učenici seznávají, že mimo hmotu jest také svět jiný, který se vymyká prozkumu lidských smyslů. Již moderní poznatky vitalismu odkryly tolik mezer a nedůsledností ve vývojové teorii darwinovců!

V minulých dnech svět učený horlivě debatoval o principu relativitě. Dne 13. listop. ve »Vzdělávací přiloze Nár. Listů« ozval se také odborník V. Láska. Praví: »Jest zajisté ironií osudu, že v době, kdy ve vědě, filosofii a praxi materialismus jest vševládnoucím, věda — založená na naprostém pozitivismu a opírající se o neúprosnou logiku matematiky — totiž fyzika, dospívá k poznatku, že materialismus nestačí ani k popsání a tím méně k vysvětlení fyzikálních dějů ve vesmíru.« —

Pisatel nazývá Wiecherta střízlivým a opatrným; řadí ho mezi nejvíce ceněné theoretické fyziky. Cituje, co Wiechert prohlásil 3. prosince 1920 v Göttingenské Akademii: »Musíme se osvobodit od onoho materialismu, jenž uznává svět jen potud, pokud jej chápeme smysly. Za světem, který se nám jeví, existuje jiný, kterého účinky sice cítíme, avšak k jeho poznání člověk svými smysly nestačí. Člověk není vševidoucím a nebude proto i vševědoucím.«

Láska šfe vykládá smysl prohlášení Wiechertova: »Jeho slova znamenají, že svět není takovým, jak jej chápeme, nebo lépe jakým jej chceme mít podle svých smyslů. Že zejména fyzika je založena na věcech, které smysly nechápeme, ač dobře jejich působení vysílujeme, není nesnadno dokázati. Stačí uvést jen pojem síly, o jehož pochopení marně se dodnes pokouší veškerá fyzika a přírodní filosofie. Sem patří též podstata hmoty a především hypotetický éther. Co jest hmota a co éther, naprosto nevíme. Tolik jest však jisto, že to jsou dvě od sebe naprosto rozdílné věci.« Prý »éther neběře údělu na pohyb těles... mechanika těles hmotných neplatí v étheru.« —

Kolik pyšných věží materialistických se těmito výroky kácí! Věda bezvěrců hrdě hlásala, že

rozluští všechny záhady života, že nám podá ucelený názor životní. Dosud však nedovedla vysvětliti ani příčinu pohybu samohybných orgánů živočišného těla. Natož aby mohla vyzkoumati příčinu a podstatu cítění, práce mozkové, přemýšlení a duše! Volnomyšlenkář Haeckel vydal v pyšném postoji spis »Welträtsel« (Otázky světa), podváděje čtenářstvo tvrzením, jak smysl a účel života na bezvěrecké základně rozluštil. Zatím však sami němečtí odborníci prohlásili to dšlo za ostudu vědeckého světa, odkrývajíce zločinné podvody šarlatánovy.

Láska opravuje zbrklé naděje materialistických fantastů těmito slovy: »Formulaci fyziky jest pozměnití tak, aby obsahovala jen fyziku měřitelnou a poznatelnou.« Tedy — fyzika nesmí zablouditi do revíru cizího, její obor jest mnohem užší, než jaký jí volnomyšlenkáři předpisovali. Málokdy opravdová věda vedla k poznání slabin lidského chápání a k pokoře před Božským Tvůrcem tak jako dnes. A málokdy dokumentovala tak výraznou řečí (třebaže nepřímou) potřebu Božského Zjevení, které odpovídá na nejožehavější otázky duše lidské jasně tam, kde university prozrazují největší rozpaky.

Výslednice husitských praporů mezi českou radikální mládeží. Vzpomínáme, jak radikální tisk kaceřoval ty moravské listy katolické, které za války se vyslovovaly pro politiku aktivní. (Katolický tisk v Čechách byl proti všelíkmu smlouvání s Němci.) A teď — po porážce Rakouska? Staří fanatikové údivem si protírají oči při seznání, jaký ubohý popel zbyl z umělého udržování husitské výhně v srdcích protikatolické mládeže.

V době, kdy němečtí radikálové republiku uznati nechtějí, kdy utiskují české menšiny hůř než za Rakouska, kdy odmítají zpupně české spravedlivé návrhy na snesitelné národní soužití, studující mládež česká s oddaně přátelským úsměvem na lici se k nim lísá.

Ve »Studentské Revui« napsán článek, který otiskla s velikou radostí fanaticky-nacionalní »Bohemie«. Samy »Nár. Listy« 9. listopadu referují o té stati takto: »Článek napsal jakýsi Karel Kacíř a pojednává o českoněmeckém poměru. Obsahuje snůšku zmatených nápadů, při tom však smělých a pro výchovu části naší mládeže studentské nebezpečných. Uvádíme jen několik malých ukázek: Naši nacionalisté — poučuje nás student ze »St. R.« — dopouštějí se zásadní chyby(!) tím, že vycházejí vždy z versailleského míru a hl-

tečných, životem a zkušeností potvrzených taktech. V tom spatřuji hlavní význam knihy, již mohu jako velmi cenný předmět vážného a při tom zajímavého studia doporučit. Vzhledem na mezinárodní ráz komitétu konány byly přednášky v jazyku francouzském, anglickém a německém. —
Dr. Konečný.

Váženému čtenářstvu.

Zkušenosti tohoto roku dosvědčily jasně, jak jest katolictvu nutnou a prospěšnou podporou v současném zápase apologetická revue, kterou vydáváme. Patrně to i z ohlasu, jaký »Obnova« letos vzbudila. Děkujeme srdečně všem svým příznivcům a prosíme je, aby nás podporovali i příští rok a časopisu našemu hojnost nových odběratelů získávali. Se zvýšenou energií do práce nové!

Obsah delších statí

v těchto číslech »Obnovy«:

- I. Snahy a cíle Volné Myšlenky. Soulad. Jak se husitští a protestantští kněží učili.
- II. Snahy a cíle Volné Myšlenky. (Dokončení.) Soulad. (Dokonč.) Soudní krutost v XV. a XVI. století.
- III. Hledá se světový názor. Volná Myšlenka — sloupem Čs. republiky? Vážnost kněží v době sektářské.
- IV. Spojení církve pravoslavné s církví římsko-katolickou. Sváry českých sektářů před Bílou horou. Vlastenectví katolického velmože. Sílá katolického živlu v zemích koruny české po válce husitské.
- V. Původ křesťanství.
- VI. Báje o Křišnovi a křesťanství. Trapné národní hospodářství.
- VII. Sektářské násilnosti po Bílé hoře. Smutné chvíle českých menšin.
- VIII. Bartolomějská noc a původcové krveprolití. Václav IV., vikleflisté a vzdoropapež Jan XXIII.
- IX. Truchlivá jubilea. (Obrázky sektářského vandalství.) Dobrý katolík může býti zároveň dobrým Čechem. Pryč s kořistníky!
- X. Zřikají se církve a pohrdají jí. (Citáty ke chvále církve z úst jinověrců) Zapomenutí katoličtí trpitelé čeští. Soumrak spiritistického blouznění. Křesťanství jen vyšším stupněm filosofie stoické?
- XI. Křesťanství jen vyšším stupněm filosofie stoické. (Dokonč.)
- XII. Inkvisice kurfiřta saského. Příklady katolické snášlivosti. Několik obrázků ze soudobé apologetiky.

Všecka čísla posud na skladě po 2 K franko.
Celý ročník za 24 K.

Novinka!

„Jak povstal život na zemi?“

Napsal K. B. Olmr. — Cena Kč 1.90. — Objednávky vyřídí

»Časové úvahy« v Hradci Králové
(Adalbertinum).

**Katolické inteligenci doporučujeme
za dárek k Vánocům.**

Apologetické spisy Dra. J. Kluga

v čes. překladu Dra. Ferd. B. Černovského.

OTÁZKY ŽIVOTNÍ . . . váz. Kč 22.60

BOŽÍ SLOVO BOŽÍ SYN váz. Kč 25.—

Laskavé objednávky obratem pošty vyřizuje

Cyrillo-Methodějské knihkupectví
GUSTAV FRANCL

V PRAZE L, Melantrichova ul. 536.

Palác městské spořitelny.

Kostelní práce

pozlacovačské, polychromie soch, oltářů
a veškeré opravy,

provádí dokonale za ceny levné

Jos. Řehna, dř. A. Ontl,

odb. závod v Hoře Kutné, Havl. nám.

Mnoho pochv. dop. po ruce.

Kostelní nádoby,

kalichy, monstrance atd., klenoty, notářské prsteny, hodiny, jídelní přístroje, opravy a znovu slacení odborně a levně provádí

JAN STANĚK,

pasíř a ciseleur, stálý přísežný znalec zemského trestního a okresního soudu,
Praha I.-979, ul. Karolíny Světlé, 12 n.

Koupím v Hradci Král. neb blízkém okolí

rodinný domek

k nasídhování za 2 roky. Nabídky pod zn.
„Pensista“ do admin. t. l.

OLOMOUCKÉ

VARŮŽKY

v bezvadné jakosti koupíte

nejvýhodněji přímo u fy.

LEONARD SCHINDLER,
výroba syrečků, Hněvotín u Olomouce.

Zásilky dráhou a poštou v bed. asi po 5 a 10 kg za nejlev. denní ceny na dobír.

Paramenta, prapory

kostelní prádlo a bohoslužebná náčiní
v nejvýhodnějších cenách nakoupíte
u doporučené fy.

Josef Neškudla
Nový Hradec Králové.

Nové kalichy, cibore v ohni zlacené od 600 Kč,
znovuzlacení kalichů a ciborí od 200 Kč.
Vyžádejte si ceny, nežli objednáte jinde!!

MEŠNÍ VÍNA

saručené přírodní, neporušená, prvotřídní jakosti

Za 1 litr

Nejjemnější prima druh roč. 1917 . . . à Kč 14.50

Velmi jemný druhý druh roč. 1917 . . . à Kč 13.50

Jemné čisté třetí druh roč. 1919 . . . à Kč 12.50

Vino ještě úplně čisté a způsobilé k stáčení do lahví

Dodává v sudech od 50 litrů výše chvalně známá firma :

Alois Čížek, přísečný dodavatel mešních vín
a soudní znalec vín.

Založeno r. 1897. v Humpolci. Založeno r. 1897

Praktický dárek k Vánocům
mladým dívkám

jest

Kuchařka „Jitřenky“.

I. díl stojí váz. Kč 28.-, neváz. Kč 20.-.

II. „ „ „ Kč 24.-, „ Kč 17.-.

První díl jedná o přípravě jídel,
druhý přináší velmi pestré jídelní
lístky.